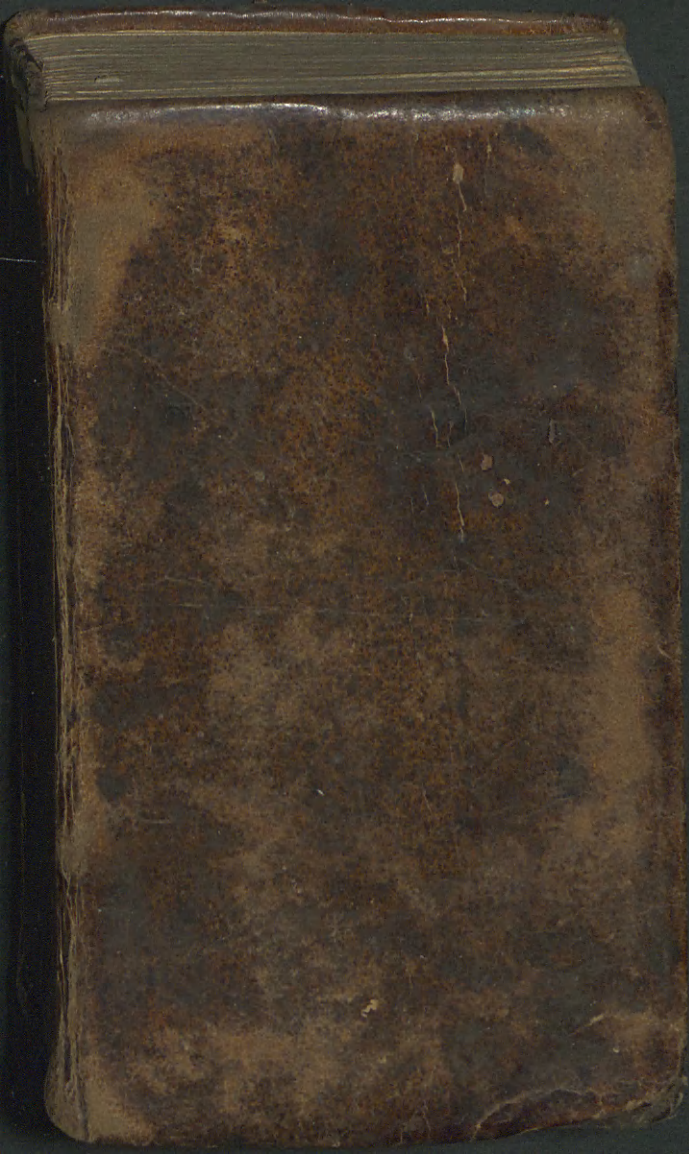

Krieger
Käper

Ex Libris Casimiri
Krieger

Ex Libris Casimiri
Mieczkowski
Congr. Mib.
cum facultate Super.

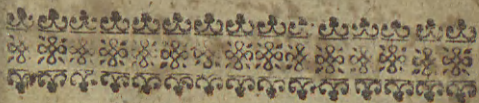
W. Krieger

✱

S U P E L L E X
LATINITATIS

Ex

P H R A S E O L O G I A
P. FRANCISCI WAGNER
Societatis JESU,
Ad Usū Scholarum
Ejusdem Societatis
C O L L E C T A
Permissu Superiorum.

Vilnæ Typis Academicis
Annō a partu Virginis 1757.

1-2-3-4-5-6
a-e-i-o-u-y

Casimiri
Mieczkowski

Manuscript of
the Russian language
written in the
Cyrillic script
on parchment

P-18-o-898

8° - 1203

Ad studiosos Literarum.

Habetis, studiosi literarum, libellum ex Phrasæologia P. FRANCISCI WAGNER concinnatum ea mole, ut facile ab unoquoque vestrum comparari, manibus teri, atque ad scholam deferri possit. Hanc ob rem multa verba, quæ in ipso Phrasæologiæ corpore explicantur, præterivimus, neque omnem etiam illarum vocum, quæ hic continentur, significationem, vim, ac proprietatem annotavimus: iis duntaxat contenti, quæ frequentius in scholis occurrunt. Reperietis hic nonnullas voces, paucissimas tamen, quæ illis quidem temporibus, quibus Latina lingua florebat, ignotæ fuere, deinde tamen necessitatis causâ à viris eruditis usurpatæ sunt: has, ut facile

)2(

le

lè cognoscere possitis, diversâ scri-
bendi formâ ab aliis distinximus.
Cæterum cum ipsas voces, tum
loquendi modos benè latinos esse,
atq; ex monumentis scriptorum au-
ræ ætatis decerptos, minimè du-
bitetis. Invenietis etiam ad calcem
libri duplicem indicem: alterò con-
tinentur voces, vel minus elegantes,
vel omninò barbaræ; alterò descri-
buntur illæ dictiones vernaculæ,
quæ latine in hoc libello explican-
tur: utrumq; non inutilem esse ve-
stris studiis, comperietis.

A Balieno. *Odrazam, oddalam.* Avertō, distraho. *Uſus.* Vectigalia, agros, fundos, ades abalienare. *Studia hominum, judices à se, à sua causa abalienavit.* Abalienatō, esse animō.

Abdico. *Odrzucam, odszadzam.* Rejicio, depono, exuo, privo, spolio. *Skladam honor.* Abdicare se honoribus. *Missos facere honores.* De provincia decedere. *Imperium deponere.* Magistratu abire. *Wyrzec się kogo.* Abdicare filium, generum.

Abdo. *Kryję.* Occulo, occulto, abscondo, recondo, abstrudo, retrudo, tēgo. *Conjicio vel abstrudo me in latebras, tenebras.* In occulto me contineo. *Conspectum fugio.* *Uſus:* Abdere se ex conspectu. Abdere se in bibliothecam, in literas, in scalarum tenebras, vel, tenebris. Abdere gladium sub vestem. *Arte quadam stultitiam abdere.* V. *Abscondo.*

Abduco. *Odrowadzam.* Amoveo, removeo, aufero, avertō. *Uſus:* Servum ab hero, discipulos à Præceptore, hominem à foro, clavem de sera abducere. *Cogitationem à doloris sensu, animum à cogitatione, literis &c. abducere.* A vitio, libidine, ira, turpi quæstu hominem abducere. *Multos avaritia à fide, ab officio, à vero, & honesto ad nequitiam, &c. abduxit.* Cave, ne fallaciis à veritate abducaris, abstraharis, avertaris, avoceris, abripiaris.

Abeo. *Odebudzę, odjeżdżam.* Discedo,

recedo, excedo, exeo, migro, egredior, proficiscor. Ex Italia nulla ratione neq; pel-
li, neq; moveri potero. Pedem ex Italia
non egrediar, non efferam. *Podź precz
z tąd:* Aufer te hinc, facesse loco, age te
hinc longius *Ustaje co.* Nausea, pestilen-
tia, morbus ferò demum abiit: abit so-
mnus, dies, hora, annus, Mos vetus in
desuetudinem abiit *Póśc za czym zda-
niem.* Abire ad vulgi opinionem, ad sen-
tentiam alienam. *Nie pòydzie to tobie tak.*
Non tibi abibit sic. *Podź do nieszczęścia.*
Abi in malam crucem, pestem, cruciatum,
ad corvos. *Poszło w niepamięć.* Beneficia
in oblivionem abière.

Aberro. Chybiam, błędzę. Deflecto, de-
vio, erro, recedò, declino de via, deducor
de via. A recta via per errorem deflecto.
Consilia tua à regula, à communi utilita-
te, à proposito longissimè aberrant. *Nie-
zgadza się.* Imago ab exemplari, filii vul-
tus a matre aberrat.

Abhorreo. Brzydzę się, stronię. De-
testor, abominor, aspernor, averfor. Re-
fugit animus, atq; reformidat. Aspernatur
animus, ac respuit. Odiò feror in aliquem.
Animò alienò sum ab his consiliis, & a-
versò. Dictum hoc à veritate ac fide ab-
horret.

Abiectus. *Podły. wzgardzony.* Deser-
tus, contemptus, neglectus, vilis, humilis.
Animò es abiectò, humili, fractò, molli,
ener-

enervatò, languidò. Submissum, effami-
natum, fractum gerere animum. Nihil
in te virtutis, nihil animi, nihil nervo-
rum inest. Nota est mœstæ & abjectæ in-
dolis tuæ inertia.

Abjicio. *Odrzucam, porzucam.* Depo-
no, rejicio, relinquo, contemno, aspernor,
despicio, respuo. Consilium ædificationis,
voluntatem discendi, omnem curam abjicio.
Upaść do nog Abjicere se humi, ad pedes
principis. V. Contemno, relinquo.

Abnego. *Zapieram się* Nego, abnuo
retracto, ejuro. *Zaprzec się Boga, Wiary.* A
DEO, & fide discedere, deficere. DEO fidem,
cultumq; renuntiare. Religioni, DEOq; nun-
tium remittere. A vera religione desciscere.
Religionem ejurare.

Aboleo. *Wymazuję, zagubiam* Antiquo,
rescindo, tollo, deleo, extingvo, oblitero. Me-
moriæ legum obscurare. Religiones dissolve-
re. Senatus auctoritatem sustulit, ac delevit.
Infamiam abolere. Nomina reorum abolere.
Tempus iram, dolorem abolet. V. Abrogo.

Abominor. *Brzydzę się.* Execror, de-
testor, fugio, horreo, abhorreo. V. Horreo,
abhorreo.

Abrogo. *Znoszę, odrzucam.* Rescin-
do, dissolvo, aboleo, antiquo, tollo. Con-
sensu publico irritum facio. Solvere, ex-
tingvere, evertere legum severitatem. Edi-
cta revocare, rescindere, abolere. Extor-
quere hominibus ambitiosis regnum. Pote-

statem, jurisdictionem, fidem homini abrogare. V. *Aboleo*.

Abrumpo. Urywam, przerywam. Rum-po, avello. Colloquium calus diremit. Sermonem praeidere, amputare, abrumpere vincula, rem inchoatam, otium, consilium, spem, metum, patientiam.

*Abcondo. Kryję chowam. Occulto, celo, abdo, abstrudo, condo. In latebras se abdere. Occultat. & continet se domi. Oculis se subducit, subtrahit. Publico abstinet. Lucem vitat. Skryty. Clausa habet consilia. Voluntate est abdita, & retrusa. Naturam suam tegit, & quibusdam velis obtendit. Cupiditatem, consilia ingeniosâ dissimulatione tegit, velat. V. *Abdo, occulto.**

Absolvo. Kończę, dokonywam. Perficio, conficio, perago, tranigo, finem impono, ad finem perduco. Inchoatis rebus extrema manus nondum accessit. Consilia nondum ad exitum perducta sunt, vel pervenerunt; exitum nondum habent. Ad calcem operis perventum, vel decursus est. Res in exitu est, ad fastigium perducitur. Negotio modum, finem facere, constituere. Extrema rei persequi. Annus in exitu est, vel praecipitat. Rozgrzeszać. Exsolvere criminum vinculis. Animos scelerum vinculis constrictos relaxare. Expiare noxis confitentes. Ecclesiam reconciliare.

Absistero. Odsiadam. Terreo, deterreo,

reo, arceo, prohibeo, terrorem incutio. Minx tua à consilio me non depellent, avocabunt. Minis tuis nihil moveor. Terror iste minarum tuarum animum nequaquam franget, debilitabit. V. *Terreo, prohibeo.*

Abstineo. *Hamuig sig, wstrzymywam.* Prohibeo, tempero, contineo. Ab injuria & maleficio temperare. Iram tenere. Manus ab injuria abstinere. Animum à vindicta abduxit. *Wstrzymać sig od pokarmu.* Cibo utitur tenui. Frugaliter, ac parcè vivit. Tenuissimo victu contentus est. In victu summam moderationem adhibet.

Abstraho *Odciągam, odrywam, oddalam.* Abripio, avello, avoco, abduco. A sollicitudine, è conspectu aliorum se abstrahere. Civitatem à moribus inquinatis, incensos animos à certamine, à vincendi cupiditate abstrahere, avocare.

Absum. *Nieprzysotomny, odległy jestem.* Remotus, disjunctus sum, disto. Abesse domo, urbe, à suis desiderari. Nihil à me longius abest, quàm avaritia. *Nie tylko nie, &c.* Tantùm abest, ut hoc inficier: ut plurimùm affirmem etiam.

Absumo. *Przemarnować.* Consumo, contero, perdo, exhaurio, dilapido, prodigo. Devoratâ pecuniâ opes pristinas abligurivit, per luxuriam consumpsit. Rem domesticam decoxit, attrivit, dissipavit. Opes luxu hausit. V. *Consumo, perdo.*

Abundo. *Obfituję.* Affluo, circumfluo, redundo, sum dives. Magnam copiam habeo. Magnâ rerum omnium copiâ, affluentiam gaudeo. Omnium rerum facultates illi suppetunt.

Abutor. *Na złe używać.* Non rectè, malè, perversè utor. Tribunatû ad scelus, legibus ad libidinem, perfidiâ ad exitium alicujus abuti. Rem ad fraudem, ad luxum convertere. Fortunis intemperantiùs, insolentiùs uti. Rem usu iniquo corrumpere,

Accedo. *Przystępuję.* Appropinquo, adeo, advento, aditum molior, admoveo me lateri. Congredior propiùs. *Zgadzam się.* Alicujus sententiâ, partibus accedo. *Przychodzę do przyjaźni.* Ad amicitiam alicujus accedo.

Accelero. *Przyspieszam.* Maturō, celero, propero, festino. Celeritatem adhibeo, suscipio. Maximis itineribus ad volo. Cursu magno, rapidis passibus feror. Maturare negotium. Accelero gradum. V. *Propero, festino.*

Accendo. *Zapalam.* Inflammo, uro. Ardentes faces in tecta jactavit. Ignem tectis intulit. Flammâs iniecit, faces iniecit, subdidit. Ignem adibus admovit, iniecit.

Accessus. *Przystęp.* Appropinquatio, aditus. *Przystępny człowiek.* Vir est congressu facilis, aditu comis, in admittendo facilis. V. *Aditus.*

Acci-

Accipio. *Biorę. Suscipio, capio, recipio, fumo, prehendo. Przyjąć kogo. Conviviō, epulis lautē, magnificē, hilari, lepidōq; ingeniō accipere. Malē, indignis modis, multis verberibus accipere aliquem. Na złę, lub dobrę stronę tłumaczyć. In bonam, in optimam partem, in sinistram, in deteriorem partem accipere. V. Obtineo, acquiro, traſto.*

Accommodo. *Stosuję, pożyczam, &c. Będę się stosował do woli twojey. Totum me ad voluntatem tuam, nutumq; convertam. Ad ductum me tuum applicabo. Ad tuam voluntatem meam conformabo. Tuis obsequar studiis. Totum me ad arbitrium tuum fingam, formabo. Trzeba czasowi służyć. Tempori est obsequendum, cedendum, inferviendum. Populo subinde & ſcehę, ut dicitur, ſerviendum est,*

Accuso. *Oskarżam, pozynam. Defero, postulo, arceſſo, arguo, redarguo, inſimulo, crimino. Cauſam & culpam in aliquem confero. Diem dicere, litem intendere, inferre. Criminis reum facere. In iudicium, in crimen vocare. Nomen alicujus deferre. Nieſłuſznie oſkarżyć. Innoxio crimen affingere. Accuſationem conſtare immerenti. Culpam, crimen conſpicere, conferre in inſontem, criminis expertem.*

Acquiro. *Dostaję, nabywam. Obtineo, conſequor, adipiſcor, nanciſcor, comparo, concilio. Dignitatem nactus ſum, aſſecu-*

tus sum, peperit. Ad honores perveni. Famam sibi doctrinarum studiô comparare, creare. Nomen adipisci ingens. Famam & existimationem sibi colligere, conficere, parare. Splendorem nominis accersere.

Addo. *Przydaję.* Adjungo, adjicio, appono. Amicis tuis me aggrega, accense, admisce, adjice. Adscribe me amicorum tuorum numero. Ad injuriæ cumulum accessit contumelia. Contumelia injuriæ cumulum attulit. Auxit injuriam contumeliâ nova. V. *Augeo.*

Adduco. *Przyprawdzam.* Deduco, induco, allicio. Aliquem in metum, ad iracundiam adducere. Aliquem in odium, in discrimen, in angustias, ad nequitiam adducere. *Napinam.* Arcum, lorum, habenas. V. *Moveo, perswadeo, allicio.*

Adeo. *Przystępuję.* Accedo, convenio, viso, inviso, viso. Adire aliquem, vel ad aliquem. Vultum subire alterius. Congredi cum aliquo. Adire labores, inimicitias, odium.

Adhibeo, *Przykładam, używam.* Adjungo, admoveo, adapto, utor. Adhibere diligentiam. Omni curâ studiôq; enitar, elaborabo. Omnem curam industriam eô conferam, ut &c. Operam dabo, navabo, dicabo. Omni ope adnitar. In hoc omnis cura, industria mea versabitur, ut &c. Omne studiû, diligentiam in eo ponam, consumam, collocabo, ut &c.

Adi-

Aditus. *Przystęp.* Accessus, introitus, vestibulum. Doctrina illi aditum aperuit, patefecit, dedit, comparavit, viam stravit, gradum struxit ad honores. *Nieprzystępny.* Aditu, limine omnes prohibet. Aditum omnibus praecludit, intercludit, obstruit. Ab adibus excludit omnes.

Adjudico. *Przyśadzam.* Spero fore, ut secundum me judicetur, decernatur, pro me pronuntietur. V. *Lis, iudicium.*

Adjungo. *Przyłączam.* Adjicio, addo, adnecto, attexo. Adjungere sibi beneficiis, urbanitate plebem, socios, amicos, animos omnium. V. *Addo.*

Adjuvo. *Pomagam.* Juvo, opitulor, adminiculator, auxiliator, adjumento sum, praesidio sum. Opem, subsidium, suppetias ferro, adfero. V. *Juvo, auxilium.*

Administro. *Rządzę, staranie mam.* Curo, procuro, gero, obco, guberno: Rempublicam, provinciam, bellum administro. *Rządzi Rzeczpospolitą.* Remp: summo cum imperio obtinet. Tractat Reip: gubernacula.

Admiror. *Dziwuję się.* Suspicio, miror, demiror, admiratione afficior, defigor. Res ea non mediocrem movit, effecit admirationem, omnes in admirationem vertit, traduxit, rapuit, convertit V. *Miror.*

Admitto. *Przypuszczam.* Recipio, excipio, suscipio, adhibeo. Aliquem in domum, in vel ad consilium, ad colloquium

admitto. Neminem à congressu meo absterrui, exclusi. *Dopuszczam się.* Culpam, fraudem, flagitium admitto. *Przypuścił konia na nieprzyjaciela.* Equum in hostem admisi.

Admoneo. V. *Hortor, moneo.*

Adolescens. *Młodzieniak* [zek. Juvenis, ephebus, pubes. Erat in flore ætatis primo. Vix dum è pueris excefferat, *vel* ex ephebis. Prope puberem ætatem erat. Primo ætatis flore pubescebat. Pueritiæ annos vix egressus erat.

Adoro. *Kłaniam się.* DEUM religione propitio. Sanctè venerari DEUM. Divinum Numen sanctissimè colere. Genua ponere, & venerari DEUM. Religiosum DEO cultum adhibere, tribuere impendere. Pio cultu DEUM prosequi. V. *Oro, veneror.*

Adscribo. *Przypisuję, Przyłączam.* Appono, assigno, adscisco. Victoriæ alicui tribuere, assignare, delegare. Facti laudem sibi arrogare, asserere, vindicare, adscribere. Hunc eventum satis adscribo. In civitatem *vel* civitati adscribi.

Advenio. V. *Venio.*

Adventus Domini. Advent. Dies sacri Dominico adventui. Hebdomades, quæ anniversary Christi nascentis memoriam præcurrunt. Dies Virginis partus expectationi sacri. Tempus, quod expectati divini partus memoria celebratur.

Adversor. *Sprzeciwiam się.* Repugno, ob-

obfisto, contravenio, refisto, reclamo, obtrecto. Me oppugnas, quam potes, acerrimè. Omnes vires tuas in me confers. Omnia conaris, moliris, tentas, moves, experiris, machinaris ad perniciem nostram. Pugnas adversus nos infestis odiis. Nostrum sanguinem fitis. Incumbis in nostram perniciem. Contra honorem nostrum niteris. V. *Inimicus*.

Adverto. *Posrzegam*. Observo, attendo, animadverto, Subolet mihi consilium tuum. Consilium tuum introspexi, odoratus sum. Animò prospicio, quò res illa spectet.

Advesperascit. *Wieczór nadchodzi*. Vespertinum crepusculum adest. Nox advenrat. Lucem tenebræ pellunt. Dies abit inclinante jam, vergente, prono in occasum sole. Dies in vespèrum inclinat. V. *Vesper*.

Adulor. *Pochlebuje*. Blandior, assentor, palpo. Omnia ad voluntatem, nihil ad veritatem loquor. Auribus inservire. Assentationis artificiò gratiam quarere. Blanditiis in aures influere laboras. Aures scalpis mulces. Blanditiis fallis, delinis. Adulari fortunam alterius. Fera dominum adulantes. V. *Accommodo*.

Ædifico. *Buduje*. Exstruo, construo, condo, pono, colloco, fabrico, muros tollo, attollo, erigo, Ædificium struo, molior. Exurgunt, crescunt, educuntur, attolluntur jam ædificia. Etiam nondum ad culmen per-

ducta, ad tectum tamen propè domus per-
venit.

Ægroto. Choruję. Ægro corpore sum.
Morbo sum implicatus. In morbum incidere,
morbò affici, urgeri, qui vitam in discri-
men adducat, in quo de vita agatur. Va-
letudine uti adversa. Morbò impediōr, af-
fligor, opprimor, vexor, conflictor, torque-
or, tentor, corripior, constringor afflictor.
Morbum contraho. V. *Morbus, valetudo.*

*Æstimo. Szacuję. Magni facio. Mul-
tum tibi tribuo.* In parentis, fratris, ami-
ci numero te puto, repono, colloco. In ma-
gno, summo pretio te habeo. Præclarè de
te existimo, sentio. Summus honos habetur
virtuti, plurimum defertur. Virtus in ho-
nore est. V. *Judico.*

*Affero. Przynoszę. Apporto, importo,
infero.* Ad id munus spiritus magnos, ani-
mos, auctoritatem, multum indultrix affer-
re necesse est. Afferre alicui fastidium, mo-
lestiam, satietatem, detrimentum, miseriam,
perniciem, metum, luctum. Vim, manus
alicui afferre. Aliquid novi literis affer-
tur. Rumor id attulit ad aures nostras,

*Affirmo. Potwierdzam. Confirmo, asse-
vero, ajo, annuo, comprobo.* Dicta tua ra-
tionibus confirma; animò te affirmes. Con-
firmare hoc tibi liquidò possum. Asseve-
ranter testificor, loquor.

*Afflictor. Trapię się. Angor, vexor, af-
fligor. Malis conflictatur undiq;.* Malis
in-

infortuniis premitur, torquetur, cruciatur, conficitur. Vitam ducit inter arumnas miseram. Magnas quotidie acerbitates perferit, exhaurit. Molellis, malis obruitur, oneratur.

Affligo. Trapię. Vexo, perturbō, pessundo, prosterno. Multa mala, infortunia, detrimenta peperit, intulit, invexit, importavit alicui. Magnę calamitates ex discordia acciderunt, evenerunt, effluerunt, illatę sunt. Utrapioneę pociejszýc. Afflictum, tractum calamitate erigere, confirmare. Afflicto, jacenti dexteram porrexi.

Aggredior. Napadam na kogo. Invado, adior. Repentino latrones impetu viatorem adoriuntur, invadunt, petunt. In viatores irruunt, incurrunt, insiliunt, impetum, impressionem faciunt. In hostium agmen strenuę irrupit. In hostes se incitavit, invecus est, proruit, incurrit, ivit. Zaczynam. Ingredi, demittere se in causam. Molem capeßlere laboris improbi. Rem arduam suscipio. Animum adjicio, adjungo, applico ad negotium. Dicere aggredior.

Ago. Czyńię. Tracto, curo, procuro, gero, molior, agito. Agendum est mihi cum homine importuno. Negotium est mihi cum homine. Centorem, civem, partes alicujus agere.

Agonia. Konanie. Supremus morientis conflictus. Suprema cū morte luctatio. Ultima morientii angustia. Konam. Animam ago. Cū mor-

morte luctor, configo. In supremo vitæ articulo verſor. Animam jam agrè traho. Extremo mortis discrimine teneor. Ad ſupremas mortis anguſtias reductus ſum. V. *Morior.*

Allicio Wabig. Allecto, invito, traho, duco, attraho. Suis illecebris voluptas ad dedecus trahit, rapit, ad cupiditatem impellit. Voluptate juvenes pelliciuntur. Cupiditate incitari, inflammari. Irretit, delinit animos, mentes juvenum voluptas.

Alloquor. Monig do kogo. Affari, compello, appello. Seymenem cum altero jungo. *Bajac* Verbis vehementioribus proſequor hominem, appello. Verbis gravibus in hominem invehor. Multa dico alperè, petulantè. Verbis accipio gravibus aliquem. V. *Loquor.*

Amabilis. Miły. Svavis. Amore dignus, Omnibus jucundus. Sunt in eo multa, quæ amorem, benevolentiam conciliant. Ejus virtutes, ſvavitates ipſi ſtudio hominum adjungunt, pariunt gratiam.

Amens. Szalony. Infanus, mente motus, perturbatus Homo excors. Mente captus. Alienatus mente. Prolapſus in furem.

Amicitia. Przyjaźń. Benevolentia, conjunctio, familiaritas, neceſſitudo. Amabiliſſimus amicitia nexus. Amoris vinculum arctiſſimum. Summa voluntatum conſenſio. *Przyjaźń zabrac.* Applicare ſe ad alterius amicitiam.

citiam. Insinuare se in amicitiam. Amicitiam sibi comparare, conciliare. Amicitiam conflare, sequi. Alterius amicitiae se dedere, devovere. Ferire, percutere foedus amicitiae. In amicitiam recipi, accipi. *Mam przyjaźń z kim.* Necessitudo intercedit mihi cum illo. Intimè utor homine. Intima illi familiaritate conjunctus sum. Arcta familiaritate hominem complector. Vetus est mihi cum illo amicitia. *Przyjaźń ustaje.* Labefactatur, vacillat, claudicat amicitia. Violantur jura amicitiae. *Przyjaźń zerwać.* Disrumpere, dissolvere, dissuere, extinguere, tollere evertere, deserere amicitiam, pristinam necessitudinem. Nodum amicitiae dissolvere. V. *Amicus.*

Amicus. *Przyjaćiel.* Necessarius, familiaris. Illo utor familiariter. Est ex intimis familiaribus meis. Coniunctissimus illi sum. Amici maxima amoris conspiratione consentientes. Mihi nemo te amicior, charior, jucundior. Conciliare sibi alterius voluntatem, studium. V. *Amicitia.*

Amitto. *Utracam.* Perdo, jacturam facio. Everlus es rebus omnibus, captus, orbatus. Omnia tibi illo jactu perierunt. V. *Perdo.*

Amo. *Kocham.* Diligo. Charum habeo. Studiò, amore prosequor. Benevolentiam complector. Omnibus ad te amandum causis adducor. In te amando nemini concedo. In amore principatum peto, teneo. Mihi
es

es in amoribus. Hæres mihi in animo, in medullis, in intimis sensibus. Charum te habeo. Cordi mihi es. Amore tui capior, flagro. V. *Amor.*

Amor. Kochanie. Benevolentia, gratia, studium, pietas, charitas. Patriæ amore inflammati, excitari. *Miłość oświadczyć.* Amorem testificari, demonstrare. Respondebo profectò amori tuo, & omni officiorum genere tecum certabo. Amorem meum in te fovebo, augebo, confirmabo. V. *Amo, amicitia.*

Amoveo. *Oddalam,* Arceo, prohibeo; removeo. A moenibus hostem detraxit, depulit, dejecit. Submovet domo alios. Animum abducit à forensi strepitu. V. *Repello.*

Amplifico. *Rozszerzam.* Dilato, amplum facio, augeo. Proferre imperium, imperii fines. Ingentibus incrementis Remp: augere. Dilatare, extendere, protendere imperium. Imperii fines promovere, propagare. Gloriam tuam laudibus amplificabo.

Angelus. *Anioł.* Genij bonus. Spiritus celestis. Cælestis internuntius. Dei nuntius. *Anioł Stróż.* Cælestis custos homini adjunctus, additus. Præses vitæ nostræ spiritus. Auxiliarij vitæ nostræ Genij.

Anima. *Dusza.* Animus, spiritus. Animus à corpore tejunctus, corporis vinculis solutus, corporeis vinculis laxatus. *Duże exyscore.* Animæ piacularibus ignibus addictæ, piaculari flammâ suas eluentes maculas. Animæ, quæ purgantibus flammis torquentur,
lu-

lustrantur. *Dusze potępione.* Impii manes. Animæ sempiternis suppliciis addictæ, æternis cruciandæ flammis.

Animus. *Umysł.* Mens, anima, ratio. *Wielkiego serca.* Est animô magnô fortiq;. Animô sanê est virili. Animi robore incredibili septus. Viget animô excelsô. Excellenti est animô præditus. Vigore animi excellit inter alios. *Małego serca.* Animô est pusillô, fractô, humili, imbecillô. Ad primum fortunæ impetum animum submittit. Frangitur metu. Timore debilitatur, exanimatur. *Mam wola.* Animum habeo discedendi. In animo est. In animo habeo. Cum animô, apud animum statui. Animum induxi, vel in animum. *Dla zabawki.* Animi delectationis causâ. Ad oblectandum temporis otium. Fallendi otii gratiâ. Animi remittendi ergô ludô utor. *Ośmielilem się.* Collegi me ex timore. Recepi me à timore. Redintegravi animum, atquê collegi ex illo tumultu.

Annus. *Rok.* Tempus, spatium annuum. Anno ineunte, se aperiente. Anni initiô, exordiô, ingressu. Anno exeunte, vertente, circumactô, transactô. Anni duô intercessere, interfluxere. Biennium jam factum lerat, postquam &c. Tertius est hic annus, ex quo &c. Annum decurrit, nondû explevit, excessit tertium. *Roku Pańskiego.* Annô post Christum natum. Annô à salute humano generi restituta, data, recuperata. Annô à Partu Virginis.

Antepono. *Przenoszę co nad kogo.* Praepo-
pono, praefero, antefero. Praestabilius puto.
Primas do. Reip: commoda privatis potiora
habeo. Majorem publicæ, quàm privatæ
utilitatis rationem duco. Pluris facio hoc,
quàm illud. Reip: mihi potior, ac antiquior
cura est, quàm privatæ rei.

Aperio. *Otwarzam, objawiam.* Patefacio,
recludo, refero. *List otworzyć.* Literas re-
signare, vincula epistolæ solvere, laxare.
Wyjawić. Animum aperire, patefacere, occul-
ta depromere.

Apostoli. *Apostołowie.* Primi Christianæ
legis Magistri. Duodecim Christianæ do-
ctrinæ Praecones. Christianæ Reip: duode-
cim Viri.

Appareo. *Pokazuję się, stawiam.* Ad-
sum, praestō sum, compareo. In conspectum
me do. In somnis obversabatur hominis
species. Caelō repentē delapsa viri species
obviam se dedit. In quiete visus divina
specie juvenis. Oblata est hominis species.
In somno spectabilem habuit virum.

Applico. *Przykładam.* Mentem, animum,
consilium ad literarum studia appellit. Men-
tem in studiis bonarum artium figit, lo-
cat, operam dat, operam & studium na-
vat. Confert se ad literas. Toto pectore,
omni studiō, curā, cogitatione in honestas
artes incumbit.

Approbo. *Potwierdzam.* Comprobo, lau-
do, confirmo. Ratum aliquid habeo. Assensu
omnes

omnes aliquid exceperunt. In ejus sententiam omnes discesserunt, iverunt.

Aqua. *Woda*. Unda. Aqua frigore con-
crescit. Aquam deducere in villam. *Woda*
święcona. Aqua lustralis, consecrata. Corpus
aquâ consecratâ aspergere.

Ardeo. *Gorę*. Flagro, conflagro, defla-
gro. Domus conflagravit, igne absumpta est,
in cineres abiit. Domus igne correpta, ignem,
flammam concepit, incendiô hausta, deleta est.

Arma. *Broń*. Telum, ferrum. Arma
capere, sumere, induere. Armis se accinge-
re, instruere, munire. Arma raptim cape-
re. Ad arma venire, descendere. Armis de-
certare, contendere, disceptare.

Arrogo. *Przywłaszczam*. Temerè mihi
tribuo, sumo. Non eam de me opinionem
suscepi. Non assumo mihi tantum. Non ita
mihi assentor, ut &c. Non praefero mihi
hunc laboris tui fructum. Nihil mihi ex
ea laude decerpo. V. *Vendico*, sumo.

Ars. *Nauka, sztuka*. Artificium, facul-
tas, doctrina, scientia, disciplina. Artibus
erudior, excolor. Studiis bonarum artium
instruor, imbuor. V. *Litere*, disco, doceo.

Ascendo. *Postępuję, podwyższam się*. Scan-
do. In jugum montis ascensu arduo eva-
sit. Montis jugum petiit, superavit. Ingre-
di majorum studiorum rationem. Gra-
dam studiorum altiore conscendere.
Gradum facere ad superiorem studio-
rum classem. In scholam superiorem adscisci.

Do-

Donari superiore classe. Prohiberi aditu
scholæ superioris. De spe classis superioris
depelli.

Aspicio. *Patrzam.* Conspectio, intueor,
contueor. Conjeci in hominem oculos. Ob-
tutum in illo fixi. Oculos in illum converti,
intendi. Perlustro oculis urbem. Regionē loci
oculis usurpo, otheo. Ille ante omnium oculos
versatur, in omnium oculos incurrit. Refugit
oculus tam atrocis mali speciem. Aspectum
flagitii averfor. V. *Video.*

Assentior. *Przyzwalam.* Assentio. Cum
aliquo sentio, probo. Senatus assensu suo
sententiam meam approbavit, adstipulatus
mihi est. V. *Approbo, consentio.*

Assisto. *Stoję podle.* Adsto. Morienti
adesse. Confirmare aliquem supremo vitæ
tempore. Succurrere in extremo certamine.
Comparare ad supremum certamen. V.
Fuero.

Assuesco. *Przyzwyczajam się.* Nondum
laboribus assuetus, assuefactus es. Labores
ferre nondum consuevisti. Nondum es in
laboribus plenē versatus, exercitatus. Jam
usu obduruit, & percalluit patientia. Innutri-
tus sum à puero his malis. Mendaciis assue-
tus. V. *Consuetudo.*

Attendo. *Patruję, słucham.* Animum ad-
verto. Animadverto. Diligenter percipio. At-
tentō animō, summa attentione audio. Men-
tem aureſq; erigō. *Słuchajcie.* Adeste omnes
animis. Percipite, quæ dicam, eaq; animis
ve-

vestris, mentibusq; mandate. Audientiam mihi fieri depono. Attentum animum praebe. Benignis auribus, quae dicam, accipite. V. *Adverto, audio.*

Audeo *Odwazam* *się*. Non dubito. Non vereor. *Na wielką rzecz odważasz się* Magnū in te facinus suscipis. Rem magnam aggredieris. Aleam jadis periculū plenam. Multum suscipis. Multum tibi sumis.

Audio *Słucham*. Auribus accipio, exaudio, excipio. Aures do. Ad aures venit. Ausculto. *Rad słucham*. Ad tuas res mihi aures semper patent. Sitientes gero aures ad res tuas. Propitiis auribus aliquid capio, accipio. Pronis auribus admitto. Faciles tibi aures praebeo. Dicenti operam do. Aurium operam dicare soleo. Aures commodo, accommodo. *Nie rad słucham*. Aures respiciunt, abhorrent, refugiunt has voces. Offenduntur aures maledictis. Magnam molestiam in audiendis obtreptionibus sustineo. *Dowiaduję się*. Accepi tristem de fratris obitu nuntium. Aures meae acceperunt mortem fratris tui. De morte ad me jam perlatus est. Ad aures jam venit, pervenit, permansit mors. Fama, rumor jam in urbem adfertur de morte. V. *Attendo.*

Averto. *Odwracam*. Arceo, removeo, abduco, prohibeo. Abduxit animum, mentem, cogitationem, à pristinis studiis, à consiliis. Suo consilio hostium furorem repulit, propulsavit, cladem depulit, conatus hostium à Rep. avertit. Au-

Aufero. Unoszę, odbieram. Eripio, abripio, adimo, tollo, abduco. Omnia ei ab hostibus erepta, detracta, asportata sunt. Spoliatus, denudatus, rebus omnibus exutus est. Metum adimere, præcidere, detergere. Spein omnem abstulit.

Augeo. Przymnażam. Amplifico, addo, cumulo. Pompejus amplificavit imperium, multum protendit, produxit, protulit imperii fines. Res Romanæ magnum incrementum accepere. Magna ad imperium accessio facta est. Tux literæ dolorem mihi auxerunt, gravârunt, duplicârunt, onerârunt. Fortunis suis magnum incrementum attulit. Quotidie ingravescit malum, corroboratur, cumulatur, crescit, suis progressibus augetur, serpit.

Authoritas. Powaga. Existimatio, fides, momentum, pondus. Czynić sobie powagę. Colligere, conciliare, comparare sibi auctoritatem, famam, dignitatem, existimationem. Conficere sibi nomen magnum. Multum auctoritatis consequi. Powagę utracić. Eò factò hebescere cœpit ejus authoritas. Jacturam dignitatis fecit. Gratiam omnem effudit.

Auxilium. Pomoc. Subsidium, præsidium, adjumentum, opis adminiculum. Tu afflicto & jacenti dexteram porrexisti, præsidium attulisti. Tuò auxiliò evasi. Tu labentem, ac propè cadentem fulciebas. Tui auxilii umbrâ teclus. Patrocinium rerum mearum suscepisti.

sti. Tuo patrociniò nitebar. Tuò præfidiò sustentabar. Subsidium parare, comparare. Adesse auxiliò. Suppetias ferre, adferre. V. *Adjuvo.*
B.

Bacchanalia. *Zapusty.* Hilaria, liberalia.

Baptismus. *Chrześć, Chrzcić.* Sacro fonte infantes aspergere. Aquâ vitali abluerè. Salutarì Christianorum lavacrò tingere. Primis Christianorum Sacris initiare. *Chrześć przyjął.* Sacrosancto æternæ salutis fonte aspersus, tinctus, ablutus est. Christianorum cætui per sacrum Baptisma insertus est. Lustrali fonte, fospitalibus aquis ablutus est. Sacro fonte lustratus, expiatus est. *Do Chrztu trzymać.* E sacro fonte suscipere.

Beatifico. *Beatyfikuję.* Beatis annuere. In Beatorum numero locare, collocare, reponere. Beatorum numero aggregare. In Beatorum numerum referre. Beatorum cultum, honoresq; alicui decernere, constituere.

Beatus. *Szczęśliwy, Błogosławiony.* V. Felix. *Szczęśliwy jestem.* Benè, beatèq; est. Cælum digito contingo. Quis me fortunatior? Fortunam ipsam anteo. *Błogosławieni w Niebie.* Felicissimi cæli incolæ. Cælestis aulæ beatissimi Proceres. Supernæ patriæ cives. Qui eâ florent inter cælites gloriâ, quæ mortalium apices transcendit, infra se positos habet universos. *Fuż z Błogosławionemi w Niebie króluje.* Ejus vitam, virtutemq; beata jam immortalitas excepit. Piorum jam
fe-

sedem ac locum est consecutus. Adest illi cum-
mulata honorum complexio, secretis malis
omnibus. Beatitudinis aeterna portum jam
contigit. In beatissimam cali regiam est de-
portatus. Divinae gloriae hereditatem adiit.

Bellicosus. *Waleczny*. Armis, & belli
virtute valens. *Nzymianie są waleczni*. Ro-
mani longè omnes belli gloriâ & virtute su-
perant. Bellicis laudibus abundant. Bellò in-
victi. Gloriâ militari illustres. In armis exer-
citatissimi. Pugnacissimi, promptissimi bella-
tores. Bellò acres sunt. Rem bellicam fortiter
ac strenuè tractant, gerunt, administrant.
Alexander był Rycerską Jztuką nayssławnieyszy.
Alexander vir erat in arma natus. Ferox vi-
ribus & armorum arte. Summam scientiam
rei militaris habuit. Sape se in armis stre-
nuum, in bellis acrem ac fortem probavit.
Erat in eo laus rei militaris maxima. Sum-
mâ rei militaris gloriâ florebat.

Bellum. *Woyna*. Belli contentio. Certamen belli. Arma. *Na woynę się zanośi*. Res
ad arma spectat. Gliscit jam scintilla belli,
quæ brevi in apertum incendium erumpet.
Versamur in magno timore belli. *Na woynę
się gotować*. Bellum adornare, apparare, com-
parare. Ad bellum animum intendere. *Woynę
wypowiedzieć*. Bellum indicere, denuntia-
re. *Woynę zacząć*. Bellum suscipere, move-
re, inferre. Rem ad arma deducere. Ad vim &
arma descendere. *Nastąpić na nieprzyjaciela*.
Hostem bellò aggredi. Armis invadere. Bellò

premere. *Woyna jest we Włoszech.* Ardet, flagrat, conflagrat atroci bellō Italia. Misceatur belli turbine. Belli dissidiō distraeta gemit. Italia perculsa bellō ac prostrata. Tota Italia in armis est. Strepitus armorum totam Italiam concutit. Ubique armis contenditur, dimicatur, disceptatur, *Woynę przeciagnąć.* Bellum trahere, alere, prorogare. Lentum bellum per oppida circumferre. *Przykim będzie zwycięstwo, żaden nie wie.* Bellum ancipiti Marte geritur. Varia adhuc belli fortuna, ancepsque Mars est. *Ustaje woyna.* Attenuatum, imminutum bellum est. Senescit, confenescit bellum. *Woynę skończyć.* Bellum conficere, perficere. absolvere, perpetrare, ad exitum deducere. Finem bello imponere, facere, statuere. Bellum tollere ac sepe-
lire. Bellum pace mutare. Ab armis discedere. Belli reliquias extinguere. *Woynę ponowić.* Nondum satis oppressis belli reliquiis, fumantibus adhuc belli scintillis, belli consilium resumptum, instauratum, redintegratum est: ut adeo bellum ex bello feratur. Jam extinctum denuo suscitatur bellum. Novo iterum bello implicamur, involvimur. Novis fluctibus objicimur. *Woynę wzniecić.* Concitare, suscitare, commovere, conflare, concire bellum. Ad funesta belli consilia populos impellere. Ad arma conclamare.

Benè, Dobrze. Præclarè, commodè

B

Do-

Dobrze się mi dzieje. Benè mecum agitur. Optimè, commodissimè mecum agitur. Florentissimis rebus utor. Optatis meis fortuna respondet. Salva res est, integra, incolumis. Res prosperum cursum tenent. Prosperè & ex sententia res eunt meæ. Optimè mihi cum fortuna convenit. Vita mea omni felicitatis genere cumulata est. Omnia ad voluntatem fluunt, ex sententia procedunt. Utor rebus secundis. *Dobrze, czyli źle.* Rectè an perperam, rectè an secus, probè an secus egeris, ignoro. *Dobrze uczyniłeś.* Rectè & ordine, bellè, rectissimè & sapientissimè, ritè providenterq; fecisti. *Barzo bogaty.* Homo benè nummatus. *Barzo wiele.* Benè multi. *Barzo rano.* Benè manè. *Barzo wielki, długi, &c.* Benè magnus, bene longus. &c,

Benefactum. *Dobry uczynek.* Rectefactum. Benè, honestè factum. Virtus. præclarum facinus.

Beneficium. *Dobrodzieystwo.* Benefactum, meritum, officium, gratia, promeritum, munus. *Swiadczyłem jemu, co mogłem.* Contuli in illum, quæ potui, beneficia. Quantum in me fuit, quantum efficere & consequi potui, pro meo studio meaq; industria auxi eum omnibûs officiis. Nullum officii genus, aut studii, nullam omnino rem, quæ vel ad utilitatem illius, vel ad laudem spectaret, omi.

misi, prætermisi, infectam reliqui. Meam
 in illum voluntatem & benevolentiam,
 quodcumq; res tulit, ubi tempus & occa-
 sio postulavit, significavi, declaravi, pate-
 feci, probavi. *Wiele dobrodziejstw świad-
 czyć drugim*, Beneficiis devincire, ornare,
 complecti, obligare, alligare plurimos. Be-
 neficiis cumulare, obruere. Officiis cole-
 re. Beneficiis & officiis prosequi quàm
 plurimos. Collocare, ponere apud gratos
 animos benefacta quàm plurima. *Nie
 wielka twoja dla mnie dobroczynność*. Exi-
 gua sunt, quæ mihi detulisti, quæ apud
 me collocasti, beneficia. Exigui momen-
 ti, parvi ponderis ea sunt, quæ meâ cau-
 sâ fecisti. Obstrinxisti me mediocribus offi-
 ciis. *Odbieram dobrodziejstwo*. Plurima
 tibi debeo beneficia & officia. Innumera-
 bilia tua in me extant. tua in me profe-
 cta sunt beneficia. *Za twoje dobrodziejstwa
 dostatecznie odwdzięczyć nie podobna*. Quis
 beneficiis tuis pro merito respondebit? Quis
 parem referet gratiam? Quis officia tua
 paribus officiis æquet, compenset? Cu-
 mulatis tuis in me meritis quæ faciam
 fatis? *Nie zapomnę twego dobrodziejstwa*.
 Hujus mihi recordationem beneficii nul-
 la dies eripiet. Immortali memoriâ per-
 cepta beneficia retinebo. Hoc officium
 inter maxima beneficia referam, nume-
 rabo. Ea res beneficii non vulgaris lo-
 cum apud me obtinebit. *Wymawiać świad-*

czone dobrodziejstwa. Amplificare verbis sua in alterum officia. Beneficia sua verbis & sermonibus ambitiosius deprædicare. Beneficii gratiam invidiosa prædicatione corrumpere.

Benevolentia. V. *Amor, amicitia.*

Biblia. *Pismo Święte.* Sacræ Divinæ literæ. Libri Divini. Sacrorum scriptorum monumenta instinctu afflatuq; Cælesti conscripta. Divinarum legum volumina. Divina oracula. Sacri codices.

Bibo. *Piję.* Poto, perpoto poculum exhaurio. Potionem haurio, exhaurio, sorbeo. *Pić czyje zdrowie.* Libare alteri vel alterius saluti poculum. Bibere salutaria. Bibere fœteria. *Gręcy wino zbytecznie piję.* Græci vinum intemperantiùs hauriunt. Avidè siccant pocula. Vinò se obruunt, onerant. Merum ex cantharis scitissimè exantlant. Intemperantissimis perpotationibus indulgent. Nimio se vini potu ingurgitant. Diem noctemq; potando continuant. Diem merò frangunt. In potationibus sunt assidui. V. *Ebrius.*

Blandior. V. *Adulor.*

Blasphemia. *Bluźnierstwo. Bluźnić.* Atroces in DEUM voces jactare. Impia verba in DEUM profundere, jacere. Verborum impietate, quæ in cælo terrisq; sunt Sanctissima, violare. Maledicta & nefarias execrationes in DEUM & Cælités evomere.

Bona. Majętność. Fortunę, res, possessiones, divitię, fundi, prædia. Res familiaris. Res patria & avita. Facultates. *Dobrze nabynąć.* Suą se industrią multis possessionibus augere, cumulare. *Drugim fortunę wydźiera.* Imminet fortunis omnium & bonis. Agri parte multatos, bonis exuit, spoliat, avitis possessionibus evertit. V. *Avarus.* Fortunę na zbytkach przemarnował. Ingluvie rem familiarem, avita bona, prædiola sua brevī abligurivit, dissipavit, profudit, absumpsit. V. *Prodigo.* Dobra docześnie. Res fluxę, fragiles, caducę. Bona, quę fortunę casibus sunt obnoxia. Peritura hominis bona, quę fluxis hujus vitę divitiis, honoribus & oblectationibus continentur. Rerum fluxarum blandimenta. Res fugaces, inanes, mortales. *Dobra do duży należące.* Animi bona nullis casibus, nullis temporibus subiecta. Interiora hominis bona, quibus animus fit pulchrior & ditior.

Bonus. *Dobry.* Probus, frugis integer, iustus, præstabilis. *Dobry człowiek.* Vir est insigni bonitate. Vir est mira ingenii bonitate & modestia præditus. Vir notus est & expertus fidei, vitęq; integerrimę.

Brevi. *Wkrótce.* Propediem. In brevi. Brevi tempore. Exiguo tempore. Paucis diebus.

Brevis. *Kròtki*. Parvus, pusillus, contractus, concisus, angustus, praeceps temporis spatiò. *Kròtkie życie*. Exiguum & breve vitæ curriculum, Contractiora sunt vitæ spatia, quàm ut &c.

Breviter. *Kròtko*. Strictim, summatim, brevì. Cum brevitate. Paucis verbis. *Kròtko mówię*. Ne multa. Rem perstringam breviter. Brevitate utar. Paucis ista habe. Celeriter exigueq; dicam. Ut in pauca rem conferam. Capita rerum strictim percurram. Quid multa? Rem paucis concludam. Ad pauca redigam,

C

Cado. *Upadam*. Concido, decido, labor, delabor, corruo. *Zraniony upadł*. Vulneribus ad terram datus est, ad terram defluxit, praeceps ad terram datus. Miserabili casu, foeda prolapsione precipitatus est, ictu ad casum datus, ad terram delatus. *Poślizgnięszy się upadł*. Fallente vestigio cecidit, in terram procubuit, prostratus est. *Zwał się*. Animò concidit, defecit, fractus est. Relanguit animò. *W dawne grzechy odpadł*. Revolutus in mores pristinos, & vitia. In eundem scopulum offendit, impegit. In eodem luto adhærescere. *Uspadł*. Commodè, fortuitò cecidit. Verebar quorsum illud casurum esset. Cadit in eum suspicio. In virum sapientem dolor non cadit. Cadit sub aspectum, in delibera-

tio.

tionem, in ditionem alicujus. Cadere in offensionem alicujus. Ira cadit. Ven-
ti cadunt. Fides, authoritas legum ce-
cidit. Duo millia hominum cecidère. Cau-
sâ cadere.

Cæcus. Slepý. Captus oculis. Oczy
stracił. Lumina amisit. Aspectum ami-
sit. Aspectu, lumine orbatus, cassus. Ca-
ligat, cæcutit ad omnia. Extinctum o-
culorum lumen. Ufu oculorum destitu-
tus. Złóśc go zaśliepiła. Cæcus furore
& scelere fertur. Cœcus & amens furo-
re est. Cæcitate animi rapitur incredi-
bili. Furor homini lumen animi ex-
tinxit. Caligo mentis animi luminibus
magnopere officit.

Cædo. Zabijam, biję. Verbero, per-
cutio, occido, trucido interficio. Wie-
lu zabito. Multum sanguinis haustum
est. Omnia hostium cæde strata erant.
Cædes ibi omnia obtinuit. Fœdatus mul-
torum cæde locus. Cædibâs hausti mor-
taliū plurimi. Edita, perpetrata mul-
torum hominum cædes est. Przestali za-
bijac. Cædes constitit, conquievit. U-
sus. Res ad cædem spectare videntur. Cæ-
dem facere, moliri, perpetrare, edere, re-
primere, renovare, instaurare, redintegra-
re. V. Occido, prælium, morior.

Calamitas. Ultrapienie. Miséria, z-
rumna. Adversa, vel incommoda fortu-
na. Offensio. Res incommoda. Ultra-
pic

pic kogo. Maxima calamitate afficere. Calamitatem afferre, importare. Inimici tui calamitatem tibi machinantur. Ni cave-
ris, plagam tibi facient, injicient lucu-
lentam, vulnus tibi imponent, inurent,
infligent. Machinantur, nescio quam, in
caput tuum pestem. Ad calamitatem ma-
ximam te depellent, in calamitatem tra-
hent. Jam nunc tibi perniciem com-
parant, moliantur. *Wpadłem w biedę.*
Maximam calamitatem accepi, subiit, hau-
si. In eam calamitatem incidi, veni.
Jis ærumnis premor, Cum iis difficul-
tatibus conflictor, quæ ferri vix possint.
Acerbo vulnere percussus sum. V. *Mi-
ser, affligo.* Z niebezpieczeństwa uwolnić. A ca-
lamitate defendere, prohibere. Calami-
tatem levare, detrahere. Ille nos æru-
mnis istis exsolvet, explicabit, expediet.
Uusus. In calamitate tabescere. Calamitas
latius serpit,

Calcar. *Ostroga.* Stimulus equitis cal-
cialligatus. *Spigć konia ostrogami.* Cal-
caribus urgere equum. Calcaria admove-
re, adhibere. Calcaria equo subdere. Calcaribus
equum concitare, agitare. V. *Incitamentum.*

Caleo. *Ciepło mi.* V. *Calor.*

Caligo. *Mgła.* V. *Tenebræ.*

Calor. *Ciepło.* Ardor, æstus. *Podczas
upałów w drogę się wybierasz.* Ecquid hoc
ardore, hoc ætu flagrantissimo, ista calo-
ris intemperie, istis cæli ardoribus, æstu-
ante

ante tantis caloribus aëre, solis radiis torrendum te præbes? Ecquid hoc anni sisdere itineri te committis. *Gorący jest czas.* Æstus sunt immodici. Vapore solis omnia nunc accenduntur. Fervore solis exæstuat anni tempus calidissimum. Calum nunc fervet, æstuat. Menses nunc incidunt ardore solis flagrantissimi. Immodicis caloribus torretur pars anni hæc ferventissima. *Co dalej, to się ciepło wzmacza.* Intendit se calor, ingravescit, invalescit. Æstivi sideris calores graviore æstu exardescunt, effervescent, incallescunt. *Fuż nie tak czas gorący:* Frangit se calor, mitescit. Desflagrant tandem æstivi calores, temperantur, sedantur, leniuntur, mitigantur. Inclinata jam æstas nimios solis ardores defendit, caloris incommoda propulsat.

Calumnia. *Potwarz.* Obtrectatio, maledictum. Injusta criminatio. Vexatio. *Potwarz niożył na niewinnego.* Calumniam struxit in innocentem. Integerrimi hominis laudem calumniis obtegere satagebat. Criminari non destitit innocentem. Infamiam asferre, infamiâ aspergere innocentem voluit. Calumniis opprimere, appetere satagebat. V. *Convicium.*

Calx. *Pięta, wapno.* *Użys.* Skończyć co. Ad calcem decurrere, pervenire operis. *Od końca aż do początku.* A calce ad carceres revocari.

Cano. Spieniam. Canto. Cantus edo. Rzadko kto dobrze spienia. Pauci canendo vocem ritè nunc intendere, nunc remittere sciunt, canendi modos probè callent. Paucis contigit in canendo eum tenere modum, ut in eorum modulatione nihil agnoscas absonum, inconditum, inconcinnum. Usus. Canere voce, fidibus, tibiis. Canere bellicum, classicum. Receptui canere. V. Musica

Canonizo. Kanonizuje. In Sanctorum numerum refero. Ad Sanctorum ordinem adscribo, aggrego. Cælestes honores publicosq; alicui decernere. In album Sanctorum Cælitum solenni ritu referre. Solenni ritù alicujus memoriam consecrare. In concilio Cælestium, in numero Sanctorum collocare. In cælitum catu, ac numero reponere. Superùm in censum referre.

Canto, & Cantus. V. Cano.

Capillus. Włos. Capilli defluunt post morbum. Capilli rari & cedentes. Capillum nodo substringere, in nodum cogere. Capillum calamistris inurere, in gradus frangere:

Capio. Poymuje. Comprehendo. Usus. Capere urbem. Capere cibum. Capio conjecturam ex re, vel de re aliqua. Consilium capere. Admiratio me capit. Captus sum voluptate. Detrimentum, metum, terrorem, miseriam cepi. Laborem ina-

inanem capere. Initia à Diis capienda sunt. Argenti splendore capitur. Verborum laqueis judicem cepit. Gloriam confectus, quæ vix cælô capi pôssit. Capere poenam de aliquo. Exemplum, documentum ex re capere. Locum castris capere.

Captivus. V. *Carcer, custodia.*

Caput. *Głowa.* Caput aperire alicui.

Salutare aperto capite. Caput cervicibus abscindere. Causa, judicium capitis agitur. De civitate, de capite contentio est. Caput tuum & fortunas semper defendi. Capitis aliquem accersere, accusare. Ad sanum consilium dandum caput est, nôsse Rempublicam. Capita orationis exposuit. De sorte, summa, de capite aliquid detrahare.

Carcer. *Więźnienie.* Custodia, vincula. Locus, in quo asservantur rei. *Do więźnienia wtrącony.* In carcerem ductus, compactus, coniectus, conditus, contritus, Obtortâ gulâ in vincula, & tenebras abreptus. In ferrum & vincula coniectus. Tenebris mandatus. *Trzymać kogo w więźnieniu.* Custodiâ septum tenere. Custodiis munire. In custodiis habere. Vinculis ac compedibus aliquem cõercere.

Caritas. V. *Penuria.*

Carpō. *Urywam.* Decerpo. Item. Reprehendo, lacero. *Z obyczajow cudzych sztydźić.* Alienos mores malignis sermonibus exagitare. Maledico dente alienam

magnitudinem allatrare. Famam lacerare, corrodere. Mores acerbè insectari, criminari. Honestissimis etiam moribus notā inurere, labem aspergere. *Ufus.* Aliquid de alienis laudibus carpere, *id est*, imminuere.

Castra. *Oboz.* Tentoria, pelles. Locus, ubi exercitus in tentoriis manet. *Obozem na jakim mièyscu stangc.* Castra metari, disponere, locare, facere, figere. Tentoria erigere, posita habere, tendere. *Rużyc oboz.* Castra movere. Conclamare vasa, Vasa colligere. *Z obozem bliżey przysiępic.* Castra castris opponere, objicere, conferre. Castra oppido conferre. *Ufus.* Castra aggeribus, propugnaculis munita. Pro portis castrorum. Castrorum circuitus, circumvallationes.

Casus. *Przypadek.* Fortuna, eventus, fors. *Z przypadku się stało.* Repentina aliqua voluntate, ac fortuito, non consulto incidit. Casus hæc invexit. Ita casus tulit. Casus gubernabat consiliū meum. *Ufus.* Meum illum casum gravissimum tecta ipsius urbis lugebant. Aliorum opibus casus meos sustentio. Eo ictu me ad casum dedit.

Caveo. *Strzeż się.* Vito, fugio. Cautionem adhibeo. *Strzeż się tego.* Vide. Studium adhibe. Consiliō utere. Diligenter animadvertē. Attende, quā diligenter potes. Summa tua cautio & provisio sit, ut ne temerē confidas. Adhibe cau-

cautionem. Provide antè, & præcave. Cautò est, opus, ne ex ista massa unquam elcam petas. *Uſus.* Cavere ab homine nefario. Cave putes, existimes, mihi quemquam te chariorem. Tu mihi meisq; multa sæpè cavisti, *id est, proſſe-xiſti.* In jure cautum est. Hæredi testa-mentò cavere Agriſ, foenori, ædibus cave-re.

Cauſa. Przyczyna. Caput, origo, fons, radix, principium, occasio, ratio, nomen. *Dla wielu przyczyn muszę cię u-pomnieć.* Multos titulos habeo, non lon-gè quærenda materia est te reprehendendi. Multa sunt, quæ afferrem, si reprehensionis ratio mihi danda eſſet. Non u-no nomine, non uno ex capite ea ti-bi reprehensio debetur. Magnò judiciò ac certò consiliò ad istam reprehensio-nem descendò. *Przyczyną tego złego ja-mi przyjaciele byli.* Amici in hanc me calamitatem induxêre. Ex illo fonte & seminario hac mala fluxêre. Ea cala-mitas ab amicis conflata est. In hanc miseriam amicitia me detruxit. Hinc illa lachrymæ. Hanc segetem, ac materi-am agnitudinis meæ amici præbuêre. Illi viam patefecêre hostibus meis. Horum persuasum ac instinctu calamita-tes importantur. Quidquid malorum est, illi concivêre. Amicitia in hanc per-ditam causam me imposuit. Principium
ma.

malorum ex amicorum perfidia, velut pestilenti radice extitit, profectum est, prodiit, provenit. Referenda in amicos est tota hæc malorum acerbitas. Eorum perversa fides ea incommoda accersit, peperit. His malis aditum aperuit. Horum levitati, quidquid malorum mihi incubuit,tribuendum est. *Zaczęć sprawę*. In causam se demittere, descendere, ingredi. Causam recipere, suscipere, accipere, tractare, actitare, tueri, tutari, defendere, sustinere. Causam imple meam informabo, orabo, declamabo. Jus meum imple persequar. *Przegrać sprawę*. Causam perdere, amittere. Causam cadere. Causam adversariis tradere. *Sprawę wygrać*. Causam tenere, obtinere. Causa illi adjudicata est. Secundum illum judicatum est. Pro illo pronuntiatum. *Ułsus*. Fluctuat ejus causa, id est, dubia est. *Pogodzić się w sprawie jakiej z kim*. Causam cum altero componere. Controversiam sedare. Dirimere litem, tollere, transigere. Hanc mihi causam dedit, id est, negotium. Accipio causam. Exeundum tibi illam causam, dum adhuc integra est.

Cedo. Ustępuję. Concedo. Locum do. Me retraho. Ustał na dowodzie. Ita fractus, ac debilitatus est, ut succumberet fortunæ. Tandem manus dedit fortunæ. Victus, & abjectio scuto, exter-

territus campò cessit: *Cofnagł się nazad nieprzyjaciel.* Pedem retulit. Se in castra recepit. Receptu fugæ simillimo in castra retroivit, se abstulit. *Na dobro tobie wynidźcie moja rada.* Consilium benè tibi cedit. Benè, feliciterq; verret. Ex sententia succedet. Feliciter eveniet. Optatis, votis fortuna subscribet, annuet, respondebit, favebit, aspirabit. *Nadaremno poszły moje zabiegi.* Malè cessit conatus iste. In perniciem vertit. Absuit fortuna cœpto. Exitus non respondit. Eventus non satisfecit. Exitum res fortita à destinatione animi longè alienissimum. Pro voluntate non successit. *Za co mam niższemu ustąpić?* Quamobrem, qui infra me est, mihi patiar anteponi? Cur ei cedam locum, qui nihil ad me est? Quid est causæ, cur primas ei partes concedam, primas ad eum partes deferri sinam, anteire me patiar, quem nulla res mecum æquat? Cur honore superior habeatur, qui rebûs omnibûs inferior est? *Ulus.* Cedere invidiæ, temporì, armis, pacti-
oni, malis, oneri, precibus. Forò, urbe, Italiâ cessit.

Celeber. *Sławny.* Præclarus. laudatus, honestus, honorificus. *Sławne zwycięstwo było.* Primi nominis erat victoria. Maximam inter ceteras tulit laudem, celebritatem habuit. Ejus clara apud omnes

omnes gentes fama fuit. Non terras solum, sed mare etiam rerum gestarum famam implevit. *Człowiek jest wielce sławny.* Amplissimus vir. Summo propter egregias virtutes honore, & nomine. Summum splendorem sua virtute consecutus. Vir est, cuius virtutes majoribus quasi theatris sunt expositae. Omnium studiis celebratus. Quem fama conspectissimum facit, rerum gestarum gloria mirifice illustrat. Vir non sermonibus, sed omnium gentium literis celebratus.

Celer. *Prętki.* Velox, volucer, incitatus. *Szybki człowiek.* Ea celeritate est, ut volare, non iter facere eum crederes. Magna incitatione fertur. Pernicite, velocitate, & festinatione praepropera utitur. Maximo vigore, ac levitate corporis velox est. Homo levis corpore. Multa exercitatione pernicis corporis est.

Cerno. V. *Video.*

Certamen. V. *Pugna, praelium.*

Certus. *Penry.* Non dubius non incertus, compertus, apertus, manifestus, notus, exploratus, ratus. *Penna jest rzecz, że się tak stało,* Exploratum habeo. Mihi pro vero constat. Pro inquisito & comperto habeo rei exitum. Certissimis indiciis comperi.

Cesso. *Przestaję.* Nil ago, vaco. *Przestajmy pisać.* Manum de tabula; superledea-

deamus tantisper molesto scribendi labore. Remittamus aliquantum de scribendi contentione. Cessationem aliquam fatigatæ dextræ demus. *Ustało już to staranie.* Defluxit jam ea cura. Habet jam animus aberrationem quandam à curarum molestiis. Cura jam exempta est animò, Consedit, refedit, conquievit.

Charus. V. *Amor.*

Christianus. *Chrześcianin.* Qui

Christi nomen profitetur. *Chrześciani-*
nem został. Christo nomen dedit. Chri-
stiana sacra suscepit. Ad sanam Reli-
gionem ab impia superstitione tradu-
ctus est. Damnatis erroribùs, ad Chri-
stianæ lucis veritatem respexit. Christo
fide, professioneq; authoratus est. Chri-
stiana signa secutus est. Christo Duce sti-
pendia merere constituit.

Christus. JESUS. *Chryslus.* Mundi
Liberator, Vindex, ac Servator, Seque-
ster noster. Qui Divinæ severitatis tela
in homines intenta, unus pro universis
excepit, Sangvineq; suo omne humanum
nefas extinxit. Mens Divinæ mentis.
Stowo wcielone. Mysterium augustissimum
& arcanissimum, quò rerum universa-
rum Rector ac Opifex humanis se
membris cooperuit, & salvis utriusq;
naturæ discriminibùs, tam conjuncta
DEUM inter ac hominem est instituta
consociatio. Mysterium, quò humana
Di-

Divinis, terrena caelestibus, ima summis, pereuntia sempiternis, nexu omnium arctissimo devincta & copulata sunt. *Chrystus się narodził.* Generis humani Vindex, hominum Parens DEUS è Virgine nasci, & in has luminis auras prodire voluit *Chrystus męczony.* Funestissima Christi Servatoris cades, qui ut nos apud inferos suppliciis eriperet, in cruciatum, ac necem se obtulit.

Cibus *Pokarm.* Esca, pastus, epula. *Jadłem.* Cibò corpus, vires firma. vi, curavi. Moderatò cibò naturæ desideria explere. *Jesc nadto.* Cibò immodicò se ingurgitare, obruere, abdomen distendere, alvum degravare.

Cito. *Prętko.* Celeriter, maturè, quàm primum. Sinè mora. Brevi tempore. Mox. Quàm mox. Protinus, maturè, momentò rem confectam dabo. Impigrè, properè, prapropè rem festinabo. Quàm ocysimè, quàm maturrimè, temporis punctò, priùs tua opinione, actutum, subitò rem agam

Civis. *Mieszczanin.* Municeps, popularis. *Mieszczaninem został.* Jus Civitatis consecutus est. Civitatem impetravit. Particeps civilium munerum factus est. Civitatem alicui dare, donare, adscribere civitati, vel in civitatem. Civem aliquem designare, facere, habere. *Użys.* Civitas ei adempta, in ararios relatus est. Ci-

Civitas. *Miaſto*. Civium multitudo in unum locum congregata. Concilia, coetusq; & conventicula hominum civitates appellantur. Cato ortu Tufculanus, Civitate Romanus.

Clamo. *Woſam*. Vociferor, clamorem edo, facio, profundo. Voce contendo, perfono. *Barzo krzyczyg*. Ingentem clamorem tollunt. Vociferatione utuntur maxima. Clamore profuſo, truci cantu, clamoribûs inconditis, horrendo cuncta complent ſonô. Ululatus, cantusq; diſſoni audiuntur. Tumultu perſonant omnia. Vocem fuſtollunt, efferunt, contendunt, intendunt, mittunt. Clamor barbaro, ululatu præſentes terret, nemora, vallesq; circumjectas terribili ſonô implet.

Clarus. V. *Celeber*.

Clemens. *Łaskawy*. Lenis, mitis, manſuetus, liberalis, humanus. *Był to Pan wielce Łaskawy*. Princeps erat, ad cujus expertam clementiam nemini non tutus erat receptus. Qui civium voluntati ac gratiæ deditiſſimus erat. Clementiâ tantâ, ut nemini ſupplici non dextram, fidemq; porrigeret, ſpem ſalutis oſtenderet, indulgeret. Nemo cum illo clementiæ laude comparandus, conferendus. Præcipua quadam laude florebat clementiâ.

Coelum. *Niebo*. Altiffimum DEI domicilium. Regiones immortalitatis. Beato-

torum sedes, domicilium. *Święci do Nie-
ba się dostali.* Sancti corporibus laxa-
ti ad cælestia templa penetraverunt,
ad bona, nullâ temporis longinquitate
pereuntia, migraverunt. Hinc profecti,
rectâ ad concilium cælestium, ad domum
sempiternam DEI evecti sunt, in illam
Regis æterni aulam remigrârunt. *Często
o Niebie myślić potrzeba.* In augustissi-
mam illam Divinitatis sedem omnes co-
gitationes conferre nos decet. Erigenda
est mens identidem, & attolenda ad il-
lum æternæ felicitatis portum. Obe-
undæ identidem mente, cogitationeq; o-
ræ illæ cælestes, in illq; mente, ac ani-
mô habitandum.

Côerceo. Hamuję. Contineo, refræ-
no, domo, reprimo, comprimo, cohibeo.
Poskromić potrzeba tę rozpustę. Frangen-
dæ cupiditates, frandæ libidines, au-
dacia illorum, & conatus rescandî. Re-
primendi sunt improbi, & veluti fræ-
na gestientibus eorum animis impo-
nenda. Circumscribenda, contunden-
da, debilitanda, exarmanda penitus e-
ferocitas, & jactatio. Metus, necesse est
aliquis incensam cupiditatem restringat.
Libertas illa nimia audendi quidlibet, at-
ctiorem in gyrum revocanda. Retardan-
di sunt perversorum impetus, legum
vinculis restringendi. Ardentes animi
ac incitati ab impiis consiliis, ad quæ
cur-

curfu ruunt, reflectendi, ac retrahendi sunt.

Cogitatio. *Myśl*. Mentis sensus. Mentis agitatio. Animi motus, sensus. Reconditus sensus. Intimus sensus, meditatio, commentatio, cura.

Cogito. *Myślę*. Meditor, commentor, contemplor. Mente contrecto. Mente complector. Animō agito. Mente agito. Mecum quaro, existimo. In animo habeo. Omnem curam desigo in re aliqua. Animō, & cogitatione comprehendendo. In aliqua re cogitationem pono, desigo. Memoriam meam ad rem aliquam excito. Ratione, animōq; lustro. Speciem alicujus rei cogitatione percipio, mente, cogitatione verso. Cogitationem alicujus rei capio, suscipio. *Długom o tym myślił*. Huc consilia mea, huc cogitationes retuli. Huc animum, huc mentem intendi, direxi, contuli. Diu in animo volutavi, reputavi ipse mecum. Acie mentis dispexi omnia. Omnia mente complexus sum. Circumspectavi, observavi, peragravi omnia. Mente agitabam, tractabam, revolvebam, percurrebam. *Różne mię myśli rozrywa-ją*. Perturbatis cogitationibus ab Instituto itinere mens deducitur. Aptæ ad rem propositam cogitationes dissipantur. Animus evagatur longius, ac peregrinatur.

Cognosco. *Poznaвам, wyrozumiewam*
 Nosco, cognosco, percipio, attendo, di-
 fco. Non me latet, fugit. Assequor
 teneo, animadverto, cognitum habeo, in-
 telligo. Notum mihi est, perspectum,
 exploratum. Cerno, notitiam rei habeo
 Cognitionem rei capio. *Znam cię n-
 wylot.* Patent mihi sensus animi tui
 Consiliorum tuorum nihil me fugit, la-
 tet, praterit. Mentis eas partes, quæ a
 oculis remotæ sunt, introspecti, per-
 lustravi, inspexi penitus. Intimos animi
 recessus detexere, aperuere, patefecere
 mores tui. Argumenta non dubia ani-
 mi, voluntatisq; tuæ præbuere sermones
 tui. Mores tui consiliorum tuorum notio-
 nem in animo impressere. Apertus est
 literis tuis introitus ad omnia intimi
 animi tui consilia, sinè ullo errore perve-
 niendi.

Cohæreo. *Zgadzam się, spajam się*
 Cohæresco, conjungor. *Jedna znata
 druga się łączy.* Mirabilis est virtu-
 tum contextus, omnes inter se ap-
 sunt nexæ, & jugatæ. Est quædam
 continuatio seriesq; virtutum admir-
 bilis, ut aliæ ex aliis nexæ, & omnes
 inter se colligatæ videantur. Virtutes
 omnes arctissimè copulantur, & cohæ-
 rent.

Colligo. *Zbieram.* Cogo, congrego
 In unum conjicio cumulum. In unum
 re-

redigo. *Wiele zebrał ludzi.* Magnam hominum multitudinem cōegit. Magnam manum effecit. Multos contraxit, in unum locum compulit, ad belli societatem convocavit. *Z przestrochu ledwie do siebie przyszedł.* Vix tandem recepi me ex illo terrore. Animos collegi tantæ rei cogitatione confusos. Respiravi, recepi me ex illo terrore. Animum ex mœrore refeci, à mœrore abduxi. *Użycie.* Ex labore magno gratiam & dignitatem colligere. Ex eo colligere potes, quàm te amem.

Colo. *Czczę.* Observo, veneror, amo, diligo. Honorem alicui habeo. Aliquem præcipuo in honore habeo. *Użycie.* Me ille mirificè colit. Virtutem, literarum studia, leges, amicitiam, officium, fidem, jus, & justum colo. Terram, urbem, domum aliquam colo. Agros, prædia, rem rusticam colere.

Comedo. *Fem. V. Cibus.*

Comitia. *Seym.* Conventus populi. Commune consilium omnium ordinum ad creandos magistratus, ferendas leges. *Użycie.* Consul edicit comitia, habet, gerit, obit. Differuntur, & extrahuntur comitia. Sæpè largitione inquinantur, corrumpuntur.

Comitor. *Prowadzę, idę z kim.* Affector, sector, deduco. *Nigdy cię nie odstępę.* In omni fortuna me tibi comitem ad-

adjungam, præbebo. Hærebo tibi, later tuo. Affixus tibi ero. A te, à latere tuo non discedam, non divellar. Nunquam abs te sejungar. Nulla me res à te disjunget. *Ufus.* Honoris causâ me est committatus.

Commendo. *Zalecam.* Fidei alicujus committo. In alicujus fide, & religione depono. Fidei alicujus trado, mando, permitto. Virtuti, fidei, felicitati alicujus confido. In custodiam, fidem concredo. Tutelæ subjicio. In fide alicujus repono, colloco. *Zalecam tibi ego.* Sic tibi eum commendo, ut neq; majore studio quemquam, neq; justioribus de causis commendare possim. Cures hanc meam commendationem quamprimûm intelligam tantum illi utilitatis attulisse: quantum & ipse speraverit, nec ego dubitârim. Gratissimum mihi feceris, si eum, quibuscunq; rebus poteris, juveris. atq; ornaveris. Quanti apud te sum, tantum valere apud te commendationem meam, effice, ut intelligam. Genere commendationis mirifico, planèq; quod sit depromptum ex intimo animo, usum me putato. Velim tibi persuadeas, nihil me majori studio à te petere, nihil mihi gratius facere te posse, quàm si omni studiô eum juveris. Totum hominem tibi trado, de manu, ut ajunt, in manum: tu modò fac

fac, tuearis. *Ufus.* Filios, salutem. Rempublicam Diis commendare. Eloquentiam vocis suavitas commendat. Aliquid literarum monumentis, memoriam, nomen suum & famam immortalitati, se fugam commendare.

Commiseror. *Lituje się.* Misereor. Miseratione afficior. Miserationem verbis, gestu exprimo. *Boleję nad nieszczenię twoim.* Casum tuum vehementer miseror. Doleo vicem tuam. Doloris ejus, qui te excruciat, particeps sum tecum. Societas poenae, ægritudinis mihi tecum est. Casus ille tuus mentem meam miseratione permovit. Percussit animum meum vehementer fortunæ tuæ iniquitas. Commiseratione tangor afflictæ fortunæ tuæ. Tangit mentem meam propter naturæ cognationem, atque consensum ærumna tua.

Committo. *Dopuszczam się, poruczam.* Admitto, patro, perpetro, pecco. *Item.* Patior, concedo, conjungo. *Wielkiego się grzechu dopuścić.* Magnum admisit in se facinus. Magnum in se scelus concepit. Sequius admisit aliquid. Immani se scelere obstrinxit, adstrinxit. Detestabile facinus suscepit. Nefaria se culpâ devinxit. Immane flagitium conscivit. *Poruczam tobie tę sprawę.* Omnem tibi rem ac causam tuæ prudentiæ tractandam trado, relinquo, tran-

transcribo. Ejus rei provinciam tibi, ad te delego. Quod tibi negotium dedi, munus imposui, quod fidei tuae permissi, diligenter confice. *Uusus.* Se itineri, fluctibus, fortunae, discrimini committere. Prælium committere cum hoste. Duas inter se tabulas committere. Unum cum altero committere.

Commodum. Pożytek. Utilitas, bonum, emolumentum. *Szwego, tylko pożytku szuka.* Omnia ad suam tantum utilitatem refert. Suam utilitatem rebus omnibus spectat, sequitur, rebus cunctis antefert. Omnes articulos commoditatis suae captat. Suo ubique animo obsequitur. Suis consulit commodum. Id unum spectat, unde multa in se congruant commodum, quid e re sit, quid in rem suam faciat. *Wszędzie mi szukać.* Commoda mea oppugnat, labellat ubique. Commodis nostris obstat, officit, adversatur. *Wielki pożytek z rzeczy przyniosła.* Multas utilitates importavit. Multa creavit commodum. Multis commodis auxit, locupletavit. Non pauca ex ea re commodum enata sunt. Fluxerunt, manaverunt.

Commovo. V. Moveo.

Communico. Zwierzam się, spółdziam się. Confero, credo, refero, participo. Zwierz mi się twoich myśli. Commiscuo. Coniungo. Consilia tua mecum habeo.

me defer. Vas, ut de rebus, consiliisq;
tuis cognoscam, intelligam. Imaginem
rerum tuarum, cogitationumq; ostende
aliquam. *Podzię się z tobą łupem.* Prze-
dę mecum particeps eris. Utemur com-
muni, æquo jure, pari potestate ho-
stium spoliis. Juris tibi tantum, quan-
tum ipsi mihi erit in prædam. Te in
partem spoliatorum vocabo. Communio
nobis erit præda. In communionem prædę
venies.

Communio. V. *Eucharistia.*

Communis. *Pospolity, społeczny.* Con-
junctus. *Pospolity to jest grzech.* Hoc vi-
tium omnium animos occupat, ac tenet.
Latissimè patet. In omnium animos ir-
repsit. Ubiq; gentium viget, regnat, do-
minatur. Pauci sunt hõc vitiõ intacti,
hujus vitii expertes. In plerorumq; mor-
taliu animis insedit ac inveteravit.
Nic mi nowego nie mówisz. Communia
sunt & vulgaria, quæ affers. Omnia sunt
collocata in usu quotidiano, in congres-
sione hominum, atq; in foro decanta-
ta. Ista posita sunt ante pedes, sita an-
te oculos, obsoleta, de medio sumpta.
Audita, pervulgata, celebrata, & con-
trita sermonibûs, quæ affers. Pervagata est
res, in propatulo posita.

Comparo. *Przyrównyвам, gotuję.* Pa-
ro, preparo, acquiro, conféro, compa-
no. *Zaden się z tobą zrównać nie może.*

Nemo tibi comparari potest. Nemo se tibi ulla arte contulerit. Nemo in contentionem adduci, venire tecum potest. Quis præstantem tuam indolem adæquare possit? Quis aspirare ad per vulgatam virtutis tuæ laudem temerari-
 ūs audeat? *Ulus.* Labore laudem sibi com-
 paravit; *id est*, acquisivit. More majorum,
 legibŭs, naturâ comparatum est, *id est*,
 statutum. Ita comparata est vitæ, natu-
 raq; nostræ ratio, *id est*, ordinata.

Compensō. *Nagradzam.* Comparo
 remuneror, repono, exquo assequor. *Za-
 twoje usługi nagrodzić nie zdołam.* Tu
 merita compensare non potero. Nullam
 tuorum meritorum partem assequar.
 Nunquam satis cumulatè officium red-
 dam. Tuam voluntatem non satis ex
 quo remetiar. In reddenda meritorum
 vice par pari nunquam referetur. Nun-
 quam tantum voluntatis à me tribuetur
 ut non plura tibi debeam. *Cnota two-
 ja wszystkie szkody nagrodzi.* Retarcio
 virtus, quod à fortuna damnum retulisti.
 Quibus te calamitatibus implicavit for-
 tuna, ab iisdem virtus expediet. Medi-
 bitur iis malis virtus, quibus te affli-
 xit fortuna. Quantum detrimenti à for-
 tuna, tantos à virtute, atq; adeò majores
 fructus colliges, feres, capies. *Præ-
 teritam fortunæ culpam virtus cum-
 la-*

latè redimet. Fortunæ dispendia virtus
farciet.

Comprimo. V. *Côérceo*.

Comprobo. V. *Probo*.

Computo. *Rachuię*. Subduco ratio-
nes. Ad calculos revoco. Rationes con-
fero. *Rachuymy teraz calę summe*. Pate-
mus nunc rationes. Supputemus nunc
rationes. Subductis rationibûs summam
faciamus, colligamus, conficiamus. Ra-
tiones ineamus totius summæ.

Concedo *Pozwalam*. Annuo. Copi-
am facio. Potestatem permitto. *Ufus*.
Primum locum alicui concedere. Ab
eorum oculis aliquò concessit, *id est*, abs-
cessit. Nemini concedo in tuenda Pa-
tria, *id est*, cedo. Fato, *vel* naturæ concede-
re, *id est*, mori.

Concilio. V. *Concordia*.

Concionor. *Kazę do ludzi*. Con-
cionem habeo. *Kazanie mówi*. De re-
bus Divinis verba fecit. In concionem
ascendit. Sacris concionibûs populum
exhortatus est, animos populi inflam-
mavit, accendit.

Concludo. *Zamykam*. Claudio, cogo,
constringo, infero, finio, absolvo. *Z te-
go dowodu nic się niemości*. Ex hoc
argumento nihil concluditur, confici-
tur, efficitur, infertur, colligitur. Ni-
hil eorum, quæ tu volebas, sequitur.
Ufus. Ne bestię quidem concludi se,

constringiq; patiuntur. Totum jus in capita pauca concludi potest.

Concordia. *Zgoda*. Consensus, conspiratio. *Rozróżnionych pogodził*. Animos in concordiam reduxit. Societate, & foedere averfos studiis animos junxit. Pristinam inter focios concordiam copulavit. Ejus operâ coaluere animi. Veterem inter partes concordiam confirmavit, conglutinavit.

Concurfus *Zbieganie się*. Effusio hominum, concursio, conflictus. *Zbiegali się do niego wszyscy*. Concurfus fiebant magni ad illum. Confluxere in ejus domum omnium generum, ætatumq; homines. Celebratur ejus domus maxima hominum multitudine & frequentia. Effusiones hominum ex agris, & oppidis sanè erant ingentes. Salutantium turba aditus omnes, viasq; infidebat. *Ædium vestibulum* continenti agmine erat septum.

Conditio. *Stan*. Status, fortuna, modus, ratio, lex, pactum, pactio, conventio. *Ten warunek Przodkowie nasi sobie zostawili*. Hanc conditionem majores nostri statuere. Hanc victis conditionem imposuere, obtulere, dedere, proposuere. His conditionibus oneraverunt, & astringerunt victos. Has pacis leges dixere. *Eatwo tę kondycję przyjmie*. Ad has condiciones facile acc-

cedet, descendet. Conditionem hanc non invitus subibit, sequetur, accipiet. Hac conditione libenter utetur. In has leges facile transiget, paciscetur. His pactationibus ac conditionibus libenter stabit.

Confero. V. *Comparo. Usus. Rationes conferre accepti, & expensi. In fugam se conferre. Iter aliquò conferre. Ad amicitiam Pompeji me contuli. Cogitationes, & curas ad alicujus dignitatem conferre. Sermones inter se conferre. Id multum confert ad doctrinam.*

Confessio. *Wyznanie, spowiedź. Scelerum suorum pro sacro tribunali expiatio. Exomologesis sacra. Animi per noxarum expiationem facta cum DEO reconciliatio. Spowiadac się. Eluere aimum peccatorum fordibus. Sacra Confessione animum purgare. Patefacere Sacerdoti conscientiae labe, vulnera. Superioris vitae commissa in sacro animi judicio detegere. Turpitudinis virus apud Sacerdotem evomere. Conscientiae suae maculas lavacro poenitentiae eluere. Poenitentiae Sacramento animam suo nitori restituere. Totius antea vitae noxas ab ultima pueritia ducto initio in memoriam redigere, Sacerdoti exponere. Spowiedzi słuchac. Confitentibus se reis pro sacra*

tribunali aures dare, præbere. Judicem sedere in confidentes de se reos. De peccatis ad sacrum animi judicium allatis cognoscere. Confitentibus aures commodare, admovere. Confitentes reos suorum criminum vinculis relaxare, solvere.

Confirmo. *Potwierdzam.* Affirmo, assevero, promitto, stabilio, corroboro. *Więści samym skutkiem sprawdz. się.* Eventus rumorem confirmavit. Fidem rei eventus affirmavit. Rumori fidem eventus addidit. Opinionem adjuvit consentiens rumori eventus. Rumorem, ambiguum eventus rei ad certum redegit. *Wielu ludzi bierzmowano.* Christianæ palestræ Oleò ad ineundum animorum certamen multi homines imbuti, peruncti. Multi homines sacro Oleò delibuti, Chrismatis Sacramentò confirmati.

Conformo. *Stosuję się.* Compono, fingo, effingo, figuro, formo, informo. *Stosować się do woli czyjey.* Conformare se ad ejus voluntatem studet. Ad nutum, voluntatem se fingere. Suas voluntates ad alienum nutum componere. Suam ad alienam voluntatem adjungere, accommodare. Alienæ voluntati morem gerere, obtemperare. Pendere ex aliena voluntate, & consilio. Sua consilia ac rationes ex alieno præscripto
mo-

moderari. *Cały się zdał na wolg Pana BOGA.* Totum se Divinae voluntati conformavit. Suam ad DEI voluntatem aggregavit. Arbitrii sui jus omne in jus arbitriumq; DEI transtulit. *Naśladowuje mnie.* Ad mores meos se conformat, fingit, componit. Speciem quandam, ac imaginem alterius moribus exprimit. In alterius mores abit.

Conjicio. *Dorozumiemam się.* Conjecturam assequor, consequor. Conjecturam facio. Conjecturam prospicio, perspicio, agnosco, interpretor, divino, existimo. *Dorozumieć się nie można.* Ea res conjecturam judicari, sciri non potest. Ad conjecturam ejus rei evadere humana mens non potest. Ad conjecturam propius accedere, augurari non licet. Res sunt ejusmodi, de quibus ne conjicere quidquam possumus, de quibus certus vates, conjector esse non potest. *Z samęj twarży można dōyść, jaki jest człowiek.* Multa est facie conjici de homine possunt. Multa ex fronte videri, colligi, deprehendi, percipi, conjectari possunt. Frons multa ostendit, significat, indicat, coarguit, patefacit, exprimit, demonstrat latentes animi morbos. E vultu, qui est index, & imago animi, nequaquam incerta conjectio, dubia divinatio sumitur. Frons ad animi faciem proximè accedit. Ex vultus indicibus haud agrè ad conjecturam de ani-

mi sensu evadimus. *Usur.* Se in fugam, in pedes, in castra, in latebras conjicere. Maledicta, crimen in aliquem conjicere.

Conor. V. Contendo.

Conscientia. *Sumnienie.* *Jest to czło-wiek dobrego sumnienia.* Vir est integerrimæ mentis, æqui ac recti amans, cui religio sit quidquam præter fas & æquum agere, quidquam aggredi, quod cum recti, honestiq; legibus non consentiat. Vir est optimæ mentis conscientia tutus, qui quæ agere parat, omnia ad leges Divinas, ad rectæ rationis præscriptum exigit. *Ciesz się mię dobre sumnienie.* Conscientia, rectè meritis recreor. Fruor vitæ benè actæ conscientia. *Dobrym sumnieniem tego uczynić nie możesz.* Salvò officiò, salvis legibûs, salva fide fieri non potest. Ista facere Religione impedimur. *Zawiedzione go gryzie sumnienie.* Hominem scelus agitatur. Scelerum poenis agitatur, & à mente, consilioq; deducitur. Urit anxiam mentem facinorum memoria. Exortus è peccatorum conscientia timor sollicitudine exedit. Scelerum obstrepente conscientia quiescere non potest. Insunt in scelere aculei, stimuli, quibûs animus dies atq; noctes confoditur, compungitur, truentatur, exeditur, dilaceratur. Tacita conscientia convitia animum verberant, opprimunt. *Usur.* Magna vis est conscientia: ut poenam semper ante oculos ver-

sari

fari putent, qui peccârunt. Conscientiâ tenetur conjuratio tua, *id est*, nota est.

Consentio. *Zgadzam się*. Sto iudiciô & opinione alicujus. In eadem sententia sum cum aliquo, conspiro, conjuro. *Za zezwoleniem wszystkich to się stało*. Consensione, iudiciô, sententiâ, approbatione omnium, nullâ cujusquam discrepante sententiâ res gesta est. Omnes omnium sententia, voluntates, optiones, iudicia congruebant. In eandem sententiam omnes convenerunt, Una, eademq; fuit vox omnium. In eandem sententiam itum ab omnibus.

Considero. *Rozważam*. Reputo, cogito, commentor, circumspicio, specto, existimo, contemplor, intueor, attendo, expendo, pondero. Ante oculos pono, propono. Ratione animôq; lustro. Animô & cogitatione contemplor. Animum ad rem refero. Mente circumspicio. Animô intueor. *Pilnię rzecz rozważać*. Acie mentis dispicere. In omnem partem considerationem intendere. Omni ingenii vi contemplari, inquirere. Omni cogitatione pertractare. Mentem ac cogitationem in re aliqua desigere.

Consilium. V. *Consulo*.

Contolor. *Cieszę*. Solor. Dolorem levo. Mœrorem minuo. Desiderium lenio. Consolationem adhibeo. Alicui perfugium & solatium præbeo. Animum

consolatione permulceo. Consolatione sustentato. Dolorem, luctum, fletum abstergo. Suis opibus sustentare casus miserorum. Levationem afferre. *Nie nie masz, co by mię rozweselić mogło.* Nulla res est, quæ animum possit vindicare dolore, liberare sollicitudine, abducere à cura, avocare à molestia, abstrahere à mœrore. Frustra in me consolando ponitur opera. Inanem operam sumit, qui ad me consolandum aggreditur; ita enim malis opprimor, prorsus ut respirare non liceat. Quæ jam res, aut quis homo animo meo virtutem, dolore ereptam, restituere possit? *To mię jedno ucieścić może.* Hoc unum erigere ad spem, vel in spem, ac confirmare animum meum potest. Hic unus relictus est consolationi locus.

Constantia. *Stałość.* Firmitas, stabilitas, gravitas, æquitas, perseverantia. Firmum consilium. Constans, & perpetua vitæ ratio. *Co raz postanowisz, tego nie odmieniasz.* Nosco animi tui firmitatem, firmitudinem. Scio in sententia te semper constare; nec de gradu deici, dimoveri, nec de sententia depelli posse. In eodem consiliorum tenore es obstinatus. Novi, quàm non varius sis in causa, quàm æquali sis semper tenore. Is mihi visus es, qui susceptam opinionem non temerè abjicias.

Consuetude, *Zwyczaj, obcowanie.* Mqs,
in-

institutum, usus *Pospolity jest ten zwy-
czaj.* Mos hic ubiq; obtinuit, invaluit.
Mos, consuetudo ita fert omnium. Omni-
bus hoc est à natura tributum, insitum,
utu ac more comparatum est. *Ufus.* Con-
suetudinem inducere, excitare, aperire.
A vetere consuetudine recedere. In
consuetudinem praestantium virorum se
dare.

Consulo. *Radzę się.* Consilium pe-
to. Delibero, consulto. *Item.* Consilium do.
Prospicio, provideo. *W wątpliwych rze-
czach radzić się przyjaciół potrzeba.* In-
incipiti rerum statu, incertis in rebus,
in controversia positis, amicos in consili-
um adhibere, ad amicorum arbitrium
referre, amicorum iudiciis stare, senten-
tiam exquirere, nihil suscipere, nisi de
amicorum suasu, ductu, instinctu, sapien-
tis est. *Nie dobrze koło siebie radzić.*
Haud satis rationibus tuis consulis. Non
pro eo, ac par esset, tuis commodis pro-
spicis. Non satis tibi cura est, quid ra-
tiones tuae à te postulent. Videris mi-
hi in postremis habere rerum tuarum
curam.

Consumo. *Trawię.* Absumo, exhau-
rio, conficio, tero, contero, impendo,
profundo, dissipo, comedo. *Przemarnować dziedzictwo.* Consumere patrimoni-
um suum. Adesâ pecuniâ, devoratâ, pro-
fusa, patrimonium, fortunas tuas omnes
abli

abligurivit. Dissipavit conviviiis patrimonium. Rem confregit, per luxuriam effudit, attrivit opes, patrimonii censum merisit, luxu hausit, dissipavit, decoxit. *Czas na daremno strawił.* Tempus otio consumpsit. Tempus omne in otio exegit, posuit, trivit, contrivit. Otiosa in foro concursatio diem illi unum ac alterum exemit. Mensem illum in otio egit, confecit. Bonam partem temporis otiosa concursatio e traxit.

Contemno. *Gardzę.* Despicio. Despicatui duco. Sperno, abjicio, rejicio. Inane ac leve existimo. Pro nihilo puto. Aspernor. *Przodkowie nasi bogactwami gardzili.* Apud majores nostros minima erat divitiarum ratio. Divitiæ apud majores nostros nullò locò, nullò numerò erant. Postremæ omnium rerum divitiæ majoribus nostris erant. *Nauki w pogardzie zostają.* Jacent literarum studia, ac nullò prope locò sunt. Squallent bonarum artium studia. Literarum illa gloria in silentio & oblivione jacet. Non obtinent eum, quem merentur liberales disciplinæ, honoris, dignitatis locum.

Contendo. *Sprzeczam się, użyję.* Altercor, rixor, litigo. Nitor, conor, curo, laboro, enitor. *Z sąsiadami zwykł się wadzić.* Contra vicinos identidem velitatur, depugnat, vociferatur. Jurgia, disceptationes, altercationes suscipit. Contro-

troverfias ducit. Novas identidem tur-
bas & rixas homo concitus, & ad jurgan-
dum litigiofus commovet. Jurgiis conten-
dit. Iras cum vicinis exercet. Manus
fimul intendit, fimul probra vicinis in-
gerit. *Młodé o chwale starac się powin-
na.* Debent juvenes grassari ad gloriam
virtutis viâ. Nervos omnes induftriæ
contendere, & eniti ad gloriam. Elabo-
rare, ac animô conniti, ut nihil à fe præ-
termiffum, quô veræ laudis fructum fi-
bi comparent, videantur. Juvenes ma-
gna fpectare debent, & rectis ad glori-
am ftudiis contendere.

Contentus. *Kontent. Co mam, tym się
kontentuję.* Acquiefco in rebus meis. Ma-
jora non appeto. Plûs à fortuna non po-
ftulo. Continet fe intra hos fines, non
excurrit, non prolabitur, non fe lon-
gius effert, altiûs tollit animus meus.
His me abundè expleo. *Każdą kargę chę-
tnie przyjmę.* Quâlibet poenâ contentus
fum. Nullam deprecor poenam. Senten-
tiam in me latam fumma voluntate fu-
fcipio. Quidquid de me ftatuitur, equi,
boniq; facio. Stabo judicium decretis, pa-
ratamq; in omne fupplicii genus volunta-
tem affero

Contineo. *Zatrzymywam, zamykam w
Jobie.* Refrano, cohibeo, cœrceo, compre-
hendo, complector, includo, concludo, col-
ligo.

Con.

Controversia. V. Contendo.

Contumelia. *Zelżywość.* Convitium, ignominia, injuria. *Zelżył go.* Contumeliam illi fecit. Multo convitiō illum jactavit, contumeliis oneravit. Infandas contumelias in illum edidit. Plausra convitiōrum in illum jactavit. *Uſus.* Ad contumelias descendere. In contumeliam vertere. Contumeliam accipere. A contumelia prohibere, tutum reddere.

Conversio. *Obracanie.* Circumvectio. *Nawrócenie się grzesznika.* Vulgo: *conversio à peccatis.* Correctio, emendatio morum. Resipiscientis animi propositum. Vitæ correctioris studium. Abstinere à sceleribus. Ab improba peccandi consuetudine se revocare. Ad frugem redire, se se traducere. Ad frugem bonam se recipere. E flagitiorum ceno, vitiis emergere, & ad curam sempiternæ salutis se revocare. Redire ad officium hominis Christiani. Animum ad melioris vitæ consilia appellere. *Narod białowobwalski do Chrystusa się nawrócił.* Barbarorum natio, rejectis tenebris, vanarū superstitionū, luce Divinitus immissa ad Christianam Religionem se applicuit. Simulacrorum cultu abjecto, unius Christi cultui se consecravit. Christianis Sacris se addixit. A dæmonum stipendiis ad Christi signa, castra, traducta. A superstitionis, sacrilegis ritibus, erroribusq; ad unius veri DEI

notitiam cultumq; est traducta. Christo sacri fontis asperſione authorata est. *Wielu śig heretykôn nawróciło*. Multi hæretici, positâ contumaciâ, suavissimo Ecclesiæ jugo cervices suas subjecere. Ad Catholicæ Ecclesiæ sinum, authoritatem redierunt. De privatis opinionibus deducti, hæresim abjecerunt, ejurârunt, orthodoxam doctrinam hauserunt. Perversarum opinionum virus, venenum, ejecerunt. E seditionis sectis se extulerunt, & ad cæctum rectè sentientium redierunt. Romanæ Ecclesiæ manus dedere.

Convitium. *Łaianie*. Maledictum, probrum, contumelia, crimen, opprobrium, maledictio. *Łajac kogo*. Convitium facere. Probra ingerere. Maledicta in aliquem conferre, conjicere. Maledictis opprimere, lacessere, appetere, vexare. V. *Contumelia*.

Convivium. *Bankiet*. Epulæ. Accubatio epularis amicorum. *Bieśiadę sprawić*. Convivium apparare, parare, instruere, ornare. Mensam exquisitissimis dapibus extruere. Conviviō aliquem excipere. *Być na bankiecie*. Convivium inire, celebrare. Conviviō accipi.

Copia. *Dostatek, wóysko*. Abundantia, vis, facultas, ubertas. *Wiele zboża przywieziono*. Maxima frumenti copia advecta est. Ingens frugum modus comportatus est. Urbs commeatus copiâ ad-satietatem instructa est. *Zigmia obficie rodzi zboże*. Tellus

lus magnam copiam præbet frugum, abundantiam gignit, suppeditat. Affluit frugum copiâ. Magna soli est benignitas ad maturandas fruges. Tellus copiâ rerum saginat accolâs. *Wôysko ſciagnac.* Copias contrahere, cogere. Vires ſuas in unum conferre, colligere ex diſſipato curſu. *Uſus.* Vir copiis rei familiaris locuples. Verborum, & dicendi copiâ. Majori curâ, quàm copiâ, & facultate rem gerere. Facere omnibus conſilii ſui copiam. Copias in aciem exponere.

Corona. *Korona, wieniec.* *Uſus.* Corona aurea fulgentibûs gemmis illuminata. Cauſa erit ad maximam coronam diſcenda. In corona hominum, & conſeſſu. *Corona clericalis vulg: Lat.* Sacri ordinis inſigne. Attonſus in coronæ modum vertex. *Coronam Marianam recitare vulg: Lat:* Statas ad DEI Matrem preces ad precarios globulos perſolvere. Corollam, precarios globulos perſolvere. Corollam precariam piè ſanctèq; volvere.

Corrigo. *Poprawiam.* Emendo. Correctionem adhibeo. Aliquem ab errore avertito. Emendo. *Ledwo iuz moſna poprawic.* Nullum penè correctioni locum relinquit, reliquum facit. Nullam propè melioris frugis ſpem facit. Conclamatum videtur de ejus emendatione. Reſpuit jam inveterata ſpes mali, quaſi deſperata ſalute medicinam. *Uſus.* Mores aliorum, orationem, menda corrigere. Errorem pœnitendo correxit.

Cor-

Corrumpto. *Psuje. Depravo, vitio. In vitium impello. Destruo. Pożądliwość młódz psuje.* Cupiditates juventutem corrumpunt. A recto cursu & ratione detorquent. Nervos omnes virtutis elidunt. Corruptelarum illecebris irretiunt. In omnia vitia præcipitant. *Łatwo się młódzi psują.* Cogitatione malorum faciliè juven-tus evertitur, in errorem inducitur, trans-versum agitur, ad mala consilia deduci-tur. Juventus veluti contactu faciliè re-cipit vitia. Morbi illi animorum faciliè pervadunt juventutem. *Nigdyby złym nie był, gdyby go złe towarzystwo nie poprowa-ło.* Hoc in se facinus nunquam conce-pisset: nisi a pravis sociis corruptus esset; nisi exempli contagio juvenilem animum veluti pestilenti quodam sidere afflasset. Hæc cum ageret, contagione quadam pestifera insaniit. *Łatwsiwo nabył sławę poprowało.* Partam bello gloriam avari-tia expunxit. Avaritiæ sordes gloriam confregere. Offecit laudibus, partoq; de-cori avaritia. *Przekupiony jest Sędzia.* Corruptus est pecuniâ Judex. Pretiô addi-tam fidem habuit nummarius juris in-terpres. Pecuniâ a sententiæ æquitate de-ductus est. Judicis mens oppressa præ-miô, lingua adstricta mercede. Judex lar-gitione cæcatus, pretiô delinitus.

Credo. V. *Fides.*

Creo. *Siwarzam. Procreo, gigno, fa-cio.*

cio. *Pan BOG ten świat stworzył.* Rerum omnium potentissimus, ac sapientissimus Opifex hoc pulcherrimum naturæ regnum ex nihilo condidit effecit. Mundus hic DEI consilio iussuq; ex nihilo repente extitit. *Króla obierają.* Regem creant, appellant, jubent. Regem renuntiant, faciunt, dicunt. *Użys.* Artis proprium est creare, & gignere. Periculum alicui creare. *Luxuries* in urbe creatur.

Cresco. Rosnąć. Augesco, accresco, adoleasco, ingravesco, serpo, propagor, augeor. *Ātate procedo.* Surgo, ascendo *Ziele roście.* Herbx ē terra crescunt, nascuntur, maturata pubescunt, & maturitatem assequuntur. Diffundit terra, & elicit herbescentem viriditatem. E terra germina omnia effunduntur, proveniunt, prosiliunt, prorepunt, emicant, enascuntur. *Jak podrośło dziecko.* Postquam crevit puer. Ubi adolevit ætate. Ubi ætate processit. Sumpto jam corpore, animiq; robore. Ubi ad justum corporis modum, proceritatem adolevit, processit.

Crimen. V. Culpa.

Crudelis. Okrutny. Durus, inhumanus, ferus, teter, immanis. Omnis humanitatis expers. Naturā asper. Singulari immanitate, & crudelitate barbarus, inexorabilis. Immemor humanitatis. Ejus immani & foeda crudelitate omnis barbaria superata est. Homo, cui volupe sit
foe-

foedum in modum lacerare miseros, omnia exempla cruciatûs edere, omni savitiae, atrocitate plebem opprimere. Crederet feræ rabiem hominis occupâsse animum: Ita in quosvis savus est, & immanis. Ea est importunitate naturæ, ut ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, satiari, saturari possit. *Rodzice srogieni, ale nie okrutnemi byc majz.* Severi, non crudeles in liberos parentes esse debent. Bonum, immò necesse est, pueros in culpam lapsos à parentibus castigari; sed cavendum, ne crudelitati aditum patefiant. Sicut parentum est, juveniles refrænare liberorum impetus: ita debent illi quoq; manus, imò ipsum animum ab omni levitiae genere vindicare.

CruX. Krzyż. Patibulum. Obraz Pana JEZUSA Ukrzyżowanego, Crucifixi Imago vulg: Lat: Simulacrum CHRISTI è cruce pendentis. Signum pendentis in cruce Servatoris. Zegnać się. Crucem facere vulg: Lat: Crucis signum in fronte formare, effingere, exprimere, Salutare se crucis signò munire. Signum crucis fronti imprimere.

Culpa. Wina. Causa, meritum, crimen, reprehensio. Nie jest winny. In culpa non est. Extra causam culpamq; positus est. Nihil in eo culpæ hæret, residet. Culpâ eâ non tenetur. Ea se ex culpa facilè eximet, extra se ponet.

Cupiditas. *Chciwość*. Aviditas, ardor, amor, animi impetus, libido, studium, desiderium, desideratio. *Zgdać czego*. Magna cupiditate teneri, inflammari, ferri, efferri, flagrare. *Poskromić chciwość*. Cupiditatem comprimere, domare. Libidines frangere, cōercere, cohibere, restringere, imminuere, debilitare. Modum ponere cupiditati. Nec parere, nec morem gerere libidini.

Cura. V. Curo.

Curo, *Staram się*. Do operam. Laboro, elaboro, studeo. Curam, diligentiam adhibeo. Curam in aliqua re pono. Curā ac diligentiam complector. Diligentiam in aliquam rem conféro. Item. Medeor, Curationem adhibeo. *Będę miał około ciebie pilne staranie*. Curabo res tuas diligenter. Habebo rationem dignitatis tuę. Summa contentione pro te decertabo. Suscipiam propugnationem ac defensionem dignitatis tuę. Rerum tuarum rationem ducam. In negotia tua omni cogitatione, toto pectore, curāq; ~~incumbam~~. Rerum tuarum mihi semper antiquissima cura erit. Sustinebo rerum tuarum curam. *O kim innym masz staranie, a siebie samego zaniedbywasz*. De aliis plurimum, de te ipso, rebusq; tuis minimē laboras. Alienz rationes plaris apud te sunt, quam tuę. Alienz voluntati ut morem geras, obsequaris, te ipsum relinquis. *Quid*

Quid aliorum ē re sit, attendis? at rerum
 tuarum ratio quid postulet, minimē cogi-
 tas. Aliorum commoda dum captas, cau-
 sam foves, juvas, agis, suscipis: tuam ja-
 cere, frigere pateris. *Uleczył człowieka.*
 Curavit hominem. Curationem illi adhi-
 buit, admovit, attulit. Morbum depu-
 lit, fustulit, profligavit. Sanitati homi-
 nem restituit. *Ujusz.* Deos non curat. Cor-
 pora milites iussit curare, *cibō reficere.*

Custodia. *Straż, więzienie.* Carcer,
 praesidium, vigilia, excubiae, conservatio.
Ujusz. In custodiam dare, tradere. In cu-
 stodia includere. Custodiā septum tenere.
 Urbis custodiam agere.

D.

Damno, V. *Condemno.*

Damnum, *Szkoda.* Jactura, detrimen-
 tum, incommodum, malum, dispendium,
 fraus. *Wielkie szkody ponieśiesz.* Ea res
 damna tibi non levia dabit, afferet. Mul-
 tis gravibûsq; damnis te afficiet. Detri-
 menta non pauca inferet, invehet, im-
 portabit. Pestem tibi & exitium afferet.
 Res tuas magnoperē labefactabit. Im-
 ponet vulnus sanē gravissimum. Magnam
 inde jacturam facies, accipies. *Szkodę*
poniosz. Accisę admodum ea clade res
 meę sunt. Fractę eo casu res meę sunt,
 allisę graviter, gravi vulnere affictę, gra-
 vi ictu perculsę sunt, ac penē prostratę.

Ssko-

Szkodę nagrodzić. Damnum prestare. Illata damna sarcire. Detrimenta resarcire. V. *Compensare.*

Debilito. *Ostabiam.* Infirmo, frango, infringo. Debilem facio. Minuo, comminuo, exhaurio. Nervos incido, corrumpto, enervo, affligo. *Codzień barzięj słabiejemy.* Carpuntur vires, exhauriuntur. Vis fenescit, & propè ad nihilum venit. Incisis, extectis, solutis nervis vires paulatim defluunt.

Debitum. *Dług.* Debitio. *Æs alienum.* Pecunia debita. Nomen. *Długi zaćiągnął.* *Æs alienum cōēgit, fecit, confavit, contraxit.* In *æ*s alienum incidit. Nomina confecit plurima. *Ære alieno se obstrinxit.* *Wiele ma długów.* Laborat vehementer ex *æ*re alieno. *Ære alieno graviter premitur.* Magno *æ*re obstrictus est. In *æ*re alieno est. *O dług się upominąć.* Debita reponere. Nomina exigere. Nomina urgere. Convenire, appellare de credito, de pecunia debitorem. *Dług wypłacić.* Nomina dissolvere, expedire, exsolvere. Ex *æ*re alieno exire. Contracta nomina expungere.

Decedo. *Ustępuję.* Cedo, discedo. *Ustąpić z drogi.* De via concedere. Dare viam. Declinare de via. Iter præbere. *Z życia ustąpił.* Decessit. De vita, de statione vitæ decesserat.

Decerno. *Stanowię.* Statuo, constituo. In animum induco. Destino. Mihi certum,

tum, fixum, ratum, destinatum est. Consilium est. Consilium capio, Judico, censeo, fancio. Decretum facio. Decretum interpono. Sententiam dico.

Decerto. *Walczę*. Certo, depugno, dimico, concertō, contendo.

Decet. *Przystoi*. Convenit. Decorum est. Æquum est. Par est. Postulat jus. Dignum est. Aptum est. Non indecorum.

Decido. *Spadam. Spadł z konia*. Ex equo decidit, ad terram defluxit. Ex equo dejectus est.

Decipio. *Oszukiwam*. Capio, circumvenio. Fraudo, circumscribo. Alicui impono, fallo, supplantō. Fucum facio. In fraudem impello. In errorem induco. Errorem objicio. Errorem incutio. In fraudem deduco. Aucupor, eludo, ludifico. Fallacius abduco. Fraude irretio. Errorem, vel caliginem offundo. Verba do. Lacto verbis fallacibus. In errorem implico. V. *Fallo*.

Declaro. *Objasniam, pokazuję, oglądam*. Significo. Planum facio. Demonstro, ostendo, indico, pronuntio.

Decretum *Dekret, ustawa*. Consultum, scitum, interdictum.

Dedecus. *Niesława*. Turpitudō. Nota turpitudinis. Infamia, probrum, labes, macula, ignominia. Labes turpitudinis. Opprobrium, flagitium. *Patrz, ażebyś Przodkom twoim niesławy nie uczynił*. Vide,
D ne

ne dedecori sis majoribus, ne generi tuo ignominiam inuras; ne hanc labem tot scelerum in familia tua relinquas; ne Majorum famam probris flagitijsq; tuis violas; ne nomen familiae tuae iis maculis obscures, quae nulla temporum longinquitate abstergi possint. *Wieczną nieślawę sobie uczyniłeś.*

Æternam ignominiae labem subiisti. Labem hanc turpitudinis, quam te aspersisti, intecisti, inquinasti, dedecus consequetur sempiternum. Haerebit ea labes nomini tuo. Insidebit, ac inveteraescet ea macula, nec ulla temporis diuturnitate abolebitur. *Poczyta sobie za nieślawę.* Probro, dedecori, vitio sibi vertit, dat. Pudori esse sibi reputat. Turpe putat. Labem aspergi, notam inuri ea re sibi autumat. V. Contumelia, infamia, labes, macula, nota

Dedico. *Poświęcam, ofiaruję.* Sacro confecro. Religiosum facio. *Kościół poświęcić.* Religioso ritu Templum consecrare, Divino cultui addicere. *Księgę komu przypisać.* Librum nuncupare, inscribere alicui. Has meas vigilias, lucubrationes sub tuo nomine, sub tui nominis clypeo, auctoritate, fulgore, splendore in publicum edo, in lucem prodo.

Defendo. *Bronię.* Tego, protego, propugno, adsum, studeo, foveo. Pro aliquo dico verba facio. Causam alicujus suscipio, vel agitur. Injuriam prohibeo. Complector, sustineo. Calamitate vel periculo prohibeo. Defensio-

nem

nem alicujus suscipio. *Meżnie Ojczyzny bro-
nił.* Pro nudata mcenibùs patria corpora
opposuit fortissimorum civium, urbemq;
è periculo eripuit. Vires omnes ad salu-
tem patriæ contulit. Patriam ab exitio, ab
interitu servavit, liberavit. Tela, faces
à civitatis jugulo depulit, avertit. V. Tu-
cor.

Defensor. *Obrońca.* Propugnator, pa-
tronus, tutor, advocatus, adstipulator, cu-
stos. Qui aliquem in fidem suam suscepit.

Defleo. V. Lugeo.

Deformis. *Szpetny.* Turpis.

Deformo. *Szpece.* Foedo, turpo, ma-
culo, turpifico. Formam extinguo. Orna-
mentis omnibùs spolio.

Degenero. *Wyradzam się.* Deflecto, descii-
sco, deficio, discedo à moribus. Non respon-
deo generi. *Syn odrodek.* Nullum paternæ
virtutis in eo est vestigium. Veteres ma-
jorum laudes ingenii asperitate obterit.
Mores ejus à parentis optimi moribus
abludunt, abhorrent, abeunt, dissident, dis-
sentiunt.

Dejicio. *Zrzucam, obalam.* Deturbo,
demolior, depello, disturbo, exturbo, prz-
cipito, dimoveo.

Delectatio. *Roskosz* Oblectatio, ju-
cunditas, voluptas. *Wielką mam roskosz
z nauk* Mirâ me voluptate afficiunt li-
teræ. Una senectutis meæ requies, & o-
blectamentum sunt literæ. Mirâ suavi-

tate animum deliniunt literæ. Habent, mihi crede, bonarum artium doctrinæ magnam suavitatem & delectationem. Titillant animum suavissimè, delectationemq; honestissimam afferunt. V. *Delectio*.

Delecto. Cie/zę, upodobanie przynoszę.
Oblecto. Delectationem affero. Kocham się w ogrodach. Hortorum aspectus me delectat unicè. In hortis acquiesco suavissimè. His oculos, animumq; pascō. Hi animum voluptate maximā perfundunt. Hortorum specie exsaturari oculi, animusq; nunquam possunt. Jucundus mihi est hortorum aspectus, animumq; mirificè reficit, recreat. Horti mihi placent, arrident. V. *Delectatio, delector*.

Delector. Roskosz mam, kocham się.
Oblector, ducor, capior, teneor, gaudeo, lætor. Voluptate afficior. *W księgach kocham się.* In libris, quasi in aliquo opportuno diversorio requiesco. Libri mihi voluptati sunt. Legendi studiō teneor incredibili. E lectione librorū magnā voluptate animus completur, ac veluti saginatur. Expleri animus non potest lectione librorum. His ego rebūs pascor. Hi perfruor. V. *Lætor, delector, delectatio*.

Delibero. Naradzam się, uradzam.
Consulto, consulo. Deliberationem habeo. Consilium exquiro. Considero. *Trzeba długo myśleć o obraniu życia stanu.* *Deliberandum, & concoquendum est,* cui

te vitæ generi addicas. Consilii res est, & sanè ardui, deligere vitæ genus. Diu multumq; consilia agitanda, conferendum sedulò cum viris sapientibus de vitæ genere deligendo. In deligendo vitæ instituto assumendi in societatem consilii viri sapientissimi, adhibendum virorum sapientum consilium. Deliberationem non facilem habet vitæ genus eligendum. V. *Consulo, consilium, cogito, considero.*

Delicia. V. Delectatio, voluptas.

Deliquium, Omdlewanie, zaciemienie.
Defectus. Omdlaś. Animus eum defecit, destituit, reliquit. Animò concidit, defecit. Exanimi similis corruit. Subita animi defectione collapsus est. Inqui animò cœpit. Deficiens repentè vix spiritum ducebat. Oculis caligine confusis collapsus est. Caligine oculis offusa corruit.

Deliro. Szaleję. Desipio. Mens, & ratio hominem reliquit. A mente discessit, desertus, destitutus est. Mente captus est. Mente motus. Mentis lumine obœcatus est. Mentis compos non est. Mentis inops, expers est. Mentis vertigine agitur.

Demens. V. Deliro.

Demissus. V. Humilis.

Deprecor. Proszę, przepraszam. Supplicito. *Przyczyni się za mną.* Iratos, quos, animos deprecare. *Deprecatorem te in*
D3 meo

meo periculo præbeto. Deprecatoris munus suscipe. Deprecatoris partes age. In deprecanda Principis ira studium tuum adhibe. Authoritatem tuam pro me interpone. *Przepraszał.* Erroris veniam petiit, rogavit. Culpam precibus eluit. Oravit, ut delicti ejus sibi venia daretur, ut delicti gratia fieret. Ut culpa ea sibi condonaretur, ut noxa remitteretur. *Wymawiam się.* Nullum periculum pro Republica, nullam poenam, si fefellerō, deprecor, refugio.

Deprimo. *Poniżam, pogrążam.* Affigo, protero, conculco. *Poniżył go, upokorzył.* Audaciam hominis egregie contudit. Vim ac spiritus fregit. Tumorem compressit. Arrogantes hominis spiritus intregit, cōercuit, debilitavit.

Derivo. *Naciągam na swoje.* *Zwalam co na kogo.* Duco, deduco, traho, accersio. Laudis partem in se derivare. De aliena laude aliquid sibi decerpere. Crimen, culpamq; in alium derivare. Rem aliquam in suum usum derivare, convertere.

Derogo. *Uy muję, uniaćzam.* Detraho, delibo, minuo. Eidem somniis meritò derogant sapientes. Ea res multum de dignitate populi derogavit. Legi, vel de lege aliquid derogare.

Descendo. *Zsiępuję, zsiadam.* Delabor, demitto me. *Zsiadł z konia.* Descendit ex equo. Ad pedes se dedit. In pedes de-

desiit. *Przystępię do czego.* Ad conditiones oblatas descendo. Ad extrema consilia, ad accusandum descendere.

Describo. *Przepisuję.* Exscribo, transcribo. In scripta mea transfero. *Opiuję.* Formam Reip: expressam mittit, exposuit, depinxit, adumbravit, oculis subjecit. *Rozpisuję, naznaczam.* Singulis urbibus frumenti rationes, vectigalia, leges describere. Suum cuiq; jus, suum munus describere. Descripsit pecuniam in bellum.

Desero. *Opuszczam, odstępuję.* Destituo, relinquo, derelinquo, prodo, negligo. A causa alicujus recedo. Discedere, deficere, deficere ab aliquo.

Desiderium. *Pożądanie.* Cupiditas, studium, ardor, amor, sitis. *Pragnę ciebie widzieć.* Aestuo, flagro, exardesco, incendor incredibili tui desiderio Tenet me desiderium ingens tui. Teneor desiderio tui. Summâ cupiditate inflammor. Nihil mihi longius, quâm ut videam. Inflammato studio rapior. Sientissimum me tui profiteor. Praestitit animus te videre. Effero studio te complectendi. Ingens animum cupido stimulat, invadit, incessit me tui conspectu explendi. Macerat me desiderio tui amicissima consuetudo nostra. Jam dudum in amicissimi hominis amplexum trahi, rapi me sentio. V. *Desidero, studium.*

Desidero. *Zgdam, potrzebuje.* Desideriō rei flagro. Omnibūs votis expeto, requiro, postulo, sitio, quaro, cupio, concupisco, opto, exopto. Cupidus sum. Avidus sum. In votis habeo. *Pragne, zgdam Nieba.* In desiderio cælum est. *Æstuat* animus, flagratq; incredibili Patriæ cælestis cupiditate. Cælum spectat animus. Efferror, rapior studiō cælestis Patriæ. Præter cælum nihil aliud in desiderium venit. V. *Desiderium.*

Desino. *Przestaje, zaniechać.* Desisto, cesso. Finem facio. Conquiesco, præmitto, intermitto, omitto. *Czemu zaniechałeś, opuściles nauki?* Ecquid in literarum studio velut perfecta re conquiescis? Cur literis desistis, rationes literarum deponis? Cur refrixit, defluxit, contenuit tam citō illud animi propositum ardens? Cur exaruit tam citō illa vetus discendi cupiditas? Qua vetustate, aut negligentia emortuum est, evanuit, obsolevit, interiit tuum literarum studium? Cur cœptis abfistis? Cur conticescit, remisit tuus discendi ardor? V. *Desisto.*

Desisto. *Przestaje.* Cesso. *Przestaję płakać.* Mittas fac istas lachrymas. Emove hanc pectore tristitiam. Lachrymas cohibe, tene. Tempera tandem à lachrymis. Sit modus lachrymis. Impera tandem dolori tuo, & lachrymas reprime. *Dawno już [szkoły, nauki porzucił.* Dudum literis
&

& scholæ multam salutem dixit. A Musis se disjunxit. Cum Musis divortium fecit. Literarum studia abjecit. A studio bonarum artium discessit. Abduxit animum à literis. Voluntatem discendi abjecit. V. *Desino*.

Despero. *Roszczam, nadzieję tracę*. Diffido. Spem perdo. Animò cado. Desperatione afficior, torpeo. Animos despondeo. *Nie tracę nadziei*. Spem omnem nondum abjeci. Non me deseram, destituam. Animum à spe non abducam. Meliorum spe aliqua nitor, sustentor, fulcior. *Nadzieję tracić życia, &c.* Desperare vitam, honores, salutem. Desperatus morbus. V. *Spes*.

Destruo. *Obalam, psuję*. Tollo, deleo, diruo, evertò, convello, extingvo, dissolvo, demolior. *Most się zepsował*. Pontis compages crebris fluctibus verberatz se laxabant. Interruptus aquarum cursu pons ruinâ oppressus est. Convulsis pontium monumentis tabulata ac trabes in fluctus sparsæ sunt. V. *Damnum, wasto*.

Deterreo. *Odstraszam*. Absterreo, dehortor, revoco, avoco, deduco, repello. Studium alicujus retardo, vel restringo. A scribendo aliquem deterrere.

Detraho. *Ulynuję, unaczam*. Minuo, delibo. *Oszkabia mię*. De fama mea detrahit. Famam lædit. Fama nocet, obest,

efficit. Laudes meas obterit. His for-
dibûs nomen meum inquinat. Infamiam
non levem mihi conflavit. Non levem
infamiam nomini meo asperxit, intulit.
Laudem meam obtrivit, imminuit. In-
famiam meam violentus incurrit. Labem
non unam asperxit nomini meo. Splen-
dorem nominis inultâ turpitudinis, notâ
non parùm obscuravit. Sinistris sermonibûs
famam deformavit. V. *Fama*.

Detrimentum. V. *Damnum*.

Devincio. *Obowiazuję*. Obstringo,
obligo, demereor, concilio. *Obowiazalem
go swoim dobrodzięstwem*. Voluntatem ejus
beneficiis mihi conciliavi. Beneficiô ho-
minem mihi adjunxi. Beneficiô gratiam
ejus emi. Liberalitate & officiô devinctum
teneo. V. *Amicitia, obligo*.

Devotus. *Poddany, poślubiony, uprzączy*.
Destinatus, constitutus. *Devotus*. *Nabożny*.
Religiosus, pius, DEUM colens. Pietatem &
Religionem colens. Præstanti religione in
DEUM, insigni pietate erga DEUM est. Cæ-
lestis Numinis amore magnopere devinctus.
Nabożny do Najświętszjey P. Præcipuô quô-
dam studiô cultuq; fertur in DEI Matrem.
Singulari cultu Matrem Virginem pro-
sequitur. Præcipua illi in Virginem
DEI Matrem religio est, & pietas. Præ-
cipua quadam religione divinæ Matris te-
netur. Ejus honoribus impensè studet,
deditus, devotus, addictus est. Suavissi-
mô

mô quôdam pietatis studiô in Virginem
DEI Matrem exardescit. V. *Religiosus.*

DEUS. BOG. Numen præpotens, æternaq; natura. Procreator mundi. Mens æterna. Opifex, Ædificator mundi. Dominator rerum, ac omnia nutu regens. Parens rerum. Mundi Fabricator. Universi Machinator ac Rector. Rerum summus Arbiter. Regnator omnium DEUS. *Bożkiy pomocy nżynac.* In molestiis ac calamitatibus ad DEUM confugere, perfrugere. Præsidium in DEO statuere *Za pomocę Bożą.* DEO benè opitulante. DEO juvante, approbante. Immortalis DEI benignitate. DEO adjuvante. DEO Auspice. *Niech Pan BOG tego broni.* Quod nolim. Quod Superi prohibeant. Quod Superi omen avertant. Detestabile omen avertat DEUS. Ne id Superi sinant. Ne istud Superi hominesq; patiantur.

Diabolus. Czart. Adversarius dolis instructissimus. Impurus, immundus, inquinatus spiritus. Hostis perennis humani generis. Machinator, seminator omnium malorum. Humanæ salutis sempiternus inimicus. *Opętany od czarta.* Infestus est ab orci genio. Oppressus, occupatus à terribilissimo humani generis hoste. Corruptus, agitated, vexatus à tartareo hoste *Wypędzić szatana z opętanego.* Malum dæmonem ex corporibus ejicere, exigere, profigare, exturbare ex obsessis

corporibus, depellere, emovere. Infernos inquilinos diuturna possessione dejicere, deturbare.

Dico. *Mówię, powiadam.* Loquor, ajo, narro. Verba facio. Sermonem habeo. Commemoro, memoro, profero, expromo. *Powiadają, żeś ty to mówił.* Ajunt, te hujus sermonis authorem esse. Te ista effudisse. In te illa oratio confertur. Jactata, emissæ à te ex voces feruntur. Ferunt, te ista effutiisse temerè. Istas te voces protulisse, exprompsisse. *Powiedź mi to, proszę.* Ne isthac celaveris. Quin expromis, quid rei sit. Ediffere, eloquere. *Na ucho co mówić.* In aures immittere, infusurrare. Voce depressâ, & submissâ in aurem loqui. In fide ac silentio alicujus arcana quædam deponere. *Powiadają.* Ajunt, ferunt, perhibent. Fertur. Fama est. Fama perhibet. Exiit in vulgus rumor. Fama percrebuit. Vulgatur rumor. Fama fert. Fama in vulgus emanavit. Fama in urbem pervasit, penetravit.

Dies. *Dzień.* Lux, diecula. Temporis diurni cursus, spatium. *Ledwie dniało.* Vix lucebat. Apparente vix die. Die vix albescente. Aperiente se die. Sub primum lucis exortum. Sub primam auroram. Albescente primûm cælo. Emergente vix sole. *Nad wieczór.* Vergente jam die. Inclinate in vespereum die. Przecipitante jam die. Inclinatô in

vesperam die. Senefcente jam die. *Dzień
strawić na zabawie jakię. Diem in nego-
tiis ponere, degere, consumere. Diem
negotiosis concursationibus terere, conte-
rere, conficere. Nullum tempus mihi va-
uum à laboribus fuit.*

*Differo. Odkładam. Prorogo, refervo,
produco, profero. Moram interpono. Pro-
craftino, moror, cunctor. Daley nie mo-
żna odłożyć. Res extrahi, prorogari non po-
test, duei longius non potest. Trahi nego-
tium sine dispendio non potest. Res ista pro-
craftinationem non fert, cunctationem
non patitur. Sprawy moje odkładają coraz.
Litem jam biennio trahunt, vel in aliud
atq; aliud tempus protrudunt. Rei exit-
um morantur. Diem ex die ducunt. Di-
em, tempusq; proferunt, extrahunt, produ-
cunt. Różna, inſza jeſt rzecz. Diverſa re-
rum noſtrarum ratio eſt. Rationes mex
à tuis multum differunt, discrepant. A-
lia, non eadem eſt rerum noſtrarum ratio.
Homines inter ſe moribus differunt.*

*Difficilis. Trudny. Laborioſus, opero-
ſus. Habens multum difficultatis. Arduus.
In labore multo eſt poſitus. Trudny rzecz
poczynaſz. Magnum eſt, quod moliris. Rem
magnam aggredieris. Perarduum eſt, quod
ſuſcipis. Incidiſti in difficilem nodum,
quem vix expedies. Spiſſum fanè opus,
lentum, & faſtidioſum moliris. Viam fa-
nè arduam, aſperam, confragoſam, lubri-
cam,*

cam, plenam periculorum, & laborum ingrederis. Res est multis obstructa difficultatibus. In salebras incidisti sanè asperas, & confragosas.

Difficultas. *Trudność*. Labor, angustia, asperitas. Incurrit in multas difficultates. Multis difficultatibus affectus & afflicus. Difficultas vecturæ, navigandi, &c.

Dignitas. *Godność*, *dosłojenstwo*. Honor, Gradus dignitatis. Honoris amplitudo, splendor, authoritas, gloria, majestas, decor. *Wielce sobie ważę twoję godność*. Magnam omnibus in rebus dignitatis tuæ rationem duco. Semper mihi dignitas tua ante oculos est, antiquissima est. Animus meus in honore tuo fixus est, & locatus. *Starac się o dosłojenstwo jakie*. Honoribus operam dare. Honores petere, venari, aucupari, captare, expetere. Ambire honores. Affectare ad honores iter. *Dac komu honor*. Summum dignitatis gradum tribuere, concedere alicui. In dignitate aliquem locare. In dignitatis gradu aliquem ponere, collocare. Honores alicui mandare, deferre. Ad honores evehere, perducere, efferre aliquem. *Nabyć godności jakiey*. Ad amplissimos dignitatum gradus ascendere, emergere, evehi, efferri, extolli. Provehī ad honores. Augeri honoribus. Dignitate crescere, augeri, amplificari, ornari, cumulari. *Mieć godność jaką*. Dignitate florere. Honoribus fungi. Dignita-

te præditum esse. In fortunæ gradu positum esse. *Utracîc godnośc.* A summo dignitatis gradu dejecti, detrahi, præcipitari, deturbari, depelli. Gradu & statu dejecti. De fastigio detrahi.

Dilapido. *Kospraszam.* Decoquo, disperdo, consumo. Dilapidare pecuniam. Exhaustire ærarium.

Dilato. V. *Augeo.*

Diligens. *Pilny.* Attentus, sedulus, assiduus, studiosus. V. *Diligentia.*

Diligentia. *Pilność.* Assiduitas, sedulitas. *Dotychczas pilności w swęj sprawie.* Omni meâ curâ, operâ, vigiliis, omni sedulitate, omni non modò contentione, sed etiam dimicatione in rebus tuis elaborabo. Res tuas summâ curâ complectar. Operam omnem ac diligentiam adhibebo, ut res tuæ ritè curentur. Incumbam in tuam causam totâ industriâ. Curam rerum tuarum suscipiam. Nervos omnes & industriam afferam. V. *Curo.*

Diligo. V. *Amo.*

Discedo. *Odechodzę, odieżdżam.* Abeo, proficiscor, cedo, migro, demigro. *Myślę, że tyś oddalił się.* In animo est mutare locum. De discessu, vel discessum cogito. Discessum spectro, meditor. Jam dudum profectionis volvo consilia. *Użys.* A sententia sua, ab officio, à consuetudine discedere. Febris quartana discessit. Vitâ discedere.

Disci-

Disciplina. *Wychowanie, ćwiczenie, nauka.* Institutum, ratio, institutio, ars, mos, consuetudo. Senatores Romani filios suos Hetruscis in disciplinam tradebant. Plerasq; disciplinas à Græcis traditas accepimus. Philosophiæ disciplinam percipere, colere. Bellica disciplina soluta, prolapsa, restituenda est. *Biezuje się.* Poena nomine se acerrimè verberare. Voluntariam de se poenam verberibus sumere. Voluntaria verberatione corpus còercere. Flagellis se cadere. Flagris, verberibusq; in suum corpus advertere. Supplicium de se voluntaria verberatione sumere. Flagris se cruentare, tergum lacerare. In se iacere.

Discipulus. *Uczeń.* Auditor. *Demostenes był uczeń Platona.* Demosthenes sub disciplina Platonis fuit. Platone usus est magistrò. Platonem habuit præceptorem. E Platonis disciplina, vel schola prodiit. A Platone doctrinam hausit. Platonis academiam frequentavit, trivit. Platonis præceptis imbutus, institutus fuit. Apud Platonem literis operam dedit. V. *Doceo.*

Disco. *Uczę się, zrozumieniam.* Percipio, cognosco, perdisco, condisco, comprehendo. *Od jego po Grecku nauczyłem się.* Illò magistrò Græcas literas arte, & cognitione comprehendi. Illò præceptore Græcas literas attigi, celeriterq; arripui.
In

In ejus me disciplinam tradidi, ut Græcas literas ab eo haurirem. *Mało się nauczył.* Parum attigit doctrinæ. Cursum arripuit eas artes, nec omninè perdidit. Perfusus potius, quàm tinctus est literis. Artes illas vix a limine salutavit. In literis progressus fecit perexiguos.

Discordia. *Niezgoda.* Dissidium, dissensio, seditio, odium. *Do niezgody pobudzić.* Discordias excitare, moliri, ferere. Lites creare. Conjunctionem animorum dirimere, solvere. Animorum consensum dissolvere, labefactare. *Pogodzić.* Discordiam dissipare, sedare, placare. Dissensiones frangere, & extinguere. Pacem conciliare. Aversos animos, iras, dissidia componere. V. *Discordo.*

Discordo. *Niezgadzam się.* Dissideo, discrepo, dissentio. *Nie zgadzają się z sobą.* Cives opinionum dissensione inter se discrepant. Contentione, & ambitione discordes dissident. Magnas inimicitias agitant. Urbs intestinis odiis laborat. Inter cives magna discordiarum moles exorta est. Intestinx discordiæ fervent. Civitas studiis divisa est, & distracta. V. *Dissentio, discordia.*

Discrimen. *Różność, niebezpieczeństwo.* Differentia, delectus. *Rzeczpospolita jest w niebezpieczeństwie.* Resp: versatur in discrimine. In summum discrimen

men adducta est, venit, incidit, vocatur. V. *Periculum*. *Różność*. Est hoc discrimen inter gratiolos cives, & fortes.

Disertus. V. *Eloquens*.

Dispenso. *Szafuję*. *Dispono*, *procuro*. Res domesticas dispensare. *Dispensare cum aliquo* vulg: *Latine sic debet dici*: Legibus aliquem solvere. Legis gratiam facere. Sacramenti religione solvere.

Disputo. *Rozmawiam*. *Differo* jure & legibus. *Disceptando decerto*, dico. *Miałem o tę rzecz spor, rozmowę*. Acriter eam disputationem ingressus sum. Multum cum adversariis conflixi, contendi. Magna mihi fuit ea de re altercatio, contentio. Contentione dicendi maxima decertavi. Res ea non mediocri contentione est agitata. *Z całej Filozofii dysputacyg odprawił*. Philosophiae universae capita disceptanda proposuit. De controversis Philosophiae questionibus respondit. Philosophiam universam erudito in certamine tuendam, propugnandam suscipiet. Doctrinae specimen, periculum facturis ex universa Philosophia dabit.

Dissensio. V. *Discordia*, *dissentio*.

Dissentio. *Niezgadzam się*. *Dissideo*, *discrepo*. *Niezgadzają się Autorowie*. *Discrepant*, *discordant*, *dissent* inter se authores. *Pugnant* secum scriptores. *Variant* authores. Magna est inter authores opinionum dissimilitudo. V. *Discordo*.

Dissi-

Diffimulo. Pokrywam, zmyślam co. Occulto, conniveo. *Utaić w sobie żal.* Animi vulnus vultu tegere, & taciturnitate celare. Dissimulatione obtegere. Plagam illam tacitus concoquere. Fronte occultare. Conceptum animō dolorem premere, nequē se indicio latens animi dolor prodere. *Utaić w sobie urazę.* Animō magis, quā vultu eam accepit injuriam, criminationem. Vultum finxit hominis ab injuriæ sensu alieni. Injur sentum ingenti compressit animō.

Distraho. Rozrywam. Avello, disjuncto, dissipō. In deliberando animus in plures partes distrahitur. Non possum à te distrahi, avelli sine dolore.

Distribuo. Rozdaję. Divido, partior, dispenso, describo.

Dives. Bogaty. Locuples, copiosus, opulentus, pecuniosus, fortunatus, beatus. Opibus affluens. Omnibus copiis circumfluens. Copiis præditus. Omni copiarum genere abundans. Divitiis affluens. Benè nummatus. A divitiis instructus. Divitiis florens. Cui effusè affluunt opes. V. Divitiæ

Divitiæ. Bogactwo. Opulenta, ampla fortuna. Magnæ fortunæ, atq; copię. Summa copia. Szuka/z bogactwa. In re familiari augenda totus es. Præter divitiās nihil spectas. Totus in divitiās incumbis, Eō tuum studium dirigis, ut op-
pi-

pibûs abundes, affluas. Opes aucuparis. Opibus inhias.

Do. *Daję.* Impertio, largior, defero, præbeo, exhibeo, tribuo, dono. Dare potestatem alicui. Dare aliquid laudi, ignominia. Aliquem in custodiam, carcerem, mortem, cruciatus dare. Dare se labori, otio, somno. Coenam, solatium, negotium dare alicui.

Doceo. *Uczę.* Instituo, erudio, edoceo. Præcepta do. Disciplinam trado. *Uczyć młodych.* Adolescentes informare ad omnem humanitatem. Rebûs optimis instituire. Optimis institutis imbuere. Imperitos condocesfacere. Artibûs adolescentes instruere, erudire, tingere. Honestis artibûs juventutem ad omnem humanitatem formare. Doctrinâ ingenia expolire. V. *Discipulus.*

Doctor. *Nauczyciel.* Magister, præceptor, interpres. *Doktor Kościoła S.* Religionis Interpres. Divinorum oraculorum Interpres. Christianæ sapientiæ Princeps ac Magister. *Doktorem czynić kogo.* Doctoris nomine ac insignibûs aliquem ornare, decorare. Juris, Theologiæ insignia tribuere. Laureâ, cæterisq; doctrinæ insignibûs donare, cohonestare. Doctoris appellatione insignire. Inter Juris Doctores, vel Doctoribus adscribere. In Doctorum Juris ordinem referre. *Doktorem uczyniony jest.* Inter Juris Doctores coaptatus. Doctri-

ſtrinx lauream accepit. In Senatum ſapi-
entum adlectus. Juris inſignibus nobilita-
tus. Laureâ donatus, ornatus.

Doctrina. Nauka. Eruditio, literæ.
Nabył nauki. Animum diſciplinis omni-
bus egregiè excoluit. Progreſſus in do-
ctrinarum ſtudiis fecit eximios. Magham
rerum cognitionem mente complexus
eſt, animò comprehendit. V. Doctus, li-
tera.

Doctus. Uczony. Literatus, eruditus.
Vir eſt egregiè doctrinà excultus. Lite-
ris perpolitus. Vir præclarâ, ac reconditâ
eruditione ornatus. Omnibus ingenuis
diſciplinis eruditus. Literis impenſè dedi-
tus. In bonarum artium ſtudio præcel-
lens. Eleganti literaturâ liberaliter in-
ſtructus. Vir omni liberali doctrinâ po-
litiffimus. Vir excellentis doctrinæ. In
doctrina verſatus. Vir reconditæ, non vul-
garis, exquisitæ doctrinæ. V. Doctrina.

Doleo. Boleję, żałuję. Dolorem capio,
accipio. Condoleo, indoleo, incereo. An-
gor animò. Dolore ardeo. Ta rzecz wiel-
ki mi ból, żal przynioſła. Ea res gravem
mihi dolorem inuſſit, incuſſit, fecit. Ma-
gno me dolore affecit. Graviter me pu-
pugit. Fixus animo hæret dolor. Pun-
git, perfodit, vellit animum dolor. Tabe-
ſcere, confici, macerari, diſſumpi dolore
mihi videbar. Ubolewam nad kim, ża-
łuję kogo. Doleo vicem tuam. Commo-
ve-

veor miseriis tuis. Gravissimè afficior ca-
su tuo. Miseror fortunam tuam. Mi-
sericordiâ tui capior, commoveor. Ca-
lamitas tua in magnam me sollicitudinem
adducit. Acerbè me angit, vexat, sollici-
tat miseria tua. V. Dolor, commiseror

Dolor. Bòl, żal. Moeror, acerbitas.
Acerbus animi, vel corporis sensus. Ani-
mi cruciatus. Żal, bół wielki żąd ponio-
słem. Magnum mihi dolorem peperit. Do-
lor me incredibilis incessit, incurſavit.
Moerorem ex ea re hausi, suscepi, conce-
pi. Dolorem acerbum patior, sustineo, tra-
ho. Dolorè exerceor, torqueor, affigor,
vexor, frangor discrucior, disrumpor. Cu-
ris maceror. Ægritudine contabesco. Ver-
ſor in summo dolore, moerore. Jacet ani-
mus moerore oppressus. Æstuat animus
dolore. Żaluje za grzeby. Præcipuò quo-
dam dolore angor. Lachrymas poeni-
tentis animi indices profundo. Dolorem
ex peccatorum memoria concipio. Do-
lore admissorum excrucior. Ex recorda-
tione criminum ingens animi dolor na-
ſcitur. Cum recordatione ſclerum do-
lor quoq; animum ſubit. Na co żal od-
nowiaſz? Quid dolorem tibi ipſe refri-
cas, ſopitum dolorem excitas? Quid do-
lorem renovas? Quid dolorem jam pro-
pè extinctum redintegras? Quid obdu-
ctam penè cicatricem retricas, renovas?
Żalu,

Zalu, bolu umnięyszac. Dolorem exhausti-
re, mitigare, minuere, frangere, leva-
re, detrahere. Sermonis suavitate ma-
gnam alicui doloris partem abstergere,
eripere, auferre. V. *Tristis, consolor, do-*
leo.

Domus. Dom. Ædes, domicilium, te-
ctum, sedes. Cycero miał piękny dom. Ci-
cero utebatur domo cum primis lauta,
& pereleganti. Habebat lautissimę. Do-
mus ejus erat omnibus instructa atq;
exornata.

Dodo. Daruję. Largior. Munus do,
offero. Muneribus orno. Munera mitto.
Muneror aliquem. Dona do amplissima.
Muneribus aliquem mihi obligo. Magna
utor in aliquem liberalitate.

Dormio. Spig. Somnum capio. Sopi-
tus sum. Quietem me trado. *Całę noc spa-*
łę. Altę, & graviter dormivi, nec ni-
si cum sole exprorectus sum. Arcissi-
mus me somnus complexus est. In lu-
cem quievi. Stertebam in altum diem.
Artus languidos longo sopore placavi.
Corpus gravatum, diuturno somno refeci.
Gravi altęq; somno oppressus fui. Somno
indulsi liberalius. Somno continenti eam
noctem egi, duxi, traduxi, transegi Somnum
in lucem extraxi. *Tęy nocę nie nie spałę.* Nox
mihi ea infomnis, vel inter infomnia
abiit, effluxit. Perpetuam vigiliam sum ve-
xatus. Somni capere nihil poteram. So-
mnum

num hac nocte non vidi. Noctem totam pervigilavi. *Spać idzie.* Quieti corpus dat. Quieti se tradit. Confert se cubitum, ad quietem. Cubitum it.

Dubito. *Wątpię, ociągam się.* Ad dubito, hæreo, ambigo. Dubium habeo. Animi pendeo. Ambiguum habeo. *O wsty- skim powątpiwa.* Suspensus dubitationibûs tenetur, nec firmum consilium capessit. Nutat plerûmq; animô. Aqua passim illi hæret. Titubat, hæsitat, labat animô plerûmq; & fluctuat. Animum in diversa versat. *Co mam czynić, nie wiem.* Ancipiti curâ distrahor, jactor, verfor. Huc, illucq; inclinatur animus. Explicare consilium, expedire me ex hac deliberatione non possum. Quid consilii capiam, ignoro. Distrahunt me diversa consilia. Difficilis mihi deliberatio est. Consilium capere nescio. Inops consilii sum. Exploratum, apertum, certum non habeo. Explorata mihi non est consilii ratio.

Dubium. *Wątpliwość.* Dubitatio, difficultas controversia. *Wątpliwość uczyni.* Dubium fecit. Rem in dubium vocavit, revocavit. Rem in dubitationem adduxit. Dubitationem iniecit, attulit. Scrupulum iniecit. Rem in controversiam deduxit. Res in dubium venit. *Bez wątpienia.* Sinè dubio. Sinè dubitatione. Dubitatione sublata. Nulla interposita dubitatione. V. Dubito.

Duco. *Wiodę.* deduco. *Przaję konę.*

Duxit uxorem. Uxorem sibi adjunxit. Matrimoniô sibi junxit virginem. *Ufus.* Parvi, despiciatui ducere. Ducere tempus, bellum. Ducere aquam per fundum alterius. Duci opinione, errore, laude. Spiritum & vitam ducere. Gloriæ sibi aliquid ducere.

Dum. *Gdy.* Hæc dum Romæ geruntur. *Nim.* Mane tantisper, dum redeam. *Feszcze.* Nihil dum audiëram. Neq; dum is locus satis. *Byleby.* Age, quod lubet, dum Romæ ne sis. *Fak długo.* Utere rebus meis, dum velis.

Duro. *Trwam.* Maneo, permaneo, persevero. *Ślawa twoja nie długo będzie trwała.* Gloria tua non diu durabit, perpetua non erit, non stabit. Vetustatem, ætatem non feret. Ad longinquum tempus non permanebit. *Niepogoda całą noc trwała.* Tempestas noctem totam tenuit, obtinuit. Tempestas nonnisi inclinată jam nocte posuit, remisit. Tempestas nonnisi aperiēte se die conquievit, fregit.

E.

Ebriosus. *Pijanica.* Gurgēs, atq; heluo est. Qui vinô se ingurgitare, replere, obruere solet. Ebrietati deditus. In potationibus assiduus.

Ebrius. *Pijany.* Temulentus, vinolentus. Vinô languidus. Vinô obrutus, madens, confectus, languens. Nondum hesterni vini crapulam exhalavit. Viri ad-

E

huc

huc plenus est. Gravata ebrietate adhuc mens est. Merô incaluit. Vinô mentem merfit, sepelivit. V. *Vinolentus, bibo.*

Ecclesia. Kościół. Rectè credentium coetus, congregatio. Resp: Christiana. Veritatis Magistra, ac morum Custos Ecclesia. Divinæ mentis interpret Ecclesia. Ab exortu nascentis Ecclesiæ, ab incunabulis. *Kościół Katedralny.* Ædes Sacra primaria. Templum summum. *Kościóły naniedzac.* Religionis causâ ædes sacras obire. Pietatis causâ ad loca Sanctimonia nobiliora contendere. Urbis Tempia obire. V. *Templum.*

Eclipsis. Zaćmienie. Obscuratio, defectio solis, aut lunæ. Defectus, deliquium solis. Labor lunæ. Luna incidit in umbram terræ. Luna laborat, deficit lumine, languescit, hebescit.

Edo. *Wydaję.* Facio, profero, divulgo. *Księgę wydać.* Librum emittam. Faciam, ut id opus tandem appareat, ut exeat liber meus. In publicum dabo librum pervulgabo, divulgabo, in vulgus edam in lucem prodam. Exire, prodire librum patiar, in lucem dabo.

Edo Fem. V. *Cibus.*

Educo. *Wychowuję.* Alo, nutrio, instituo. Me educatorem habuit. Mea familia educatus ingenuë, institutus est liberaliter. Omni industriâ eum in gremio veluti meo, & sinu educavi. Ingenium.

um ejus enutrivit. Præceptis utilissimis, & saluberrimis finxi, institui. Ex mea institutione, disciplina ille prodiit.

Efficio. *Sprawuję, czynię.* Facio. Præsto aliquid, persequor, concludo. Utinam in causa tua aliquid conficiam. Negotium tuum benè geram. In rebus tuis aliquid proficiam. Rem ad effectum deducam. Irritò inceptò ne cogar abscedere. Clamorem efficere.

Effloresco. V. *Florco.*

Effluo. V. *Elabor, Flumen.*

Effoeminatus. V. *Voluptas.*

Effundo, *Wylewam.* Profundo, emitto. Odium omne & furorem in me effudit. Evomit in me virus acerbitalis suæ. Segetes effundunt herbas frugibus inimicas. Tota civitas se effandit. Tota ad me effusa Italia. Patrimonium, fortunas, ærarium per luxuriam effudit. Collectam gratiam momentò effundere.

Egeo. *Potrzebuję.* Indigeo. Opus est mihi. Indigeo tuis consiliis. Tuis monitis nequaquam opus est. Tuis monitis carere facile possum. Egeo tempore, &c. V. *Inops, pauper.*

Ejicio. *Wyrzucam.* Expello, exturbo, extrudo, dejicio, extermino. E domo illum ejecerunt, exturbârunt. Ex numero hominum ejiciendus, exterminandus. Ejicere ex animo amorem, memoriam. V. *Pello.*

Elabor. *Wymyłam się.* Excido, evado. Mens abiit, fluxit. Vinculis elapsus est. Ex custodum manibus se eripuit. V. *Evado.*

Eleemosyna. *Fałmużnę dawać.* Liberallyter panem præbeo mendiculis. In egentes benignè stipem confero. Tenuiorum fortunis succurro. Eorum rationibus provideo. Panperum inopix consulo, vitæ subsidia tribuo. Egestatem mendicorum sustento. *Fałmużnę zbierać.* Stipem corrogare, petere. Vitæ subsidia precario è flagitare. Victum ostiatim quærere,

Eligo. *Obieram.* Lego, deligo, carpo, excerpo. Quem consulem esse volent, jubebunt? Quem consulem legent, dicent, desument? Cui imperium suffragiis mandabunt? Quem consulem designabunt, nominabunt? In quem electorum suffragia inclinabunt, conspirabunt. Diem, locum eligere, deligere, statuere. Elige de duobus, quem velis.

Eloquens. *Wymówny.* Copiosus ad dicendum. In dicendo suavis, ornatus, divinus, perfectus, perpolitus. Dicendi gloria præstans. Disertissimus. Omnibus naturæ & doctrinæ præsidis ad dicendum paratus. Vir celebratæ eloquentiæ. Clara vir facundix. Multum eloquentiâ valet. Magnam oris commendationem habet. Florentis homo facundix.

Elo-

Eloquentia. *Wymowa*. Dicendi vis, gravitas, copia, facundia. *Wymowy naturaly*. Qui vult eloquentiâ valere, præstare, excellere; qui orationis divitiis abundare; qui concinnè, appositè mentis suæ cogitata explicare cupit; qui non tenui dicendi venâ aridus fluere, sed ingentilâ copiâ torrentis more redundare cupit; qui suavi & conspersa quali verborum, sententiarumq; floribus oratione vult placere: is Ciceroni det operam. V. *Oratio*.

Eludo. *Oszukiwam*. Irrideo, fallo, Fraudem facio. Quamdiu nos furor ille tuus eludet? Nos ab illo nebulone facitè eludimur. Consulem elusit. V. *Irrideo, decipio*.

Emendo. *Poprawiam*. Corrigo Vitium cutis, dolorem capitis pharmacô emendare. Emendare mores civitatis. *Poprawił się*. In viam rediit. Ad frugem applicuit animum. Ad frugem bonam se recepit. De pravitate deductus est. Emergit è coeno vitiorum. Ad mores vitamq; continentem se dedit. A pristina vitæ licentia sese ipse cœrcuit, sibiq; frenâ iniecit. Animum ad meliora consilia applicuit, apputit, convertit. Inivit meliorem vitæ rationem. E vitiis emergit. V. *Corrigo, conversio*. *Oracya poprawił*. Orationem emendavit, limavit. Mendis expurgavit, castigavit. Ad limam re-

vocavit. Detersis maculis formâ meliorem
donavit. V. *Corrigo.*

Emo. *Kupuje.* Cõemo, mercor, comparo. Hortum magno are comparavi. Veniit mihi hortus, magnò stetit, constitit mihi hortus V. *Comparo.*

Eo. *Idę.* Vado. Iter facio. Iter habeo. Proficiscor. Iter prosequor. Multorum millium passuum iter confeci. *Dokąd idziesz?* Quò te agis? Quò te rapis? Quò te nunc corripis? Quò te pedes? Quò tendis? Quò pergis? Quò contendis? Quò tam celeri passu te confers? *Fachac pocztę.* Per dispositos equos incredibili celeritate in urbem evolavit. Cisis in urbem advolavit. Meritorius equis citatò cursu ad urbem contendit. Citatis equis, equis publicis, contentò cursu ad urbem festinavit. *Powoli iść.* Pressò gradu incedere. Sedatò gradu, tardiùs, segniùs progredi. *Cinbo iść.* Suspensò gradu, vestigiò tacitè adrepere. Placidè libratis vestigiis incedere, Furtivò pede adrepere. V. *Abeo, accedo.*

Episcopus. Biskup. Antistes. Sacrorum Praesul. In Antistitem ordinem adscriptus est, adlectus, coopatus. Ad Insulas Albanensis evocatus est. Albanensis Ecclesiae cura illi demandata est. Summo apud Albanenses Sacerdotiò auctus est, ornatus. *Suffragan.* Antistitis Vicarius. Antistis partes agit, munus sustinet, exequitur. *Epì.*

Epistola. *List. Literæ.* Epistolam scribere plenam festivitatis, & leporis, exarare, elucubrare, texere. Afferre, reddere, expectare, accipere epistolam. Epistolam complicare, obsignare, resignare, solvere, aperire. Vinculum epistolæ solvere. V. *Scribo.*

Equus. *Iadę na koniu.* Equo vehor. Equo iter facio. In equo sedeo, vehor. Equitabat cum suis equitibus. V. *Equus.*

Equus. *Koń. Siadam na konia.* In equum insilire. Conscendere equum. *Wypuścić konia.* Admittere equum in hostem. Equo calcaria subdere, adhibere, admove. Citare equum. Equum calcaribus incendere, incitare. *Zsiadam z konia.* Ex equo descendere, desilire in pedes. Desilire ex equo.

Eripio. *Wyrwam.* Aufero, adimo extorqueo. Aliquid è manibus extorqueri, elabi, excuti. Facultatem mihi gerendæ rei eripuit. Aliquem è miseriis, timore, vel alicui timorem eripere.

Erro. *Mylam się, błędzę.* Labor, pecco, offendo, prolabor. Per errorem, vel errore labor. Errore ducor. In errore verior. Errore capior. In culpa sum. Imprudentiâ labi. Titubare aliquando, & hallucinari. De via, de recto aberrare.

Erubescio. *Wstydzę się.* Rubeo, pudet. Suffusus illi rubor est. Rubore suffusus

sus fuit. Non erubuit ille ora vestra.
Loqui erubescunt. V. *Pudet, verecun-*
dus.

Erudio. V. *Doceo.*

Erumpo. *Wypadam.* Exeo, evado.
Eruptionem facio. Effervesco. Emerget,
ebulliet, prorumpet latens malum. Effun-
det se malum. Effundunt se portus. Evolant
ex urbe. Refractis portarum claustris ex
urbe provolant, effunduntur. Erupit ex
latebris furor.

Evado. *Uchodzę.* Effugio, elabor, e-
mergo, exeo. E discrimine emergere.
Ex flamma elabi. Ex labyrintho exire.
Insidias effugere. Ex angustiis enatare.
Ex scopulis enavigare. Nullum exitum
reperire. Summus Orator evasit. Ex hu-
mili evasit. In dies asperior evasit. Quor-
sum hac evasura sunt? Aliquando id,
quod somniamus, evadit. Evadere ex mor-
bo, ex insidiis, periculo. V. *Elabor.*

Eucharistia. *Sakrament.* Sacrosan-
ctum Christi Corpus. Caeleste Convivi-
um. Epulum divinum. Hostia divina.
Przyjść Komunii. Ad mensam divinam
accedere. Caelesti excipi convivio. Di-
vinum convivium celebrare. Divino Pa-
ne sese reficere. Ad Sacram Synaxin ac-
cedere.

Eventus. *Skutek.* Exitus, casus, even-
tum. Ad incertum eventum acie con-
figere. Rem omnem in incerto pugna
even-

eventu collocare. *Dla wszystkiego.* Ad incertos rerum exitus, ad omnes casus subsidia parare. In omnem eventum paratum esse. V. *Exitus.*

Evigilo. Ocucam się. Vigilo. Ex somno excitatus. Somno excitus. Somno solutus sum. Somnus me reliquit. V. *Dormio, vigilo.*

Examino. Roztrząsam, doświadczam. Perpendo, expendo, pondero, excurio, exquiro. Explorare, periclitari doctrinam. Periculum doctrinae alicujus facere. Quam studiosè didicerint, inspicere, excutere. Quem progressum in literis fecerint, explorare, pericrutarari. *Roztrząsać sumienie.* Excutere conscientiam. In semetipsum inquirere. Recognoscere delicta sua. Recolere errata sua non sine acri doloris morfu. Explorare latebras conscientiae. Intimos animi recessus inspicere.

Exaudio. Wyssłuchywam. Audio. Aequis auribus accipiat, suscipiat. Ne aversis auribus audiat preces nostras. DEUS. DEUS votis nostris precibusq; annuat. Preces nostras ratas habeat. DEUS exorari se precibus nostris patiat.

Excello. Przenyższam. Praesto, antecello, emineo, eniteo, praecello, antestilo. Ingeniò praestat, exuperat. Eminent inter omnes. Ingeniò primus habetur. Ingenii palmam possidet. Excellere aliis in aliquo genere virtutis.

Excido. *Wypadam*. Elabor, fluo, effluo. Nullum verbum ex ore excidit. Victoria excidit e manibus. Ista ex animo, ex memoria mihi exciderunt, effluerunt. Spe omni excidere. V. *Perdo*.

Excipio. *Przyimuję, wyimuję*. Excludo, secerno, accipio, suscipio. Summā latitiā, benignō vultu, incredibili honore, amore, favore accipio, complector, excipio, recipio. V. *Tractō. Oprócz*. Si Lælium exceperis, removeris, demas. Præter unum Lælium. Exceptō Læliō. *Użysk*. Una calamitas alteram excipit. Ejus virtutem immortalitas exceperit. Excipere litteras, verba. Omnia tela meo corpore excepi.

Excito. *Pobudzam*. Adhortor, inflammo, impello, invito, incito, allicio, commoveo, concito, stimulo. Stimulos admoveo. Epistola tua ignes mihi subjecit, admovit. In me literarum cupiditatem inflammavit. Discendi studium in me commovit. Ingens mihi stimulus erat ad labores. Literæ tuæ acuerunt meam industriam. Socordiam mihi diicufferunt. Animos meos arrexerunt, intenderunt ad studia literarum. Dormientem excitare. Laude ad virtutem excitare. Animos afflictos, jacentes excitare. Risum ea res, clamorem excitavit. Incendium, bellum, fletum, dolorem excitare. *Umarłych wskrzeszać*. Excitare ab interis mortuos. A morte in vitam re-

vocare. Vitam reddere, restituere mortuis. Mortuos ad vitam revocare.

Excludo. *Wyłączam, niedopuszczam.* Arceo, prohibeo. Adita prohibuit. Aditum praecluserit hosti. Submovit hostem, eliminavit, foras eiecit. A mœnibus, à se supplicem excludit. Ratio culpam excludit. Præmiis, hæreditate aliquem excludere. Tempore excludor, quin &c. *Od szkół oddalony. Vulgò exclusus.* Ex eorum, qui ludum frequentant, numero eiectus, sublatus, sejunctus. Numerò scholasticæ juventutis exemptus. E scholis aliquem exigere. Ex albo literariæ juventutis eradere, delere. E scholis exturbare.

Excommunico. Wyklinam. Proscribo. Romanis sacris, societate, commercio, consuetudine, communione, convictu piorum alicui interdicare. A piorum societate secludere, excludere, remove, arcere. Sacro fulmine percellere. Dirum anathema in aliquem contorquere. Ex coetu piorum, & communitate segregare, exterminare, extrudere, exturbare. Sacro fulmine ferire.

Excuso. *Wymawiam.* Purgo. Excusationem affero. Crimen removeo. A culpa eximo. Causam in valetudinem confert. Morbi exultatione absentiae crimen oppellit. Morbum suæ absentiae prætextat, prætextit. In morbum noxam avertit.

tit. Morbi excusatione absentiae crimen amoliri, diluere conatur. Morbi excusatione utitur. Res excusationem non habet facilem. Atrocitatem facti non facile verbis lenias. Non tam prouum est, aut expeditum hoc facinus colore quodam diluere, honestâ aliqua specie tegere. Culpam tuam difficulter elues. Non opus est, ut excusatione apud me utaris: ut mihi te purges; ut excusationem proponas, pares. Tuam excusationem non desidero, non requiro. Excusare tarditatem literarum.

Execror. *Przeklinam*. Imprecor. Male precor. Abominor, detestor. Omnes illi pestem optârunt. Omnibus precibus illum detestati sunt. Diris omnibus deuorunt. Diras, exitium illi imprecati sunt.

Exemplum. *Przykład*. Imago, factum, documentum, specimen. Specimen, documentum virtutis. Illum sibi omnes documento sumunt, imitatione exprimunt. Ille est viri praestantis simulacrum, specimen honestatis, documentum virtutis posteritati. Exemplum præbere, relinquere virtutis. Exemplô esse ceteris. Præluere aliis exemplô ad virtutem. *Przykład brać*. Exemplum capere, sumere. Exemplâ, documenta ab aliis sibi petere. Aliujus exemplum ad imitandum sibi proponere. *Gorszyć drugich*. Exemplâ nequitiae iuventuti præbere. Pessimô exemplô ali-

os corrumpere. Perniciem creare exemplô.

Exeo. *Wychodzę.* Egredior, prodeo. Pedem effero. Excedo, erumpo, evado. Domô se proripuit. Pedem limine extulit. Domô se ejecit. E domesticis tenebris emerlit. Ex latebris erupit. Eduxit se foras. Foras se proruit. Consideratum nihil ex ore tuo exit. Exire urbe, de navi, &c.

Exequiæ. *Pogrzeb.* Funus, pompa, justa, parentatio. Funus facere. Funeris exequias celebrare. Cohonestare exequias. Parentare. Justa funebria solvere. Funus ducere. *V. Funus.*

Exequor. *Wykonynam.* præsto, perficio. *Wykonać rozkaz.* Defungi imperiô. Injunctum negotium transigere, perficere, expedire, conficere, absolvere. Mandatum exhaustire. *V. Perficio, facio.*

Exerceo. *Cwiczę.* Colo, excolo. Versor in aliqua arte. Industrious ac diligens in exercitationibus. Operam pono in commentationibus quotidianis. Exercitatione, usuq; dicendi, assidua literarum tractatione ad summam laudem pervenio. Munus suum exercere, gerere. Munere suo fungi. Exercere memoriam, vocem, vires, corpus. Armis exerceri. In arte se exercere. Fortuna illum variis casibus exercet. Iracundiam, inimicitiam, crudelitatem exercere.

Exer.

Exercitatio. *Cwiczenie.* Tractatio, actio, commentatio, consuetudo, industria, agitatio, studium. Exercitatio acuit prudentiam.

Exercitus. *Wojsko.* Copia, manus. *Wojsko zaciagać* Exercitum scribere, conscribere, colligere, cogere, parare, comparare, conflare, conficere. Contrahere copias peditum, equitumq; *Mamy wojsko dobre.* Exercitum habemus probè ornatum auxiliis. Copias habemus & genere, & numero, & fidelitate praestantissimas. Exercitum habemus veteranum, robustum, valentem. *Ujuz.* Exercitum lustrare, ducere, ducere, deducere, abducere. Exercitum castris continere. Exercitum reficere, supplere, dissipare, dilabi. V. *Bellum.*

Exhibeo. *Pokazuję, stawię się komu.* Profero, ostendo, gero. Exhibe tabulas. Exhibere molestiam alteri. Supplicem se alicui exhibere. Mitem senatorem se exhibuit, se gessit, egit, praestitit, se prae-buit.

Exhilaro. *Rozweselam.* Hilario. Re-creat me, reficitq; conspectus vester. Mirâ me latitiâ, suavitate perfundit, voluptate me cumulat, perfundit. Voluptatem mihi affert. V. *Lator.*

Exhorresco. *Lękam się.* Horrore perfundor. Animò perculsus sum. Horruit, cohorrui animus ad id spectaculum. Pavore concussus sum. Pavore pectus mihi

hi perculsum est. Perterritus, consternatus
ium. V. *Terreo*.

Exhortor. V. *Hortor, moneo, ex-
cito*.

Exilium. *Wygnanie*. Patria, vel ci-
vitatis privatio, exterminatio, proscri-
ptio. In exilium ejicere, pellere, mitte-
re, agere. Exiliō mulctare. Amandare
aliquem in ultimās terras. In exilium
abire, proficisci, deportari, devehī. Ex
urbe cedere, excedere, migrare. De exilio
reduci. In Patriam revocari. In exilio
esse. Urbe pulsus, ejectus.

Exitus *Koniec, skutek*. Eventus, ca-
sus, finis, terminus. Contigit rebus no-
stris exitus, quem optabamus. Bonum exi-
tum habere. Consulatus tuus in exitu est.
Vitam turpem honesto exitu conclusit.
Qua pollicitus es, exitu praeſta. V. *Even-
tus, finis*.

Expecto. *Czekam*. Praestolor, spero.
Diu te operior. In diuturna expectatione
est adventus tuus. Suspendo animo te praes-
tolor. Magna tui est expectatio. Vix
fero jam desiderium tui. Civitas in rei
expectationem erecta erat. Angebantur,
torquebantur omnes expectatione tui. In
eventum rei intentus tui. Diem ex die
expectare. Expectatus ad summam digni-
tatem.

Expedio. *Sprawuję*. Libero, explico,
extrico. Cunctandum non est in eo ne-
go.

gotio. Sinè mora tentanda res est, *vel* aggredienda. Indormire huic negotio non oportet. Expedire se molestiâ, curâ, &c. Negotium, *vel* rei institutæ exitum expedire. Nodum implicatum expedire. Expedire se, & evolvere negotiis.

Expendo. *Rozważam*. Perpendo, exquiro, examino. Versanda est res in animo. Ad calculos vocanda, revocanda. Ejus rei consilia animô probè circumspicienda sunt, pensanda, mente agitanda, voluntanda, volvenda. V. *Examino, cogito*.

Expergiscor. V. *Evigilo*.

Experior. *Doświadczam*. Periclitor. Periculum facio. Utin, tractando cognoscam. Nihil non tentabo. Nihil inexpertum, & intentatum relinquam. Experimentum capiam. Nullum non movebo lapidem.

Explico. *Wykładam*. Expono, explano, enodo, evolvo, aperio, extrico, interpretor. Verbis rem complector. Explicare se dicendo, Exponere mentem suam, *vel* sententiam V. *Exprimo*.

Expono. *Wykładam*. V. *Explico*. *Wystawiam*. Ad omnes calus periculorum se exposuit, objecit. Invidiæ se objecit. Vitam suam hostium telis objecit, periculis exposuit. Caput discrimini obtulit. V. *Periculum, fortis*.

Exprimo. *Wyrażam*. Expono, eloquor, declaro. Mentis cogitata, animi sentia
expli-

explicare, sermone depromere, oratione exequi. V. *Explico*.

Extendo. *Rościagam*. Projicio. Latè se porrigit, & explicat. Latè patet, fluit, manat. Urbem totam complectitur tua industria. Profers tuam industriam. Arbor ramos latè promittit.

Extruo. V. *Edifico*.

Exulo. V. *Exilium*.

Exulto. *Raduje się*. Effero gaudiò. Gaudiò triumpho. Voluptate, lætitiâ animi gestio. Exultat improbitas in victoria. Otiò, rebûs secundis, gaudiò exultare. V. *Gaudium, lætor*.

Exuo. *Zwłoczę*. Spolio, vel nudo corpus. Vestem detraho. Ornatu denudo. Omnem humanitatem, fidem, obsequium exuere. Hominem exuere. Laqueis se exuere.

F

Facetia. *Zart*. Jocus, sales, lepor, argutia, suavitas, urbanitas, festivitas, cavillatio. Sale conditus, & facetus Caesar. V. *Facetus*.

Facetus. *Zartowny, ucieśzny*. Festivus, argutus, concinnus, saltus, acutus. Ita bellè, scitè, venustè, argutè, lepidè jocatur: ut audientes mira voluptate perfundat. Singulis penè verbis risum commovet, excitat. Multæ & politissimæ sunt in eo facetiæ. Qui nusquam non urbanum & venustum sermonem inducat. Qui dicendi fa.

fale, & acutè, facereq; dictis plurimum valet. V. *Focor*.

Facies. V. *Vultus*.

Facio. *Czynię*. Ago, efficio conficio, perficio, præsto, creo. Facere aliquid humaniter, turpiter, consultò, contra leges. Facere compendiū, conjecturā, conjurationem contumeliam, fidem, obnoxium sibi aliquem, pacem, periculum, verba, vim &c. *Czynię co pilnie* Rem agere pro virili parte. Confice, quas tibi imposui, partes. Mandata nostra exhauri. *Uczynię, co każe/sz*. Obsequar voluntati tuæ. Omnibus in rebus fore me in potestate tua, scito. Vincam meis officiis cogitationes tuas. Quæ imperas, cumulatè faciam, perficiam, exequar. *Kto to zrobił?* Ad quem id maleficium pertinet? Quis auctor delicti? Quis facinus istud patravit? Quo fonte profluxit hoc facinus?

Factum. *Uczynek*. Facinus. Gloriæ plenum & fortitudinis facinus patrasti. Facinus nobile & commemorandum edidisti, fecisti. Vigent etiamnum multa strenuè fortiterq; facta. Tua facta magnam orbis partem compleverunt, vel etiamnum in ore, ac sermone hominum sunt.

Facultas. *Zdolność, dozwolenie*. Commoditas, facilitas, occasio, ansa. Facultatem ludenti expetere, comparare, largiri. Opes superbix facultatem suppeditant. Fa-

Facultatem consequi, adimere, eripere. V.
Scientia, opes.

Fallo. *Oszukiwam.* Decipio. induco, fraudo. Fraudare aliquem. In fraudem inducere. Fraude irretire. Circumvenire, capere. Fictis verbis inducere. Fallacis à veritate abducere. Nestendis fraudibus, parandis dolis, struendis insidiis assuetus non sum. Alienus sum ab arte simulandi. Tempus, curas lusu fallere. Fallunt me oculi. V. *Decipio.*

Fama. *Sława, wieść.* Opinio, existimatio, nomen, sermo, rumor. *Jest pogłoska.* F. anat fama. In vulgus exit. Rumoris aliquid ad nos affluit. Fama serpit latius. Convalescit rumor. Fama totum imperium pervasit, peragravit. Fama de re percerebuit. Fama in urbem penetra-
 verat. Dissipatus tota urbe rumor est, vel discurret. Fama ea diu tenuit. *Ustanie ta pogłoska.* Refrigescet, evanescet, brevi ea fama. Sedandam, extinguendam brevi puto eam famam. Rumor iste brevi raucus fiet. *Sławy szukać.* Famam aucupari. Umbras falsæ gloriæ consectari. Famæ suæ consulere, servire. *Sławy nabyć.* Famam, nomenq; colligere, conficere. Aliquid existimationis habere apud homines. V. *Celebris.* *Sława twoja trwać będzie.* Immortalis erit fama tua. Nunquam deficiet, confenescet, obscurabitur. Nullò tempore extinguetur. Nulla dies tuam famam obscu-
 ra

rabit, terminabit. Nulla temporis vetustas corrumpet. Nomen tuum immortalitati comendabis, donabis, Nomen tuum æternâ laude illustrabis. *Sławy wiele utracił.* Non parum de fama illius detractum est. Sunt, qui famam ejus deterant, atterant, depeculentur, lzdant. Qui famâ eîm spolient. Qui inconstantia famam ei, notamq; inurant. Qui nomini ejus officiant, labem inferant, aspergant, V. *Detraho. Sławy przywrócić.* Injustam famæ maculam detergere. Insonitis famam vindicare. Violatæ famæ injuriam sarcire, relarcire.

Fames. *Głod.* Appetitus cibi. Esuries. Confectus fame, & necatus, vel enectus, jugulatus. Suffocatus. Fame absumptus perit. Famem lacte tolerabo, depellam, propulsabo Famem cibò explebo, saturabo. Cibi condimentum fames. Qui in fame frumentum exportare ausus est.

Familiaris. Familiaritas. V. *Amicitia, consuetudo.*

Fateor. *Wyznam.* Confiteor. Non inficior. Adductus est ad facti confessionem. Fessus est de suo crimine. Patet factum est ipsius confessione crimen.

Fatigo. *Morduję.* Defatigo. *Spraco-
wany.* Vires militem lassitudine detecerunt. Effluxêre jam lassitudine vires. Lassitudine confectus. Lassitudo militem tenet,

net. Itineris labore fractus est miles.
 Faveo. *Sprzymiam*. Studeo, amo, com-
 plector. Omnium te benevolentia comi-
 tatur. Ardent omnes studiô tui & amo-
 re. Honori tuo omnes velificantur. In-
 clinatione voluntatis in te propendent. V
Favor, gratia.

Favor. *Sprzyjanie, łaska*. Gratia,
 studium, benevolentia. *Ma łaskę u Pana*.
 Summâ apud principem gratiâ valet, Ho-
 ret. In amore & deliciis est Principi.
 Primum in gratia Principis locum obti-
 net, *Mam to sobie za łaskę*. In summi
 beneficii loco pono. Inter maxima bene-
 ficia refero, numero. V. *Faveo, gratia,*
benevolentia.

Felicitas. *Szczęście*. Prosperitas. Res
 secundæ. Beatitudo. *Zaden statecznego nie*
ma szczęścia. Nemo fortunâ utitur per-
 petuô bonâ. Nemo est, cui omnia ad feli-
 citatem fluant, cui optata omnia contin-
 gant, qui nihil sustineat incommodi, cui
 prospera omnia succedant.

Felix. *Szczęśliwy*. Fortunatus, bea-
 tus. Tuas fortunas nemo superat. *Æquas*
omnium fortunas. Nihil ad felicitatem
 tibi deest. *Rebûs omnibûs affluis*. For-
 tunam in potestate habes. Perpetuâ feli-
 citate *flores*, Prosperâ funderis fortunâ.
 Secundæ res tibi sunt.

Fero. *Niosę, znosze*. Porto, gero.
Znieść tego nie mogę. Concoquere hanc
 inju.

injuriam non possum. Grave est mihi tot injurias devorare. Acerbè accipio hanc injuriam. V. *Patior.*

Fertilis. *Zręczny.* Ferax, facundus, uber, frugifer, fructuosus, opimus. Solum pinguiſſimum, & pabuli fertile. Uberriſſimum gignendis uvis ſolum. Copioſus ager, & opimus, qui & ubertate, & varietate frugum omnibus antecellit. Ager frugum fertilis.

Festino. *Szpieſzę się.* Propero, maturo. *Trzeba poſpieſzać.* Maturato opus eſt. Res non recipit cunctationem. Abji-cienda omnis cunctatio eſt. Summa celeritas adhibenda eſt. Mora nulla interponenda eſt.

Festus. — *Uroczysty.* Sacer, religioſus, dies feſtus. *Święto.* Feſtus dies eſt, & à laboribus feriatus. Dies Sancti N. memoria ſacer. Dies Sanctorum NN. honoribus conſecratus, dignatus. *Boże Narodzenie.* Feriæ natales Servatoris noſtri JESU Chriſti. *Wielkanoc.* Feriæ redivivi à morte Servatoris noſtri memoria ſolemnes. *Zielone Świątki.* Feriæ Divini Spiritûs adventu celebres. *Święto obchodzić.* Ferias agere, celebrare. Feſtum diem anniverſarium agere. *Święto zachować.* Feriatum ab opere diem feſtum agere, celebrare, ſacro in otio agitare. Vacuum ab opere diem religioni conſecrare. Solemni ab opere vacatione diem feſtum celebrare. *Święta nie zachować.* Feſtæ diei ſanctitatem violare.
Diei

Diei religione non impediri, quominus
fervili in opere tempus omne exigatur.
Manus ab opere solenni die non absti-
nere.

Fidelis. V. *Fides*.

Fides. *Wiara, wierność*. Constantia,
promissum. *Ręczyć się, obowiązac się*. Fi-
dem suam alicui obstringere, obligare.
In passionem aliquam fidem suam inter-
ponere. Fidem alicui dare. *Dotrzymam*
obietnicy. Fidem, quam dedi, praestabo.
Perstabo in fide. Tenebo, retinebo fidem.
Fidem meam liberabo, solvam, exone-
rabo. Promissis stabo. *Nie godzien wiary*.
Fundata leviter fides ejus est. Fides illi
non habetur. Fluxa fide est, & vana.
Haud fide dignus. Sublesta fide est.
Wierzyć komu. Fidem adhibere, habere,
tribuere alicui.

Fido. *Ufam*. Credo, confido. *Nie*
wierz fortunę. Ne nimium fortunæ cre-
das, confidas, spem in illa ne reponas. Ut
cautè agas cum fortuna. Fortunæ fidem
ne habeas.

Finis. *Kończę*. Perficio, conficio,
absolvo, concludo, termino. Extrema, per-
sequor. Ad exitum perduco. *Skończę*
w krótko co. Negotio propediem supremam
manum imponam. Operi finem statuam.
In exitu res est. Res ad exitum perveniet.
Negotio brevi finem asseram. Negotium
opta-

optato exitu concludam, terminabo. V.
Absolvo, perficio, finis.

Finis. *Koniec.* Modus, terminus, exitus. *Przy końcu Feńien.* Extremô jam autumnô. Autumnô vertente, præcipitante, exeunte, fenesciente, inclinante. Cûm in exitu jam autumnus esset. In extrema parte autumnii. *Z początku aż do końca.* A capite ad calcem. A carceribus ad metam. *Granica.* Imperii fines tueri, defendere, proterre.

Fio. *Staję się.* Evenio, accido, evado, consto, conflor. *Patrz, żeby się bunt nie stał.* Vide, ne seditio existat, conflatur. Ne tumultus aliquid enascatur; ne tumultus hic in seditionem evadat. *Feńli to może być.* Si fieri potest. Si res & locus permittit. Si integrum tibi est. Si rem confici, effici, ad exitum deduci posse putas. V. *Facio.*

Flagitium. V. *Crimen, scelus.*

Flagito. V. *Peto.*

Flagro. V. *Ardeo.*

Floreo. *Kwitnę.* Vigeo, floresco, emineo. *Kwitnę drzewa.* Arborea frondent, frondes induunt, in florem se induunt. Folia, gemmas agunt. Gemmant, luxuriant. *Mieć sławę, bogactwa, &c.* Florere honoribus, divitiis, rerum gestarum gloriâ, acumine ingenii. V. *Fama.*

Flumen. *Rzeka.* Fluvius, amnis profluens. *Głęboka rzeka.* Fluvius es pro-

profundô alveô. Agit undas magnâ vi,
 ac mole. Præaltô alveô defluit. Vasta alti-
 tudine fluvius, ac navium patiens. *Nie-
 głęboka rzeka.* Vadofum flumen, tenui
 fluens aquâ, quod pedibûs transiri, transmit-
 ti potest. *Rzeka bystra.* Citatum fertur
 flumen. Violentus invehitur fluvius, &
 magna celeritate defluit. Rapidè fluit,
 delabitur. Rapido impetu decurrit. *Ma-
 brzegi wysokie.* Fluvium præaltz cœr-
 cent ripæ. Præruptis undiq; ripis clauditur,
 cingitur fluvius. Inter præaltas utrinq; ri-
 pas decurrit. *Wzbięra, rzeka.* Magnis
 commotus tempestatibûs fluvius nullis ri-
 pis cœrceri potest. Fluvius super ripas
 effusus in altitudinem insolitam crevit.
 Fluvius agros inundavit. Amnis latè re-
 stagnavit. *Przeprawić się przez rzekę.* Su-
 perare, trajicere, transire flumen. In ad-
 versam ripam transmittere. Flumen
 transgredi.

Fœdus. *Przymierze.* Pactio, fides.
Przymierze z kim uczynić. Fœdus ferire,
 icere, percutere. Societate ac fœdere se al-
 ligare. Fœdus cum aliquo jungere, fan-
 cire. Pacisci cum aliquo. Societatem in-
 ire. *Nie dotrzymać przymierza.* Fœdus in-
 firmare, negligere, violare, frangere, rum-
 pere. Contra fœdus facere. Conventio-
 nes pactionesq; perturbare. Pacta ac con-
 venta convellere, rescindere. Conventis
 non stare.

Formosus. V. Pulcher.

Fortis. *Meżny*. Magnanimus, acer, strenuus, robustus, valens, animosus. Vir est singulari animi magnitudine. Qui casus contemnat humanos. Est stabilis, firmus, & magnus animus. Animus praeclatus, firmus ac constanti. Quem nullus terror unquam deiciat.

Fortuna. *Szczęście*. Sors. *Spróbuj szczęścia*. Fortunae periculum faciam. Fortunam tentabo. Sorti rem committam. In aleam, quamvis dubiam, ibo. Fortunam, quaecumque mihi oblata fuerit, amplectar. *Umie szczęścia zażyć*. In rebus secundis, & ad voluntatem fluentibus, minimè elatus est. Etiam res maximas fortuna suffragante consecutus, minimè insolens scit. Modum etiam rebus secundis novè imponere. Ejus animum non magis prospera effert fortuna, quam adversa deiecit. *W nieszczęściu zostaję*. Fortuna mihi undique adversatur. Tempestates procellaeque aliae ex aliis mihi subeundae sunt. Fortunae fulminibus unus petor. Oppugnat, exagitat, vexat, premit me adversa fortuna. Inimicam ubique experior fortunam. Incurro novas semper difficultates, calamitates in curro. Alius ex alio casus tranquillitatem meam perturbat. *Fortuna niesłateczna*. Varietas est propria fortunae. Varii sunt incertique casus. Momento temporis vertitur fortuna, lubrica est. Nunquam eodem

dem diu vestigiô stat fortuna. V. *Felix.*

Fortuno. *Szczęszczę.* Servo, augeo. *Niech ci BOG szczęści.* DEUS inceptis tuis successus det prosperos. DEUS tibi optata ferat omnia. DEUS faxit, ut felicia faustaq; sint, quæ suscipis. Faveat, aspi-retq; consilio tuo, benè vertat DEUS, quod agis. DEUS votis optatisq; tuis cumulatè respondeat. Faveant superi tuis conatibus, ut bonis avibûs cœpta res, melioribûs exe-at. DEUM tibi hæc consilia fortunare cupio. Tibi patrimoniam, honorem Supe-ri fortunent.

Fraudo. V. *Decipio, fallo.*

Frigus. *Zimno.* Vis frigorum. Regio est propinquitate Alpium praelida. In-colarum corpora rigentia gelu torpent. Torpentibûs frigore nervis, vix artus pos-sunt flectere. Frigoris vis imbres concre-to gelu adstringit. Acrior ubiq; vis fri-goris afflat è montibus. Artus vi frigoris saepe amburuntur. Corpora obrigescunt. Frigus se remittit.

Fructus *Onoc, pożytek.* Utilitas, com-modum, voluptas. *Pożytek odebrać z cze-go.* Latos, & uberes laboris mei fructus percepi, messui. Is labor fructus mihi amplissimos tulit, reddidit, genuit. La-boris hoc pramium, hunc fructum abs-tuli.

Frustra. *Darmo.* Sine causa, nequid-quam. *Darmo pracowałem.* Tantam ope-ram

ram profudi planè ac perdididi. Nihil profeci. Oleum & operam perdididi. Nec quidquam, vel in casum tantum tempus contrivi. Irritus, vanusq; est omnis labor meus. Omnis labor in casum cecidit. Frustra operam insumpsi, locavi. Frustra operam contrivi.

Fugio. *Uciekam*. Vito, declino, abhorreo, aspernor. *Zólnierz uciekł z placu*. Miles noster terga vertit. Effusè loca tuti petiit. Fugam capessivit. Militem fugam abstulit. In fugam effundebantur milites nostri. In pedes se coniecêre. Fugam arripuêre fecêre. In fugam se dederunt, vel conversi sunt. *Uciekających zatrzymać*. Fugam reprimere. Recessum fugientibus non dare. Spem omnem fugæ tollere. Fugam impedire, intercludere. Suos à fuga revocare.

Fundo. *Zakładam*. Stabilio, constituo. Fundamentum jacio, pono, ago. *Postanowić Zakon*. Condere Familiam Sacram. Auctorem, parentem, conditorem esse fieri alicujus instituti.

Funus. *Pogrzeb*. Exequiæ. Celebritas supremæ diei. *Pogrzebiono go uczcinnie*. Funere honestissimo elatus est. Justa illi facta, persoluta sunt pompâ maximâ. Parentatum est illi honestissimè. V. *Exequiæ*.

Furor. *Kradnę*. Furtum facio. Compilo, expilo, furripio. Clam eripio. Furtum facio. Domum compilo. Nunc hoc

nunc

nunc illud subduco. Viscatis manibûs, quidquid obvium fuerit, lego. Manus arario affero. Pecuniam fraude subtraho. *Z tej księzki wiele ukradł.* Ab eo authore multa furatus est. Ex illo libro multa sumpsit. Hos ille rivos ex aliorum fluminibus, ex illo fonte in suum agellum duxit, deduxit, derivavit. Hos ille ingenii partus in suam rem convertit.

Fustis. *Kiy. Kiymi go zbito.* Fuste malè multatus, malè acceptus. Fustis vim pondusq; sustinere, ferre, pati cogebatur. Fustuariô malè acceptus est. Fustibûs malè contusus est, ac dedolatus.

G.

Garrio. *Swiegocę. Wiele mówię.* Loquor sine delectu. Garrulus, loquax sum. *Kad wiele mówi.* Garrit, quidquid in buccam venit. Totis diebûs tinnit. Linguam gerit impensè liberam & expeditam. Futili & importuna loquacitate omnibus obstrepat. *Nie do rzeczy mówi, białamuci.* Quidquid in buccam venit, debilaterat, effutit. Garrit, quô nequè pes, nequè caput compareat.

Garrulus. *Wielomówny.* Loquax. *Ufus.* Garrulus ventolæ & immodicæ loquacitatis. V. Gario.

Gaudeo. *Weselę się.* Lætor, exulto, triumpho. Lætitia afficior. Gaudiô, lætitiâ triumpho, exulto. *Z powodzenia się tańczę, weselę się.* Res tuæ secundæ mihi sum.

ma voluptati sunt. Res tuas eo esse locum
cum intueor: summam latitiam perfundor,
omnibus latitiis incedo, nimio gaudium
penes desipio. Vix capio eam voluptatem,
quae ex prospero rerum tuarum successu
enata mihi est. Ex florentissimo rerum
tuarum statu latitiam capio, voluptatem
haurio incredibilem. *Dziwnie mi się uwe-
seliłem.* Incredibili gaudium sum elatus. Tan-
tam latitiam auctus sum, penes ut non con-
starem mihi. Vix praeter gaudium mei com-
pos fui. Manus sustuli ego & amici, tu-
umque gaudium gaudebamus. Superfun-
denti se latitiae non temperavi. Lachrymae
mihi gaudium manarunt. V. *Latus, lator,
jucundus.*

Gaudium. *Wesele.* Latitia, voluptas
*Nowa ta godność wielkie we mnie wesele
sprowiła.* Novus is honor ingenti me gau-
dium complevit, latitiam me extulit, in lati-
tiam insolitam me conjecit. Delibutus
gaudium me redidit. Voluptate liquidissi-
ma me perfudit. Liberalissima voluptate me
cumulavit.

Gelu. *Mróz.* Hyems rura gelu clau-
dit. Perpetuo gelu locus riget. V. *Frigus
hyems.*

Gemma. *Perła.* Lapillus pretiosus
Szata perłami Jadzona. Vestis distincta
gemmae, fulgentibus gemmis illumina-
ta, quam internitentes gemmae distin-
guunt. Vestis inclusis auro gemmis or-
nata. Ce-

Gemo. *Wzdycham, sękam.* Gemitum facio. Ingemo, ingemisco. *Nie przystoi Męszczyźnie w nieszczęściu sękać, narzekać.* Turpe est viro malis suis ingemere, ejulatus, complorationes, voces indecoras edere, miserum se & infelicem lamentis appellare. Turpe est crebros edere gemitus, lamentis & suspiriis se conficere.

Genealogi. *Rodzaju pisarze.* Qui de originibus scribunt. *Rodzaju opisanie.* Gentis in stirpes & capita descriptio. Cognationum singularum ab uno stirpite ducta designatio. *Rodzay opisywać.* Generis seriem describere, explicare. Ab ultimis majoribus generis gradus singulos ducere, evolvere, deducere.

Generalis. *Powszechny.* Communis, universus. *Naywyższy Wódz.* Cui summa belli administrandi permessa est. Bello gerendo cum summa potestate praefectus. Penes quem in gerendo bello summa imperii est. Ad quem summa imperii belli translata est, rediit. Supremus castrorum praefectus. *Generał w woysku.* Ordinum militarium dux, princeps. Delectus ordinum militarium praefectus. *Generał Zakonu.* Summus Religioſae Familiae Praefectus, Moderator. Summo cum imperio Religioſae Familiae Praefectus. Cui summa Religiosi Imperii delata, mandata est.

Generosus. *Mężny, zacny.* Magnanimus.

mus, præstans, magnificus, clarus. *Zacnie urodzony barziy sie w naukach y cnoście cwiçzyć powinien.* Quicunque locò honestò natus est, ei major quàm cæteris colendi præclara studia necessitas imponitur. Quicunque clarò, non obscurò, illustri, summo locò natus est: qui ex nobili familia, clara stirpe ortus est: majori, quàm quivis aliùs urgetur virtutis exercendæ necessitate. Ad honestissimos quoquẽ, ad primarios imprimis pertinent bonarum artium ac virtutis studia. Quem natalium splendor commendat, eum ad omnem laudem & decus eò studiosius incumbere, vehementius incitari oportet. Habet hoc nobilitas, familiæ splendor: ut vitæ laudabiliter & cum virtute traducendæ non modò occasionem, verùm etiam causam, nequẽ causam tantùm, sed etiam necessitatem afferat. *Ufus.* Civili & generosa stirpe profectus. Forma magnifica & generosa. Generosus equus umbrã quoquẽ virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem concitatur.

Genius. *Skłonność przyrodzona. Przyrodzenie.* *Ufus.* Curare genium. Indulgere genio. Defraudare genium.

Gens. *Narod.* Natio. Gentes immanitate barbaræ, multitudine innumera-
rabiles, locis infinitz. Ubi gentium sumus?

Genu. *Kolano.* Nodus, in quo femora desin-

desinunt, cujus pars posterior poples. *Do
nòg upadać komu.* Se ad pedes alicujus projici-
cere. Ad pedes accidere. Genibus alicu-
jus advolvi. Ad genua, ad pedes alter-
ius se provolvere, prosternere, abjicere,
submittere. Ad genua alicujus jacere
volutari, procumbere. *Kolana z gjęć.* In
genua subsidere, procumbere. Genua po-
nere, submittere. In genua provolvi.
Ufus. A genibus supplicem repellere. Ge-
nu flexo. Positis in terra genibus. Genu in-
nixus.

Genus. *Rod.* Familia, stirps. *Oba
urodzienia Swietnego.* Ambo summò locò
nati. Genere inter suos clarissimo orti.
Ad illustrissimos majores genus suum &
originem referunt. Prosapia sunt illustri,
& multarum imaginum ambo. *V. Nobi-
lis.* *Urodzenia podiego.* Ipse sui generis
est initium. Unus de multis est. Terræ
filius. *Ufus.* Genus ab aliquo ducere, emen-
tiri. Nobili genere ortus, natus.

Germanus. *Rodzony Brat.* Ex eadem
stirpe & genere orti, præsertim fratres &
sorores. *Ufus.* Frater germanus. Soror
germana. Vera & germanæ justitiæ effi-
gies.

Gero. *Sprawuje.* Facio. Administro.
Dobrze się sprawuje. Eximia ejus in rebus
gerendis opera existit. Egregia ejus in
tota vitæ ratione virtus enitet. Exemplo
ac spectaculo est omnibus. *Zle się spra-
wuje.*

nuie. Turpissimè, flagitiosissimè se gerit. Res libidine gerit, non ratione. Nihil fortiter, nihil moderatè gerit. *Urząd swój dobrze sprawuje.* Munus suum, provinciam cum laude sustinet. Partes officii omnes egregiè tuetur, colit. Nihil in eo officii ad exequendum munus suum desideres, expectes. *Uśus.* Inimicitias, bellum, personam, rem alicujus gerere. Morem gerere.

Gestio. *Skacze.* Prægestio. Studiò, lætitiâ effector. Tantâ lætitiâ affectus sum, ut mihi vix constem. *Z radości zbytniej wyskakuję.* Exulto gaudiò. Vix apud me sum: ita gaudiò animus colliquescit. Gaudiò penè desipio.

Gesto. *Noszę.* Fero, porto, sustineo. *Uśus.* Malè sustinenti arma, scutum quoquē, quod gestabat, excidit.

Gestus. *Fest oratorski.* Actio, motus corporis. *Uśus.* Gestum agere. Gestu decenti moveri. In gestu nimium esse. Hi-strionum aliqui gestus ineptiis non vacant.

Glacies. *Lód.* *Marznie.* Aquæ gelu durantur, constringuntur. Aquilonibûs durefcit humor. Aquæ gelu clauduntur, adstringuntur. Aqua nivibûs & pruinâ concrescit. *Ślizac się.* Lubricò vestigiò per glaciem decurrere, sese agere, se invehere. Per glaciem labi. Fluente vestigio ferri, deferri. Glaciem fluente vesti-

vestigio decurrere, emetiri. *Upaść na le-
dzie.* Labi, prolabi in lubrico. Fallente
vestigio cadere. Fallente pede prolabi.
Na ledzie stangć nie mogę. Gradienti plan-
ta nusquam consistit, constat. Fugiente,
fluxo, instabili gressu inceditur. Viâ lu-
bricâ pedes fluunt.

Gladius. *Miecz.* Sica, pugio, ensis.
Dobyć Miecza. Gladium nudare, stringere,
distringere. E vagina educere gladium. *Do-
pochen włożyć miecz.* Gladium vaginae red-
dere. Gladium condere. *Uusus.* Suo gladiô se
jugulat. Gladiis rem gerere. Gladiô confici.

Gloria. *Chwała.* Claritas, splendor,
lux, amplitudo. *Chwały barzo pragnie.*
Fertur gloriâ. Flagrat, ardet cupiditate
laudis. Gloriæ stimulus, astu ingenti agi-
tur. Summus ardor mentis ad gloriam eum
rapit. Mirum in modum dulcedine glo-
riæ tangitur, capitur, excitatur. *Prożnëy
nawet chwały szuka.* Inanem etiam venâ-
tur, aucupatur gloriam. Popularis auræ
captator est. Umbras etiam falsæ gloriæ
consectatur. *Jak pragniesz chwały, wiem.*
Omnes tuos ad laudem impetus novi Quàm
laudi studeas, servias, quò studiô laudem
sequaris, praeclarè novi, cognitum habeo.
Od młodości chwały pragnęłes. Jam indè à
pueritia gloriæ studiô atquè amore flagra-
bas, tenebaris, æstu gloriæ percitus eras.
Spectasti gloriam ante omnes res à pri-
mis annis. Ab ineunte ætate erat ti-

bi gloria omnium rerum antiquissima, in oculis tibi, in amoribus, in desiderijs erat gloria. *Z prac twoich nieśmiertelney chwaly dosiępisz.* Quos nunc suscipis labores, ii te apud posteros æternâ gloriâ donabunt, illustrabunt, decorabunt, tuum nomen immortalitati commendabunt. Ab hominum oblivione & interitu vindicabunt. Tui nominis famam in omnes temporum ætates dissipabunt. Editis tot immortalibûs operibûs id consecutus es: nequa dies tui nominis famam delere possit, nullæ ut literæ de tuis laudibus conticescant. Nulla erit tam furda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cælum susceptos labores tuos debitis laudibûs ferat. *Jedynie chwaly Boskiey chęg, szukam.* Ad DEI gloriam omnia refero. Divinam unicè gloriam in omnibus specto. Meorum consiliorum, actionum mearum finis est major DEI gloria. Ante omnia mihi Divinus honor est. Primum apud me locum obtinet, actionum mearum norma quardam & regula est. *Użys.* Ex omnibus virtutis præmiis amplissimum est gloria. Ad gloriam virtutis viâ gręfsari. In gloriam venire. Alere, amplificare gloriam. Gloriam abjicere, infringere. Gloriâ circumfluere. V. *Fama, honor, laudo.*

Glorior. *Cbełpie się.* Prædico me. Gloria & prædicatione me effero. *Cbełpi się*

z wysokiego urodzenia. De majoribus se
 jactat insolentius. Genus suum venditat.
 Martem ipsum sui generis conditorem
 fert. Pra se ignobiles omnes & plebejos
 predicat. Jactatio generis ac venditatio
 confessa in hoc homine vitia sunt.

Gloriosus. Chwalebny, chełpliny. O-
 stentator, clarus. Amplissimi nominis.
 Za rzecz chwalebna to sobie poczytał. In
 gloria id ponebat. Amplum & ad me-
 moriam insigne id putabat. Pulcherri-
 mum id sibi fore ratus. Decus id suum
 arbitatus est.

Gracilitas. Szczupłość. Corporis habi-
 tudo tenuior. Subtilitas.

Gradatim. Po stopniach. Gradibus.
 Per gradus. Ab humilibus ad superiora.
 Ad honores gradatim ascendere. Minutatim
 & gradatim interrogare.

Gradus. Krok. Translatè. Locus, di-
 gnitas, progressus, ordo, aditus. Na któ-
 ryś jam chciał, wstąpił stopień. Gradum
 eum obtines, quem optabas. In eo, ad
 quem tendebas, gradu positus, locatus,
 collocatus es. Gradum eum, ad quem aspi-
 rabas, attigisti. Usus. Ascendere, perve-
 nire ad summum honoris gradum. Asse-
 qui, consequi, obtinere altissimum civita-
 tis gradum.

Grandævus. Stary. Grandis ævi. Prove-
 ctioris ætatis. V. Senex.

Grandiloquus. Wspaniałomówny. In
 ora-

oratione grandis, gravis, plenus, copiosus, amplus.

Grando. Grad. Pluvia congelata in granorum forma decidens. Grad. *hadi*. Concreta in nubibus aqua magnam vim nivosa grandinis dejecit. Procella cali fragore ingenti effusa est. Excussa è nubibus grandinis procella.

Gratia. *Łaska*. Favor popularis. Beneficium. *Dziękuję tobie*. Si non parem tuis meritis, at pro nostro tamen studio meritam debitamq; gratiam refero, reddo, persolvo. Pro tuo in me studio gratiam & habeo, & habiturus sum immortalē. Gratias tibi ago maximas; quandoquidem pares referre non possum. *Szukac czyjey łaski*. Gratiam alicujus aucupari. Gratiam sibi conciliare. In gratiam sese & amicitiam alicujus insinuare. Inire gratiam ab aliquo velle, cupere. *Ma łaskę u niego*. Principem apud illum gratiae locum tenet, obtinet. Magna apud illum positus est in gratia. Floret apud eum gratia, vel pollet. *Nie z mojej, ale innych winy wypadł z łaski u ludzi*. Non tuā, sed aliorum culpā, vitiō, injuriā studium populi amisisti. Gratiam, benevolentiam populi non tua, sed aliorum culpa extinxit, perdidit, afflixit, delevit, tibi eripuit, abstulit, ademit. *Pojednałem się z nieprzyjacielem*. Reconciliata inter nos ex inimicitias gratia est. Oblivione praterito

ritorum discordias finivimus. Odium & simultatem, quâ diu conflictati sumus, deposuimus. In gratiam redii cum adversario. *Uſus*. Aliquô factô veterem gratiam exulcerare. Effundere collectam gratiam. Aliquem in gratiam reducere, restituere. Gratiam componere inter aliquos. Gratiam debilitare, extinguere. Oblectationis gratiâ aliquid facere.

Gratificor. *Łaskę kómu czynię*. Beneficium, gratiam facio. *Uczyń to dla mnie*. Obsequere voluntati meæ. Da hoc mihi. Da amicitie nostræ. Pro tuo in me officio, pro meo in te studio largire hoc voluntati meæ. *Chcę się tobie y twoim przyjaźniościom przysłużyć*. Non solum tuâ, verum etiam tuorum amicorum causâ vestris commodis servire volo. Inire gratiam officiis meis non â te modò, verum etiam ab amicis tuis velim. Opto aliquid præstare, navare tuâ tuorumq; causâ. *Uſus*. Gratificari cuiquam aliquid, quod ei obſit. Cur tibi de ea re non gratificer, nescio.

Gratiosus. Przyjemny. Qui gratiâ multum potest apud alios. *Ci favory mają, którzy są bogaci*. Qui magis ab opibus firmi, parati sunt, qui magis instructi sunt copiis, illi gratiâ excellunt, florent, iis studia populi præstò sunt. *Pochlebniocy u jego łaskę mają*. Qui ad voluntatem ejus loquuntur, hi gratiâ valent, possuntq; plu-

rimum, horum nomen est in gratia apud illum, in his omnia apud illum sunt ad gratiam. V. *Charus, acceptus.*

Gratis. *Z łaski.* Gratuitò. Sine mercede, Sinè prämio, pecunia. *Z łaski, darmo wszystkim usługuje.* Sinè ullo munere opem ac operam præstat omnibus. Ejus officia minimè sunt mercenaria. Gratuita est ejus comitas, nec prämiorum mercedibùs evocata. Beneficium, non sceneratur. Liberalitas ejus gratuita non mercenaria.

Gratulatio. *Winszowanie.* Communis gaudii demonstratio. Lætitia publica. *Użys.* Nos in hominum cœtibus, gratiis agendis, & gratulationibùs habendis, & omni sermone celebramur. Maxima illi gratulatio facta est. Decernere, facere alicui servatæ Reipublicæ gratulationem.

Gratulor. *Winszuję,* Congratulor. Gratulatione utor. *Tulliuszowi wżyscy powrotu winszowali.* Ciceronis ad urbem reditus incredibili hominum multitudine & gratulatione florebat. Cicero non sinè magnis gratulantium clamoribus Romam repetiit. Ciceronem Romani ovantes ac gratulantes accepere, festis vocibùs excepere. Ciceroni in urbem reduci, auditi omnes uno ore omnia bona dicere, & laudare fortunam Reipublicæ, quæ talem virum recepisset. *Użys.* Alacres & læti inter se gratulantur.

Gra-

Gratus. Przyjemny. Acceptus, jucundus, charus. Item. Wdzięczny. Officii memor. Qui meritam gratiam memori mente persolvit. Przysłoi tobie byc wdzięcznym dobrodziejowi. Memorem te animum prestare decet patrono tuo. Decet, ut spectata tua sit in referenda gratia pietas; ut grati animi fidelis memoria plurimum apud te valeat; ut parem & cumulatissimam gratiam referas. Zaw[ze] będę wdzięcznym za twoje dobrodziejstwa. Magnitudinem tuorum erga me meritorum perpetuā memoriā tuebor, custodiam, conservabo. Non casus ullus, non fortuna tuorum erga me meritorum magnitudinem ex animo delebit, tollet, obruet. Vigebit in me tuorum beneficiorum æterna, nunquam interitura memoria. Semper memoriā tenebo, mente atquē animō tuebor tua in me officia, merita, beneficia. Vita me prius, quam tuorum in me beneficiorum recordatio deficiet. Rzecz, nie słowy mię wdzięcznym doznasz. Fœneratum hoc beneficium tibi pulchrę dices. Quibuscunq; officiis potero, tuam erga me humanitatem exaquabo. Parib[us] officiis tuis in me meritis cumulatę satisfacię. Qui tibi ex me debentur fructus, eos uberrimos capies, metes, colliges. Dostatecznego dżiękczynienia ucz, nie nie potrafię. Quib[us] verbis tibi gratias agam, non reperio. Arctiore me tibi vinculo obstrinxisti, quā ut exsolvere

re

re beneficiorum tuorum partem ullam possim. Tuorum in me meritorum magnitudo exaquari nulla grati animi significatione potest. *Ulus.* Rebus grata, gratiora verbis facere. V. *Fecundus.*

Gravedo. *Sapka.* Destillatio capitis nares claudens, vocem obtundens, siccam tussim movens. *Ulus.* Gravedine tentari, laborare. Gravedini subvenire, occurrere. Gravedinem removere, abigere, repellere.

Gravis. *Cieſzki.* Ponderosus. *Ulus.* Gravia omnia suo pondere in terram feruntur. Vereor, ne tibi gravis sim. Eum ne graviore quidem verbulo compellavi. Tempus Reipublicæ, anni gravissimum. Vir autoritate gravis. Nomen vestrum mihi grave & sanctum est. Cato omnium gravissimus & severissimus. Vox gravis.

Gravitas. *Cieſzkość, powaga.* Pondus, autoritas. *Człowiek wielkiej powagi.* Vir divina quadam gravitate, morum maiestate incredibili. Est in eo viro summa autoritas & amplitudo. Inest in ejus vultu prisca severitas. V. *Autoritas.* *Ulus.* In omnibus rebus adhibere, tenere, tueri gravitatem. Coeli gravitas tanta est, quantum vix sustineo.

Gravor. *Cieſzko mi, nie rad co czynię.* Gravate aliquid facio. Grave mihi ducor. *Ulus.* Non gravabor dicere, quod sentio. Non

Non sum tam inhumanus, ut eò graver, quod vobis expedit.

Gremium. *Lono*. Sinus, complexus. *Ufus*. E sinu gremioq; patriæ abstractus. Filius in gremio matris educatus.

Grex. *Trzoda*, *gromada*. Congregatio, coetus, turba. *Ufus*. Greges amicorum, Philosophorum. Unus è grege. In grege patronorum annumeror.

Gubernaculum. *Ster*, *rzqd*. Administratio, procuratio, gubernatio. *Ufus*. Reipublicæ, imperii gubernacula prendere, tractare. Ad gubernacula admoveri, sedere. Recedere a gubernaculis Reipublicæ.

Gubernator. *Sternik*, *rzgldzca*. Rector. *Fest rzgldzoz prowincyi*. Provinciæ præest. Ad provinciæ clavum, gubernaculum sedet. Administratio Provinciæ penes illum est. Provinciam obtinet cum imperio. V. *Guberno*.

Guberno. *Rzgldze*, *steruig*. Administro, procuro, rego. Clavum teneo. *Dany mu jest Rzgld Rzeczy pospolitèy*. Ad gubernacula Reipublicæ admotus est. Delata ad illum rerum summa est. Ejus fidei, potestati Reipublicæ procuratio commissa, commendata, demandata est. Ad lucem Reipublicæ evocatus est. Reipublicæ gubernaculis manum admovere. Præesse Reipublicæ cum imperio, cum potestate iussus est. *Dobrze sprawował Rzeczpospolitą*. Reipublicam cum laude, præclare gessit.

Ma-

Magnâ virtutis & innocentiz famâ Reipublicæ præfuit. In administratione Reipublicæ summa virtus ejus enituit. *Roczny rząd skończył.* Annuum munus decurrit, confecit, absolvit. Annuo munere perfunctus est. Annui imperii tempus explevit, finem attigit. Emeritæ sunt illi annuæ operæ.

Gula. *Szyja.* Collum, guttur. *Item.* *Obżarstwo.* Edacitas. Vitium ventris & gutturiſ. *Nie łatwo do zdrowia przychodzi, którzy jedzą, co im się podoba.* Quibus, nec quid comedant, nec quantum, curæ est, quibus omnem in cibus modum, omne iudicium, omnem propè rationem gula eripuit, non facile convalescunt. *Wielu zgubiło obżarstwo.* Multos immatura morte afficit cruditas, crapula, dissoluta victûs ratio. Multis gulæ deditis immaturæ mortis causam offert, quòd largiore, uberiore cibo utantur, quàm ut stomachus digerere, ferre, sustinere possit. *V. Vorax.* *Uſus.* Gulam alicui elidere, stringere, frangere. Obtortâ gulâ aliquem in vincula rapere. Gulam irritare. Gulæ indulgere, deditum esse.

Gurges. *Głębokość.* Vorago. *Uſus.* Gurges & vorago patrimonii. *Ultratnik.* Immenſa vitiorum vorago. Turpitudinum omnium gurgis. Gurges est natus abdomini suo. *Zartok.*

Gustatus. *Kosztowanie, smak.* Gustus. *Uſus.*

Uſus. Gustatus eſt ſenſus ex omnibus maximè voluptarius, qui dulcedine præter cæteros ſenſus commovetur. Pomorum jucundus non guſtatus ſolùm, ſed odoratus & conſpectus.

Gusto. *Koſztwig.* Deguſto. Guſtatu explo-
ro. Libo, delibo. *Uſus.* Primo-
ribùs labris vix guſtavit Philoſophiam.
Aliquam partem voluptatis guſtare.

Guſtus. *Smak.* Guſtatus. *Uſus.* Uva
guſtui peracerba. Libidinoſi verè guſtum
laudis non habent.

Gymnaſium. *Szkoła.* Locus ad exer-
cendum; ut palæſtra, ſchola.

Gyrus. *Koło, krążenie.* Circulus,
ambitus. *Uſus.* In gyrum ducere. In orbem
agere, verſare, circumagere, heſtere. Ho-
mines ſecundis rebùs effrenatos in gyrum
rationis duci oportet.

H.

Habenz. *Leyce.* Lora, quæ freno utrin-
què aligantur ad equum regendum. *Uſus.*
Commodiſſimum eſt, quàm laxiſſimas habe-
nas habere amicitia, quas vel adducas
cùm velis, vel remittas. Moderandi ſui
habenæ ac poteſtatem alicui tradere.

Habeo. *Mam.* Poſſideo, utor. Non de-
eſt mihi. Penes me eſt. *Ma przyjaćioł, y*
doſtaćkòw wiele. Beatiſſimus eſt ab opibus.
Amicis utitur potentiſſimis. Amicis & for-
tunis floret, præditus eſt. Et opibùs or-
natus eſt, & amicis. Facultas nummo-
rum

rum ingens illi est, suppetit, nec amicitia pauciores. *Mieli go za gnuśnego.* In ejus nomine infedit penitus atque inveteravit pigritia macula. In desudum numero ducebatur. Pigritia nota illi inurebatur alias. *Ufus.* Habere aliquem vel aliquid in potestate sua. Habere cum aliquo commercium, inimicitias. Tantum habeo polliceri. Sic habeto. Habere verba, sermonem. Parcè aliquem contentèq; habere. Habere aliquem in deliciis. Præclarè se res habet. Ità persuasum, exploratum habeo. In votis habere. Religioni habere.

Habito. *Mieszkam gdzie.* Colo, incolo. Domicilium habeo. *Postanowił w Rzymie mieszkać.* Sedem Romæ & domicilium collocavit. Romam incolere, colere statuit. Romæ sedem perpetuam statuere, figere decrevit. *Ufus.* Laxè & magnificè habitare. In libris habitare. In vultu illius mei oculi habitant.

Habitus. *Spojobność.* Affectio manens. Consuetudo, exercitatio, confirmatio. *Ufus.* Habitus est animi aut corporis constans & absoluta in re aliqua perfectio, ut virtutis, vel artis. *Postać.* Oris & vultus habitus.

Hactenus. *Póty.* Hucusquè. Ad hunc locum. *Póty nie o tym nie było słybać.* Ante hoc tempus, ad hunc diem, usquè ad hoc tempus, ad id locorum, adhuc locorum

rum inaudita hæc sunt & peregrina. Adhuc ista nos fugerant.

Hæreditas. *Dziedzictwo*. Bona hæreditaria. Patrimonium. *Dziedziczyć*. Hæreditatem adire, cernere, capere. Hæredem in alicujus bona succedere. Hæreditatem obtinere. *Wydrzeć dziedzictwo komu*. Hæreditatem aliò avertere, detorquere. Hæreditate aliquem excludere, ab hæreditate submovere. Paternis bonis aliquem orbare, spoliare, evertere. *Dziedzictwa nie będg rosprażał*. Rem à parente traditam custodire, servare, tueri, mihi curæ erit. De patrimonio nihil patiar mihi detrahi, imminui. Hæreditatem mihi à parente relictam factam rectam tuebor semper, & conservabo. *Użys*. In partem hæreditatis vocare aliquem. Hæreditatem paternorum bonorum tradere.

Hæreo. *Więznę*. Adhæreo, adhæresco. Defixus sum. Habito, *Wszyscy tak mniemają*. Hæret animò omnium, insedit penitus in animis ea opinio. Insitum est in naturâ & ingenitum, ut ita sentiamus. Ingenerata est omnibus ea sententia. Omnibus innata est, & in animis quasi insculpta ea opinio. *Tkwią mi w pamięci twoje dobrodziejstwa*. In medullis, in visceribus, in æterna memoria hærent beneficia mihi tua. *Wątpić o czym*. Hære in aliqua re. Aqua illi hæret. Hæret in salebris. Implicatus hæret.

Hæ-

Hæres. *Dziedzic*. Bonorum dominus ab alicujus morte. *Dziedzicem uczynił wnuka*. Hæredem constituit, scripsit, reliquit nepotem. Testamentô hæreditatem nepoti tradidit. Bonis suis nepotem hæredem fecit. In bona avita ire jussit nepotem. *Wielu dziedzicem został*. Multorum factus, relictus hæres. Multorum ex testamento bonorum successor est. Multorum bona ad eum hæreditate venerunt. Auctus est multorum hæreditate. *Użys*. Hæres ex asse, ex parte dimidia.

Hæresis. *Kacerstwo*. Secta. Opinio à vera doctrina aberrans. Prava de Religionibus opinio. Impium dogma. *Rozsiał swoje kacerstwo*. Latè in populos pravæ doctrinæ suæ virus disseminavit. Hæresis venenum ad populorum perniciem evomit. Perniciosus erroribus animos hominum implicare coepit. *Kacerstwo się coraz szerzy*. Serpit indies latius hæreticæ pravitatis lues. Quotidie magis novis errorum maculis veræ religionis doctrina polluitur. Impii errores latius in dies disseminantur, diffunduntur. Errorum contagiones pestiferæ in dies latius serpunt & jam sinceræ etiam Ecclesiæ partes inficiunt. *Mężnie się opiera kacerstwu*. Id agit strenuè, ut hæresum errores ex animis evellantur; ut errores impii religionum, rudium populorum è mentibus exturbentur. Egregiô est animô ad propulsandos
Reli-

Religionis errores, ad excindendas pravas de Religionibus opiniones, ad infelices errorum propagines amputandas, resecandas. *Wpadł w kacerstwo.* Ad pravas opiniones descivit. Sinceræ Religionis castra deferuit. Novitiæ sectæ erroribus implicari se passus est. Pravarum opinionum commentis in errorem inductus est. Pestiferum pravarum opinionum virus hausit. *Kacerstwa się wyprzysięgił jawnie.* In æde sacra, maximâq; hominum frequentia hæresim abjuravit. Impios Religionum errores execratus, detestatus, cum Ecclesia in gratiam rediit. Hæresum erroribus palam nuntium remisit. *Użys.* Cato est in ea hæresi.

Hæreticus. *Kacerz.* Homo pestiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus. Depravatæ religionis erroribus imbutus. *Kacerzon głowa, kacermistrz.* Impii dogmatis architectus, procreator. Falsæ impiæq; opinionis author ac propagator.

Hæsito. *Wątpię.* Dubito, titubo, timeo.

Hasta. *Włócznia, kopia.* Telum, hastile. *Użys.* Hastam torquere, jactare. Hastis ora hostium fodere. Hastam abjicere. Hastæ subicere bona alicujus. Hastam venditionis in foro posuit, fixit.

Haurio. *Czerpam.* Traho. *Użys.* Voluptatem, dolorem, calamitatem haurire

ē re aliqua. Artes & scientias ab Græcis
hausimus. Animi nostri ē divinitate ha-
sti, accepti, libati.

Hebdomas. Tydzień. Septem dies.
Wielki tydzień, święty. Hebdomas Christi
patientis cruciatibus recolendis sacra. Sa-
lemnes feriæ, quibus cælestes iras in om-
ne genus humanum olim intentas, Christus
suo potissimum capite excepit. Sanctior a-
ni hebdomas.

Hebes. Tępy. Tardus, pinguis, obtu-
sus. Naturâ tardior. *Uusus.* Hebes æquæ
pecus. Sensus hebetes, tardi, & pingues.
Erat aliquis dolor sed hebes. Ingenio
hebetiore.

Hebesco. Tępieję. Obtundor, retun-
dor, hebetor. *Uusus.* Hebescere & langu-
re in otio. An patiemur hebescere acie
authoritatis nostræ?

Hebero. Tępie. Obtundo. retundo.
Zbytńia światłosc tępi wzrok. Præstringere
oculorum aciem lux nimia. Obtundere
aciem oculorum lux velô non castiga-
re. *Uusus.* Hebetare & obtundere ferri a-
ciem.

Helluo. Ułratnik. Gurges, comes-
tor. Ventri deditus. Decoctor. *Uusus.* Hel-
luo patriæ, patrimonii. Helluo librorum.
Cato.

Helluor. Rozgardyas stroję. Comestor
pergracior. Crapulæ, gulæ, comestatio-
nis indulgeo. Rem intemperativis con-
yis

viis confringo, devoro, absorbeo, abligurio.

Ufus. Ille gurgis helluatus est simul te-
cum Reipublicæ sanguinem.

Herba. Ziele. Ufus Herbas arescere
& interfici videmus.

*Hiatus. Przerwa. Labes, eluvio. Ze-
dzdu przerwa się stała.* Terra imbribus
discessit, in ingentem hiatus confedit.
Labes facta est multis locis, terraq; ad
infinitam altitudinem deledit. *Mur się
rozszapil, rozpadł.* Paries labem, vel vi-
tium fecit, labem duxit, rimas egit. *Ufus.*
Repentini terrarum hiatus. Cælum findi
visum velut magno hiatu. Patentes mu-
rorum hiatus, qui expleri non possent.

Hilaris. Wesoly. Hilarus, promptus.
Wesoł jest. Hilaritas in eo multa est. Fron-
tem hilariter explicat, exporrigit. Fron-
te est exporrecta Vultu, oculisq; animi
alacritatem prodit. Mirificā semper
hilaritate redundat.

*Hilaritas. Wesolość. Festivitas, ju-
cunditas. Ufus.* Hilaritate condiamus tem-
porum tristitiam. Erepta est mihi omnis
illa hilaritas, & svavitas, quæ te adeo
oblectabat. Est in illo multa hilaritas, le-
por, gratia.

Hio. Rozszepuje się. Disjunctum esse.
Malè harere, laxatis operum compagibus.
Ufus. Versus hiantes. Aspero vocalium con-
cursu hians oratio.

Hirsutus. Kosmaty. Asper, horridus.
 Ulsus. Animalia spinis hirsuta.

Historia. *Dziejow księgi*. Rerum gestarum expositio. Annales. Memoria rerum veterum. Monumenta rerum gestarum. Res veterum gesta, & literis consignata. Antiquitatis memoria. *Dziejow księgi pilno trzeba czytać*. Veterum monumenta identidem sunt volutanda, adenda sunt frequenter, versanda, evolvenda continenti operâ. Tenenda est omnis antiquitas & exemplorum vis. Animus crebrò ad vetera est referendus. Excitanda, renovanda est identidem ex annalium fide antiquitatis memoria. *Napi al dzieje*. Res gestas ad memoriam perscripsit, monumentis consignavit, literis completus est, memoriæ ac literis mandavit. Historiam condidit. *Piszg w dziejach*. Annales memorant, perhibent. Memoria proditum est. Literis consignatum novimus.

Historicus. *Dziejopis*. Rerum gestarum & memorabilium scriptor. Rerum Romanarum florentissimus auctor.

Homo. Człowiek. Mortalis, vir. Strojni od ludzi. Odit celebritatem. Lucem aspicere vix potest. Solitudines captat & secetus. Człowiek niezwyčajny cnoty. Divina hominis virtus est & autoritas. Tanquam de cælo lapsus, delapsus est homo. *Podły, wzgardzony człowiek*. Ignotus

ac vile caput. Terræ filius. Emptus de lapide. Unus de multis. Homulus ex argilla & luto factus. *Uſus*. Homo, animal providum, sagax, plenum rationis & conſilii, ad Cæli quaſi domicilii ſui conſpectum excitatum. Homo ortus ad imitandum Deum. Deorum immortalium quaſi gentilis.

Honestas. *Uczciwość*. Honestum, decus, dignitas, laus. *Uſus*. In officio colendo pulchrum atq; decorum, atq; adeo tota honestas vitæ ſita eſt. Una honestate continetur vita beata. Honestatem cum voluptate, ut hominem cum bellua, copulare. Homo honestate omni privatus, ſpoliatus.

Honestè. *Uczciwie*. Decorè, laudabiliter, graviter. *Uczciwie żyć*. Vitam agere cum ſumma integritate & elegantia morum. Vitam vivere integerrimam. Vitam degere cum virtute honestissimam. Vitæ curriculum famâ integerrimâ decurrere.

Honesto. *Zdobieć*. Orno, decoro. *Uſus*. Laude, decretis honorificis aliquem honestare. Commendat faciem pudor, & honestat.

Honestus. *Uczciwy*. Decorus, honoratus. *Uſus*. Cælarem honestum, honoratum cupio. Is mihi dies honestissimus fuit. Nihil, niſi quod honestum, decorumq; ſit, expetere.

Honor. Dostojeństwo. Ornamentum, laus, gloria, decus, amplitudo, dignitas, honestas. *Uczciwość wyrządzać przysłowi star- szym.* Convenit, ut majores honore afficias, observantiâ colas, ut iis honorem habeas, praestes, exhibeas. Majores revereri, ob- servare necesse est. Majoribus debetur ho- nor, reverentia. Majores in honore sint, necesse est. *Dostojeństwa najwyższego dostę- piż.* Præmium feres tuae virtutis eximios honores. Ad summos honores viam tibi aperies, strues, munies, patefacies, si cur- sum institutum tenueris. Merces tuorum meritorum erit amplissima dignitas. Col- locaberis in amplissimo dignitatis gradu. Honores omnes in te conferentur, conflu- ent. Summum honoris culmen conscendes. *Będę szprzysiał dostojeństwa twemu.* Omnia in te ornamenta à me proficiſcentur. Nul- lum in te ornando, honestando, colendo, locum aut tempus prætermittam. Omnia mea studia in amplificanda tua dignitate figam, locabo. Meum studiū tuo honori nul- lō locō deerit. *Te rzeczy na ciebie nie przy- stoją.* Hæc tuis laudibus labem inferunt, maculam aspergunt. Hæc splendori nomi- nis tui tenebras offundunt. Tua dig- nitas hæc non patitur. *Nic ci zaszkodzić nie może.* Nihil potest nominis tui splen- dori officere, tenebras obducere, tuo no- mini lucem eripere, obscuritatem affer- re. *O to się staraj, żebyś godności trójey nie*

nie zaszkodził. Incumbe totô pectore, tu-
asq; vires huc omnes confer, ne quod
in tua dignitate damnum facias, ne quid
in honore tuo feras detrimenti, ne qua
labe aspergatur, inficiatur, ne quam labem
suscipiat, contrahat honor tuus. *Naslepu-
je na godność moję.* Existimationem meam
oppugnat, violat, imminuit. Venit contra
existimationem meam. *Idzie o honor mój.*
In discrimen existimationis venio. Agi-
tur existimatio mea. In eo fama mea
vertitur. *Ubóstwo wielu do dostojenstw na
prze/zkodzie jest.* Inopia iape in causa est,
ut honoribus procedere non liceat. Pro-
hibent, arcent, submovent ab honori-
bus rei familiaris angustia. Aditum ad
honores intercludit rei domesticæ difficul-
tas. *Z dostojenstwa złożony.* Honore deje-
ctus. Honoris insignibus, ornamentis, ti-
tulis spoliatus. Sublata sunt eidem omnia
dignitatis ornamenta, vel certè minuta.
In ordinem redactus est. *Użys.* Honoris cau-
sā aliquid facere, aliquem nominare.
Viris fortibus meritò honores decernun-
tur, mandantur. Ad honores obrepere. Ho-
noribus fungi, florere, augeri. Honores
missos facere. Honore dejici. Honorem
præfari.

Honoratus. Uczciwy. Qui in honore
& pretio est. *Człowiek uczciwy.* Vir sem-
per in laude versatus, circumfluens glo-
ria, in maximis muneribus spectatus. *Qui*
G4 *iplen-*

splendore vitæ ac dignitate plerosq; superat.

Honorificè. *Wspaniale*. Honoratè. *Mówię o tobie wspaniale*. Mea in te honorifica fuit oratio. Verbum nullum ex ore meo exiit, nisi tua cum laude conjunctum. Laudes haud parcè in te contuli. V. *Laudo*. *Uusus*. Liberaliter aliquem & honorificè tractare.

Hora. *Godzina*. *Uusus*. Horam consumere, terere. Hora abit. In horam vivere. Hora subcisiua. Horâ amplius ludunt.

Horæ Canonicae. *Pacierz* *Kapłańskie*. Preces horariz. Horarium Sacerdotis pensum. Statæ certis horarum intervallis Sacerdotum preces. *Pacierz* *Kapłańskie mówić*. Sacerdotale pensum persolvere. Divini officii pensum exsolvere. Imperatum Sacerdotibus precum divinarum pensum conficere, absolvere.

Horreo. *Wzdrygam się, boję się*. Metuo, eohorreo, formido. *Z przyrodzenia bojemy się bólu*. Nomen ipsum doloris horrore nobis est. Horrore nos dolor perfundit. Horremus omnes, & ut immanem quandam bestiam pestemq; refugimus dolorem. *Wzdrygam się na taki widok*. Horreo ad tam atrox spectaculum. Horresco totus. Totis artubus contremisco. Capilli horrent. Refugit animus ac reformidat. *Uusus*. Horrere minas alicujus. Horreo, quer-

quorsum id evadat. Horret corpus frigore.

Horridus. Gruby, srogi. Incultus, asper, durus. Gruby, nieobyczayny, y srogi człowiek. Agrestis homo & inurbanus. Naturâ asper, & iniquus omnibus. Doctrinâ asperior & durior.

Hortor. Napominam. Adhortor, swa-deo. Author sum. Excito, impello, acuo. Nie trzeba cię napominać. Currentem quid incitem. Cum ad omnem laudem tua sponte properes non impulsu meo: non est, quod te exhorter ad virtutis studium. Frustrâ sim, si longâ cohortatione utar, si pluribus te impellere rationibus velim. Rodzice napominac, naganiac do nauk powinni synow. Authores Parentes filiis esse debent, ut ad eas artes se conferant, animum adjungant, quarum possessio vitam aequet, quarum nobis fructum una mors adimit. Ea demum est ad filios egregia parentum cohortatio, quâ impelluntur ad eas disciplinas, quarum usus interitu tantum vitæ, nulla re præterea terminetur. Formulæ hortantis. Age, Age verò. Age dum. Studia, amabo, prosequere. Macte virtute. Persequere cœpta, si vir es. Age, si quid agis.

Hospes. Przyjaciół gościnny, gość. Qui divertit, vel apud quem aliquis divertit. Gościen, stajem u jego gospodę. Hospitii jus & amicitia mihi præstitit. Domus
G5
ejus

ejus mihi, fociisq; hospitibus patuit. Suis me adibûs hospitem ex epit, Hospitium mihi lautissimum præbuit. *U krennego twego mialem gossode.* Hospite usus sum affini tuo. Apud affinem tuum lautè admodum diversatus sum. Cum affine tuo hospitium jungebam, faciebam. *Ufus.* Ad hospitem divertere. Hospites admittere, accipere, recipere. Orator nulla in re rudis, aut tyro, nec hospes, aut peregrinus esse debet. Adeonè tu hospes hac in urbe es?

Hospitium. *Gossoda, przyjacielswo gościnnie.* Diversorium. Domus, quæ gratis amicis patet. Sedes hospitalis. *Item.* Familiaritas, amicitia. *Ufus.* Hospitiò jungi. Est mihi vetus cum illo hospitium. Hospitio renuntiare. *V. Hospes.*

Hostia. *Osiara.* Victimæ. *Ufus.* Dñs hostias immolare. Hostiis DEUM placare. Præbere hostias ad sacrificandum. Hostias cædere, ducere, adducere.

Hostis. *Nieprzyjaciel.* Inimicus, perduellis. Qui contra Rempublicam arma fert. Qui patriæ bellum indicit. *Ufus.* Ad hostes transire, confugere, transfugere, se conferre. Hostem submovere. Prohibere vim hostium, bellumq; defendere. Hostes fundere, obterere, prosternere, delere.

Humanitas. *Ludzkość.* Lenitas, facilitas, comitas, urbanitas. Sævitas morum. Morum atq; sermonum lepos. *Item.* Eruditio, doctrina. *Item.* Natura humana.

na. Indoles, ingenium humanum. *Osobli-
wéy był ludzkości Cezarz ku wszystkim.* Cæ-
sar ea fuit humanitate, ut nihil suprà pos-
sit, ut nemo cum illo conferendus, com-
parandus, æquandus esset, Cæsar humanita-
te omnes vicit, superavit. Laudem sva-
vissimæ comitatis præter cæteros Cæsar tu-
lit. Nemo fuit Cæsare humaniore sensu.
Użs. Nemo Catone commodior, comior,
moderatioior fuit ad omnem rationem huma-
nitatis. Humanitatem alicui tribuere. Hu-
manitatē omnē exuere, abjicere. Omnē huma-
nitatis sensum amittere. Artes, quibus pue-
rilis ætas ad humanitatem erudiri solet.
Homo humanitate politus. V. *Humanus.*

Humanus. Człowieczy, ludzki. Ad ho-
minem pertinens. Affabilis, benignus, co-
mis, blandus, urbanus. *Obyczajów jest
ludzkich.* Nihil illō amantius, sva-
vius, comius, jucundius. Summa omnes comita-
te complectitur. Facillimū se præbet omni-
bus. Mira in eo sva-
vitas, mira comitas af-
fabilitasq, sermonis. *Ludzkość to twoja
spra-
mnia.* Egisti hoc humanitate adductus,
impulsus. Dedisti hoc humanitati tuæ. De-
bet hoc humanitati tuæ referri. Agnosco
in hoc humanitatem tuam. Fructus hic est
humanitatis tuæ. *Od młodości w naukach wy-
zwo-
lonych emczył się się.* A teneris annis
humaniores disciplinas studiosè amplexus
es. Jam inde ab ineunte ætate discipli-
nas eas coluisti, quæ humaniores appel-
lan-

lantur. A puero ad eas artes animum adjunxisti, quibûs ætas puerilis ad humanitatem informari solet, quibûs adolescentium mentes ad humanitatem finguntur.

Humerus. *Ramie.* Suprema pars brachii. *Ufus.* Italia Ciceronem suis humeris reportavit, Totum negotium humeris suis sustinet. In humeros aliquem efferre.

Humilis. *Podły, Pokorny.* Demissus, jaccens, abjectus. *Nieodwrażny człowiek, mądrego serca.* Hominem esse video exigui admodum animi; aversum ab omni gloriæ studio; in humiles ac planè fordidas cogitationes dejectum; tanquam humi serpentes. Summas animi angustias in eo expertus sum. *Ufus.* Humilis, imbecillis, minimè generosus animus. Qui altiore animo sunt, nihil humile, nihil abjectum cogitant. Fractio atq; humili animò supplicare. Homo animi submissi, *pro: humilis.* Submittere se. Submissè se gerere, *pro: humiliare se.*

Humilitas. *Podłość.* Abjectio, ignobilitas, obscuritas, vilitas. *Zbytńia ta pokora, y uniżanie się.* Animos nimium submittis. Fractos esse video spiritus tuos. Præter modum te humilem præbes, & abjectum reddis. *Ufus.* Propter humilitatem & obscuritatem generis in ignoratione hominum versatur. Modestia, submissio, demissio animi,

mi, sui despicientia, pro virtute humilitate.

Hyems. Zima. Hybernum, hyemale, durum anni tempus. *Cieſzka tego roku zima była.* Hyems hōc annō nive ſava, & omni tempeſtatum genere fuit. Inſignis erat hic annus hyeme gelida, & nivofa adeō, ut viæ clauſæ, flumina innavigabilia fierent. Tempus brumæ erat aſperrimum. Hyeme hujus anni nihil foedius erat, nihil horribilius: arbores frigoribus obnoxias decuſſit omnes, nivis altitudo inextuſerabiles montes fecit, vimq̃, frigorum vix urbis teſtis ſuſtinere, defendere potuimus. *Uſus.* Hyems præcipitat, ſeneſcit, conſcitur, abit. Hyemem tolerare. Propter hyemis magnitudinem navigare non potui.

I.

Jacto. *Cheſpic ſig.* Magnificē loquor. Glorior. Verbis me magnum facio. Gloria me & prædicatione efferō. Ostento me. Pradico de me. *Znykł ſig nie ſkromnie cheſpic.* Inſolenter gloriari de rebus ſuis, res ſuas inflatiūſ commemorare, de ſuis laudibus verboliūſ prædicare, plenas ostentationis voces mittere, agere ſuarum rerum ambitioſum ostentatorem, laudis ſux buccinatorem, prædicatorem, venditare res ſuas putidē, exiſtimationi ſux fallā etiam laudis commemoratione ſervire conſuevit. *Uſus.* Terrorem, minas jactare. *Æſtu, febri, tempeſtate jactari.* Ja-

Janua. Drzwi. Ostium, aditus. Zamknąć drzwi. Fores adducere, obferare, occludere. Foribus pessulum obdere. Fores firmare pessulis. Wyłamać drzwi. Fores arietare. Postes, limina securibus comminuere. Moliri fores. Foribus protervè injuriam facere. Impetum facere in januam. Januam effringere, refringere. Wielu czeka u drzwi. Multi assistunt ad fores, obversantur vestibulò. Ejus janua & vestibulum magnâ hominum frequentiâ celebratur.

Ictus. Uderzenie. Percussio, petitió. Wiele razów odnioŹszy, poległ. Pugnis calcibusq; foede confissus, multis plagis confectus interiit. Multis ictibus acceptis, datisq; corruit. Acceptis gravissimis plagis, corpore recentibus verberum vestigiis livido, semianimis procubuit.

Idea. Kształt. Forma, species rerum. Stanąć sobie na myśli kształt jakiey rzeczy. Concipere animò ideam, speciem. Formam habere comprehendam. Simulacrum quoddam & exemplar apud se informare alicujus rei.

Idem. Tenże. Toż mówił, co y drugi. Rebùs congruentes, nominibus differabant. Nulla in re discrepabant. Non abhorret, non abludit ab ejus dictis hujus sententia. Taż jest sprawa obudwóch. Hujus causa & illius sejungi non potest, eodem revolvitur. Eandem cum illo incudem rudit.

Ujus-

Ufus. Hoc unum & idem videtur esse. Vir bonus idemq; eruditus,

Idololatra. Batwochwálca. Cultor fal-
forum numinum. Inanium deorum cul-
tor. Qui inanibus & commentitiis diis Di-
vinum cultum tribuit. Qui impiorum ho-
minum simulacris, lapidibusq; divinos ho-
nores impertit, exhibet, desert. Qui su-
perstitionum teterrima caligine meritus, te-
nebris altissimis obsessus & sepultus, cul-
tum uni DEO debitum, in plures impia
& sacrilega partitione distribuit

Jejunium. Post. Inedia. Indicta, statuta à
certo ciborum usu abstinencia. *Post ezter-*
dziestodniowy. Feriæ esuriales. Verna je-
junii quadraginta dies. Jejunium quadra-
genum dierum. Hebdomades, quæ anni-
versariam Christi morientis, reviviscen-
tisq; memoriam præcurrunt. *Pościć.* Absti-
nere se certo ciborum usu. Parcius ac fru-
galius vivere. Esuriales ferias agere. Qua-
draginta continenter dies vescendi volupta-
tem reprimere, cōercere. Corpus interposi-
tō quadraginta dierum jejuniō exhausti-
re, inediā macerare, affligere, parco ino-
piq; victu domare, frangere. Jejunium
sanctē colere. Corpori cibos lautiores sub-
trahere. Voluntariam inediam in plures
dies tolerare, sustinere, proferre. Corpus
arctius contentiusq; certorum obsoniorum
abstinencia habere.

Jejunus. Głodny. Dwa dni głodny prze-
trwa

trwałem. Biduō nihil cibi cepi. Jejunum fessumq; mihi corpus est bidui inediā. Biduum sinē alimento traho. Bidui abstinentiā siccus & languens. Biduō impransus, incoenatus persto.

Ignavia. *Gnuśnośc.* Inertia. *Gnuśności to jego przypisano.* Ad ignaviam, inertiam, desidiam, languorem referebant. Hoc ignavi esse hominis. ajebant. Hoc ignaviz adscribebant, assignabant.

Ignavus. *Gnuśny.* Iners. *Tu wszyscy gnuśni są.* Hic omnes pigritiae morbo laborant. Omnes languent, omnes torpent, omnes frigent. Hic omnia jacent. Hic vternus omnes occupat. Hic ignaviā oblanguent omnes. Hic nemo est, in quo diligentiam non requiras, cui satis sit animorum.

Ignis. *Ogień.* Flamma, incendium. *Ogień wskrzesić.* Ignem lapidum conflictu atq; tritu elicere. excudere, elicere, flammam ciere, fuscitare. Ignem ē filice elicere. *Zapalić dom.* Ignem tectis injicere. Ignes jacere, tectis inferre, admove. *Użys.* Vicina domus nihil ab igne passa est.

Ignobilis. *Nieślawny.* Humili, ignobili locō natus. Infimō locō natus. Obicuri parentibūs ortus. Ex infimo genere, & fortunæ gradu. Homo tenuis, cujus vis & fortunæ conditio infima est. Cujus stirps & genus ignoratur. Homo ignotus & sordidus, obscurus, nulla commendatione
ma-

majorum. Minorum gentium homo. Nul-
la sanguinis claritate commendatus, hone-
status, nobilitatus. *Wielu niesławnych cno-
ta u/złachciła.* Multos infimæ conditionis
extulit, atq; illustravit virtus. Multos i-
gnobili genere editos nobilitavit, multos
generis humilitate jacentes virtus ere-
xit.

Ignominia. *Zelżywość.* Infamia, dede-
cus, contumelia, macula, nota, probrum, la-
bes. *Zelżył mię.* Ignominia me affecit, ap-
petiit, notavit, deformavit. Ignominiam
mihi inussit, imposuit. Ignominiam ab eo
gravem accepi.

Ignoro. *Nie wiem.* Sum ignarus. Sum
nescius. Nec usu, nec ratione cognitum
habeo. *Nie wiem, co nastąpi.* Quò res ca-
tura sit, quid consequi possit, nescio. Non
dispicio, quid allatura sit dies. Quid
futurum sit, me fugit, non assequor, con-
jecturâ assequi non possum. Quæ dies pate-
faciet, mente præcipere non possum.

Ignosco. *Odpuszczam.* Parco. Veniam
do. Remitto. Omnium, quæ alia super alia
autus es, veniam facio. Voluntaria obli-
vione injurias contero. Gratiâ injuria-
rum omnium facio. Dolorem meum, vi-
tam tuam amici voluntati ac precibus con-
dono. Remitto culpam ejusq; memoriam
abjicio.

Imagino. *Stawię sobie na myśli.* Vos
ante oculos animosq; vestros proponite.
Vul-

Vultum ejus, & incessum animis intuemini. Id animo contemplantini, quod oculis non potestis. Cogitatione vobis hominis mores depingite. Sumatur vobis vir praeclans, & ante oculos ponatur. Speciem tantae virtutis animo informate. Reputate apud vos. Mente concipite.

Imitor. *Nasładowę*. Adumbro. Exprimo imitatione. Exprimo. Exemplum ab aliquo transfero, sequor, exequor. Simulo, fingo. *Przodków nasładować*. Majorum laudem cupidissime persequi. Vitam avorum, & consuetudinem exprimere. Vestigia persequi. Ad eorum facta se exercere. In majorum mores & instituta abire. Percalcatam à majoribus semitam incedere. Rationes suas ad majorum rationes adjungere. Ab iis vivendi normam, & exemplum petere. Eorum imaginem morum imitatione referre.

Immineo. *Nadchodzę*, *bliski jestem*. Impendeo. *Nieprzyjaciół nadchodzi, nad karkiem stoi*. Bellum non animis modo, sed propè in oculis est. Bellum nos, vel nobis manet, & jam impendet. Hostes in capite ac cervicibus nostris haerent, in tergis nostris haerent. Supra caput est hostis. *Nieszczęście nas czeka*. Fatum nobis aliquod impendet, aut instat jam planè. Eadem in nos fortuna ingruit, quae alios afflixit. In propinquo est malum. Faba aliqua in nos cuditur. Haud longè aberit infortunium.

Im.

Immodestus. *Nieskromny.* Immoderatus, parum modestus est. Non satis modeste vivit. Parum modestis est moribus. De modestia nihil laborat. Nullum illi modestiae studium est. Temerè, imprudenter, sine ratione, sine modo agit. Immoderate, immodicè, inconsideratè, inconsultè agit.

Immortalitas. *Nieśmiertelność.* Immortalis memoria nominis. Sempiterna, immortalis gloria. Perpetuitas. Immortalis vitae conditio. Memoria hominum sempiterna. *Tym uczynkiem nieśmiertelności śiany nabędziesz.* Ea res immortalitatem nominis tibi pariet, te ad posteros sempiternam gloriam donabit, afficiet, illustrabit, laudem nominis ad sempiternam memoriam temporis propagabit, nomen tuum posteritati tradet omnium scriptis, & sermonibus exornandum, extollendum; nominis tui gloriam cum omni posteritate adhaerens, ab hominum oblivione, ab interitu vindicabit. Ea re consequeris, ut fama tua nunquam confescat, ut de te posteritas omnis audiat, & loquatur, ut memoriam tui excipiat, alat, & tueatur aeternitas.

Impedimentum. *Przeszkoda.* Impeditio, mora. *Obawiam się, bym ci nie był przeszkodą.* Timeo, ne tua negotia disturbaverim, interruperim, impediverim. intertulerim; ne tuis rebus aliquid morae, ali-

aliquid impimenti attulerim, ne me tibi intempestivè obtulerim. *Nie chcę ci być przeszkodą.* Nolo tuas occupationes interpellare. Nolo tibi occupato obstrepere. Nolo tuorum negotiorum cursum impedire. Nolo avocare te à tuis curis. *Sprzęt.* Impedimenta hostium diripere. Impedimentis hostium potiri. Impedimentis hostem exuere,

Impedio. *Przeszkadzam.* Impedimentum affero. Interpello, intercedo, obsto, excludo. Me interpono. *Częste przyjacioł nawiedzenia są mi do nauk przeszkodą.* Crebrę amicorum salutationes ita me interpellant: ut prorsus me à studiis avocent, abstrahant, abripiant, avellant, amoveant. Omnem prorsus colendi studii facultatem eripiunt, nullam mihi studiorum copiam, nullam ad colenda studia, ad tractandas literas horam vacuam, nullum ad colendas artes liberum tempus relinquunt. Fit salutationibus amicorum adeuntium ad me, ad me ventitantium, fit amicorum officiò, ut spatii nihil habeam ad animum literis excolendum. *Ja twoim postępkom nie jestem przeszkodą.* Non remoror commoda tua & progressus. Viam, aditum tibi ad honorem non præcludo, non intercludo. Per me non stat, quominus expeditus tibi ad honorem curius sit. Iter tibi ad honores per me interieptum non erit. Non intercedo, que
mi-

minus cursum tuum teneas. *Trefunkiem rzecz ta nie przysła do skutku.* Coeptis casus intervenit. Turbatum est rei initium nescio quo casu. Ejus rei persequendæ facultatem casus eripuit, consilium conturbavit, discussit, compressit. Casus, qui fortè tum incidit, rebus moram invexit. *Uusus.* Me quotidie aliud ex alio impedit.

Impello. *Pobudzam, przymodzę.* Urgeo, adduco, induco, incito. *Do szukania chwaly pobudzać cię nie przestamę.* Incitare, incendere animum ad gloriam sectandam sollicitare, instigare te non desistam. Animum tuum gloriæ stimulis concitare, atq; admonere non desinam. *Uusus.* In scelus, spem, malefium, metum, fraudem impellere aliquem. Ratio me & autoritas impulit, ut crederem.

Impendo. *Kożę.* Infumo, impensam ago, facio. Pecuniam in rem aliquam conjicio, consumo. *Wszystkie swoje staraniełoży na nabycie krasomównstwa.* Totum se, omne tempus dat eloquentiæ. Plurimum studii in eloquentia comparanda consumit. Nihil non temporis eloquentiæ studiis tribuit. Animum, mentem, cogitationem, curas omnes in illius studiis dehgat. Operam, industriam, mentem deniq; omnem in eo collocat, curam & operam in hoc consumit.

Imperator. *Hetman, rzadca.* Dux, qui exercitui præpositus est, Quem penes summa

ma imperii est. Princeps Ducum. Omnibus copiis praefectus. *Ufus*. Imperatorem, ac belli gerendi administratorem eum esse oportet, qui patriae consulat, vitæ non parcat.

Imperfectus. *Niedokończony, niedoskonały*. Inchoatus, pendens, non absolutus, praefectus, impositus, adumbratus. *Dzieło niedoskonałe*. Opus imperfectum & rude, nec absolutum. Multum abest ab operis perfectione. Operis fundamenta iacta sunt, sed à fastigio longè abest. Rem institutam quidem, sed necdum perpolitam habemus.

Imperitus. *Nieumiejętny, nieświadomy*. Inscius, rudis, ignarus, indoctus. Homo non ætate modò, sed & usu rerum tyro, nudus & inermis. Nullâ cognitione rerum, nullâ scientiâ ornatus. Qui inscitè faciat omnia, dicatq; Rabula indoctus, inurbanus, impositus.

Imperium, *Panowanie, zwierzchność, rzędy*. Potestas, ditio, dignitas. Magistratus, provinciæ, Dominatio, mandatum. *Rzędy komu polecić*. Imperium alicui deferre. Imperii summam tradere alicui, & committere. Imperium mandare. Imperio praeficere. Summam imperii ad aliquem deferre, transferre. Summam potestatem alicui permittere. *Państwo rozszerzyć*. Imperium victoriis dilatare, propagare. Multa regna ad imperium adjungere. *Fines impe-*

perii latissimè proferre. Multos populos ditionis suæ facere. *Ufus.* Ab imperio removere. Imperium alicui abrogare, adimere. Imperium observare, revereri, exequi. Imperio parere.

Impero. *Rozkazuje, rządzi.* Leges alicui impono, præscribo. *Rządzić całym powiatem.* Summis rebus in provincia cum potestate præesse. Provinciam summo cum imperio obtinere. Habere summam in administrandis provincie rebus potestatem. Præesse provincie eo jure, quod amplissimum esse potest.

Impetus. *Pęd, najazd.* Impressio, vis, violentia, incursio, incurtus, ferocia, conatus. *Najeżdżać fortunę.* In fortunas alicujus invadere. Agros incurfare. Opes vexare. Infestis signis in aliquem inferri. Incursionem atq; impetum facere. In domum irrumperè. In fortunas magnâ violentiâ incurrere. *Cœco impetu grassari.* *Natarli na nieprzyjaciół.* Magnum in hostes impetum dedere. In hostem se concitavere. Illati primo impetu hostium signa turbavere. Adversus hostes cuneos equestrem procellam effudere. Subito incurtu sudere hostem. Ferociter citato agmine inveci, infestis hastis provolarunt. Summâ vi se in medios hostes intulere. Confestimmo agmine incurrere, incursum fecere. *Wytrzymać szturm nieprzyjacielski.* Impetum hostium comprimere, cohibere, propulsare. Impetum

tum excipere, ferre, perferre, tardare, sustinere. Petitiones eludere, effugere, vitare declinare.

Impius. *Bezbożny.* A pietate remotus, alienus. **Consceleratus.** *Bezbożny czło-
wiek.* Impūrus homo, religionumq; ac sacrorum hostis. In hoc homine perfidia est plusquam Punica: nihil veri, nihil sancti, nullus Deūmetus, nullum iusjurandum, nulla religio. Homo est, qui unum omnium impurissimē, teterrimēq; religionem violet.

Imploro. *Wzywam na pomoc.* Invoco expotco, flagito, posco, appello, obtestor. Voce miserabili opem peto. Ad aliquem confugio. Ad alicujus opem confugio. *Uśus.* Deūmetus hominumq; fidem, auxilium, jura civitatis implorare.

Improvisō. *Niespodzianie.* Ex improvīso. Ex inopinato. De improvīso. De repente, subitō. repentē, repentinō, insperatō. *Niespodzianie mi się to trafiło.* Præter opinionem, insperanti mihi id accidit. Fuit hæc vis sanē inexpectata, inopinata inscio, ignaro, nec opinanti mihi oblata. Imprudenti, ex insperato id mihi evenit.

Imprudens. *Niebaczny.* Insciens, inscius, ignarus. Errore lapsus. Lapsus per imprudentiam. *Doznałem cię wielce niebaczny.* Nimiūm te inconsideratum, expectem consilii, rationis, a ratione aversum præ-

præcipitis consilii, nimis in agendo præcipitem cognovi Scio, quàm facilè à ratione discedas, decedas, deducâre. Quàm multa temerè, imprudenter, inconsultè, sinè ratione sinè consilio agas, scio. Scio tibi deesse rationem ac consilium. Consilium ac prudentiam dudum in te desidero. Scio, quàm longè absis à prudentiæ maturitate, quantâ judicii inopiâ labores.

Impudens. *Nienſydliny*. Inverecundus. Homo, qui audacter, impudenter dicat, faciatq; omnia. Qui dudum os perfricuit, pudorem dimisit. Homo est præmortui jam pudoris, perfrictæ frontis, ingeniô inverecundô. Os hominis, insignemq; impudentiam quis ignorat? Ore est durissimo ac planè ferreo. Homo est, qui verecundiam dudum abjecerit, pudorem exuerit, frontem perfricuit Homo est, qui verecundiæ repagula refrigerit omnia, qui verecundiæ septa, finesq; transilivit. Homo petulans, ac protervus. Homo omnis turpitudinis exemplum: probrum juventutis, senectutis ludibrium. Homo perditâ nequitia, libidine, intemperantiâ.

Impunè *Bez karania*. *Nie poydzie ci to bez karania*. Impune hoc tibi non abit. Non dimittam nultam impunitamq; hanc injuriam. Non tibi impunè dilaberetur atrox hæc injuria. Nondum affecutus es sceleris hujus impunitatem.

Impunitus. *Niekarany*. Inultus *Win-*
H. ni-

ni często zostają bez kary. Supplicium a nocentibus sæpè nullum sumitur. Sæpè non animadvertitur in homines nocentes. Poenā eximuntur, evadunt ex iudicio, debitas poenas non persolvunt, debitā improbitati poenā non plectuntur, poenas facti moribusq; dignas non ferunt, non sentiunt, non patiuntur, non sentiunt.

Incendium. Pożar. Ardor, flamma. *Wszczęł się wielki pożar.* Ortum est ingens incendium. Incendium deflagrationem totæ urbi minatur. Exuruntur tecta. Temppla incendiō fumant. Latiūs usq; funditur incendium. Propè abest, ut urbs tota incendiō hauriatur, deleatur. Urbs tota continenti incendiō collucet. Urbs tota ignibūs ac ruinis miscetur.

Incertus. Niepewny. Obscurus, fallax, dubius. In dubia opinione. In casu positus. Non constans. *Niepewna rzecz.* Res est in incerto posita, in incerto relicta. In casu res est. Res etiamnum fluctuat. Quid nox diesq; ferat, incertum est. Ej rei ratio explicata, explorata, expedita nondum est. *Co się zemną stanie, nie wiem.* Suspensas habeo vivendi rationes. Suspensō animō sum. Metu & expectatio suspensus hæreo. Fluctuat animus, perdet, jactatur. Ancipiti curā distrahor.

Inchoo. Poczynam. Incipio, exordior, attingo, informo. *Zaczęte rzeczy, niżeli dokończone dzieło.* Tantū abest, opus

opus ad finem perduxeris, ut minimum ultra principium processeris, ut in ipsis penè principiis consistat, hæreat. Tantùm abes à perfectione operis, ut principia vix appareant. Rem tu quidem habes institutam, informatam, sed perfectā, perpolitamq; non habes. Operis quidem tu fundamenta jecisti, fastigium adhuc nullum videmus.

Incido. *Wpadam*. Accido, contingo, evenio, incurro. *Wpadł między nieprzyjaciół*. In hostem imprudens precipitavit. In manus hostium delatus est. In hostes incurrit. Medios in hostes delapsus est.

Incipio. *Poczynam*. Cœpi, instituo, ingredior. Initium facio, duco, sumo, do, affero. Primordium, exordium capio. Exordior, ordior. Fundamenta jacio. Rudimenta, tyrocinium pono. *Teraz zaczynam mieć nadzieję*. Nunc demum ingredior in spem, in spem inducor. Nunc demum spes aliqua mihi nascitur, affulget. Nunc demum in spem venio. *Zkąd mowę zacząć?* Unde mihi nascetur exordium orationis? Unde ingrediar in orationem? Unde proficietur oratio? Unde exordium capiam? Unde initium ducetur?

Incito. *Pobudzam*. Impello, exacuo, excito, suscito, incendo, irrito. Stimulos admoveo. Cohortor. *Do zanego dzieła pobudzać kogo*. Ad audendum animos addere, augere, alacritatem adferre, addere, animos dare, erigere, excitare, incitamen-

tô esse. Desiderium rari decoris admo-
vere. Acri & vehementi incitatione in-
flammare animum.

Inclino. *Nakłaniam się, skłonny jestem.*
Vergo, propendeo. *Skłonny jest do łagodno-
ści.* Ad lenitatem se dat. Proclivior est ad
lenitatē. Ad lenitatē suā sponte propendet.
Summa propensione in leniora fertur. In-
clinatissimô est ad lenitatem animô *Z przy-
rodzenia skłonny jest do słępszwa.* Naturā
propensus est ad execrabile vitium avari-
tix. Ad avaritiam naturā propendet. Ad
avaritiam natura illum sua ducit. Naturā
hortante, naturalī quodam studiô ad a-
varitiam fertur, rapitur. Naturali qua-
dam inductione animi avaritiam sequitur.
Suôpiē ingeniô, impetu quodam naturā
naturaliquadam voluntatis inclinatione
ad avaritiam incitatur.

Incommodo. *Szkodzę, przeszkadzam.*
Officio. Incomodum affero. *Nie chcę
przeszkadzać.* Nolo incommodô tibi esse.
Nolo commodis tuis officere, commoda tui
oppugnare, labefactare. Nolo tibi negoti-
um facessere. Nolo tibi gravis, molestus
esse.

Incommodum. *Niewygodny, przeszkoda.*
Damnum, detrimentum. *Wiele mam przy-
szkod.* Multa me incommoda circum-
veniunt. Multis incommodis & difficul-
tatibus angor, premo. Quotidie novis
incommodis afficior. Alia ex aliis accedunt
in-

incommoda. Nova quotidie incommoda mihi nascuntur.

Inconstans. *Niestateczny*. Mobilis, levis, volaticus. Qui à seipso desciscit. Levissimus transfuga. Qui sibi non constat, neq; in hac, neq; in illa parte fidem habet. *Niestateczne są wole ludzkie*. Homines mobili sunt in omnem partem animô & fluctuante. Mobilia sunt hominum ingenia, plumâ foliô facilius moventur, vaga & mutabili ratione, summa levitate, & inconstantiâ huc, illuc feruntur. Nihil tam flexibile, lubricum, devium, quàm hominum consilia.

Inconstantia. *Niestateczność*. Levitas, mutabilitas, mobilitas. *Nie rozumiem, iżby mi kto w tym niestatek zadać mógł*. Non puto mihi famam inconstantiæ pertimescendam. Non vereor, ne quis levitati tribuat, adscribat, assignet, si &c ne quis in me inconstantis, levis, mobilis, instabilis, parùm firmi in officio animi vitium conferat; ne quis mihi notam inurat, maculam aspergat nomini meo inconstantiæ, nè inconstantiæ nomine male crediam. *Takiegom się niestatkowi po tobie nie spodziewałam*. Tam mobili animô, tanta mutabilitate mentis te esse, non putabam. Tam fluxa fide, tam mobili ingenio te esse, quis putâisset?

Incredibilis. *Niepodobny ku wierzeniu*. Inauditus. Monstro, portento similis.

lis. Singularis. Humanam fidem excedens. Ultra fidem. *Niepodobna rzecz do wierzenia.* Non est, ut credi possit. Non est, ut habeatur fides. Fidem superat. Abhorret à fide. Ejusmodi est, ut fide careat, ut adjungi fides nulla possit. Veritatis imaginem nullam ostendit. Fidem excedit. Verò, rationi consentaneum non est.

Incumbo. *Nalegam, użyję o co, przykładam się do czego.* Innitor. Operam do. Applico animum ad rem. Studium conféro. Studia, curas in re figo, loco, confúmo. Animum adjicio, adjungo ad aliquid. Operam dico, navo, conféro ad rem. Mente & animò totus in rem inísto. *Uśus.* Murus in lavam incumbit. *Mur nacbyła się ku leniyszronie.* In perniciem allicujus, in salutem Reipublicæ, ad literas incumbere.

Indago. *Śladuję, macam.* Vestigo, in vestigo, inquiró. *Filozofia prawdy szuka.* Philosophia omnibûs vestigiis, diligentissimè inquisitionibûs verum periscutator. Per tentat, vestigat omnia, ut verum periscipiat. Omni contentione verum invenire, summa curâ, studiôq, veritatem exquirere, protrahere in lucem adlaborat. Rimatur omnia. Velut odore verum, aut aliquò leviter pressò vestigiò persequitur. Scrutatur omnia & excutit. Odoratur omnia, & tenebris eruere nititur.

Indico. *Opowiadam oznajmuję.* Indici-
cium

cium facio, do, afferro, ostendo, defero. Indiciô sum. Ostendo, monstro, coarguo, innuo. Signa patefacio. *Chłopiec o w/zy-
stkim Panu oznaymił.* Puer rem omnem ad
dominum retulit, pertulit, hero expo-
suit, proposuit; quid facere cogitares, de-
monstravit. Rei indicium edidit, detulit.
Protulit omnia, & detexit, enunciauit, pro-
dixit. Dominum de re tota certiozem fe-
cit. Rem omnem domino aperuit, pate-
fecit. Indicium rei totius puer fecit. *Zna-
ki są pewne zaboystwa.* Locus ipse, impres-
sa loco certa vestigia eadem loquuntur.
Peracta cædis indiciô sunt vestigia cru-
enta tabulo impressa. Eadem factam hæc
testantur, ostendunt, arguunt, cædis pera-
ctæ fidem faciunt. Index cædis ipse lo-
cus est.

Indifferens. *Obostronny, obojetny.* Neu-
tram in partem movetur, inclinatur. Suspenden-
sam tenet sententiam. Neutris se parti-
bus addicit. Neutram in partem pro-
pendet. In utrumq; paratus est.

Indignatio. *Gniew.* Stomachus, ira. *Rozgniewalem się o to.* Stomachum movit
mihi ea res. Stomachum mihi fecit. Ma-
iori, quam credi potest, res ista mihi sto-
machô fuit, Bilem ea res mihi concivit,
commovit.

Indignus. *Niegodny, niesłuszny.* Tur-
pis, iniquus, non dignus, alienus. *Nie-
słuszna to rzecz.* Quæ, malum! ista est in-
digni-

dignitas? Res ista indigna planè est, & intolerabilis, indigna atq; nefaria. Res est ejusmodi, quæ intoleranda videtur omnibus. *Nie godny dobrodziejstwa*. Non is est, in quem tanta gratia conferatur. Non ita meritus est, non ea ejus sunt merita, ut hoc officii beneficiò debeat. Non is est ejus animus, qui tantam gratiam capiat. Beneficii magnitudo ejus merita vincit.

Indoles. Dowcip, przyrodzenie. Indicium animi. Specimen futuræ virtutis. *Spes summæ virtutis. Dziecię wyborczego dowcipu*. Puer ad decus natus, altâ mente præditus. Puer præcipuo quodam munere naturæ ad summa quæq; natus, ad laudem, decus, à natura factus. Puer optima indole præditus.

Induciz. Przymierze. Belli ad tempus cessatio. *Nieprzyjaćiel przymierze uczynił*. Hostis inducias fecit, pepigit pactus est. Quies aliquantum ab armis fuit. Aliquantulum in indiciis res erat. Parî consiliò ad certas leges ad tempus ab armis discessum est. Actæ per eos dies castrenses quædam feriz, & à belli injuriis temperatum est.

Induco. Wprowadzam, przyrodzę. Adigo, impello, adduco, introduco. *Ujść*. Jacentem amicum in spem meliorem inducere. Aliquem promissis, spe dotis, hereditatis ad aliquid inducere. Novum morem, consuetudinem, novas religiones, leges indu-

inducere. Inducere animum. In animum inducere.

Indulgentia. *Pobłażanie, odpuszczenie.* Obsequium, patientia, lenitas. *Odpust zupełny.* Plena noxarum poenarumq; condonatio. Noxarum venia, expiatio. *Ufus.* Homines naturali quâdam inter se indulgentiâ benevolent âq; continentur. Multi filii patrum indulgentiâ depravantur.

Indulgeo. *Pobłażam, odpuszczam.* Obsequor. Facilis sum in aliquem. *Nazbyt pobłaża synowi.* Peccatis indulgens, præcipitem filium ferri sinit. Nimia ejus in filium indulgentia ad perspicienda pericula eum minus sagacem facit. Male consulit filio, qui solutè & negligenter eum habet, qui laxiore imperio habet, qui solùm lenitate utitur. *Poznaia jobie.* Indulget genio suo. Obsequitur, morem gerit animo. Animum explet suum. Genium curat. Nulla in re defraudat genium suum. Mollior se & indulgenter habet. *Ufus.* Genio, animo, lufui, amori, dolori, iræ indulgere. Indulgere se alicui, ejusq; voluntati & gratiæ deditum esse.

Induo. *Wdziewam, ubieram się.* Venio, induo. *Ubrany był po Hiszpańsku.* Spectem Hispani vestitu præferebat, referebat. Hispaniensi ornatu visendus erat. Cinctu corporis utebatur, ornabatur, quod Hispani solent, ut Hispaniæ mos fert & consuetudo. *Praszcz na się nóż.* Pallium

um humeris injecit. Humerum palliō orneravit. Palliō se texit, amixit. *Ufus.* Exuere amici personam, judicis induere. Mores pudicos, novum ingenium, Philosophi personam, hostiles spiritus induere. Se in laqueos, magnas difficultates, fraudes, negotia induere.

Ineptia. *Balamuctwo.* Nugæ. *Co zo balamuctwa prani/z.* Ad quas ineptias abis? Quas tu hic nugas agis? Quam frigida, levia, jejuna, nugatoria sunt, quæ debilitas? Quæ ista deliramenta sunt? Quam futilia, quæ effutis.

Infamia. *Niesłana.* Dedecus, nota, macula, probum, labes ignominia Nota turpitudinis. *Ofławić kogo.* Conflare infamiam alicui. Infamiā aliquem aspergere. Notam infamiz alicui inurere. Labem, maculam inferre, aspergere, inurere nomini. Maculā afficere, aspergere aliquē. Turpitudine nomen alicujus foedare. Infamiz nomen alicujus subjicere Existimationē offendere, deformare. Crimen in alicujus vitā moresq; jacere, conjicere. Sempiternā alicui ignominiam imponere. In alienā famam involare. *Nieślanyć być* Laborare, flagrare infamiā. In infamia esse. Infamiam subire. Venire in sermonem, & vituperationem hominum. Traduci per ora hominum. Dedecore & infamiā esse oppressum.

Inferi. *Piekło.* Inferorum carcer.
Im.

Impiorum à morte sedes. Locus poenarum & cruciatuum æternorum: ubi impii seclusi à Cælestium consortio, in æternis miseriis versabuntur. *Zępczniony jest do piekła.* Eum inferi excepere æternis exurendum ignibus. Ad cruciatus nullò xvô finientes, ad sempiternos ignes deturbatus est. Ad inferos migravit, descendit, expensurus supplicia sempiternis sæculorum ætatibus luenda. Ad inferos præceptus æctus, sceleratorum sedem, ac regionem, supplicia luit in omne xvum duratura. Æternis apud inferos suppliciis mactatur.

Infidelis. *Niewierny.* Infidus. *Nie są wierni.* Improbi sunt & perfidiosi. Perfidia in illis est plusquam Punica. Fidem non præstant. In fide non manent. Fluxa iis est fides: *Niewierny, nie dobrze wierzący.* Religionum nostrarum mysteriis non initiatus.

Infidelitas. *Niewierność.* Perfidia. *Podeyrzany będziesz o niewierność.* Erit, cur de fide tua non benè homines existiment. Venies in suspicionem infidelitatis, parum bonæ, parum rectæ fidei. Fides tua in suspicionem adducetur, in dubiū veniet, in dubium vocabitur. Causam afferes de tua fide secus existimandi.

Infirmus. *Chory, słaby.* Imbecillis, debilis, enervatus, fractus. Carens viribus. *Barzo osłabiony jest na ciele.* Corpore est ef-

ixto, fracto, & debilitato. Parùm fir-
menti, parum in eo virium est. Summa
gracilitate atq; infirmitate corporis est.

Inflor. *Nadymam się, pysznie się.*
Efferor, intumesco. *Pyszni się & tak mały
raczy.* Res tantilla tibi dat animos? Res
tam exigua tibi animos facit? Res tantil-
la tibi eos affert spiritus, adeo effert a-
nimum? Ex re tantilla adeo te extol-
lis?

Influo. *Wpływam, wpadam.* Illabor.
Sawa wpada w Dunaj. Savus Danubio flu-
mini immiscetur. In Danubium prae-
cipitat, se evolvit. In Danubium devolvi-
tur. Istro flumine excipitur. Leni aqua-
rum tractu Istro se insinuat. Danubi-
um auget.

Infortunium. *Nieszczęście.* Calami-
tas, arumna. Adversus casus. *Cudza niena-
niść mię w to nieszczęście wprawiła.* In-
vidia in hoc infortunium me conjecit, in
eum me casum demisit, hoc me malò, hoc
infortunio mactavit. Aliena me invidia,
non culpa mea me perculit, afflixit. In e-
am me calamitatem traxit, hoc mihi vul-
nus infixit, hac me ruinã involvit, tan-
tũ mihi malorũ importavit. *Dwoje nieszczę-
ścia mię potkały.* Duo fulmina per hos di-
es me perculere. Calamitatem unam, quam
casus infestus tulit, altera crudeliũs ag-
gravavit fortuna. Cũ vix primus tur-
bo immani fragore detonuisset: secunda
mox

mox procella in me defauiit. Vix ex ea fortuna favima emergi, in novam calamitatem incidi; dedecoris acerbitem casus haud paulò infestior commutavit.

Ingeniosus. *Dowcipny*. Multum habens ingenii. Acutus, solers. *Eximiô, acerrimô ingenio. Człowiek dowcipny, y bystry*. Acer investigator rerum est, quæ à natura involutæ videntur. Vir est mente acris, & perspicaci prudentia præditus. Egregia est ingenii acie. Dotibus ingenii instructus est eximiis. Est in eo, non quale multis contigit, ingenium, sed egregium, exquisitum, singulare, ac propè divinum. Omnibus ingenii laudibus efflorescit.

Ingenium. *Dowcip*. Vis, acies ingenii. Acumen, perspicacitas mentis. Solertia. Ingenii celeritas. Indoles. *Dowcip to moy przebodzi*. Non hoc ingenii est mei. Non capiunt rem tantam ingenii mei angustia. Vires ingenii hoc superat. Hoc ingenii facultatè excedit. *Cały dowcip na co obchodzi*. Nervos omnes ingenii contendere. Ingenium exacuere. Omnes ingenii vires ad aliquid conferre. Toto pectore in aliquid incumbere. Nihil ingenii, nihil industria prætermittere.

Ingratus. *Niendzięczny*. Immemor beneficii vel gratia. *Niendzięczny jesteś*. Gratiam non refers. Officium in te requiro, desidero. Meis in te meritis non

respondes. Mea in te officia non rependis. Officia officiis non compensas. In vitium animi ingrati incidisti. Turpem ingrati animi culpam sustines. Referendæ gratiæ haud quaquam studiosus es.

Inhumanus. *Nieludzki.* Crudelis. Communi hominum sensu carens. Asper, durus, ferus, difficilis, agrestis. Vitæ communis ignarus. Humanitatis expers, immemor. *Człowiek to nieludzki, fregi.* Nihil tam ferum ac inhumanum, quam hominis hujus indoles asperrima. Humanitatem exuere videtur. Immitis est. Implacabilis est ejus hominis animus, & à cultu ac humanitate longissimè remotus.

Inimicitia. *Nieprzyjaźń niesnaska.* Simulas, alienatio, disjunctio. *Wielu tym na się uraził.* Graves inimicitias suscipies, subibis. Intercedent tibi cum aliis graves inimicitia. Grave odium adversus te concitabis. Gerendæ tibi erunt, exercendæ graves inimicitia. *Nieprzyjaźni poprzestac.* Inimicitias tandem candidè & simpliciter ponere, deponere. Extingvere veteres similtates. Inimicitias diurnas charitati patriæ condonare. Ex inimicitia se in gratiam revocare. Discedere ab inimiciis & odiis inveteratis.

Inimicus. *Nieprzyjaciół, nieprzyjaźny.* Hostis, infestus, infensus, adversarius, alienatus, non æquus, iniquus, invidus.

vidus, obtreclator. *Môy to sprzyśięgły nie-
przyjaciół.* Alienissimô est à me animô.
Animum ostendit mihi crudeliter inimi-
cum. Resident etiamnum in ejus animo
graves atrocesq; inimicitiz. Odiô me in-
fectatur capitali. Adversariô illo utor gravi
sane ac intenso.

Initium. *Początek.* Principium fun-
damentum, elementum. *Te były początki
nauki naszej.* Hæc erant incunabula do-
ctrinæ nostræ. Hæ primæ origines, &
elementa studiorum nostrorum. Ab his
profecta initiis est doctrina nostræ. Hæc
quadam quasi semina erant doctrinæ no-
stræ. Hæc doctrinæ erant primordia, ru-
dimenta, prima velut vestigia ac linea-
menta. Hoc à fonte omnis nostræ doctri-
na manavit. *Od stworzenia świata.* Ab orbe
condito. Ab ultima mundi origine. Post ho-
minum memoriam. Post natos homines.
Szczęśliwie były początki wojny. Latissima
erant armorum principia. Initia se bel-
li dabant optimè. Primo belli progressu
satis felices fuimus. Belli primordium
satis latum erat. In limine, exordio belli
res nostræ habebant satis bellè

Injuria. *Krzywda.* Iniquitas. *Krzywdę
komu uczynić.* Injuriam alicui imponere,
inferre, conflare. Injuriam alicui affice-
re, onerare, lacerare, laceßere. Injurio-
sus tractare alicuiem. *Cieśzkę krzywdę od
ciebie odnośtem.* Gravi injuriâ à te affli-
ctus

ctus sum. Iniquiûs à te mecum est actum. Injuriosum, injuriosum, iniquum, gravem te sensi. Appetitus à te injuriâ sum nullô meô meritô. Contra jus omne, contra, quàm meritus sum, innocentem, nullius affinem culpæ, ab omni vacuum culpa, me tractasti. *Zem/żczę się tej krzywdy.* Paremi brevi pro injuria gratiam referam. Pari pari referam. Erit propediem, cùm idem tibi reponam. Memorem me injuriæ senties, experieris. *Krzywdy zapomnieć.* Injurias oblivione conterere. Omnem acceptæ injuriæ memoriam ex animo delere. Ultionis consilium omne abjicere. Injurias omnes in amicitia gremio sepelire.

Innocens. *Niewinny.* Integer. Culpâ vacans. Ad quem ne suspicio quidem criminis perveniat. Ab omni culpæ suspitione remotissimus. Nullius probri compertus. Crimine innoxius. *Niewinny jestem w tej mierze.* Procul absum ab ejus rei culpa. Culpam ejus rei non iustineo. Purus à culpa sum. Tam absum à culpa, quàm qui maximè. Ejus rei culpa habere in me non potest. Abhorret ab ea culpa vitæ mea institutiq; ratio. *Niewinnego mię oskarżają.* Incontem, immerentem, nullô meô meritô, injuriâ, injustè, iniquè, contra jus & æquum in crimen vocas. Nullo me scelere adstrinxi, abs te
tamen

tamen accuser. *Innoxium me exa-*
gitas.

Inopia. *Niedostatek*. Egestas, indi-
 gentia. *Niedostatek cierpieć*. In summas
 angustias compelli. In maximas omnium
 rerum difficultates conjici. Omnium re-
 rum penuriâ laborare. Inopiâ extremâ
 premi, confici. Rerum omnium inopiâ pes-
 simè accipi. In maximis angustis ac
 difficultatibus versari. Summis cum
 incommodis conflictari. Ad extremas quo-
 tidiani victûs angustias redigi. Arcti-
 ora mihi in dies fiunt omnia. *Niedostatek*
czyi wspomóc, Mederi inopix alicujus.
 Rebus maturè occurrere. Incommodum no-
 vis commodis sanare. Inopiâ aliquem le-
 vare.

Inquietus. *Niespokojny*. Turbulentus.
Niespokojny to człowiek. Sine furore ac
 amentia consistere ejus animus non po-
 test. Turbulenter & turbidè facit omnia.
 Vir moribus turbidus, & ingenio minimè
 otium patiente. Homo novarum rerum
 avidus. Qui moveri omnia, quàm teneſcere
 malit.

Infania. *Szałeniſtvo*. Furor. *Od ſalu*
szaleniſtwa upadł. Vi doloris à mente
 discessit. mentem perdidit, sibi excidit,
 de potestate mentis exiit, de mente detur-
 batus est, in rabiem actus est, ad insaniam
 impulsus, redactus.

Inſidia. *Zasadzka*. Fraus. *Zasadzki*
jemu

jemu czynił. Insidias fortunæ ejus tetendit, molitus, machinatus est. Laqueos ejus fortunæ non paucos tetendit. Dolum ejus capiti alium ex alio nexuit. Insidias in ejus caput ac fortunas comparavit. Caput ejus clandestinis consiliis petiit, appetiit. *Ledwie jego zasadzak użędł.* Propè aberat quin in ejus insidias præcipitaret. *Agrè* ejus tot petitiones ac laqueos declinavit. Vix tot ejus ex insidiis elapsus est. Vix periculum, quod capiti impendebat, depulit. *Ufus.* In insidias incidere, venire. In insidiis locare milites.

Insolens *Niezwyczajny, pyszny.* Insolitus, superbus, elatus, imperitus. *Godności jego pysznym czynię, y wyniosłym.* Honores ei multam verborum jactationem excutunt. Insolentia dominatûs animos ei extulit. Ferocem honores faciunt. Incedit per ora vulgi magnificè, seseq; circumspicit. Insolentiâ effertur tantâ: neminem ut præ se hominem putet.

Instar. *Naksztalt.* Fess mu na mięysce *oyca.* Illi in gradu, numero, loco, existimatione parentis fuit. Pro parente fuit. *Ufus.* Tu mihi es instar omnium.

Instinctus. *Natchnienie, pobudka.* Instigatio, afflatus, impulsus. *Nie bez Boskiego natchnienia się stało.* Non sinè celesti admonitu, non sinè arcana celestiq; mentis instigatione, non sinè Numinis certo afflatu factum est. Divino tactus spiritu
Divi-

Divino instinctus Numine, Divino affatus spiritu id consilium arripuit. DEUS illi eam mentem objecit, illum in eam mentem impulit. Divini affatus spiritus is fuit, qui ei hanc mentem dedit, qui ad id agendum hominem permovit.

Instruo. *Sprządzam, opatruję. Paro, apparo, mōlior, orno, adorno, comparo, armo, instruo, ordino, compono. Usus.* Domum hortis, convivium instruere & ornare. Naves, classem instruere, armare, adornare. Aliquem ad omne officii munus, consiliis ad negotiorum idoneis, cultioribus ad eloquentiam acuendam doctrinis instruere.

Insurgo. *Oburzam się, podnoszę się. Oburzyć się na kogo.* Contra authorem refarii consilii ausi consistere. Coorti in authorem consilii, in authorem consilii eorum ingenia subito exarsere. In eum hominem confurgere universi coepere.

Intelligo. *Rozumiem, przejmuję. Cognosco, sentio, capio, teneo, percipio. Mente complector. Perspicio. Cogitatione comprehendo, complector. Animadverto. Intelligentiam rei habeo. Accipio, Disco. Animō percipio, intelligentiā & ratione comprehendo. Ile z liston wyrozumieć mogłem.* Quantum conjecturā assequi, quantum consequi, conjicere, sentire, quantum ex literis percipere, colligere, animadvertere potui. Quantum quidem ē literis

ris interpretari potui *Dyalektykę* dobrze rozumie. *Dialecticam* animò menteq; comprehensam habet. Disceptandi artem tenet, callet.

Intemperantia. *Nieporządkowość.* *Intemperies, incontinentia, insolentia.* *Fak to nieporządkowość tego człowieka.* Quæ est ista immoderata vitæ ratio? Quæ ista est vita, quàm immoderatè, intemperanter, luxuriosè traducta? Quis iste luxus est? Quàm profusæ libidines, quàm intemperata perpotationes? Ista hominis vita si? fortuna, opibus, flore ætatis tam intemperanter uti, abuti? Modum cupiditatibus nullum ponere.

Intendo. *Natężam, używaję.* *Porrigo, extendo, intento.* *Ujus.* Intendere oculos; mentem, cogitationem ad rem aliquam, ad negotia. Intendere vocem, & remittere. Intendere arcum. Curam rei alicui intendere. Litem, crimen, actionem in aliquem intendere.

Intentio. *Natężanie, koniec spraw.* *Contentio, consilium, finis, scopus, animus.* *Tym końcem to uczyniłem.* Id ea mente cogitatione, eò consiliò à me factum est. Id tum contendebam, volebam, spectabam, destinabam. Eò consilia nostra spectabant. Id animò designabam. Huc ferebat cogitatione. Propositum id unum mihi erat. Ea mens erat, id consilium eè in facto.

*Intentus. Napięty, pilny. Wszyscy oka
z tego widowiska nie spuszcza! Intenti
erant omnes ad id spectaculum. Mentem
oculosq; omnes intentos defixosq; habebant.*

*Interdictum. Zakazanie. Interdykt wy-
padł na całe miasto. Urbs tota Divinis in-
terdicta est. Cives omnes Sacrorum adi-
tu arcantur, prohibentur. Interdictum
est pontificia autoritate, nē qua Divina
fierent in templis ejus urbis. Civitas o-
mnis Pontificiō interdictō affecta, percul-
sa, mulctata est. Pontificiō interdictō tri-
ste silentium aris templisq; impositum est,
indictum. Temporum adytis cives o-
mnēs Pontificiō interdictō excludun-
tur.*

*Intereo. Ging. Morior, pereō. Wie-
lu od powietrza pęgingło. Magna civium
interitio facta est. Peste civium plurimi
sunt confecti, deleti. Peste velut incen-
dō civitas deflagavit. Res civitatis vi-
resq; pestilentia admodum sunt accise.
Peste, perinde ac internecinō belō, civi-
tas exhausta est. Ostatnia zguba nadchodzi
miastu. Ad occasum, exitium, interitum ci-
vitatē vergunt omnia. Ad interitum ru-
unt omnia. Pestum ire videntur omnia.
Propē absunt ab exitio res urbis. Omnia
labi, fluere, occidere videntur.*

*Interest. Należy do kogo. Refert. Wiel-
ce to do ciebie należy. Tuā hoc multūm re-
fert. Res in hoc agitur tua. Permagni
pon-*

ponderis, maximi momenti ad res tuas est. Inest in ea re momenti plurimum ad causam tuam.

Interficio. *Zabijam*. Neco, eneco, occido. Ferrô vitam eripio. Morte multo. Interimo, Mortem affero. *Wielozabito*. Cædes maxima est facta. Internecio civium est consecuta. Cives occisione deleti. Numerô viventium exturbati, luce privati plurimi. Cervices, jugulum ferro præbuere multi. Ferrum corpore recepere. Multi spiculis perfolli, gladiis per adversum pectus transfixi, securi percussi occubere. Magna strages, magna cædes est edita. *Sam się zabił*. Mortem sibi ipse conscivit. Vim, manus sibi intulit. Sua sibi manu vitam exhaustit. Ipse sibi ferrô pectus trajecit. Occupavit fati diem ipse, adactô in pectus gladiô. Infelici dexterâ suoq; ictu mortem invenit. Haustô venenô longæ ætatis cruciatus antevertit. Infamem vitam turpissimo exitu scedavit, sibi mortis diem admovit. Vitam sibi abruptit, extorsit. Vim, manus sibi intulit.

Interpono. *Wkładam się, wtrącam*. Interjicio. In medio colloco. *Nie będę w tej sprawie się wdawał*. In res tam ancepites & tumultuosas me non immittam, non inferam, non intrudam, non offeram, non implicabo, non miscebo. Curando alie-

na, non me eò sciens prudensq; demittam, ubi exitum videam nullum.

Interpretor. *Wykładam, przekładam.* Interpretationem facio. Expono. Interpretatione explico, expono. Rem obcuram declaro. *Platona Græckie książki przekładać.* Platonem de Græcis convertere. Græca propè iisdem verbis Latinè versare dicere. Quæ Plato Græcò sermone tractavit, Latinis literis mandare. Græca Latinè vertere, in Latinum convertere. De Græcis Latinè dicere, in Latinum transferre. Latino sermoni tradere. *Ludzie o onęj rzeczy różnie sądźili.* Nam rem alii aliò trahebant, Alii civile id rebantur, alii ad laxitiam trahebant. Ea res non unò modò ab omnibus accepta est. Aliis in superbiam vertentibus ac per ambitionem factum memorantibus, aliis benignis interpretantibus. Res accepta a sperè a plerisq; omnia pravè æstimantibus, in deterius referentibus, in deterius recta detorquentibus.

Interrogo. *Pytam się.* Quæro, percontor, rogo, requiro, sciscitor, rogitò. *Pitnie się wypytywałem.* Interrogando, ut si, quæsi de eo, quid egisset. Requirebam ex eo, sciscitabar. Captioso etiam interrogationis genere utebar. Percontabar, sollicitè rogitabam, nihil tamen percontationibus ex eo exsculpere poteram.

Antimus. *Uprzemy, potajemny.* Recon-
di-

ditus, arcanus, familiaris. *Potajemny
rzeczy swoich mi się zwierza. Ad intim
ejus consilia perveni. Arcana omnia
abditosq; sensus speculor. Arcana omnia
vel ipso prodeunte cognosco. Arcana ejus
omnia elicio. Intimus sum ejus consilia
Nihil consiliorum ejus me latet.*

*Intro. Wehodzę. Intrôeo, in eo, sub eo
ingredior, accedo. Ty śmiałeś wniść do
domu mego? Tu meas aedes penetrare, tu
in aedem accedere, tu vestigium in aedes fa-
cere, tu intrô, te conjicere aulus e? Tu
eò pedem inferre, tu vestigium ibi ponere
eò te inferre, ibi pedem ponere aulus
es?*

*Invaso. Najeżdżam, napadam. Ado-
rior, impeto, involo, irruo, irumpo. Vir
facio. Incorro in aliquem, incurso, in-
vehor. Strach na niego napadł. Incidit
terror animo hominis. Incessit hominem
terror. Repentino terrore percutus est.*

*Invenio. Nayduję, wynayduję. Repe-
rio, deprehendo, peruestigo, nanciscor
excogito. Wiele sztuk Grecy wynalezli
Græcia n. entrix doctrinarum. Primi ar-
tes pepiere, protulere Græci. Artium
plurimarumq; cognitionem Græcia aperuit
Artium in unavula plurimarum in Græcia
sunt.*

*Invideo. Nie nawidzę zayrzę Alienis boni
moere. Wielu mam zazdrośnych sobie. Sunt
quos meus in hac Republica splendor of-
fen-*

fendat, lxdat, pungat, angat, sollicitet, afficiat, urat, torqueat, excruciet, gravius afficiat. Non desunt, quos mea dignitas, mea amplitudo malè habeat, quibus dolori sit meus honor. Angit animos quorundam hic splendor meus. Novi multorum animos in me malevolentiam suffusos. Multi sunt mea laudis inimici. Multos habeo obtretractores malevolentissimos. *Wprawic kogo w nienawisc.* Invidiam alicui concitare, commovere, facere, parare. In invidiam rapere. Invidiam facti conferre in aliquem. *Na zazdrośnych nigdy nie zbywa.* Nunquam desunt pestes hominum aliena laude dolentium, alienis bonis moerentium. Ubiq; incurras in homines malevolos, lividos, & ad criminationem expeditos. Quis est, quem nulla unquam attigit invidia, quem non mordeat aliorum invidentia?

Invigilo. *Czuję, mam na pieczy.* Cum cura & sollicitudine vigilo. *Wiedz, iż mam staranie o pokój powszechny.* Scito, me in speculis esse, in specula collocatum, constitutum. Scito, mihi quietem publicam curæ esse, mea curæ ac vigilantia esse demandatā, curas meas omnes, consilia, cogitationes, in tuenda quiete publica evigilare.

Invito. *Zapraszam, wabię.* Voco, allicio. *Na wieczeraż mię zaprosił.* Ad coenam me devocavit, adhibuit ad convivium. Convivam sibi esse me voluit,

Vocatu ejus coenandum mihi erat, apud illum. Coenâ me accepit.

Invitus. *Nie rad, nie chętnie.* Non libenter, rogatus, recusans, tergiversatus. Contra voluntatem. Repugnans, repugnanter, coactus, dolens, perinvitus. *Niemolnie poszedłem do niego.* Cum magnâ molestia illum compellavi. Adversante & repugnante naturâ, contra voluntatem meam, cunctabundus, diuq; reluctans ac tergiversatus, propè resistens ad eum pertractus fui. *Lubo poniemolnie przyjąłem jednak ten urząd.* Quanquam gravatus, accessi tamen ad Rempublicam. Quanquam abhorrerem Reipublicæ institutionem: quanquam mihi nihil inimicius, nihil molestius forensi illo spectatu, tamen, ingratis licet meis, in quotidianas dimicationes me obtuli. Onus impositum fremens mœrensq; accepi.

Inundo. *Zalewam, wylewam.* Alluvio. *Woda, rzeka wylewa.* Effert ac se alveô. Alveum exit, extra alveum funditur, littora superat, transgreditur, diffunditur unda, camposq; circumjeda rigat, fluctibus terram occupat. Effusus per ripas amnis campos legetesq; obruit.

Jecor. *Zartuję.* Cavillor, ludo. cō aliquid dico, vel facio. *Czasem żartuję.* Ludit interdum, ac familiariter per sum & jocum facetè cavillatur. *Jocos*
ter

interdum cum familiaribus miscet. Jocosè
 atis ludit interdum. Jocularia interdum
 fundit. Salibus utitur interdum. Facetia-
 rum & urbanitatis leporibus amicos in-
 terdum exhilarat. Sales nonnunquam o-
 rationi aspergit.

Jocus. Zart. Ludus, risus, facetiæ,
 lepor, sales, hilaritas, festivitas, cavilla-
 tio. Zartem to uczynił. Per jocum, per
 ludum & jocum, per risum ac jocum, ani-
 mi causâ, joci gratiâ, jocò, ridiculi cau-
 sâ hæc facta sunt. Bez żartu. Extra jocum.
 Remotò jocò. Aufer nugas, & rem seriò
 ediffere. Rzecz w żart obrócić. In jocum
 convertere, trahere, convertere. Rem jocò ac-
 cipere, in risum vertere. Barzo żartowny.
 Gratiæ hominem finxerint, lepores Attici
 educârint, necesse est. A gratiis videtur
 factus. Adeò multus est in eo lepos, adeò
 venustæ sermonis facetiæ. Sale facetiisq;
 omnibus antestat. Ejus festivè dictis mi-
 rificè capiuntur omnes. Ita scitè, venustè,
 lepidè, argutè sermonem conditi: ut audi-
 entes mirâ voluptate perfundat. Ita fa-
 cetiis valet, ut verba propè singula au-
 dientium risus consequatur. Nieuczci-
 wych żartów strzedz się należy. Absti-
 nendum prætexitatis verbis. Genus joca-
 di illiberale ac petulans vitandum est.
 Omnis verborum lascivia procul è con-
 gressu nostro arceatur.

Ira. Gniew. Iracundia, indignatio,
 12 sto-

stomachus, excandescencia. *Potwarz do gnienu mię pobudziła.* Bilem mihi movit, commovit, concivit atrox calumnia. Calumniae indignitas iram mihi movit. Atrocis calumniae injuria irā me impovit, animum exasperavit, odium exaravit. *Wielce się rozgniewałem.* Gravem iram concepi. Iram imbibi vehementem & acerbam. Ingentem molendam irarum alto ex animo ciebam, Gravi iracundiā exarsi, excandui. Ingentes iras dudum iras in pectore volvebam. *Gniew na kogo wylać.* Vertere iram in quem. Factis simul dictisq; odium complere. Iram odiumq; profundere in quem. Omne virus acerbitalis in quem evomere. Fremere, furere, nec modum reperire. *Gniew ustaje.* Desinit vescit ira, remittit, decedit, abscedit. Mollitur ira, deflagrat paulatim. Amorem ille ardor residet. Ira cadit. *Przestaj się gniewać.* Iracundiam omisit, dimisit. Iram repressit, compressit, sedavit. Irā cōercuit, continuit. Iram expedivit, misit. Iram fecit, ex animo ejecit. *Uśmierdź gniew.* Leniter permulsit iram. Iras lenivit. Iracundiae faces extinxit. Iracunditiam animi delinivit. Ardorem animi compressit.

Iracundus. *Gniewliwy.* Qui facit & citō irascitur, Proclivis ad iram. Iracundus. *Z przyrodzenia gniewliwym.* Iracundus. *Ani*

Animi quodam impetu ferè iracundiæ pareret. Summa est naturæ acerbitate. In-geniõ præceps in iram est. Ægritudinem animi non facilè dissimulat. Iræ potens non est. Naturâ stomachosior est, & in iram facilè excandescit.

Irascor. *Gniewam się. Incendor.* Irā-incendor. Iratus fio. *Succenseo.* Ani-mō incitor. *Gniewam się do tych czas.* Ira-cundias adhuc recentes habeo. Ira etiam-num & tacita indignatio animum sti-mulant. Nondum deflagrârunt conceptæ in hominem iræ. Clausæ etiamnum aures sunt obstrepente ira. Non mediocri etiam-num incedo iratus iracundiâ. Adhuc in fermento sum.

Iratus. *Rozgniewany.* *Rozgniewany to wyrzekł.* Animō iratō & percitō, irā-cundiæ permittens dominatum animi, irā-occæcatus, tumens, in eas contumelias erupit. Efferatus odiō tam inclementer locutus est.

Irrideo. *Naśmiewam się.* Derideo, rideo. *Wszyscy się z niego natrzęsał.* Est ejusmodi, quem omnes per risum ac-jocum contempnant, cujus levitatis impru-dentiæ illudant omnes. Quem pueri se-stentur & derideant. Quem omnes elu-dant, ludificentur. Qui in ora homi-num pro ludibrio abeat. Qui omnibus ci-vibus spectaculō sit, per ora hominum traducatur. Qui convitium facere, quem

ludibriō lādere, in quem ea dicere, quibus totus explodatur, impūnē quisq; audeat. Qui ostentui, deridiculo sit omnibus. Quem deridendum proponant. Quem deridiculi gratiā indignis modis ludificent. *Sam z siebie daje przyczynę do śmiechu.* Sese ipse deridendum propinat. Ri sui, ludibrio, sibilisq; aliorum os prębet sese offert, objicit,

Irritus. Prożny, daremny. Vanus inanis, Daremna była moja praca. Quod gesseram, concidēre omnia, ad nihilum recidēre, ad irritum cecidēre, vana, ardua irrita evasēre. Labor meus omnis in irritum redactus est. *Prożna była nadzieja.* Incisa spes erat. Spes erat in irritum redacta. Ad irritum spes cecidit. Spes luxuriaverat, & vana evaserat. Vana aut irrita spes fuit. *Postępek mój za niemiłą ołgdził Senat.* Acta mea Senatus rescidit irrita fecit, irrita esse iussit, iustulit, evellit, evellit, dissolvit, infirmavit, defactavit.

Iter. Droga. Puścić się w drogę. In aliquod apparare, suscipere, petere, habere ingredi, facere, dirigere, convertere, mutare. Itineri se committere. In viam se dare. Iter aggredi. *W zaczętych drogach postępować.* Pergere iter coeptum. Iter insistere. Cursum perleverare, exequi. Iter conficere. *Droga przedsięwzięta odłożona.* Iter suppressere. Protectionis consilio abjice-

abjicere. Itinere desistere. *Przykrą mi-
 ą drogę. Iter conficiebam æstuosā &
 pulverulentā viā. Profectio ea fuit, in
 qua & luctandum fuit cum tenacissi-
 mo sabulo, & vestigiis cedente, &
 cum via inepta, quā ægre moliantur pe-
 des. Iter parū commodē explicui, ini-
 quitate locorum viæ errores ubiq; implican-
 te. Do Rzymu mām drogę. Roma mihi ter-
 restri itinere petenda est. Longum iter
 graveq; instat: Italia percurfanda, eme-
 tienda, peragrandā. Romam terrestri
 itinere contendendum est. Romam iter fu-
 scipiendum, pedibûsq; conficiendum. *Ufus.*
 Iter equō, pedibûs conficere. Iter aliō ac-
 cedere.*

Jubeo. *Rozkazuję. Impero, mando.*
præcipio, edico. In mandatis do. Man-
data do. Negotium do. Trudną rzecz
rozkazujesz. Mandata das ardua. Negoti-
um das difficile. Fieri, præstari à me vis,
quæ vires meas exuperant. Magni ne-
gotii est, summæ difficultatis, operæ non
exiguæ, quod mandas. Rem in mandatis
das, quam exequi, efficere, præstare, su-
stinere vix possum. Quæ in mandatis à te
habeo, non istarum sunt virium.

Jucundus. *Przyjemny, ucie/zny. Amœ-*
nus, dulcis, suavis, gratus. Miły mi będzie
twój powrót. Dulcissimus mihi erit redi-
tus tuus. Omnes amœnitates in te uno
habebo. Gratia omnes tecum remigra-
bunt-

bunt. Plurimam suavitatis habebit reditus tuus. Hilariora mihi tecum erunt omnia. Adventu tuo lata mihi erunt omnia & candida. Przy twojey przytomności ucie/znięysza będzie uczta. Te praesente non magis epulis corpus, quam animus dulcissimae consuetudinis voluptate expletur. Tu si conviva accesseris: epulae ipsae plus suavitatis accipient, habebunt, quaedam hilaritate conspersa erunt omnia. Tali convivâ, in quo tantum leporis est, luculentè hunc habebimus diem.

Judiciũ. Sąd, roz/zdek, zdanie. Judiciũ, deliberatio legitima. Cognitio, controversia causarum. Sententia, opinio, existimatio. Zapoznać na sąd. In judicium accersere, adducere. Periculum judicii alicui intendere. Diem dicere. Dictionem denuntiare. In jus rapere. Obtortò collò ad Prætorem rapere. Lege cum aliquo agere. Ex jure agere cum aliquo. Prænonować się. Judiciò conflictari. Judiciò certare. Jure, legibus experiri. In jus adire. Vadimonium obire. Descendere in ambiguum litem. Nieprawiedliwym sądem być uciśnionym. Judiciò iniquò jugulari, circumveniri. Iniqui judicii procellâ everti. Judiciis iniquissimis exorbere sanguinem. Turpi judiciò vinci, condemnari. Litem amittere. Causam perdere. Causâ cadere. Iniquis judiciis interire. Sędziów przekupić. Judicium cor-
rum.

rumpere, contaminare. *Sady się nie odprawują.* Judicia frigent, silent, congelant, conticescunt. *On był sędzią.* In ea causa iudex sedebat, iudicium exercebat. Sella posita ius dicebat. Cognitionem causae per se solus exercebat. Arbitria de summa rei agebat. Iudicium de reo legibus faciebat. Iudicium ferebat. *Wielkiego rozsądku człowiek.* Iudiciō valet, utitur optimō. Iudiciō praeſtat, excellit, abundat inter omnes unus maximō. Est in eo viro mira quaedam iudicii praeſtantia, vis, subtilitas. Multūm videt vir ille iudiciō, si quisquam alius, gravissimō. Inest in eo homine mira ingenii perspicacia. *Użys.* Tui iudicii est, quid faciendum censeas. Alterius iudicium exquirere. Suum iudiciū interponere, dicere, edere. Ferre iudicium, mutare, flectere. Alieno iudiciō, quā suō stare praeſtat. Iudiciō meō.

Judicii extremi dies. *Dzień sądu ostatecznego.* Extremus saeculorum dies. Dies ille formidolosus, quō universi mortales in iudicium vocabuntur, totius vitae rationem reddituri. Dies ille, quō mortalium corpora ē somno mortis ad lucem alterius vitae excitabuntur. Quando ad vitam revocatis, quotquot unquam nati sunt, DEI Filius ē calo ad iudicium exercitum sententiamq; pronunciandam, descendet. Dies ille de omnibus annis no-

stris, & transacta vita sententiam laturus. Extremus volventium saeculorum dies, cum animæ vitæ sanctæ rursum corpora induent; cum DEUS ipse Judex in celeberrimo superum inferumq; conventu sententiam feret; cum supremus dies volventibus annis advenerit.

Judico. *Sądzić*. Judicium facio. Cognosco, discepto. Litem decerno. Statuo, constituo. Sententiam fero, dico. Jus dico. Dijudico. *Do was należy for ten rozsądzić*. Vestrum est, qui in hac controversia judices confidatis, de hac causa judicium pronunciare, forum agere, judicium exercere. *Według słuszności sądzić należy*. Rectum animi sensum in judicio sequi nos oportet. Judicium cum ratione & æquitate congruat, necesse est. Qui sententiam fert de causa, in consilio habeat, necesse est, legem, æquitatem, fidem. Qui judicia exercet, libidinem, odium, invidiam, metum, & quidquid eripere recte judicandi facultatem potest, procul habeat. In causis forenlibus dijudicandis consilia omnia, actionesq; ad justitiam referenda sunt, justitia servandum, nè tantillum, nè latum quidem unguem ab æquitate deflectendum est. *Całą rzecz do twojego rozsądku oddaję*. Id omne arbitrium ad te justum astimatorem deferro. Rem tuo ingenio & conjecturæ committo. Ejus rei arbitrium ad te rejicio. Ejus

Ejus causæ cognitio penes te erit. Tua æstimatione res metienda est. E judicio tuo judicium pendebit meum. Ad judicium tuum sententiam aggregabo meam.

Jungo. *Złączam, spajam.* Conjungo, copulo, committo, coagmento. *Wszystkie członki są między sobą spojone.* Omnia membra inter se implicata & connexa sunt, inter se coherent, coalescunt, aptas commensuras habent, alia ex aliis nectuntur, & aptè inter se continentur. *Ochotnie się przyłączę do ciebie.* Libenter ad tuas rationes me adjungam. Acclinabo me libenter ad tuas partes. Tuis, tuorumq; necessitudinibus misceri me libenter feram. Societatem tecum & foedus inibo. Summa conjunctione tecum agam.

Juro. *Przysięgam.* Jurejurando me devincio. Juratus testor. Adjuro. Jusjurandum do. *Przysięgam, iż to moja rzecz.* Sacramentò contendì, rem esse meam. Jusjurandum interposui. *DEUM* Testem teci. *Przysięgam, iż wierności dotrzymam.* Jurejurando fidem firmavit. Sacramentum dixit de perpetua sua in Rempublicam fide. Testem *DEUM* appellavit perpetuæ suæ in Rempublicam fidei. Ex oratione caput suum devinxit, si datam unquam violaret fidem. De constanti in Rempublicam fide jusjurandum dedit.

Jurandi formulæ. Ita me *DEUS* amet.

met. Ita mihi à DEO prospera contingant omnia. Ita mihi benè sit. Ita rebus meis feliciter eveniat. Ita ad voluntatem cuncta fluant. Ita meis optatis fortuna respondeat. Ita sim incolumis. *Contrà:* Ita malè mihi faciat DEUS. Ita perdat me DEUS. Nè sim salvus. Dispercam. Cadat infelicitèr, quidquid ago. Infensa, iniqua omnia experiar, si sciens fallo.

Iustus. Sprawiedliwy. Æquus, debitus, legitimus. Sprawiedliwym jest. Iustitia laude floret. Vir est, qui juris civilis rationem ab aequitate nunquam sejunxerit. In testimonio religiosus, in iudicando severus.

Juventus. Młodość. Ætas florens. Medium juventutis robur. Ætas injuriæ opportuna. Flos ætatis.

Juvo. Wspomagam. Adjuvo. Opem fero. Chętnie wspomaga ubogich. Afflictis fidem præstanumq; libenter porrigit. Inopiam eorum facultatibus sublevat. Egentem eorum subsidiis & liberalitate sustentat. Egentibus libenter subsidio venit, opem porrigit, præsidio est. Feden drugiego wspomaga. Alter alteri operam commodat. Mutuà se operâ juvant. Mutuam sibi operam præstant. Alter alteri præsidium est, ac rebus in dubiis lumen. Filozofia pomoga jest do krasomówstwa. Philosophia eloquentiæ adjumento est. Ad gra-

gravem illam moratamq; eloquentiam ad
jumenta habet, affert, importat non pauca
rerum naturalium cognitio.

L.

Labes. Skaza. Ruina, perniciēs, ma-
cula, dedecus, ignominia, infamia, vi-
tium, navus. *Uſus.* Multis locis labes
agrorum facta, terraq; defederunt.
Vide, ne qua labes integris infera-
tur.

Labor. *Upadam.* Prolabor, cado, ruo.
Item. Deficio, dilabor. *Item.* Erro, fal-
lor, decipior. *Kto ieſt taki, któryby ſię
w niczym nie potknął?* Quis in tam lu-
brica, tam difficili rerum humanarum
via non labitur? Quis non offendit? Quis
eſt, qui nuſquam incurrat imprudens? *Uſus.*
Cave, ne ad illorum opiniones dela-
baris. Imprudentiâ meâ lapsus ſum.

Labor. *Praca V. Laboro.*

Laboro. *Pracuję.* Elaboro, contendo.
Laborem ſuſcipio. Opus facio. Labore
me exerceo. Laboribûs me frango. Ope-
ram do. Labore me conficio. *Zamſze
będzieſz miał co robić.* Non dēerit, in quo
operam quotidianam edas, præbeas, in quo
nervos omnes atatis induſtriâq; conten-
das, vitæ tuæ curriculum conficias, in
quo induſtriam, ac vigilandi laborem ex-
promas. *Patrz, jak pracuję.* Viden? ūt
iudem? ūt diligentia omni evitar? quan-
tum certamen mihi exſudandum ſit?
quan-

quantum laboris exhaustiam? Quot curis,
ac vigiliis angar? *Dawno już kóło tego
robie.* Diu jam in hoc labore. Satis diu
hoc saxum volvo. Diu jam multumq; la-
boris me exercet. Magnos jam in hoc
opere exantlavi labores. Diu jam in
hoc piltrino hareo. *Darmo pracontalem.*
Laborem inanem suscepi. Spes mea in-
firmis & labantibus fundamentis nite-
bantur. Spem fecutus sum coe am, & in-
certam. Arido solo, campo infructuoso,
arenæ semina mandavi. Operam, lusi inu-
tiliter locavi. *Ufus.* Nihil de fama mea
laboro. Stomachô laboro. Animô, ac
desideriô alicujus laboro. Re frumentaria
laboramus.

Lachryma. V. *Lachrymo.*

Lachrymo. Placzę. Lachrymor, il-
lachrymor, ploro, fleo, lugeo. Oboriantur,
manant ab oculis lachrymæ. Effundun-
tur, fluunt, decurrunt, os totum opplent
lachrymæ. *Nie przesłaje płakać.* Modum
lugendi nullum facit. In lachrymis jacet.
Totus in luctu versatur. Luctu contumi-
tur, contabescit. Lachrymis usq; indul-
get. Lachrymæ illi vocem, ac spiritum
intercludunt. *Wszystkich ten widok do płac-
zu pobudził.* Ad hoc spectaculum omnes
lachrymabantur, ingens comploratio ab
omni turba exorta est. Eum casum la-
mentabilis omnium comploratio excepit.
Rei atrocissimæ species omnia ploratu
com-

complebat, lachrymas excivit, excussit, expressit, extorsit, in lachrymas solvit. *Czego tak płaczesz?* Ecquid te lachrymis adeo dedis, tradis, lamentis conficis, tot lachrymas effundis, profundis? Quid istas tot eduxit lachrymas? Quid ita totus abis in lachrymas? *Ufus.* Viri est tenere lachrymas.

Lædo. Obrazam. Offendo, violo. Injuriam facio. Mali aliquid infero. *Sam ty siebie obrazileś.* Tuò, ut dicitur, gladio te jugulasti. Si quid offensionis, incommodi oblatum est, a temet ipso id accidit. *Jego szkalowanie bynamnię sławy ci nie odbierze.* Ejus maledicta parum lædent honorem tuum, nomini tuo non officient, labem non inferent, maculam non injicient, non aspergent, existimationi jacturam non afferent, honorem non obscurabunt, splendorem nominis non perstringent, tenebras non obducent, lucem non eripient.

Latitia. V. Lætor.

Lætor. Weselę się. Exulto, triumpho. Latitiâ efferor. Omnibus latitiis incedo. *Cieszę się z twego powodzenia.* Latitiam haurio, suscipio, sumo ex secundis rebus tuis. Latitiâ me res tuæ cumulant, perfundunt. Latitiam mihi obijciunt, in latitiam me conjiciunt. *Ufus.* Latam animò & erectò fortunam subit. *Res*

Res aliqua omnem lætitiā detraxit, ademit, labefactavit.

Langveo. *Gnuśnieję, ślabięję.* Flaccesco. Langvidus fio. Torpeo, torpesco, marcesco. *Gnuśna jest młodzi nasza.* Langvet juvenus nostra, indormit restincto studiorum ardore. Ut pulcherrimè calebatur, ita ignaviter nunc facit omnia. Ardor omnis refrixit penitus, & obriguit, elangvescit fractis jam dudum animis, & noxiā celsatione torpet. Veteranus quidam invasit, occupavit juventutem nostram, otio senescit, hebescit, incisos industriz ejus nervos esse omnes intelligimus.

Lapis. *Kamień.* Kamienie nań rzucano. Lapides in eum jacti, missi, conjecti. Lapidibus appetitus, ictus, percussus est. Vis ingens lapidum, grandinis modò in eum effusa est. Lapidibus in eum incesserunt. *Użys.* Homo de lapide emptus, de quoq; vilissimo dicitur. Ad tertium, quartum lapidem. id est, milliare.

Latinitas. *Łacina* Sermonis Latini puritas. *Dobrze po Łacine mówić.* In corruptā utitur Latini sermonis integritate. Elucet in ejus sermone mira Latinz lingvæ elegantia, candor. Stylò, dicendiq; genere utitur tersò, & castigatò. Quod in Latina lingua cultissimum ac ornatissimum, id totum in ejus sermone ita deprehendas: ut per manus tradita,
ac

ac velut testamentô legata illi Latinitas videatur. Hunc tu cûm audies, Musas ipsas Latine loqui putabis.

Laudo. *Chwalę*. Commendo, celebroy. Laudem tribuo, impertio, vel impertior. Eximiâ laude orno. Nomen orno. Verbis amplissimis, maximis laudibus orno, effero, afficio. In calum laudibus tollo, extollo, fero. Nobilito. Laudem alicujus celebroy. Laudibus onero. Gloriâ, & prædicatione effero. *Godzien być chwaleonym od wszystkich*. Vir dignus est, qui omnium vocibus scriptisq; coretur, cujus fama æternis laudibus floreât, quem omnes laudibus prosequantur, cujus mentionem cum honore inferant omnes posteri, de quo sermonem nemo, nisi cum admiratione laudum instituat, cujus virtutem omnium sermones, monumentaq; illustrent, in quem omnia laudum ornamenta congerantur, conferantur, transferantur. *Szukać chwały*. Laudem petere. Totô pectore, totis animis incumbere in laudem. Gloriæ studiô, atq; amore flagrare, duci. Spectare laudem unam. Nihil habere antiquius laude, & gloriâ. In laude persequenda omnia pericula parvi ducere. Laudes venari, aucupari. Captare opinionem, auram popularem. Æstu gloriæ esse percitum. Gloriæ stimulis agitari. *Drugiego pochwały sobie przypisywać*. Laudem alterius sibi vendicare, in se transmo.

movere. De alterius laudibus delibare. Offerre se in societatem, communionem alienæ laudis. Laudes alterius minuire, imminuere, obscurare.

Lego. Czytam. Recito, volvo, voluto, e-
volvo, verito *Źednego Cyclerona czytam*. Cice-
ronis libros unicę legendo contero. In his
acquiesco. Hos inexhaustâ aviditate volvo.
In his volutandis tempus omne consumo, po-
no. Est mihi voluptas plurima in ejus com-
mentationibus identidem gustandis, as-
fiduę tractandis. Uni Ciceroni studium
meum omne dicavi, uni illi meas vigi-
lias do, dico, trado, addico. Unus sibi
horas meas rapit, vendicat Cicero. *Zbie-
rac co, obierac kogo*. Flores, nuces legere.
Senatum, milites legere. Aliquem in de-
mortui locum legere.

Lenio. Łagodzę. Placo, mitigo, fle-
cto, sedo. *Rozgniewanego człowieka prze-
blagał*. Permultit tandem blanda oratio-
ne efferatum hominis animum, & quas
daturus erat, tempestates eloquentia dis-
cussit. Tranquillum, ac placabilem fecit
hominis animum. Permulcendo, tractan-
doq; manifestecit, iram sedavit, animum
mollivit, animi intemperiem omnem in
tranquillum contulit. Faces omnes ira-
rum restinxit. Hominem ad maietudi-
nem traduxit. Iram appositâ oratione
compressit. *Przesłał już gnienac się*. De-
dit se tandem ad lenitatem homo iracun-
diâ

diâ præcept. Remisit indomitos spiritus. Vehementes illi impetus contemnere. Refedit, deferbuit, refrixit astus ille animi, ardorq; tandem remisit. *Z czaſem y żal uſtanie.* Temporis diuturnitas dolorem leniet, minuet, exhauriet, multum de dolore detrahet. Medicinam dolori dies afferet. Dolorem animo innoxum, tempus evallet, atq; ejiciet.

Levis. *Nieſtateczny, lekki.* Vanus, inanis, inutilis. Parvi momenti. *Fest lek-komyſłny.* Homo est ventosus. Ventosi est ingenii. Summâ est mobilitate, levitate animi, vanitate. Vanus homo, & mobili ingenio. Homo est, qui neq; dicere, neq; facere quidquam pensi habeat. *Uſus.* Levis armaturæ milites.

Lex. *Prawo, uſława.* Juris & æqui regula. *Prawo ſtanowic.* Legem dare, perferre, ſancire, rogare, ſciſcere, condere, ſac re, ſcribere, edere. Legis authorem fieri. Legem civitati imponere, injungere, conſtituere, inſtituere, promulgare. Aliquid tub legis ſuperbiſſimæ vincula conjicere. Tabulas ſigere. Deſcribere juſſa populo. Legibus adſtringere, devincire populum. *Fest prawo na to.* Lege cautum est. Lege ſanctum habemus. *Gwałcie prawo.* Fraudem legi ſacere. Leges perfringere, perſumpere, conculcare, A legibus diſcedere. In, vel contra leges committere. *Prawo zniesci.* Legem abrogare, infir-

firmare, irritam facere, dissolvere, antiquare, convellere, tollere, delere, rescindere. *Ufus.* Gratiam legis facere: legibus aliquem solvere. Lege agere: judicis sententiam exequi.

Liber. *Wolny.* Non impeditus, expeditus, solutus. Nulla re implicatus. Nullius dominationi parens. Qui sui juris est, jus suum retinet. *Wolny jestem od wszystkich ciężarów.* Rerum omnium vacatione commodissimâ utor. Operum immunis agito. Nullius imperiô contineor. Juris, & arbitrii mei sum. Omnia mihi integra sunt, ac libera. Nullius neq; imperii, neq; juris inclusus sum angustiis, quominus meo arbitratu vivam. Integrô, solutô, expeditô, ac liberô animô vivo, ago.

Liber. *Księga.* Opus, volumen, commentarius, monumentum, lucubratio, codex, libellus. *Wiele ksiąg napisał.* Multos libros contexuit, scriptos reliquit. Grandia, ac utilissima variarum commentationum monumenta reliquit, ad posteros transmisit. Libros edidit, vulgavit, dedit in lucem. Eo auctore multi libri exiverunt. *Ufus.* Librum percurrere, evolvere. Liber blattas passus, & timeas.

Liberalis. *Szczodroblivy.* Largus, munificus, beneficus, prolixus. *Hoyny jesteś.* Totum te in alios effundis, perfundis. Benignè facis omnibus. Prolixior fere tua

voluntas est, quàm res patitur. Naturâ ad beneficentiam propensus es. Fructus liberalitatis tuæ ad omnes perveniunt, pertinent. Liberalitate tibi omnes devincis. *Uſus*. Liberalis dicitur, qui officium, non fructum ſequitur. Artes liberales & ingenuæ.

Libero. Wyzwalam. Vindico. Libertatem do. In libertatem vindico, restituo. In integrum restituo. Expedio, solvo, laxo, relaxo, levo. Wybanie nas z mocy nieprzyjacielskiej. Ex hostili cæde, & vinculis vos eripiam. Jugum à vestris cervicibus depellam, removebo. Ab hostili terrore vindicabo. Metum vobis omnem dejiciam. Laqueos servitutis abrumpan. Metum animi abstergam. Explicabo vos periculô, & ex arumna extraham. Metum vobis adimam. Metu vos exsolvam.

Libertas. Wolność. Immunitas, licentia. Wybili się z niewoli. In libertatem se vindicârunt. Se in libertatem afferuere, expedivêre. Jugum exuerunt Uſus. Libertatem prœcidere, adimere. Libertate immoderatâ Romana res concidit.

Libido. Namigtność. Cupiditas effrenata. Impetus non rectus. Furor. Brzydka jest rzecz, za namigtnościami się swemi udawać. Turpe est, libidinem suam ſequi, libidini parere, & indulgere: cupiditate abripi, libidinem voluptatibûs explere, volu-

volutari in cœno libidinum, in Venerem se effundere, libidinum incendiis ita exastuare: ut non libido ab oculis, non facinus à manibus, non flagitium à toto corpore abesse videatur. *Podług Jwego upodobania czyni wszystko.* Ad arbitrium, libidinemq; agit omnia. Arbitratu suo agit. Quæ in mentem, aut libidinem venerint, exequitur; Una illi agendi lex est, sua cujusq; rei libido. *Y doskonałym ludziom namigtności dokuczają.* Castæ etiam mentes libidine concitari, stimulis libidinum compungi, fervore libidinis inflammari possunt. Castis etiam mentibus cum formis animo se per oculos insinuantibus, continens sæpè bellum gerendum est. Flammæ libidinis per castas etiam mentes serpere, easq; depasci possunt.

Limes. *Granica.* Finis, terminus. *Ograniczyć kray' jaki.* Regionibus limites constituere, ponere, circumscribere, definire. Suis finibus provinciam describere. Fines provinciæ designare, limites fingere. Cancellis certis rem omnem circumscribere..

Lis. *Zwada.* Controversia, concertatio, causa, disceptatio. *None coraz swary wszczynać.* Lites semper novas excitare. Lites ex litibus ferere. Litibus identidem laceßere. *Ufus.* Litem contestari *Rem in iudicium adducere.* Litē æstimare. *Litis æstimatio.*

tionem facere: *expensas in lites factas numerare.*

Literæ. Nauki. Eruditio, doctrina. Bonæ artes, & ingenuæ. *W naukach będe się cwiczył.* Literis humanioribus me impendam. Ingenuas artes colam. In studiis humanitatis versabor. Cum omnibus Musis rationem habere cogito. Mansuetiores artes, Musas totis animis persequar. In bonarum artium studiis ætatem ponam, agam, exigam. *Post scriptum literarum vulg:* In extremis literarum. In extrema parte epistolæ aliquid adungere.

Locus. Mieysce. Status, conditio, pretium, æstimatio, amor, gratia, occasio, tempus, genus. *Mieysce swięte.* Locus sacer, vetusta Religione inclytus, celeberrimus. *Mieysce odludne.* Locus solitarius, ab omni turba interpellantium vacuus abditus, & ab arbitris liber, ac remotus. *Mieysce wesole.* Locus amœnus, ædificiis frequens, uberrimò agrò, mitissimò cælò, clementibùs accolarum ingeniiis. *Mieysce obronne.* Locus naturâ, arte, opere munitus, arcis in modum emunitus. *Mieysce niebezpieczne, straszne.* Locus horridus, asper, incultus, latronum occultator, & receptor, furiarum quoddam castrum, sepius densis sentibùs, arduus, iniquus, in una parte præceps. *Avius commeatibùs locus.* Loca contrafraga,

gosa, implicata vallium flexibus. Asperitas, squalor locorum. *Między obszerne.* Locus spatiosus, in amplam camporum planitiem explicatus. Locus, ubi se laxant montium sinus, & immensam planitiem aperiunt. Loci amplitudo tanta, ut subiectos campos oculis terminare haud facile posses. *Użys.* Pessimô locô res nostræ sunt. Summum tenet apud Cæsarem locum. Homo honestô, vel obscurô locô natus.

Loquor. *Mówię.* Sermonem confero, habeo. Commemoro, dico, ajo. Verbum facio. Vocem mitto. Mihi oratio est cum aliquo. *O tobie często mówię.* De te frequenter fermocinamur. Sæpè nobis in sermonem veniunt res tuæ. De rebus tuis nunquam nos oratio deficit. Res tuas laudesq; crebris sermonibus usurpamus, agitur. Nullus nobis inferitur crebrior sermo, ac de te. Res tuæ crebris sermonibus feruntur. Sermones qui inter nos feruntur, ferè de rebus tuis sunt. Versaris in ore, & sermone hominum. *Mówię ledwo mógł od wielkiego zadziwienia.* Vix loqui poterat pro stupore. Vocem propè admiratio incluserat. Stupor suppresserat. Infantissimus erat. Dilecti vocem mittere non poterat. Intercepta homini vox fuit. *Nic z tego nie mówi.* Nichil nec insolens, nec protervum ex ore ejus exiit. Verbum nullum durius in prudenti excidit, vel elapsum est. *Nic* hil

hil durius disseruit. Nihil lingvæ intemperantiâ temerè jactum. *Fakże wiele bluzgał!* Ut temerè effusiit multa! Ut incondita multa ebulliit! Ut nihil pro sano homine locutus est! Quanta efferebatur verborum immoderatione! Quoties vox ejus stolidâ, ac propè vecors audita est! Quàm insolenter vox ejus intonuit! *Po długim milczeniu zaczął mówić.* Obstinatum silentium rupit. Constrictam diu mœrere linguam resolvit.

Lucrum. *Zysk.* Quæstus, compendium. *Źywność.* Zysku tylko *szuka.* Omnia ad quæstum, & nundinationem traducit. Ut lacunam rei familiaris expleat, audet, agitq; omnia. Dùm quæstum ex re faciat, omnia honesta ac inhonesta perinde habet. Rem ut faciat, lucrum ut consequatur, nullas artes, quantumvis fordidissimas, aspernatur. *Zadnęć z tego nie mam korzyści.* Nihil ad me redit ex his. Istic mihi neq; scribitur, neq; metitur. Nihil inde lucri ad me derivatur. Nihil lucri in me redundat. *Użytek.* Omnia ad lucrum revocare.

Luctus. V. Lugeo. *Lękać się.* In luctu sum *Mœreo, squalleo.* *Plakali po umarłym.* Flebant de morte tanti viri. Mortuum lugubri lamentatione, & fletu prosequabantur. Propter mortuum hic civium squalor, hic luctus, hæc sordes susceptæ sunt. Tanti luctus gemitusq; fiebant, ut acerbissimus tota urbe luctus versari videretur.

tur. Complorata mors viri totam urbem lamentis implevit. Accepto ejus mortis nuntio, nemo erat, qui lamentum non se dederet, qui in questus se flebilem non profunderet. Lamentis, ploratuq; urbs tota personabat. In luctu jacebant omnes. Luctu occupati erant omnium animi, luctu conficiebantur.

Luna. *Xiężyc. Nów Xiężyca.* Luna nova. Luna cum se curvat in cornua. Cum cornua lunæ eminent. *Xiężyc w pełni.* Luna plena. Luna, cum totum orbem sidere implet, cum recessu, digressu. Longissimo à sole lumen accipit plenissimum. *Xiężyc przyrasta.* Luna crescens, adulescens, se reficiens. Luna cum flexu meo dico sinum facit. *Xiężyc po pełni.* Luna decrescens, senescens, deficiens. Cum exiguo jam cornu fulget luna. *Zaćmienie Xiężyca.* Luna laborante: cum primò sideris sui nitorem conderet: cum sanguinis colore suffuso, lumen omne foederet. Luna defectio.

Luo. *Przyplacam, karzę mię.* Persolvo poenas. Poenas do. *Przyplaci on ja den za nas wszystkich.* Unus ille luet culpam pro omnibus, pendet poenas. De unius tergo satisfiet populo. Unus ille supplicium sufferet, piaculum fiet pro ceteris.

Lux. *Swiatło.* Lumen. *Znowu rozjaśniło.* Lux iterum rediit serenior. *Lumen*

cem caliganti mundo reddidit dies, & spissas exlō tenebras serenitate discussit. Liquidior lux apparuit.

Luxuria. V. Libido.

M.

Macer. *Chudy. Chudy nazbyt. Macie extenuatus, exesus, deformatus, ac propē confectus est. Refugientibūs introrsum oculis, habitum refert corporis pallore perempti.*

Macero. *Wycięczam. Attenuo, contero, conficio.*

Machinor. *Zamyślam, knuję. Struo, molior, excogito. Knucie zdradę. Dolum comparat. Monstri aliquid alit. Pestem, necem, calamitatem molitur.*

Maçtè! *Bądź dobrego umysłu! Maçtè animo! Maçtè virtute milites estote.*

Macula. *Zmaza Labes, probrum, dedecus, vitium. Hańbę czynić. Maculam & notam inurere alicui. Labem inferre, aspergere. Labe afficere, contaminare, foedare. Hańby pozbyć. Sarcire infamiā. Maculam eluere, delere, abolere, abstergere. Nabyć niesławy. Labem concipere, suscipere, contrahere.*

Magistratus. *Urząd. Dignitas, honor, potestas, fasces. Procuratio muneris publici. Urzędy, komu chce, rozdaje. Imperii summam, quibus vult, tradit, committit. Magistratum, quibus vult, mandat. Rei publicæ, quos vult, præficit. Summam re-*

rum ad eos, quos privata necessitudo potiores efficit, pro libidine defert. Reipublicæ principatum iis concedit, principes in Republica ponit, in summo imperio locat, quos non merita sed privata necessitudo commendat. *Wiele miała sobie urzędów.* Imperii summam sapientia tenuit. Summa rerum sapientius ad ejus arbitrium rediit. Sapientius summo magistratu Reipublicæ præfuit. *Do wielkiego przyjdzie sz honoru.* Summum, atq; altissimum civitatis gradum obtinebis. Ea consequeris, quæ in Republica sunt amplissima. Honestissimò locò tua in civitate futurus es. In magistratum venies. *Użys.* Magistratum petere, constituere, assequi, accipere gerere, sustinere, deponere. Magistratu abire.

Magnanimitas. *Odwaga, wysokość umysłu.* Animi magnitudo, celsitas, amplitudo, præstantia, constantia, firmitas, vis, fortitudo. *Znam, jakieś wysokiego umysłu.* Novi, quam non humili, & fractò sis animò; quam a omnes casus ferendos, ad omnem fortunam, ad omnes temporum vicissitudines stabili ac paratò sis animò. Quæ in te indoles virtutis, quæ animi, consilii amplitudo, non ignoro. Nihil est tantum arduum, aut periculi plenum, quod aut non altò quòdam aggrediaris animò, aut consilii præsentia non perfringas.

Magnificatio. *Poważam.* Magni aestimo.

mo. *Wielce twoje księgi poważają.* Tui libri apud omnes in pretio & honore sunt, omnium iudiciō probantur, omnium manibus teruntur, sinu foventur, assidue tractantur, lectitantur. Praclare de tuis libris omnes existimant, sentiunt, iudicant.

Magnus. *Wielki.* Amplus, immanis, vastus. Longè latèq; patens. *Wielkie rzeczy poczyzna.* Res magnitudine prastabiles, novitate primas, genere singulares suscipit. Immensa omnia volvit animō. Ea spectat, quæ magnitudinem ejus capiant. In moliendis rebus vires animō metitur. *Słusznego jest wzrostu.* Eximia illi corporis species & magnitudo. Species corporis ampla & magnifica. Vasta corporis mole, & humana magnitudinis formam prope modum excedente. Multum inter omnes corporis specie eminet.

Malè. *Zle.* Flagitiosè. nequiter, turpiter, duriter, asperè, perperam, perversè. *Zle się ze mną dzieje.* Pessimè, incommodè mecum agitur. Res nostræ pessimò locò sunt, claudicant, parum rectè sub manus succedunt. *Za złe to sobie poczyta.* Acerbum, indignumq; visum id est omnibus. Res accepta est non æquis animis. *Zle się ze mną obchodzi.* Graviter in me consuluit. Asperè admodum, ac durè me accepit. Arctè contentèq; me habuit. *Na złe wyszło.* Minus prosperè res processit.

cessit. Consiliis obstitit fortuna, resq; in perniciem vertit.

Maledico. *Złorzeczę.* Maledictis, probris, conviciis, contumeliis petulanter, turpissimè carpo, rodo, onero, vexo, lace-ro. Petulanti lingvâ lacerato, confector, proscindo. Maledicta in aliquem confero, evomo, congero, convicium facio. *Wzajem sobie złorzeczę.* Certatur maledictis inter eos. Omne virus acerbitatis in se mutuò evomunt. Liberrimè mutuis in se conviciis invehuntur. *Złorzeczyć komu z przekleństwem.* Diras alicui imprecari. Diris devovere aliquem. Diris execrationibus prosequi, defigere.

Malefacio. *Złe czynię.* Malè mereor de aliquo. *Nicem nikomu złego nie uczynił.* Nulli unquam aut dictò protervò, aut factò nocui. Ab omni semper injuria & maleficio temperavi, manus abstinui. Nullum meum extat in quemquam maleficio. Cum nullo hominum improbitate certavi. Quodnam concepi unquam scelus? Quod tantum dedecus admissum est? Quid unquam flagitiosè, nequiter à me factum?

Malo. *Wolę.* *Wolę być na osobności, niżli w zgromadzeniu.* Solitudo mihi quavis populi frequentia est optatior, potior. Animus inclinat potius in solitudinem, quàm in fori frequentiam. Latere mihi satius est, quàm in urbis luce versari. For-
rum

rum libens cum solitudine commutavero. Non mihi tantæ voluptati est forum, quantæ solitudo. Citiùs, æquiùs forô, quàm solitudine caruero.

Malum. *Złe.* Damnum, incommodum, pestis, detrimentum. *Kto od nas to złe oddali.* Quis pestem hanc avertet? Quis hanc perniciem à cervicibus nostris depellet? Quis pestem hanc comprimet, reprimet, extingvet? Quis medebitur huic malo? Quis malis his nos eripiet? *Użus.* Erumpet malum ac latè manabit, serpet, crescet. Malum afferre, dare, contrahere, sustinere, subire, exhaustire, cavere, depellere, sanare. Jacere in maximis malis. E malis emergere, liberari. Malum! *woż indignantis:* quæ, malum! ista est demencia?

Malus. *Zły.* Ten człowiek jest nic dobrego. Insigniter improbus, Perditus, perversus, facinorosus. Portentum hominis perditissimi. Labes Reipublicæ. Homo post hominum memoriam turpissimus. Impurus helluo. Perditâ nequitia, effusè petulans. Ex omnium scelerum importunitate concretus. Labes sæculi & incommodum. Caput post natos homines deterrimum ac spurcissimum. Funesta fax Reipublicæ.

Mandatum. *Rozkaz.* Imperium, iustum. *Użus.* Mandata curare, conficere, exequi. In mandatis accipere, Vitam. sol-

tudini & tenebris, se fugz, mortui cadaver humo, res gestas scriptis, literis, monumentis, versibus mandare.

Manè. Rano Diluculò, Prîma luce. Cùm luceret. Cùm nondum luceret. Primò diluculò. Ad primam auroram. Sub lucem. Sub diei ortum. Ubi dies cœpit. Dubio adhuc die. Primò manè. Multò manè. Benè manè. Simul ac dies illuxerit.

Maneo. Zostaje. Commoror, hæreo. *W domu rad zostawam.* Domi me ut plurimum teneo. Tectis & tenebris me contineo. Domò pedem non facilè effero. *Przestaje na swoim zdaniu.* Perstat in eadem sententia. Propositum tenet. Deduci de sententia non potest, Animum obfirmat in sententia. A sententia non discedit. In dicenda sententia egregiè sibi constat. *Została też sama cera.* Ori color suus constitit. Nihil mutavit oris color. Perstitit idem in vultu color. *Została w całości oyczyzna.* Stetit mihi tutorum præfidiò patrimonium integrum. Paterna hæreditas nihil detrimenti accepit. *Użys.* In animo fixum manet. Idem te fatum manet.

Manifestus. Oczywisty. Clarus, perspicuus. *Rzecz jest oczywista.* Res est ante oculos. Non conjecturâ, sed oculis tenetur. Palâm, in confesso est. Comperta sunt omnia. Tam id perspicuum est, ut oculis judicare possitis. Res ipsa loquitur. Sole ipso

ipso clariora sunt. Nonne vobis hæc oculis cernere videmini? Hoc quidem minimè latet.

Manſuetus. Łagodny. Mitis, lenis, facilis. Homo mitis ingenii. Koń powolny, łaskawy. Animal ad manſuetudinem domitum, à ferocitate ad manſuetudinem traductum. *Fuż ſz łaskawſi ci okrutni.* A ferocitate ingenta ad humanum cultum deducti. Ferocitatem exuerunt. Reſedit jam barbara illa ferocitas in eorum animis. Mitius ingenium induere.

Mare. Morze. Equor, pontus, pelagus. Morze było burzliwe. Horreſcebat mare, crebroſq; fluctus in littus evolvebat. Exaſtuabat mare, quòq; intra faucium anguſtias claudebatur, eò acriùs furebat. Mare ventò acriori concitatum fluctus ciebat, nautarumq; miniſteria turbabat.

Martyr. Męczennik. Purpuratus ſuo ſanguine fidei teſtis. Invictus Chriſti Athleta. Qui ſanguinis ſui pignore Chriſtum teſtatus. Qui pro Chriſto per ſummos cruciatus vitam cum ſanguine profudit. Świąci Męczennicy. Qui pro Chriſti confeſſione ſtrenuè dimicârunt, & ſumma alacritate vario Lethi genere animas liqueſcentem ſuſo etiam ſanguine rigârunt. Qui DEI cauſâ quæcunq; cruciamenta, ipſamq; mortem conſtantiffimè oppetivêre. Qui du-

riſſimos cruciatus exhauserunt, seseq; in mortem acerbissimam obtulerunt. Quos nulla tormentorum vis ad mutandam in proposito sententiam adigere potuit.

Materia. *Materya, rzecz, z ktòrèy się co staje.* Apparatus, argumentum. *Mam o czym pisać.* Semper est aliquod epistola argumentum. Copia rerum, quas scribam, se magna mihi offert. Voluntas deesse, non res ad scribendum potest. Sylva se mihi rerum ad scribendum obijcit. Materiem scribendi amplam prabet dies qualibet.

Matrimonium. *Małżeńſtwa.* Conjugium, connubium. *Ożenie się.* Contrahere, inire matrimonium. Inire societatem vitæ perpetuam, nec nisi morte dirimendam, solvendam. Thori consortem accipere. In sanctum connubii foedus convenire. Conjugiō se alicui devincire. Matrimonii foedere conjungi. Uxorem ducere. *Zenie kogo,* Collocare aliquem in matrimonio. *Slub dawać.* Nuptias solenni precatione conjungere. Indissolubili foedere sponſos copulare. Nuptiarum pompam sacris cerimoniis augustiorem reddere.

Medeor. *Leczę.* Sano. Curationem adhibeo. Medicinam affero, facio. Remedium affero. *Czas folgę czyni, leczę.* Quovis malō affectis, medicinam dies affert. Quæ nobis à fortuna infliguntur vulnera, levan-

levantur, fanantur vetustate. Vis doloris temporis morâ langvescit. Detrahit de dolore dies, aut etiam penitus tollit ac exstinguit. Habet hoc tempus, ut dolorem quemvis, tametsi altè in animo insitum, evellat. Est hoc temporis, ut omnem malorum sensum ac memoriam, omnem adversæ fortunæ recordationem ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoveat, proscribat.

Medicina. *Lekarstwo*. Remedium, medicamentum. Ars medendi. *Lekarstwo skutek czyni*. Medicina venis concipitur, in venas se diffundit sic: ut sensum totò corpore salubritas ejus percipiat.

Meditor. *Myśle. Zawsze o Niebie myśli*. In perpetua rerum cælestium meditatione, contemplatione animum defixum habet, versatur. In res cælestes terè semper animum intendit. Tempus omne in attentissima rerum cælestium contemplatione ponit. Mentem per omnes cælestium rerum species circumducit. *Użys. Meditatus addicendum accelseram. Meditatum scelus*.

Medius. *Srzedni*. Interjectus inter duos. Dimidiatus, intermedius, *Trzymać się w czym śrzedka*. Mediam consequi consilii viam. Mediâ viâ consilium capere. Medius consiliis stare. Consiliò neutri partī acerbō rem expedire.

Meliùs. Lepièy. Commodiùs, satiùs, potiùs, prastabiliùs. *Lepièy się dzieje z miastem, za jego staraniem.* Fieri quadam ad meliorem spem inclinatio videtur. Auctoritate ejus & operâ emergit tandem civitas. Lux quadam affulgere videtur civitatis rebus. Urbem consiliô recreavit, prsditamq; ac afflictam erexit. Rem prolapsum superiorum temporum negligentia restituit, inq; veterem dignitatem Rempublicam vindicavit. Reviviscere ac recreari civitas postliminiô, ejus operâ videtur.

Memini. *Pamiętam.* Memoriâ teneo. Repeto, commemini, recordor, reminiscor, commemoro. *Zawsze na ciebie będę pamiętał.* Nunquam ex animo meo discedet tui memoria. Anni consequentes excipient tui memoriam. In memoria mea penitus inediisti. Erit infixâ menti mea tui imago. Complectar abientem te cogitatione. Virtutes tuas gratâ semper memoriâ persequar. Memoriam tui in me officii colam benevolentia sempiterna. *Pamiętam, coś mówił.* Memoriâ teneo, complector, insident in memoria, memoria infixa sunt, quæ dixeras.

Memorabilis. *Pamiętny.* Memoratu dignus. Memorandus. *Pamiętno dzieło.* Facinus. cujus memoriam posteritas alet, quod vivet in omnium pectoribus, cujus memoriam nulla dies obscurabit. *Facinus*

nus ad memoriam posteritatis insignis, commendandum hominum memoria semperiternæ, celebrandum memoriâ sæculorum omnium.

Memoria. Pamięć. Facultas animæ. Rerum perceptarum custos recordatio, monumentum. *Na wieczną zasłużył pamięć.* Eò factò immortalitatem sibi donavit. Nomen suum ad immortalitatem consecra-
vit. Ab oblivionis injuria se vindicavit. Memoriam sui reliquit immortalem. *Tkwi jeszcze w pamięci nie dobry uczynek.* Memoriam facti, improbissimi etiamnum servo, usurpo, teneo. Memoriâ retineo facti improbitatem. Memoriam facti hujus nondum deposui, abjeci. Nondum a-
bolevis, excidit memoria facti. Non dilapsum est è memoria factum improbum. *Często mi przychodzi na pamięć dziecinnego wieku obyczay.* In memoriam redeo prima ætatis meæ petulantissimè exactæ. Sub-
it persapè animum ætatis primæ me-
moria in jocum & petulantiam effusa. *Masz dobrą pamięć.* Memoriâ mirum, quantum vales. Fidei, non vulgari, tenacissimâ es memoriâ. Memoriâ præstas, excellis. Quæcunq; legis, audis, nihil è memoria effluit. *Festleś słabej pamięci.* Fallit te sæpe memoria. Fluxa tibi me-
moria est & infida. Memoria labat interdum. Facile tibi, quæ legeris, è memoria ex-
cidunt, effluunt, elabuntur. *Usur.* Me-
mo-

moriâ aliquid comprehendere, completi.

Memoriter. *Na pamięć. E memoria. Na pamięć się nauczył. Memoria mandavit. Edidicit. Z pamięci mówić. Ex memoria pronunciare, recitare, proferre, redere.*

Mendacium. *Kłamstwo. Falsitas. Człowiek kłamstwem narabia. Omnia mendaciorumculis aspergit. Qui veritatem mendaciis contaminare nihil veretur. Qui compositis ad fraudem mendaciis semper est instructus. Qui mendacia struit alia ex aliis. Qui mera fundit mendacia. Ex fraude & mendacio constare totus videtur.*

Mens. *Rozumienie. Ratio, princeps animi pars. Intelligentia. Pomieśzał mu się rozum. Mentis errore affectus est. A mente discessit. De mente dejectus. De statu mentis deturbatus. Mentis inops. Mente non consistit. BOG ci to na myśl podał. DEUS tibi hanc mentem dedit, iniecit, indidit, in eam mentem te impulit. A DEO factum est, eam ut mentem susciperes. Consilii hujus Dux, Author DEUS fuit. Zaden mię od tego zdania nie odwiedzie. Nemo me ab hac mente deducet, avocabit. Ab hac mente nullius svasu aut consilio defleam, defleam.*

Mensa. *Stół. Ufus. Mensam exquisitissimam.*

tissimis epulis exstruere. Cibos mensæ inferre. Mensæ accumbere. Mensarum asseccla.

Mentio. *Wzmianka*. Sermo, commemoratio. *Nie było o tym wzmianki*. Intermissa rei mentio. Nemo mentionem eade re fecit. Nemo verbum iniecit. Nec memoria ejus rei cuiquam præsentium fuit. Nulla tum agitata est ejus mentio.

Mentior. *Kłamię*. Fingo. Vera falsis involvo. Mendacii religione me obstringo. *Co słowo, to kłamiesz*. Quidquid loqueris, mendaciis aspergis. Mera fundis mendacia. Ne speciem quidem veritatis habent, quæ tu deblateras. Nul- lum non modò verum, sed ne verisimile quidem dictum extat in longissima oratione tua. Omnia veritati adversantur.

Mercēs. *Nagroda*. Præmium, pensio, pretium, fructus. *Nic' nie robi bez nagrody*. Nonnisi mercedulâ adductus quidquam officii præstat Venalis illius opera est, non liberalis. Mercede agit, quidquid agit. *Droży się wielce*. Magnum suæ arti pretium statuit. Magnum operæ suæ pretium petit, exigit. *Weźmiesz moje nagrodę*. Laboris præmia capies, feres largè cumulatèq;. Exabit operæ tuæ merces sanè cumulata. Dabitur, persolveretur merces operæ. Operæ pretium habebis.

Mereor. *Zasługuję*. Commereo, promere-

mereor. *Nie zasłużyłem na to.* Non id est meritum meum. Nullum extat in te officii tanti meritum. Qui mereri tantum de te potui? Majus id est meritis in te meis. *Uusus.* Equo, pedibus merere. Bina stipendia in bello meruit.

Meritum. *Zasługa.* Promeritum, beneficium. *Uusus.* Nullam tuorum meritorum partem non modo referendam, sed ne cogitandam quidem gratiam consequi possum. Tot tua extant in me merita. Id si feceris, omnia tua priora merita ad nihilum venient.

Metior. *Mierzę.* Definio, pondero. *Swoją piędzią miarkował drugiego.* Animum hominis ex suo spectabat. Suo illum metiebatur pede. Exquirebat indolem, non ad antiquam probitatis rationem, sed ad mores suos. E suis moribus hominem metiebatur.

Metus. *Bojaźń.* Timor, formido, suspicio, pavor, exanimatio. *Wielkiego mię ta rzecz strachu nabawiła.* Metum attulit, obtulit, iniecit, incussit, magnum me in metum adduxit, metu me affecit, exanimavit, percussit animum graviter et res, & perculit. *Byłem w strachu.* Ingens me incesseerat metus. Formidine suspensus eram. Metu frangi me sentiebam. Cecidere animi, vultu ipso ex conscientia facinoris significante. *Od strachu mię unosił.* Metu me levavit. Animum metu
exo-

exoneravit, solvit, liberavit. Metum amovit, dempsit, ademit, depulit, absterfit. Ex metu me exemit.

Migro. *Przenajzam się do kąd.* Urbe migro. Aliud domicinium, alias sedes peto. Hujus civilis solum mutatione verto. Solum muto. Alio me confero, recipio. Sedem fortunarum mearum alibi colloco.

Miles. *Zołnierz.* Bellator. *Zaciągac pod chorągiew.* Milites scribere, conquerere, legere. *Copias cogere.* Legiones conscribere. *Exercitum comparare, conficere.* Legiones explere. *Delectum constituere, conficere.* *Zaciagnac się pod znak.* Nomen dare in militiam. *Inter milites nomen edere, profiteri.* *Zwingac chorągiew.* Milites sacramentò solvere, exauctorare. *Exercitum dimittere.* *Zacni ryce-rze.* Omni disciplinà militari eruditi. *Ufù belli prastantes.* Bello armisq; unicè facti. *Militari indole feroces.* Egregia bellò manus. *Flos, roburq; exercitus.* Incredibili virtute, atq; exercitatione in armis sunt. *Magnum in re militari usum habent.* *Viri prastantes animi magnitudine, & rei militaris scientià.* Qui in armis multum studii consumpsere. *Veteres milites manu strenui, & omnes militiæ artes edocti.* *Ufus.* Miles, tyro, veteranus, auxiliarius, gregarius.

Minor. *Groźg.* Minitor, terreo. *Vim,*
peri-

periculum intendo, denuntio. *Począł się
srodze przegrzać.* Coepit minas jacere,
jactare, intendere, clamore, & minis in-
sequi, denuntiatione periculi terrere, pe-
riculi metum inferre, minacibus verbis
perstringere, periculum capitis ostentare,
minaciter fremere.

Minuo. *Umnieyszam.* Diminuo, de-
traho, derogo, delibo, extenuo, frango,
levo. *Człowiek złośliwy stawy mi y dobra
uymuje.* Pennas mihi facultatesq; meas in-
cidit. De laudibus æquę, ac fortunis cu-
mulum deruit. De opibus ac amplitudi-
ne multum detraxit. De fortunis & ho-
norum præfidiis multum deripuit. *Usadził
się na sławie zaszkodzić.* Deformandi mei
causâ, detrahendæ, spoliandæq; dignitatis
gratiâ multum molitur. Non modò ad sa-
lutem meam extingvendam, sed & gloriam
infriingendam contendit. Invidiâ laudem
virtutis meæ obterit. Id spectat unicę, ut
gloriam dignitatemq; infringat. *Aze-
czy twych codzienn ubywa.* Res tua in dies
minor evadit, in deterius ruit, corrodi-
tur, dilabatur. Fortunæ tuæ in dies aliquid
detrimenti capiunt. Fortunarum in dies
aliqua fit diminutio. *Mowa twoja umniey-
sza mi boleści.* Dolorem lenit oratio tua,
levationem doloris affert. Magna de do-
lore diminutio facta ex sermone tuo; subla-
ta ac sepulta est omnis tristitia. Tuz
orationis fomentis, dolor mitigatus, atte-
nua-

nuatus, imminutus est. Doloris ille
 æstus deferbuit, subsedit. Levare dolorem
 oratio tua sic visa est, ut penè exhauriret.

Miraculum. *Cudo. Cuda czyni.* Res
 supra naturæ vim ac ordinem multas ef-
 ficat. Majora naturæ viribûs exequitur.
 Multa ejus extant opera, non humana sed
 Divina virtute perpetrata. *Cudowny czło-
 wick.* Vir, per quem Divina virtus ad-
 miranda multa patravit. Miraculorum
 gloriâ, multis supra naturæ vim editis
 operibûs clarus.

Miror. *Dziwuję się.* Admiror, de-
 miror, obstupeſco. Mirum, mirandum mi-
 hi videtur. *Barzo się temu dziwuję.* Ma-
 gna me tenet admiratio hujus rei. Ma-
 gnâ hujus rei capior admiratione. Magna
 me incesſit admiratio.

Mirus. *Dziwny.* Mirabilis, mirificus.
Dziwne rzeczy mówisz. Portento ſimilia
 narras. Mera monſtra nuntias. Quid tam
 novum, tam præter conſuetudinem, quid
 tam inauditum, inuſitatum, ſingulare, in-
 credibile, ac illud, quod memoras? Non hæc
 mirabilia modò, ſed prodigiis ſimilia ſunt,
 quæ commemoras. *Dziwna się rzecz
 wſzyſtkim zdała.* Nulli non admiratione-
 nem movit rei inſolentia. Res ea omnes
 ſupore ac ſilentiô defixit.

Miſceo. *Mieszam.* Permiſceo. turbo,
 confundo, perturbo. *W mieszać się w u-
 rząd.*

rzqd. Se immiscere, ingerere, inferere negotiis. Offerre se negotiorum tumultui. Implicare se alienis negotiis. *Wszystko się to pomie/za.* Ingens inde perturbatio rerum omnium & confusio consequetur. Confusè omnia agentur.

Miser. Nędzny Calamitosus, ærumnosus, infelix. afflictus, prostratus, jacens. *Nędzny jestem.* In magna calamitate versor. Premor, conflictor, afficior, circumventus sum maximis calamitatibus. Vitam ago, exigo, ducō calamitosam. Nemo omnium, qui vivunt, infelicior me est & infortunatior. Meas miseras nulla æquat infelicitas. Omnibus vexor, exagitor infortunii casibus. Nulla est tam misera fortuna, quæ cum mea sit conferenda. Miserrimò sum fato natus. Hæc mihi nascenti dicta lex est, ut amarissimam fortunam in omni vita degustarem; nunquam ut secundâ fortuna uterer; perpetuis ut vexarer, angerer, torquerer, afficerer malis. Infaustò quôdam, nimiumquè adversò fatò natus sum.

Miseria. Nędza. Calamitas, ærumna. *W wielkię nędzy zostaje Rzeczpospolita.* Durissima sunt Reipublicæ tempora. In discrimen extremum venimus. In fortuna miserrima & luctuosissima destituti sumus. Quanta hæc caligo temporum! Quæ pestes! Quæ bonorum omnium naufragia! Quot incommodis conflictamur? In quas
mi-

miserias projecti sumus & præcipitati? Quibus in angustiis res est? Quibus difficultatibus premimur? Quibus undiq; miseris obsidemur? Ita sunt debilitata omnia, ac propè extincta. *W tak wielkich uciskach jaka być może pociecha?* In tantis tenebris, tam turbidis in rebus, in hac flamma rerum & perturbatione temporum, in tanta rerum omnium amissione ac desperatione recuperandi, in fortuna adeò afflicta, in hac iniquissima vitæ conditione, in his, quibus jactamur, fluctibus, in hac temporum iniquitate, in ista caligine ac tenebris, quæ totam Rempublicam occupârunt, in tam ægra & propè deposita Reipublicæ fortuna, quid miserius, quid acerbius, quid luctuosius esse potest?

Misericordia. *Miłosierdzie.* Misericordia, clementia. *Godzien jest miłosierdzie.* Dignus est, qui perfugium in vestra misericordia habeat, cui misericordia impertiatur, tribuatur, adhibeatur. Is est, qui misericordiam moveat meritò suò, cuius misericordia quemlibet teneat, cuius calamitas perispecta misericordiam concitet. *Prosi cię o miłosierdzie.* Misericordiam tuam exposcit, requirit, implorat. Ut ignoscas, ut miserearis sui, orat. Obsecrat, ut misericordia sui te capiat, ut vicem ejus misertus, misericordiam tribuas. *Mam nad ubogiemi miłosierdzie.* Frangor

gor sapē misericordiā egentium. Egentium misericordia me cepit. Misereor illorum fortunam. Egentium subit me sapē miseratio. *Ujus.* Misericordiā capi, teneri, moveri.

Missa. Msza. Sacrificium divinum. Res Divina. *Mszę mieć.* Sacrificare. Sacrificium, Sacrum, Rem divinam facere, peragere. Sacris operari. Caelestem hostiam immolare. *Solehna Msza odprawować.* Apparatissimā pompā rem divinam facere. Augustiori ritu, cerimonia, Sacris operari. Maximis ceremoniis inter muscos concentus rem divinam conficere. *Do Mszy służyć.* Sacerdoti Sacris operanti ministrare, intervire. *Msży słuchać.* Intersēse divino Sacrificio. Rem divinam obire. Sacrificio adesse. *Gotować się na Mszę.* Ad rem divinam se comparare. Se ornatu Sacrificantis induere. *Mszę mieć za zmarłego.* Sacrum piaculare facere. Funebre Sacrum facere. Rem divinam in subsidium piorum manium, vitā factorum, facere. *Podczas Mszy.* Inter sacrificandū. Inter rem divinam. Sub Sacrificio divino. *Po Mszy.* Re divina peracta. Secundū rem divinam. Peractō Sacrificiō. A Sacris.

Moderatus. *Pomiarkowany.* Temperatus, æquabilis. *Mąż wielce pomiarkowany.* Vir est summa æquitate, temperantiā. Qui rebus in omnibus mediocritatem secta-

statum. Quò justiore temperantiorēq; habemus neminem. Medii & moderati consilii. Qui & temperare suos impetus, & severitatem comitate miscere pulchrè nōrit. Vir est, qui & iram tenere, & in ordinem sese ipse nōrit cogere. Qui in rebus omnibus consilium & modum adhibeat.

Moderor. *Miarkuje*. Modum adhibeo.

Rego, tempero, metior. *Umię Joba rzydzic*. Novit imperare animo, sibi, cupiditati. Continere linguam, manus à precipiti impetu. Modum figere effrænatę cupiditati. Dare spatium irę. Continere odium, dolorem. Animi impetus tanquam in gyrum rationis ducere. *Ledwo się wstrzymać mogę*. Vix me teneo. Vix teneri possum, quin &c. Vix tempero manibus. *Ujur*. Te hortor, ut omnia gubernes & modereris prudentiā tuā. Sententiam suam non sua, sed Reipublicę utilitate moderari.

Modestus. *Skromny*. Pudens. Minimè ambitiosus Commodus. *Człowiek jest barzo skromny*. Modestissimis est moribūs. Ad omnem modestiam compositus. Ita compositus est moribūs: ut nec manum, nec oculum sine causa moveat, & decorem in statu ac incessu teneat. Motu omni pudorem ingenuitatemq; præstat. Modestia speciem præfert pulcherrimam. Com-

mer-

mendat hominem verecundus pudor, in
dex probitatis, virtutumq; custos.

Modus. *Sposob, miara.* Mensura.
ratio. *Kończ, jakimeś sposobem zaczął.*
Quam eatenus viam, quam rationem
rerum gerendarum secutus es, persequere.
Quam rationem rerum tuarum ini-
visti, instituisti, ingressus es, tene. Quo te-
nore res tuæ fluere coepere, eodem ut de-
currant, vide. Quæ tibi ratio, viaq; ten-
tata est principio in rebus tuis, eadem
procedant reliqua. Perge tenere viam,
quam instituisti. *Teraz poznanam, jakie-
go się sposobu do nabycia godności trzymać.*
Qua ratione via munienda est ad hono-
res, quò artificio, quibus artibus aditus
ad honores recludendus, nunc tandem
teneo. Nunc tandem nosco vias, quibus
ad honores pervenitur. *W każdą rzecz
miara ma być zachowana.* Omnibus in re-
bus modus tenendus, fervandus est. Mo-
dum unicuiq; rei statuere, definire necesse
est. Ordo in rebus omnibus adhibendus
est, & modus. Omnibus in rebus modum
retineas. *Strzeż się, żebyś miary nie prze-
szedł.* Cave, fines transeas, modum trans-
grediaris, excedas, extra modum prodeas.
Mœror. *Smutek.* Mœstitia, tristitia,
luctus, squalor, ægritudo. *W wielkim zo-
staje smutku.* In maximo mœrore jaceo,
verfor. Mœrori me dedi. Mœrore lace-
ror, urgeor, conficior, affligor. *Sordibus*
82

& squalore oblitus sum. *Ufus.* Mœrorem suscipere. A mœrore recreari.

Molestia. *Przykrość.* Cura, sollicitudo, angor, agritudo, negotium. *Nie chcę ci się naprzykrzać.* Nolo tibi molestiam afferre, aspergere, exhibere, molestiâ afficere, pluribus molestiis implicare, negotium faceßere, literis aut querelis aures tuas obtundere. Nolo importunis his querelis sapius tibi obstrepere. *Wielką mi czyni przykrość, nieszczerość przyjaciół.* Magnam molestiam traho, suscipio ex perfidia amicorum. Magnis molestiis confictor, vehementer angor, discrucior ex tanta amicorum perfidia *List twój od wszelkiedy mnie przykrości wybawił.* Epistola tua omnem mihi delevit, laxavit, diluit, dimovit, dempsit, sedavit molestiam, omni me molestiâ expedit, liberavit, omni à molestia me vindicavit, omnem aculeum, qui me adhuc pupugit, evellit. *Ufus.* Molestias omnes devoravi. Ea res mihi refricat, augeret molestiam. Molestiis maximis perfunctus sum.

Molestus. *Przykry.* Gravis, intempestivus, odiosus, negotiosus. *Przykro mi to jest.* Illud me pungit, mordet. Grave, oneri, odio mihi illud est, & fastidio. Negotium illud faceßit, conflat, exhibet. Urit me illud gravissimè. *Nie będgę się ci przykrzył częstym pisanie.* Non obtundam sapius aures tuas crebritate literarum.

L

Non

Non erunt tam frequentes epistolæ, ut per-
timeas. Literarum frequentia multum
molestia tibi non aspergam. Non obstre-
pam multis epistolis. *Nie będę ci się przy-
krzył dalżym uskarżaniem się.* Non obtu-
babo, neque aures crebritate querelarum
violabo. Non gravis ero auribus tuis, no-
nerabo aures tuas pluribus querelis. No-
pergam aures tundere querelis odio.
Non committam, ut importunitatem me-
am accusare possis.

Molior. *Uśituje.* Ago, struo, conor
machinor, comparo. *Zamyśla coś wielki-
go.* Nihil medium, sed immensa omni-
volvit animo. Rem sibi sumit, suscipi
aggredditur plenam periculi & laboris. *Uśu-*
Moliri alicui calamitatem, bellum, in-
dias, periculum, pestem. Moliri semper
aliquid & agere.

Mollis. *Pieskliwy.* Tener, tractabi-
lis, flexibilis, effeminatus. *Wielki z ni-
go niewieściuch.* Homo cogitationibus
mollissimis, effeminatus. Enervatio animi
ac muliebri. Mollis natura. Cultu mol-
lissimo. Cujus animus umbris, deliciis
otio, languore dudum infectus. *Hon-*
est mollitia languescens & fluens. Ungue-
tis oblitus. Vinum luxuque languidus. *C-*
ma calamistrata. Qui unguentis nitea-
Cui capilli compti, madentes cincinni
rum fimbriae, fluentes ceruissataeque bu-
ex. *Uśus.* Ad precepta capienda molli-
ado-

adolescens. Civitatis mores lapsi ad mol-
litiem.

Momentum. *Krötka chwila, waga.*
Punctum temporis. Vis, pondus. *W oka
mgnieniu zniknął.* Ad punctum temporis,
momento temporis, è vestigio temporis e-
vanuit. *Rzecz jest wielkiej wagi.* Mul-
tum in ea re momenti est. Magnum habet
ea res momentum. Agitur salus mul-
torum, aguntur vectigalia, &c. ea in re.
Agitur, geritur negotium anceps, & peri-
culosa plenum alex. *Usus.* Minimis mo-
mentis maximæ sunt temporum inclina-
tiones. Res æstimare, suisq; momentis
ponderare. Si quid habet momenti com-
mendatio mea. Magnò momento est ad
beatè vivendum. Id certum, puncto tem-
poris maximarum rerum momenta verti.

Monachus. Mnich. Mnichem zostal.
Rebus humanis & caducis vitæ hujus
commodis & voluptatibus nuncium remi-
sit. Omnia vitæ humanæ blandimenta
abjecit, deseruit, despexit. Rebus huma-
nis valere iussis, DEO se in Sacra fami-
lia devovit. Sacræ familiæ instituta pro-
fessus est. Ad Religiosorum virorum or-
dinem animum appulit. Christianæ mi-
litæ sub vexillo, & nomine Sancti N.
nomen dedit. In ordinem Sancti N. adsci-
tus, adscriptus, cooptatus est. Religiosæ fa-
miliæ se-addixit. In Cœnobiū se contulit. Re-
ligio.

ligioſæ militiæ Sacramentô ſe obligavit,
Chriſtô duce ſtipendia meriturus. Inter
Sacri Ordinis homines nomen ſuum pro-
feſſus eſt. In Familiam DEO dicatam ag-
gregatus eſt.

Moneo. *Upominam*. Svadeo, hortor, præci-
pio, prædico. Author ſum, vel fio. *Upominac-
nie przeſtaſz*. Monitis, conſiliis, perur-
gebo. Officii te commonere, commoneſa-
cere non deſiſtam. Author hortatorq;
tibi adero. Inſtabo monitis, conſiliis,
hortatibûs. Non deero. Monebo. *Upomniat-
mię przyjaćiel, abym nawiedził ſtryja*. Ami-
cus in eam mentem me impulit, eam men-
tem iniecit, ut patrum inviſerem. Ami-
cus author mihi fuit, ut patrum ſaluta-
rem. Amici admonitu & invitatu pa-
trum acceſſi.

Monialis. Mniſzka. Virgo Sacra. Vir-
go Chriſto dicata. Quæ virginитatis ſpon-
ſione DEO ſeſe dicavit. Quæ ſe in Sa-
crarum Virginum collegium abdedit. Quæ
ſe à profanarum rerum ſtrepitu, amore ab-
ſtractam, uni DEO Sacras inter Virgines
devovit. Quæ virginитatem ſuam uni DEO
conſecratam, religioſos inter parietes con-
cluſit. V. *Monachus*.

Monimentum. *Pamięć, księgi dzie-
jów*. Memoria, literæ, commentarii. Opu-
publicum. Trophaum. *Uſus*. Cupio re-
meas monimentis literarum commenda-
ri, mandari, ampliffimis monimentis con-
ſecra-

secrare memoriam nominis. Monumentis proditum testatumq; reperimus. Publicis monumentis rerum gestarum, fan-
nalia monumentis celebrare.

Mons. *Góra. Górzysty kray.* Regio perpetuis montibus continetur, perpetuo jugo montis prærupti includitur. Regio circumjectis montibus tanquam vallò septa, cincta, circumvallata. *Góra wielce wysoka.* Mons editi in altitudinem ingentem cacuminis. Jugum montis celo junctum. Mons in ingentem altitudinem surgens. *Kónieczata góra.* Mons in angustum dorsum cuneatus. Mons, cujus jugum in acutum cacumen exsurgit, desinit. *Góra skalista, y nie równa.* Mons præruptus faxisq; & cotibus impeditus. Mons vastus ab natura & humano cultu. Mons rupibus horridus.

Mora. *Zabawa.* Cunctatio, dilatio, procrastinatio, tergiversatio, retardatio, tarditas. *Nie zabawig.* Neminem morabor. Moram non injiciam, non interponam, non afferam. Non producam, non extraham vestra consilia. Tempus longius non ducam. Non demorabor vos diutius. *Rzecz wycizga, aby się bez odwróki stało.* Res moram non patitur, dilationem non recipit, cunctationem non patitur. *Rzecz odwróki potrzebuje.* Res ipsa locum, tempusq; dari sibi aptum postulat. Res ipsa quodam modo manum injicit, & paulisper

per consistere cogit, intervalli aliquid sibi dari postulat, moram consiliis creat. *Z moiej strony nie będzie zabawy.* Mora in me nulla erit. Moras non traham. Nihil erit in me moræ. Sine mora. Abjecta omni cunctatione adero. Non cunctabor.

Moratus. *Obyczayny.* Moribus præditus, perpolitus, institutus. *Uusus.* Institutus ac benè moratus adolescens.

Morbus. *Choroba.* Invaletudo, agrotatio. Malum corporis. *W padł w chorobę.* In morbum cecidit, delapsus est, injectus, implicitus est. Morbò correptus, oppressus, implicitus est, infestari cœpit. Valetudinis quodam genere tentatus est. Ingens eum vis morbi adorta est. *Choruje.* Morbò urgeor, impediior, implicor, affligor, opprimor, exerceor, conflictor. Incommoda mihi valetudo est. Ex gravi diuturnoq; morbo infirmus sum. *Choroba się wzmacza.* Crescit morbus & ingravescit in dies. Ad morbi vehementiam nova in dies fit accessio. *Choroba ustaje.* Laxatur & remittit vis morbi. Morbi fit inclinatio ad sanitatem. *Je- szczem nie wcale ozdrowiał.* Ex morbo nondum planè convalui. Etsi contra vim gravitatemq; morbi contendam: redeunt tamen commotiuncula aliqua, ut malò me liberatum, aut omninò confirmatum dicere non possim. Levare morbò me sentio, nondum ex illa virium debilitate recreari.

ri. *Fużem ozdrowiał.* Morbò defunctus sum. Morbum medicamentis depuli, removi. E morbo evasi. Recreor ex gravissimi morbi langvitate. *Choroby się zageſzcza-je.* Vulgantur contactu in homines morbi. Cælestis ira urbes morbis populatur. Irruunt, ingruunt morbi, serpunt, & vis mali latissimè vagatur.

Morior. *Umieram.* Emorior, occido, intereo, decedo. Animam, extremum vitæ diem ago. Mortem oboeo, oppeto. Vitam cum morte commuto. De vita decedo. E vita migro, discedo. Extremum vitæ spiritum edo. Extremum vitæ diem morte conficio. Mortem occumbo. Diem oboeo. Naturæ concedo. E corpore excedo. Vitæ curriculū conficio. Vitā, fatō, morbò fungor. Fato concedo. Mortem cum vita commuto. Iſtis custodis corporis liberor. Lethum oppeto. Vita me deferit, Mors me occupat, aufert. *Z choroby umarł.* Morbò absumptus est. Vis morbi hominem consumpsit. Vitam ademit, abstulit. Vi morbi oppressus vitam amisit. Morbò extinctus est. *Z rany umarł.* Prolapsus in vulnus moribundus cecidit. Multis vulneribūs confectum anima, ultimus spiritus defecit. Receptō altius ferō expirans, corruit. Vitam in vulnere posuit. Sauciatum telō spiritus pariter ac sangvis liquit. Linquente spiritu pariter ac sanguine moribundus in arma pro-

cubuit. Vulnus vitæ finem attulit. Sub oculis hostium vitam profudit. *Umarł dłu- go żyłszy.* Naturæ modum explevit. Natura ipsa hominem consumpsit. Corpus senectus solverat. Naturæ dissolutione extinctus est. Diem iuum non immatura morte obiit. Vivendi curriculum à natura concessū confecit. *Świątobliwie umarł.* Plenus rectefactorum gloriā ad DEUM excessit. De vitæ statione decessit. In cælum migravit. E custodia corporis evolavit. Diem supremum omnibûs morientium præsidiiis comparatus, ad vitæ exitum sacris mysteriis ritè procuratus & expiatus, ritè munitus & confirmatus, piè religiosèq; confecit. *Nagle umarł.* Subita morte correptus est. Supremus eum dies antè occupavit, quàm instare crederet. Morte repentina ereptus, oppressus est. Vis repentinæ mortis eum iustulit. *Gdyby pierwèy umrzeć przyszło.* Si me fatum præriperet. Si mors antè obreperet. Si quid mihi humanitûs accideret. Si mortis fors antè contingeret. *Kad za Ojczyznę umrę.* Libenter pro patria vitam profundam. Spiritum, quem naturæ debeo, patriæ redam. Libenter pro patria fatum excipiam. Impendam libenter meum patriæ spiritum. Pro patria ingenti animò lethum oppetam. *Ządam umrzeć.* Cupio è vinculis corporis elabi, (evolare, è vitæ hujus ærumnis ac calamitatibus morte abduci,

lucis hujus usuram reddere, ab hoc exilio ad illam bonis omnibus affluentem regionem transire. *Wszystkim umrzeć potrzeba.* Mors omnibus impendet.

Moror. *Bawię się.* Cunctor. In mora sum. Commoror. *Nie wiem, jak długo w Wenecyi zabawię.* Nescio, quantum temporis positurus sum; quot mensium mea Venetiis commoratio futura sit; quantam moram Venetiis factururus sum; quanto tempore Venetiis detinendus sum. *Jedno z drugim mię zabawia.* Distinent me alia ex aliis, moram mihi injiciunt, me tenent, remorantur. *Ufus.* Non morabor te, quin mox confendas.

Mors. *Śmierć.* Interitus, occasus, fatum, lethum, exitus. Supremus alicujus dies. Excessus ē vita. Dissolutio naturæ. *Ufus.* Mortem alicui minitari. Mortem alicui afferre, offerre. Morte afficere, multare. Ad mortem dare. Mortem sibi accelerare, consciscere.

Mortale peccatū. *Grzech śmiertelny.* Crimen mortiferum, lethiferum, capitale. Lethalis noxa. Lethalis noxæ piaculum, Pestifera animi macula.

Mortificatio. *Umartwienie.* Corporis afflictatio. Asperitas vitæ voluntaria. *Zażyć umartwienia.* Acriter sibi imperare. Arctè & contentè se habere. Vim sibi inferre. Duriter ac inclementer se tractare. Genium ne fraudare.

Mores. *Obyczaje.* Dobrych jest młódzian obyczajów. Moribús est gratissimus & humanissimus. Summa facilitate & comitate. Mitis ingenii juvenis est, moribús placidis, liberalibús, summa svavitate temperatis, conditis. Singulari est morum elegantia. Cultissimis est moribús & omni humanitate perpolitus. *Złyeh jest obyczajów człowiek.* Pravis est moribús & protervis, barbaris & immanibús, corruptis & perditis. Violentó est ingenio & indomitó. Summa est ingenii asperitate. Homo est effusè petulans, nequam, improbus. *Wrócił się do swoich obyczajów.* Citó rediit ad ingenium. Récepit se ad ingenium suum. In eandem vitam revolutus est. Ad pristinam vitæ consuetudinem revertit, se retulit, revocavit. *Ustaje obyczay.* Mores labuntur, ire coeperunt precipites. Disciplina morum paulatim fluere, ac inclinari coepit. *Urus* Aliquem in suos mores formare.

Mos. *Zwyczaj.* Consuetudo, institutum, ritus, disciplina, usus, modus. *Iest ne zwyczaj.* In more est. In more positum est. More comparatum, confirmatum est. Consuetudo fert. Mos obtinuit. More receptum est. Jam inde à majoribus consuetudo tenet, obtinet. Vetus hoc est, ut &c. *Pilnuje swego zwyczaj.* Institutum suum tenet. Solemne suum servat. Morem suum obtinet, retinet. Propositum suum

suum tenet, sequitur. Antiquum obtinet. *Ufus.* Meo more agam. Abhorret id à more nostro. Decedere de more & instituto. Morem inducere. In morem aliquid inducere, transferre. Tenuis reliquæ pristini moris hærent.

Motus. *Wzruszenie.* Motio, agitatio, impulsus. *Ufus.* Magnos animorum motus efficere. Nunquam animus agitatione motuq; vacuus est. Catilinæ insanos motus cohibuit, compressit. Motum concitare, moliri. Magno res in motu est.

Moveo. *Wzruszam.* Cicio, agito, impello, verso, ago, excito. allicio, pellicio, induco. *Wzruszył swą mowę serca ludzkic.* Animos flexit Animos incendit. Motum animis attulit. Mentes hominum allexit, voluntates impulit, quò voluit. Valebat ejus oratio ad fingendas hominum voluntates, & quò vellet, ducendas. Uno sermone animos omnium, quò vellet, perduxit. Perculit animos ejus oratio, & in audientium animis aculeum defixit, reliquit. Ad stimulandos hominum animos aculeum habuit ejus oratio. Ad sententiam suam populi animos deduxit. In suam sententiam omnium mentes oratione convertit. *Wzruszyłem się proźbą jego.* Adductus precibus, impulsus, lachrymis, invitatus cessi. *Ufus.* Movere aliquem de sententia. Senatu, locò movere. Ne te Romā moveris. Cla-

mores, risus, lachrymas, hominum studia, suspicionem movere.

Mulier. *Nieniasła* Fœmina. *Naprzykrzona nieniasła*, y *swarłina*. Mulier abundat audaciâ, consilio & ratione deficitur. Mulier seditiosa, proterva, parvis rebûs sæpè mobilis. Mulier ex earum numero, quæ impotenti naturæ franos dant, nulumq; licentiæ modum faciunt, quæ indomitæ & animi impotes feruntur. *Zaczna nieniasła*. Fœminarum spectatissima, lectissima, præstantissima. Virilis animi fœmina. Matrona gravis & spectata.

Multus *Liczny*. Frequens. *Wielu było przytomnych*. Frequentes, conferti aderant. Multitudo hominum forum inunda-
verat, impleverat.

Mundanus. *Swiatony*. Mundi civis & incola. *Swiatone rzeczy*. Res profana, caducæ, perituræ, fugaces, inanes, infimæ, mortales, humana, fluxæ & fragiles. *Swiatony człowiek*. Homo rerum fluxarum blandimentis implicitus. Humanæ vitæ deliciis ac commodis impensè deditus. Illecebris vanarum oblectationum captus & irretitus. Qui res fugaces ardenti studiô persequitur, omnibus humanæ vitæ voluptatibus obsequitur.

Mundus. *Swiat*. Orbis terrarum. Orbis universus. Rerum universitas. Pulcherrimum naturæ regnum. Orbis theatrum. Mundi moles. Civitas communis
mor.

mortalium atq; immortalium. *Tak to na
 imiecie.* Sic est vita hominum. Sic vivi-
 tur. Sic naturâ comparatum est. Ita fert
 hominum consuetudo. Sic sunt homines.
Od poczatkâ iniatâ. Post natos homines.
 Post hominum memoriam. Post natum ho-
 minum genus. *Poki iniat iniatem będzic.*
 Dum genus hominum erit. *Umie ffofo-
 bic sig do iniatâ.* Mores ex hominum mo-
 ribus feliciter effingit. Vitæ rationem,
 ad comunem vivendi modum bellê exi-
 git. Vitam ex usu hominum agit, ex com-
 muni lege metitur. Ad communem vi-
 vendi morem mores exigit fingitq; fu-
 os.

Murio. *Wzmacniam.* Firmo, confir-
 mō, obvallo, sepio, paro. *Miaslo
 nzmocnic.* Firmissimis praesidiis muni-
 mentisq; firmare, vallō. fossaq; cingere.
 Fossam & alia munimenta urbi circumji-
 cere. Aditus omnes fossis aggeribusq; prae-
 sepiare, novo munimenti genere impe-
 dire, sepiare. *Obōz dobrze opatrzoney ma-
 my.* Castra ita firmavimus, ut nihil tam
 clausum ad exitus, tam septum undiq;
 tam tutum ad custodiam nec fieri aut co-
 gitari possit. Castra ex omni parte pramu-
 nita, praesidiis militum recta. Castra val-
 lō, vallum congestis arboribus septum ha-
 bemus, nē quā intrare in munimenta
 hostis possit. Castra probē obvallata. *Ufus.*
 Munite communem arcem bonorum, ob-
 strui

struite \ perfugia improborum. Munire
viam sibi ad honores. & aditum. Tue-
ri & munire se adversus incumbentia discri-
mina.

Munitus. *Obromny. Septus, vallatus, ar-
matus, stipatus. Mięysce z natury do obromny
sposobne. Oppidū naturā munitum. Oppidum
loci naturā tutum ā periculo. Ipsa loci
natura facilē repellit periculum. In ipso
loco satis est ad firmitatem praesidii. Op-
pidum ingenio sitū, lociq; naturā fir-
mum. Mięysce sztukę obromne. Munitum
manu oppidum. Munitus opere locus. Mu-
nitionibūs obseptus. Objectis aggeribūs ā
periculo tutus.*

Munus. *Urząd, upominek. Donum, be-
neficium, largitio, officium, provincia.
Daje się unieść darami. Muneribūs facilē
delinitur. Pretio sollicitari, atque etiam
labefactari fides ejus solet. Pretio addi-
ctam fidem gerit. Est, quem pecuniā non
oppugnes modō, sed expugnes. Venalem
habet pretio fidem. Quastui omnia illi sunt
venalia, fides, iusjurandum, aequitas. Wsa-
dzić kogo na urząd. Muneri, provincia pro-
curationi aliquem praeficere, praepone-
re. Munus alicui assignare, partes judicis,
quastoris imponere, dare. Provinciam
alicui decernere, procurationem commit-
tere. Urząd jaki sprawować. Munus, pro-
vinciam iustinare obire, administrare. Mu-
neri praefesse. Munere fungi. Personam
judi-*

judicis tenere, gerere, tueri. Partes judicis agere. Munia obire. *Zdarzył mi się urząd.* Munus, provincia mihi obvenit, obtrigit. Ad procurationem ejus muneris vocatus sum. Provinciam cepi, accepi. *Zadość uczynił urzędowi.* Munere egregie perfundus est. Munus pro sua & reipublicæ dignitate gessit. Partes eas egregie sustinuit. Nihil in eo munere gerendo officii, nihil diligentiae desiderari passus est. Officium integrè cumulatèq; præstitit. Summam ex eo munere laudem collegit, tulit, retulit, sibi peperit; comparavit. *Zjechał z urzędu.* Procuratione privatus, & ab ea amotus est. Munere exutus est. Ea Provincia illi abrogata est. Ejus muneris partes illi ereptæ sunt. *Twojci to urząd.* Hæ partes tuæ sunt. Id tuum, tui officii est. Tuarum id partium est. Tuæ curationis res ista est.

Murus. Mur. Moenia, paries. *Muru część częstym z armat biciem rozwalona.* Pars muri tormentis labefacta est. Muro-
rum pinnae frequentibus tormentorum ictibus deterfae sunt. Pars noenium tormentis prostrata, diruta, deturbata adi-
tum hosti patefecit. Verberata crebris tor-
mentorum ictibus moenia ruinam traxe-
re. Pars una muri tormentis disjecta, con-
tinentibus ruinis urbem nudavit. Tor-
mentorum tot ictus secuta murorum strages. Murus cum ingenti fragore procidit.
Impo.

Imposita muris plaga ruinam impulit. Quassati muri labes, hiatus. Pars muri ruinâ collapsa est, ruinam dedit, fecit. Tormentorum ictus stragem muri edidit. Convulsa tormentorum ictibus moenia, & disjecta sunt. *Biciem z armat mury obalac.* Munimentorum ruinâ aditum in urbem moliri. In muros impressionem facere. Muros tormentis quaterere, labefactare, verberare. *Rozwalinę muru naprawić.* Quassatam muri partem objectis faxis reficere. Moenium ruinam instaurare. Muri labem obducta raptim lorica defendere. Pinnae, loricaeque ex cratibus attexere. Pluteos vallo addere. Desidentem muros labem pluteis, cratibusque reficere, sarcire. *Uusus.* Murum ingentis altitudinis duximus. Facile subruitur ex imo murus, quod coementa non calce durata sunt, sed interlita lutō. Murus humilior, & scalis facile superabilis.

Musa. *Nauka, pieśń, wierśz.* *Uusus.* Cum omnibus Musis rationem habere cogito. Quis tam averius à Musis? Quis cum Musis, id est, cum humanitate ac doctrinâ non habet commercium? Mansuetiores Musæ. V. *Literæ.*

Musica. *Muzyka.* Cantus, symphonia. *Wielce mi muzyka podoba się.* Musicz studio teneor. Studio sonorum capior. Nervorum vocumque cantibus delector. Fidibus, tibiis, modulatè canentibus, numerosè sonan-

sonantibûs, varietate sonorum, mollissimis & delicatissimis in cantu flexionibus mirificè delector. Pulsis scienter fidium nervis, vocum gravitate ac varietate concitari animum vehementer sentio. *On wiersze, jam notę zrobil.* Ille materiam subjecit, ego modulatè illam descripsi. Ille verba, modos ego, ac numeros adinveni. Voces ille subjecit, ego modis, musicis illigavi. *Wtym na instrumentach zagrano.* Interea tibiis, fidibûsq; modulatè canebatur. Sub hac cantus nervorum personabat. Cantatum interea tibiis fidibûsq;. Interea symphonia pulsus scienter fidium nervis canebat.

Mutabilis. Odmienny. Wielki z niego niestatek. Animum ex levibus fortunæ momentis suspensum gerit. Parum sibi constat. Polypô mutabilior.

Mutatio. Odmiana. Permutatio, motus, conversio, inclinatio. Usus. Optimus est portus poenitenti mutatio consilii. Mutationem moliri, facere, subire.

Muto. Odmieniam. Mutationem facio. Permuto, inverte, converto, immuto, commuto, vario. *Mieysce odmienil, nie obczyje.* Nihil de suis institutis immutavit. Mores antiquos non exiit. Novum ingenium non induit, nec in divertium animum mutavit. Nihil de actionum suarum cursu deflexit. Loci mutatione nihil averius à prioribus institutis, nec ad
alia

alia se consilia contulit. Commutatio loci quidem facta est, sed ab ingenio suo nihil variavit. *Odmieniło się szczęście.* Fortuna jam verterat, variaverat; fortunæ inclinatio quadam facta erat. Eam rem conversio rerum & inclinatio temporum secuta est. Fortunæ mutatio in contrarium facta est. Paucis diebus magna erat rerum facta commutatio. Res in contrarium verterat. *Odmienił zamysł.* Calculum reducere. Decedere de sententia. Discedere à sententia. *Odmienił dzikość.* Supercilium remittere, ponere. In mores à veteri asperitate alienos verti. De asperitate multum lenire, atq; submittere. *Pozwolić czasu do namyslenia się.* Tempus dare ad receptum pertinacis sententiæ.

Mutuo. *Pożyczam.* Mutuam sumo pecuniam. Utendum aliquid accipio.

Mysterium. *Tajemnica.* Sacra. Res occulta. *Użys.* Hoc tacitum tanquam mysterium teneas. Mysteria aperire, enunciare nefas. Epistolæ nostræ multum habent mysteriorum.

N.

Narro. *Powiadam.* Rem gestam narratione expono, demonstro, dico. *Powiadają.* Fama est. Traditum, proditum memoriæ est. Percrebrescit, dissipatur, peragrat, manat, tenet, pervadit urbem fama. In corruptis rerum gestarum monumentis traditur. Variorum sermonibus jactatur. *Ca-*

Ja rzecz, jak się ma, opowiem. Aperiam, exponam, eloquar rem omnem, ut gesta est. Cognosces ex me, quæ facta sunt. Dwojako powiadają Duplex inde fama est. Variat fama. Tote jamo często opowiada. Rei gestæ narratione aures complet, obtundit. Rem eandem sæpè auribus inculcat.

Nascor. Rodzę się. In lucem edor. Suscipior, prodeo. Primam lucem aspicio. Vita lumen adeo. Lucem accipio.

Nato. Pływam. Rzekę przepłynąłem. Flumen natando trajecit. Secundo humine delatus. Trajectu in tutum pervenit. Inflat utres eum transvexere. Fluctus diverberando in littus enatavit. Usus. Natabant pavimenta vinò.

Natura. Przyrodzenie. Communis hominum parens. Provida, solersq; mater rerum omnium. Vis ingenita. Item. Ingenium, indoles, conditio, status. Wiele cię przyrodzenia nie dosłaje. Naturam expertus es parum liberalem. Satis angustè natura te suis copiis instruxit. Naturæ sic tecum egit, ut noverca potius, quàm mater fuisse videatur. Naturæ bona in te considerantur. Inops es à naturæ bonis. Non optimè de te merita est natura. Non multum naturæ debēs. Człowiek dobrego przyrodzenia. Naturæ bonitas in eo eximia, præclara indoles, humanitas singularis. Naturam nactus est eximiam atq; illustrem.

Natu.

Naturam fautricem habuit in tribuendis animi virtutibus. Naturæ habitus in eo singularis, ac propè divinus. Animus illi à natura benè informatus. Animi ingenium magnarum rerum capax, & appetens. Natura donis, muneribus, animi dotibus ita ornatus: quidvis ut consequi naturâ duce posse videatur. *Z przyrodzenia melancholik*. Ea est naturæ asperitate, tam acerba indole, ac intractata: nihil ut fingi difficilius, ac morosius possit. Tristi est ingenio, ac illepidò. Asper moribus ac naturâ, quæ consuetudinem reddit difficilem. *Takie moje przyrodzenie*. Ità natura fert mea. In hos mores me natura finxit. In ingenio hoc sum, ac indole. Ità naturâ factus sum. Sic homo sum.

Naufragium. *Nawy rozbięcie. Rozbity na wodzie*. Naufragiò interiit, periit. Fracta navis, & fortunarum jacturam fecit. Naufragium fecit. Navis onere suo planè capta, atq; depressa est. Navis expulsa, atq; ejecta fluctu, fracta, elisa, hausta mari est. Procellis diu quassata, jactata ventis, tempestatibus vexata, postremò demersa est, fluctibus cessit.

Navigo. *Zegluję*. Navì, in navi vehor. *Ledwieśmy od brzegu odbili*. Vix navim solvimus. Vix anchoras pracidimus, velimus, fustulimus. Vix è portu exivimus, è conspectu terræ ablati sumus. Vix malum ereximus, vela pandimus, in altum
vela

vela dedimus, vento nos dedimus. *Szczę-
ślinie żegluję. Secundo flumine, bellissi-
mę decurrit, defluit, vela dat, facit. Bę-
dąc bliskim brzegu. Cüm littus, oram le-
gerem, raderem Przybiłem do brzegu. In
portum descensionem, exsensionem teci.
Navim in portum adverti. Navi ad por-
tum appulsi sum.*

*Nauseo. Brzydżę się. Stomachi fa-
stidiō laboro. Abhorreo. Brzydżę się ryba-
mi. Fastidiente stomacho pisces respuo.
Fastidio sunt pisces. Fastidium, nauseam
stomacho movent, generant, afferunt pi-
sces.*

*Nebulosus. Mglisty. Caliginosus. Po-
chmurne było niebo. Humidi montes effun-
debant caliginem, quę universam rei faci-
em, quę liberum prospectum oculorum au-
ferebat, prohibebat. Nebula erat ad mul-
tum diei densa adeō, ut lucis usum eripe-
ret. Orta ex lacu nebula, campō, quām
montibūs, densior sedērat. Prima luce, den-
sa nebula saltum omnem, camposq; circa
intexuit.*

*Necesse. Potrzeba jest. Potrzeba było
tak uczynić. Parendum erat, ferviendum
erat necessitati, Necessitas, necessitudo,
quę timidos etiam fortes reddit, quę ulti-
mum, ac maximum telum est, me ad ea
detrusit, eō me adegit. Consilium necessi-
tas subjecit. Id necesse facere habui. Re-
rum necessitudine coactus, pressus, addu-
ctus,*

ctus, compulsus, id suscepi, egi.

Necessitudo. V. Amicitia.

Negligens. Niedbały. Socors, indormiens.

Negligo. Zaniedbywam. Mitto. Curare omitto. Leviter fero. Dissimulandum puto. Nauki zaniedbywa. Literas nihil pensi habet, jam ad se nihil pertinere arbitratur. Famam ingenii planè abjecit. Non laborat jam de paranda doctrinæ fama, nec progressus sui in literis rationem ullam ducit. Obdormit planè ad literas. Solutò & quietò in tantis æmulantium studiis agit animò. Jacet, refrigit ille discendi labor. Dobro possolite w zaniedbaniu, Neglectui sunt commoda publica, pedibus trahuntur. Fit jactura istorum omnium, & salutis communis obli-vio capit levissimorum hominum pectora. Dissolvuntur instituta omnia, quibus saluti publicæ cavetur, obteruntur, conculcantur. Jacent leges, instituta majorum obsolescunt, frigent bonorum civium studia, languent, f. nescunt. Susque deque habentur publica commoda. Niedba/z o sławę? Adeonè parum abhorres sinistram de te famam? Adeonè famam abjecisti, neq. te illius cura cogitatione tangit ulla? Nihil igitur pensi habes, nihil laboras, quis hominum de te sermo fit?

Nego. Zapieram się. Inficior, abnuo, denego, recuso, Zapiera się twych dobro-dziejsów.

dzieiſtw. Pernegat, inficias it, planè, ſine ulla excuſatione præcidit, pari animi vultuſq; conſtantiâ abnuſit tibi à ſe quidquam deberi. *Nie dopuſzcza ſobie ućiechy.* Genium ubiq; defraudat. Deliciis ſe fraudat omnibûs. Ab innocentibus etiam deliciis manum abſtinet.

Negotium. *Sprawa.* Res, munus, cura, provincia, labor, moleſtia. *Wielcem zabawy.* Multa me circumſtant negotia. Res mihi multæ tractandæ. Multis diſtineor laboribûs. Multis negotiis implicor, quotidie urgeor, impediôr. Tument, ut cûm maximè, negotia. Negotiorum mole obruor. Maxima onera in Republica ſuſtineo. Multæ ad me quotidie maximarum rerum procuraciones deferuntur. *Zadaje trudnoſć.* Negotium faceſſo, præbeo, exhibeo. Moleſt à afficio. Faſtidioſum. Ægritudinem obicio. Negotii aliquid à me ſeritur, conſtat. Alieno tempore incommodus obverſor. *Uſus.* E negotiis emergere. Eſt mihi tecum aliquid negotii.

Nepos. *Wnuk.* Item. *Utratnik.* Roſpraſza, trawi mårnie dziedźictwo. Gurges eſt, atq; helluo. Natus abdomini ſuo. Patrimonium ejus profundæ libidines devorant. In vino ac luxu jacet. Patria bona lacerat, abligurit. Totos dies in caupona deliteſcit, bibit, ludit, vomit. Ad
velpe.

vesperum perpotat, pergracatur, voluptati obsequitur.

Nervus. *Zyła, strona, moc.* Torus, vires, robur. *Ufus.* Contendere, intendere, adhibere nervos omnes in re aliqua. Incidere nervos virtutis Reipublicæ. Pecunia nervus rerum.

Nescio. *Nie wiem.* Ignoro. Sum ignarus, inscius ac rudis. Id scientiam fugit meam. Id me latet. *Wszystkim wiadomo.* Quis in ea re adeo hospes? Cujus aures ita peregrinantur? Quis in tanta rerum omnium ignoratione versatur? Quis tantâ laborat inscientiâ? Cui id incomperatum esse possit? *Nie wiem co czynić.* Hæret aqua. Nondum habeo exploratam, explicatam rationem consilii mei. Res necdum est ad liquidum ratione perducta. Sententia mihi necdum stare potuit. *Bez mo-
jey wiadomości się stało.* Me ignaro, nec opinante, inscio, imprudente, inconsulto factum est.

Nihil. *Nic.* Nulla pars. Ne pilus quidem. *Nic nie zostawił.* Ne vestigium quidem rei est reliquum. Tegulam in urbe nullam, nec argenti scrupulum, nec umbram quidem, non modò granum nullum, sed ne paleam quidem reliquit. Ne imago quidem veteris opulentix nobis relicta est. *Cnoty w nim nic.* Virtutem ne de facie quidem noſcit. Ne umbram quidem hone-

honesti unquam vidit. Pristinæ virtutis ne vestigium quidem ullum superest.

Nimis. *Zbytnie*. Immoderatè. Extra, vel præter modum. Ultra justum. Plus æquò. Nimiò plus.

Nitor. *Uśiłuję, wśpięram się*. Adnitor, fulciòr, confido, pendeo. *Wzyskich calość nie nim polega*. Salus omnium unius incolumitate continetur. Unius consiliò ac præsidio respublica nititur. Ex unius viri consilio, autoritate, gratia suspensæ sunt omnium nostrum rationes.

Nix. *Śnieg*. *Pełno było śniegu*. Denfam procella nivem effuderat. Nives omnia oppleverant. Iter perpetuis obstitum erat nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat. Prata erant altà nive obruta, cumulatà nive tecta laborant.

Nobilis. *Zacny, szlachetny*. Genere nobili, honesto, summo, bono, non ignobili, equestri. Inclytis avis, vel majoribus natus. Stirpe antiquissima ortus. Amplà, & honestà familià editus. Generosa stirpe profectus. Genere insignis. Veteris prosapiæ. Multarum imaginum. De summo loco. Clarus genere. Inclytus, florens, præcellens nobilitate. Regali sanguine creatus. Regio femine ortus. *Szlachetnie urodzony*. Domestico, summo genere est. Inter populares nobilitas illi, & opes eminent. Antiquo genere in spem magnæ fortunæ genitus est. Antiquitate generis, & glorià majorem

jorum floret. Multas, insignesq; familias paterna nobilitate complexus est. Multa claritudine generis, illustri sanguine majorum commendatione insignis est. *Szlachcicem zostal.* Homo novus. Una imagine nobilis. Qui sibi omnia fortuna incrementa, ornamenta debet. Splendorem generi suo accersit. Natales suum novo dignitatis splendore illustravit. nobilium ordinem adscriptus, adiectus, adlectus, cooptatus est. Collata est illi dignitas equestris. Nobilitatis jure, prærogativa ornatus est.

Nolo. *Nie chce.* Non libet. *Nie chce sig daley ta sprawa bawic.* Totum finis consilium abjeci. Parcā longiori labori. Animum posthac talibus curis vacuū & integrum servabo. Ejusmodi negotia ultra me non dabo. Non committam, magis eō negotiō implicer. *Na tak zmywaj nie zezwolę.* Non recipit pactiones, absonas honestas mea, aspernatur, repellit. Sibi habeant, quibus istæ probantur pactiones: ego animum non inducam. ut eas conditiones descendam.

Nomen. *Imię.* Causa, titulus, debetum, fama, existimatio. *Takie jest jego imię.* Hoc nomine est. Hoc illi nomen est. Hoc illi nomen inditum est. Hoc nomine salutatur, nuncupatur. *Pozdrow go mieniem moim.* Verbis meis dic saluta homini. Ex me saluta. Salvere illum velis.

bis meis jube. *Imię bez rzeczy.* Honorum vocabula habent, non dignitatis insignia. In amplissimis honorum nominibus non modò dignitas nulla est, sed & summa deformitas. Honoris inane nomen gerunt. Non tam solido, quàm specioso nomine Consules appellantur.

Nomino. *Nazywam.* Nomen impono. Dico. Hoc nomine insigniri, circumferri, legi volo.

Nosco. *Znam.* Cognitum, notum, perspectum habeo. Notitiam rei habeo. Per-spicio, comprehendò. *Znam dobrze człowieka.* Pertractatas penitus, perceptasq; res illius habeo. Ingenium hominis, & mores probè, optimè teneo, pulchrè novi. Ita mihi notus est, ut sensum ejus, & naturam planè perspexerim. Animi ejus ignarus non sum.

Nota. *Znak.* Signum, insigne, vestigium, infamia, dedecus, ignominia. *Ostawił.* In dedecus incurrit. Notà inustus est.

Noto. *Naznaczam.* Observo, animadverto, signo. *Potrzeba z ksiąg co lepszego wypisywać.* Exscribenda, excerpta quædam ex authoribus sunt, & in adversaria referenda, in chartis consignanda. Notatis authorum locis, memoriæ consulendum.

Notus. *Znajomy.* Pervulgatus, exploratus, manifestus, testatus.

Novitius. *Nowy.* Novicius *Zakonny.*

ny. Tyro religiosus. In tyrocinium nuper cooptatus. Inter Sacri Ordinis tyro adlectus, adscriptus. Qui nuper nomen in sacram militiam vel familiam dedit.

Novus. Nowy. Recens, inauditus. Per se cognitus. A se ortus. Peregrinus. Frater consuetudinem. Nuperus. *Wejot nowina*. Læta apporto omnia. Prospera natio. Exoptatum nuncium afferro. *Smutek nowina*. Tristes affers nuncios. Malum apportas. Narrando enecas. *Nie penna winy*. Rumores sunt incerti. Rumor sine auctore. Rumores temerè sine ullis auctoribus orti, incertis auctoribus vulgati. Nunciis non optimis auctoribus. *Do wierzeni trudna*. Monstra, portenta. Ficti sermones. Conficti rumusculi. Res fidem non habitura.

Nox. Noc. Tenebra. *W nocy*. Multa intempesta, propecta adulta, profunda. *ja nocie*. Mediò intempesta noctis silentio. Quod tempus mortales altissimò somno premit. Cum jam multum noctis processisset. *Wieczorem*. Nocte appetente. Noctis prima. Sub primam facem. Intendentibus primis tenebris. Primoribus noctis tenebris. Cum jam terras nox opacasset. Prima noctis silentio. *W poźną noc użyć si*. Producere, extrahere in multam noctem literarum studia, lucubrationes. In feruore noctis lucubrare aliquid operis. Etiam partem noctis ad elucubrandos commentarios assu.

assumere, in literarum studiis ponere, collocare. *Cała noc jachał.* Nullam partem noctis iter intermisit. Ea nocte continenter profectus est. Iter totam eam noctem tenuit. *U/us.* Proficiscentem nox oppressit. Noctem rebus etiam claris offundere.

Nubes. *Obłok.* Concretus in aëre vapor. *Chmurzy się niebo.* Intendunt se spissæ in calo nubes. Concreti in aëre vapores se in nubes induunt. Cælum nubibus obscuratur. Obductæ calo nubes solem condunt, lucem eripiunt. Aër in nubes cogitur. *U/us.* Conflictu nubium ardor exprimitur. In illis Reipublicæ tenebris, nubibus, ac procellis. Objicere nubem fraudibus.

Nudus. *Nagi.* Nudatus, spoliatus, vacuus. *U/us.* Urbs nuda praesidiō. Nudus ab amicis.

Nugæ. *Bayki, bałamuctwo.* Ineptiæ. *U/us.* Nuces tandem relinque. Mitte ineptias. Aufer nugas. Quid ad has ineptias abis? Aures ineptiis obtundere.

Numen. *Boska moc.* Divina vis, potestas, providentia. *U/us.* Accidit id non sine Numine. Numen Senatûs.

Numero. *Liczę.* Dinumero, adnumero. Numerum in eo. Numerando percenseo. Numerō commetior. *U/us.* Numerare aliquid in bonis, in loco mercedis, beneficii. Propè alter Cicero numeratur. Prodigii id simile numeratur.

Numerus. *Liczba.* Multitudo, vis, sum-

summa, copia. *Ufus.* Frumenti, mellis, vini maximus numerus. Nullô numerô est Opus omnibûs numeris absolutum.

Nummus. *Pienigdz.* Pecunia. *Ufus.* Quid in nummis habeam, ipse ignoro. Est in summa difficultate nummaria.

Nuncio. *Oznaymuję.* Affero. Nuncium perfero. *Oznaymiono nam.* Perlatum allatum est ad nos. Renunciatum nobis est Nuncius citatis equis ad nos allatus, perlatus est. Certis auctoribûs certos nuncios accepimus. Nuncii ad nos venere, quipaulô certius aliquid in rebus attulere. Facta perlata est ad nos. Ad aures nostras perlata venit. *Smutna mnie doszła nowina.* Aversif, tristes, parùm commodi, minimè læti parùm secundi, graves venerunt mihi, nos delati nuncii. Gravior ad me facta venerat. Duriores de re rumores erant qui foedum nuncium incussere. *Ufus.* Nuncium literis remittere.

Nutus. *Skinienie.* Vis, nifus. Gravis significatio, voluntas. *Pomolny.* Ad illius nutum se fingit, & accommodat, se convertit totum. Ejus nutus observat, intuetur omnes.

O.

Obduresco. *Twardzieję, drętwieję.* Calidum obduco. *Ufus.* Jam ad illa obdurimus, & humanitatem omnem exuimus. Desperatione animus ad dolorem, vel contra dolorem obduruit.

Obe-

Obedio, *Posłuszny jestem.* Pareo, obtempero, audio, obsecundo. Alienæ voluntati morem gero. Mandata facio, exequor. Imperium non recuso. *Trzeba być posłusznym BOGU.* DEUM Auctorem sequamur, oportet. Morigeros nos DEO esse decet. DEL imperia sequamur, persequamur, necesse est. *Nie chce być posłuszny ustanom.* Negat se decretis Senatûs statutum, in authoritate, in potestate senatûs futurum. Minatur se ab ob officio discessurum, obedientiam abjecturum, jugum excusurum. Negat se legitima imperia pati posse. *Użys.* Obedire tempori.

Objicio. *Zarzucam, podaję.* Oppono, objecto. Crimini do, conjicio. Culpam impingo. *Użys.* Objeci caput meum in tot tantâq; dimicationes perditorum civitum. *Festem w pośmiensko podany.* Materia sum omnium jocorum. Idoneus videor, in quo omnes illudent.

Obligo. *Obowiązuje, obwiązuje.* Obstringo. In perpetuum obligo, devincio, religo, alligo. *Wielce mię tobie obowiązujesz.* Magnam à me inibis gratiam. Hoc ego in summi beneficii loco ponam, numerabo. Me tibi in perpetuum devincies *Obowiązuje mię.* Omni me execratione devincio. Fidem meam do, interpono. Obligo fidem meam & obstringo. *Wielce tobie obowiązany jestem.* Incredibilem tibi amorem quendam & omnia in te summa, ac singularia

studia debeo. Maximis me beneficiorum vinculis obstrinxisti. Multis me pignorbis velut authoratum habes. Verbis non patitur res satisfieri: adeo me devinxisti.

Oblivio. Zapamiętanie. Memoria lapsus. *Fuż tey kleśki zapomniano.* Clades ea oblivioni data est, oblitterata in animo est, memoriâ intercidit, animo excidit, ex animo deleta, deposita, elapsa est. Clades ea oblivione obtrita, obruta, tecta est. Clades ejus acerbitem oblivio jam delevit. *Tak wielu mężów zacnych zapomnieliśmy.* Tot summorum virorum memoria cessit. Tot summi viri in oblivione jacent. Tot virorum illustrium nomen vetustate abolevit. V. Obliviscor.

Obliviscor. Zapominam. Oblivio me capit. Ex animo excidit, effluit. Oblivione deleo. Rei memoria ex animo discedit. *Nigdy ciebie nie zapomnę.* Memoria tui nullâ temporis longinquitate abibit. Ita mihi imago tam chari capitis infedit: ut excidere, effluere ex animo nunquam possit. *Zapomniy utrapienia.* Casus tuos tandem ex animo dele, evelle. Deleat tandem, auferat calamitatis sensum sempiterna oblivio. Malorum tuorum tristes imagines voluntaria oblivione depone, contere. V. Oblivio.

Obmutesco. Oniemieć. Conticesco. *Z zadziwienia zamilkł.* Rei insolentia animum pariter & silentium defixit. Admiratio

ratio tam novæ rei ac subitæ homini
incluserat vocem. *Ufus.* Nulla unquam ve-
tustas de te oblitescet.

Obscuro. *Zacimiam.* Lucem eripio.
Tenebras, *vel* noctem rebus offundo. Tene-
bris involvo. *Niebo sig zacimia.* Cælum
una & continenti nuba involvitur. Aër to-
tus in nubes cogitur. Obductæ cælo nubes
solem diemq; eripiunt.

Obscurus. *Ciemny, podły, trudny.* Te-
nebricosus, spissus: humilis, abjectus, igno-
tus: involutus, latens, tortuosus. *Podły jest
człowiek.* Homo re nulla nobilis. Cujus
fama in obscuro. Ex cæno nescio quo, &
tenebris extractus. *Księga do zrozumienia
trudna.* Multa in hoc libro tenebris cir-
cumfusa. Abstrusa multa & crassis occul-
tata tenebris, Nihil ibi in medio positum,
nihil non abstrusum & reconditum. *Kra-
somowca trudny do zrozumienia.* Orator, cu-
jus millelimam partem vix intelligas. Qui
in tenebris, quàm luce causam suam ver-
sari malit. Cujus sermo oraculis similior,
quàm orationi. Cujus orationi Oedipo
conjectore opus sit. Qui ænigmata lo-
quitur.

Obsequor. *Posługuje.* Morem gero. Gra-
tificor, indulgeo. *Niech nośliwemu człowie-
kowi we wszystkim posłuszny.* Ad nutum ho-
minis improbiissimi se convertit. Ex ejus
nutu & arbitrio suspensas habet omnes vi-

tue ut rationes. Nutus ejus observat, intur.

Obfervo. *Posrzegam, obaczam co, szanuje.* Animadverto, noto, speculor, aucupor, colo, veneror, amo. *Wszędzie mię posrzega.* Ejus oculi in me assiduè intenti sunt. In me unum oculos conjicit. Velut è specula observat mores meos. Aures ejus & oculi assiduè speculantur me & custodiunt. Omnia odoratur, subauscultat.

Obsideo. Oblegam. Circumfideo. Obfessum teneo. Fossâ & vallô septum teneo. *Rzymianie Numancyę oblegli.* Romani Numantia obsidione, munitionibusq; pressere, vallô, aggere, operibus oppugnare, moenia ab omni parte aggressi sunt. *Miasło oblężone, y mocno dobywane.* Circumfessa urbs est. Arx opere circumventa. Circumjecta moenibus peditum multitudo. Quassata muribus tormentis moenia, & summa ope oppugnata. Urbs obsidione clausa, & admotu totius bellici apparatus instrumentò quati, feriri, arietibus percuti coëpta est. *Miasło od oblężenia unolniz.* Urbem ab obsidione liberavit, vindicavit, eripuit. Urbem hostilibus armis septam, hostium corporis cinctam, in libertatem restituit, incolumem servavit. Hostes urbem obsidione prementes expulit, ejecit, in fugam convertit, fugavit.

Obstinatus. *Uporny.* Pertinax, pugna, durus. *Barzoś uporny.* Nimiùm tenax es
leno.

sententiæ tuæ. Quod temerè suscepisti, praefractè tueris. Non animi iudiciò, sed pertinaciâ studiò in sententia peristas.

Obstupefacio. Zdumiałym czynię. Stupefacio. Rzecz niespodziana zadumiałemi uczyniła. Ea res nulli non admirationem movit. Omnibus pro miraculo fuit. Stupor omnes admiratione rei tam insolite defixit. Zwyczaj znoszenia złego nieczułym czyni. Animus malorum assuetudine occalluit. Animis callum obduxit malorum consuetudo. Animi malorum usu ac consuetudine obduruerunt, callum contraxerunt, malorum sensum amiserunt.

Occasio. Powód, sposobność. Locus, tempus, facultas, causa, ania. Masz czas pogodny dobrze się sprawić. Magnum theatrum tibi gloriæ panditur. Patet factus cursus virtutis. Materia crescendi per summam gloriam tibi suppeditatur. Nactus es egregiam opportunitatem ad præclara in omnes merita. Gdy czas potemu, użyć go na dobre. Occasionem, quæ se offert, non omitte. Arripe oblatam temporis opportunitatem, facultatem. Noli occasionem, quam casus aperuit, è manibus dimittere. Oblata facultate, ne tibi ipse desis. V. Facultas.

Occido. Zabijam. Interficio, interimo, caedo, neco, mædo, jugulo, perimo. Vitam eripio. Luce communi privo. De medio tollio. Necem assero. Vitam aufero.

Wielu zabito. Multi homines morte delicti, è numero vivorum exturbati sunt. Atrox mortalium multorum cedes est facta, edita, perpetrata. Barbara militum crudelitas vix multorum sanguine expleta est. Multis oblata, vel illata est mors. *Sam się zabił.* Mortem sibi, conscivit. In gladium incubuit. Manus sibi intulit. Facti diem manu ipse sua occupavit. Latus gladiò hausit, mortisq; diem antevertit.

Occupatus. *Zabanny.* Impeditus, distractus, implicatus, dissentus. *Barzo zabanny jeslem.* Multis, gravibûsq; occupationibûs distineor, implicor. Gravissimis rerum susceptarum oneribûs premor. Noctes & dies non uno in opere urgeor. Multarum rerû cura animum distinet. *Juz nie jeslem zabanny.* Jam otii habeo pluculum. Otii nunc aliquid nactus sum. Confectis iis negotiis, respiro nunc aliquantulum. Expedivi me molestis occupationibûs, aut certè relaxavi.

Occupo. *Opanowac.* Obsideo. Praesidiis devincio. Usurpo, possideo. *Caty poniat opanowac.* Provinciam totam sua ditionis fecit, in ditionem suam, sub imperium redegit, ad imperium adjunxit. *Cudze dobra mogą opanowac.* In bona & possessiones alienas invasit. Bonis, fundisq; patriis aliquem exturbavit. De possessione dejecit. Se in alicuius copias ingurgitavit. In fundis illius violentus consedit.

Occur-

Occurro. Zabiegam, wstominam sobie.
 Obviam eo. Obviam fio: In mentem venit. Nic mi w ten czas na pamięć nie przyszło. Diu cogitanti nihil succurrit. Nihil in mentem inciderat. Idonei consilii nihil suppetebat, To jedno mi przyszło. Ea subiit animum cogitatio unica. Illud unum animo obversabatur, in animo versabatur. Illud unum se obtulit, ostendit.

Oculus, Oko. Lumen. Acies, quā cernimus. Usus. Oculorum est in nobis sensus acerrimus, quorum tum intentione, tum remissione, tum coniectu, tum hilaritate motus animorum significamus.

Odiosus. Przykry. Molestus. Odio dignus. Invisus. Przykre drugim z tobie obcowanie Abest consuetudo tua ab omni suavitate. His tuis moribus, hac agendi ratione sit, ut nemo te ferat. Quis tuam consuetudinem expetat, carentem omni solatio, omni suavitate, nulla re jucundam.

Odium. Nienawiść. Invidia. offensa, offensus. Pycha rodzi nienawiść. Arrogantia offendit animos hominum, invisum te plerisque facit, multorum mentes, sensusque vulnerat, odium creat, gignit. Arrogantia est, quæ gratiam omnem convellit, omnium voluntates à te alienat. W wielką napaść nienawiść. Magnam subii, sustinui invidiam Multorum premor odiis. Multorum odia in me converti. In mul-

multorum odia, offensioneſq; irrui, incur-
 ri. *Wſzyſcy dobrzy mają cię w nienawiſci.*
 Omnes boni te inexpiabili odiō detestan-
 tur, & execrantur. Omnes tuum aditum,
 ſermonem, aſpectum fugiunt & horrent.
 Omnes boni capitali odiō à te diſſident.

Offendo. *Obrażam, napadam, dopu-
 ſzczam ſię.* Offenſioni ſum. Offenſionem
 afferō. Injuriam facio: incurro in rem: pec-
 co. *Nie chciałem onego obrazić.* Nihil in
 illum paulō gravius cogitavi. Nolui ho-
 minem injurioſiūs lāceſſere, tractare. Non
 volui hominem aſperius accipere.

Officium. *Uczynność, powinność, urząd.*
 Humanitas, ſtudium. Benevolentix ſigni-
 ficatio: Munus, partes. *Doznał meę uczyn-
 noſci.* Tuis in rebus toto pectore, cunctis
 viribūs contendam. Nervos omnes, ubi res
 tuæ poſtulabunt, intendam. Omnem ope-
 ram, curam, ſtudium in tuis rebus ponam,
 conſumam. Mea ſtudia nuſquam deſidera-
 bis. Reſ tuas omnes omni diligentia com-
 plectar. Meum in te ſtudium iis maximè
 rebūs declarabo, quas te velle cognovero.
 Vincam meis officiis cogitationes tuas.
 Nunquam mihi tui aut colendi, aut ornan-
 di voluntas deerit. Quibuſcunq; in rebus
 tibi commodare poterō, nuſquam deero.

Omnis. *Każdy, wſzyſtek.* Cunctus, u-
 niverſus. Ad unum omnes. *Wſzyſcy lo-
 bie niſzują tego zwycięſtwa.* Omnium ge-
 nerum, ætatum, ordinum homines, omnis
 for-

fortuna ac loci, omnes populi, cunctaq;
gentes, singuli & universi de hac victoria
latantur. Cum à summis, mediis, infi-
mis, tum deniq; ab universis victoria hac
ingenti latitiâ celebratur.

Onus. Ciężar, praca. Ciężar mam
wielki. Onus laboris maximum in me re-
cepi, suscepi, Onere premor, ac penè op-
primor gravissimo. Onus cervicibus meis
impositum est immensum. V. Opera.

Opera. Praca, robota. Studium, la-
bor, cura, industria. Wielem pracy tożył
na nauczanie się Greckiego języka. Gracis
literis multum opera dedi. Multam curam.
operamq; ad Gracas literas contuli. Mul-
tum opera tribui Gracarum artium ma-
gistris. Daremna moja praca była. Operam
omnem lusi, perdidi Nihil tanta conten-
tione profectum est. Oleum ac operam per-
didi. In ea re operâ abusus sum.

Opinio. Mniemanie. Sententia, sensus,
existimatio, conjectura Jedno jest wżyskich
rozumienie. Omnitum firmata consensu opi-
nio est Idem omnes spectant, probant, se-
quantur. Opinionum nulla est varietas.
Eodem concurrunt omnes sententia. Una
est consentiensq; vox omnium. Zaden mię
od tego rozumienia nie odwieǳie. Nemō mi-
hi eam opinionem eveilet, ex animo excu-
tiet, me de sententia dimovebit, depellet,
abducat.

Oppugno. Dobynam, szturmuję. Im-
pu-

pugno. Arma contrà fero. Oppugnationem infero. *Miaſta dobywał.* Admovit urbi exercitum. Urbem exercitu circumdedit, cuniculis, aliisq; operibùs oppugnavit. Muſos tormentis quaſſatos labefactavit. V. *Obſidio.*

Opto. *Zycze.* Cupio, deſidero. Vota facio. *Exopto Zycze ci ſzczęſliwego powodzenia* Hanc rem feliciter evenire cupio. Velim tibi proſperè evenire, quæ facta ſunt. Id tibi DEUM fortunare volo.

Oratio. *Mowa.* Sermo, concio. *Mowa dobra.* Oratio ſcripta elegantiffimè, ſententiis & verbis, bonis artibùs inſtituta, curis & vigilis elaborata, diu & multis lubricationibùs commentata, ſapientiſſimis ſententiis & gravibùs verbis ornata atq; perpolita, compoſita, ornata, & artificio quodam ac expolitione diſtincta, conſperſa verborum & ſententiarum floribùs, luminibùs, cohærens & æquabiliter fluens. Oratio, quæ mirâ verborum ac rerum copiâ efflorefcit. *Mowa zła.* Diſfluens, diſſoluta, turgens & inflata, jejuna, arida, exilis, exanguis, priſcis, aut duriter translatis verbis compoſita, anguſta, neq; perfecta, neq; concluſa.

Orator. *Kraſomówca.* *Wyborny kraſomówca.* Orator eſt, cui ſummam copiam, facultatemq; dicendi natura largita eſt. Orator, in quo plus curæ, an natura ſit ad omnem

omnem eloquentiam, non facile dixerim. In dicendo copiosus. Hominum disertissimus. In quo tanta ingenii ubertas, tanta in dicendo jucunditas, ut illa, quæ extorquet, imperare eum credas. Unus suæ ætatis regnare in judiciis dicitur. Nitidus & candidus orator, & quodam modo præferens in dicendo nobilitatem suam.

Ordino. *Szykuje*. Compono, constituo. In ordinem redigo, digero. Ratione dispono. *Szykuje wojsko*. Aciem constituo, compono, struo. In certum ordinem milites cogo. In certas partes milites distribuo. Ordines instruo.

Ordo, *Porządek, stan*. Ratio, dispositio, collocatio, classis hominum. Natio. *Nie porządkiem nie uczyniono*. Perturbata & confusa erant omnia. Gesta sunt omnia præposteris temporibus, confusis personis, perturbato ordine.

Origo. *Początek*. Principium, initium, causa, ortus, stirps, fons, caput. *Ten był wszelkiego utrapienia początek*. Inde namque omnium malorum principium Hoc caput mali. Inde malum omne dimanavit, profluxit. Inde tot mala nobis creata sunt, in nos redundarunt, in nos profecta sunt. Ab illa scintilla tam triste incendium exarsit. Is casus tot nobis mala peperit, genuit.

Orno. *Zdobie*. Exorno, illustro, horneſto,

nesto, decoro. Ornatum afferro. Ornamenta congero. Ornamento sum, paro, adorno, instruo. *Nauki wielce zdobią człowieka.* Maximum homini accegit ex literis ornamentum. Literæ homini maximum ornamentum afferunt, conferunt. Literæ hominem exornant, illustrant, ornatum efficiunt.

Oro. *Proszę, modłę się.* Rogo, obsecro, obtestor. *Modlić się.* Precari. Preces fundere. Precibus sollicitare, votis supplicibus fatigare DEUM. DEUM precibus quam religiosissime colere, venerari. In ardentissimam precationem se effundere. DEO ardentem supplicare. Dies noctesq; in precando ponere. DEUM per preces suppliciter consulere. Divinam opem implorare. *Nabożnie się modlić.* Iunctas manus ad cælum attollere, & animum ad DEUM transferre. Coniunctis manibus, versisq; in cælum oculis, statas precationes cum ardentissima cogitatione & pietate distinctè citra festinationem pronunciare.

Osculor. *Całuję.* Svavium do. Dissvavior. Osculum do, fero. *Ziemię pocałował.* Piò osculò terram contigit, appetiuit. Terræ osculum dedit, tulit. Terram dissvaviatus est.

Ostendo. *Pokazuję..* Demonstro, indicō, declaro, propono, doceo. *Zupełnie to pokazałem.* Digtū in rem intendi. Rationes, demonstrationes, quæ vim afferrent, congesti.
Ut

Ut se res haberet, clarè exhibui, explicui, demonstravi.

Otior. *Próżnuję. Nihil ago. Celso, vaco. Nie będę próżnował.* Non ero feriat-
us à nostris literis. Non ità complectar,
sequar otium, ut desidia me dedam. Non
committam, ut otiò distuam, tabescam,
langveam. Etsi nihil est, quod agam, non
tamen indormiam. *Szpetna rzecz próżno-
wać.* Turpe est compressis, quod ajant,
manibùs sedere, otiò, situ, desidià marcesce-
re, otio se tradere, cessatione torpescere,
otio, segnitie demittere animos.

Otium. *Czas, odpocznienie, próżnowa-
nie.* Tempus, spatium. Vacuum tempus.
Cessatio libera. Quies, facultas vacui &
liberi temporis *Feżeli mi czas pozwoli, bę-
dę do ciebie pisał.* Si otium erit, si per
occupationes licebit, si è negotiis emerfero,
respiravero, si ab occupationibus me expedi-
vero, relaxatus fuero, si me iis rebus, quibus
nunc implicatus teneor, explicavero, si
quid otii dabitur, literas à me quàm pri-
mùm accipies. *Użys.* In otii portum con-
fugere.

P.

Pacificor. *Ułmaniam się, zrękomąć, star-
gonąć się.* Pactum, vel pactionem, vel foe-
dus facio, ferio, conflo. *Użys.* Pacifici sibi
præmium ab aliquo.

Paco. *Przejednywam, uspokajam.* In
tranquillum redigo. *Sedo. Feżycze się ten*
na-

narod nie uffokoil. Populorum istorum animi à superiore bello nondum resederant. Nondum penitus eorum turbæ ac seditio-
nes compressæ erant ac cohibitæ.

Pactum. Umowa. Conveniunt, conventio, decissio. *Podług umowy w/zysko uczynię.* Qua pactione obstrictus teneor, qua conditione tecum pepigi, decidi, integrè & summâ fide à me. servabitur *Użys.* Pacto stare. In conditione atq; pacto manere. Nescio, quò pacto fiat.

Paganus. Wieśniak, wiejski. Nulli in hac urbe sunt pagani, nulli montani.

Paganus. Poganin vulg. Priscæ superstitionis sectator. Falsorum Numinum cultor.

Palleo. Blednieję. Zbladł od strachu. Exanguis ac palliore deformis constitit. Oris exanguis notas pallor confuderat. In pallorem verti. Pallore infici.

Palpo, vel palpor. Posoblebuję, głaszczyć. Palpari aliquem. Palpum alicui obtrudere. Palpò aliquem percutere. V. *Adu-*
lor.

Par. Równy, Parilis, æqualis, similis. *Równy me w/zyskim tobie jestem.* In eadem æquatione gratiæ ac dignitatis sumus. Omnia mihi propè paria sunt tecum. *Æ-*
quas habemus partes. Wet za wet oddam. Par pari referam, reddam. *Przysłoi.* Dubito, quid me facere par sit.

Parascève. Wielki Piątek. Dies redem-

dempti orbis memoriâ facer. Funestissimus post natos homines dies, qui salutis nostræ Parenti, Authori, Vindici, sanguinis pretiò stetit.

Parco. *Przepuszczam, folguę. Godzien jesteś, aby ci odpuszczono. Veniam, impunitatem mereris. Dignus es, ut tibi delicti gratia fiat, ut ad hanc culpam con-niveatur. Od Kościółów bamował się nie-przyjacieli. Templis temperatum est. Ira belli à Templis abstinuit. Nie folguj nam. Nihil laxamenti nobis datur. Nulla nobis à labore vacatio.*

Parcus. *Skąpy, oszczędny. Nimum attentus ad rem es. Maximum vectigal in parsimonia reponis. Sumptui parcis, sed restrictè nimum, ac penè fordidè. Parsimonia illa tua non longè abest à for-dibus & malignitate.*

Pario. *Rodzę. Factis sibi maximam gloriam peperit. Voluptatem, aegritudinem ea mihi res peperit.*

Pars *Część, strona, rozróżnienie. Był z strony Pompejusza przeciwko Cesarzowi. Pompeii partes fovit. A Pompeio stetit. Su-as cum Pompeji rationibus conjunctas ha-buit. Żadnej się strony nie trzyma. Nullis partium studiis infectus est. Inter utramq; partem in diu manet. Urząd, funkcy. Personam aliquam & partes sibi depolcere. Alicui imponere, dare partes gerendæ rei. Has ego partes volens suscepi, ago, obtri-neo.*

neo. *Po wielkięć części.* Majorem diei partem desideo. Noctis magnam partem vigilavi. Magnam partem tuis rebus occupo. *Ufus.* Primas alicui dare, cedere, tribuere partes. Primas facile tenet, ferat partes. Multa in utramq; partem mihi occurrunt. Accipere in optimam partem. Pro virili parte. Ex magna aliqua parte assentior. In omnes partes intentus. Ab omni parte beatus.

Particeps. *Uczestnik.* Confors, socius. Non expers. *Uczyn mię uczestnikiem pochwał twoich.* In societatem laudum tuarum me admitte, venire patere. Partem aliquam tuę glorię in me deriva, transmove. Patere, ut aliquid ex ista laude mihi decerpam. *Uczestnicy winy niech też będą uczestnikami karania.* Eodem scelere contacti, in parte quoq; poenę sint, in partem etiam poenę vocentur. Qui se sceleris contagione contaminaverunt, iis æqua etiam societas poenę sit.

Participo. *Uczestnikiem jestem, uczestnikiem czynię.* Impertior, communico. Particeps fio. Aliquid decerpo. *Podziel się łupem ze mną.* Partem pręda mecum communica. Effice, ut de tua pręda participem, ut in partem pręda veniam.

Parvus. *Mały.* Pusillus, exiguus, modicus, tenuis, minutus. *Małe dobrodziejstwo.* Tenue, leve; & contemptum munus est. Perexiguum, minutum munus.

Pascha

Pascha. Wielkanoc. Dies, quô memoria redeuntis in vitam Christi Servatoris nostri recolitur, ac celebratur. Augustissimum anni tempus, sanctisq; gaudiis refertissimum, quô Christi de morte triumphantis memoria per orbem universum celebratur.

Passio Domini. Męka Pańska. Historia Servatoris, nostrâ causâ cruciatus ac mortem passi. *Roshamigtywać Mękę Pańską.* Acerbissimos Christi Servatoris nostri cruciatus, mortemq; pro genere humano obitam grata recordatione recolere. In Christi acerbissimis tormentis, cruciatibus ac morte cogitationem defigere. *Kazanie mieć o Męce Pańskiej.* De Christi acerbis cruciatibus & excessu, de funestissima Servatoris nostri cade ad populum verba facere.

Patefacio. Odkrywam, otwarzam. In lucem profero. Divulgo, aperio. *Uusus.* Periculorum signa indagavit, patefecit, protulit. Ea res fenestram ad omnem nequitiam, latam avaritiæ viam patefecit Patefacere & illustrare veritatem. Iter hostium internecone patefacere. V. *Prodo.*

Pateo. Otworem stoję. Apertus sum. *Uusus.* Patet Janua. Huc tibi aditus pate-re non potest. Patent hac, & in promptu sunt omnibus. Non omnibus idem cursus in coelum patet. *Róściągga się daleko*

leko. Hæc ars latissimè patet. Ejus beneficia latè patent.

Pater. Ociec. Procreator, genitor, factor, educator, altor. *Ufus* Patre natus est sapiente, sancto, severo. Patrum nostrorum ætate, memoriâ. Patres conscripti. Pater patriæ. Paterfamilias.

Patiens. Cierpliny, trwały. Barzo jest *cierpliny.* Ultima omnia animò non æquò solum, sed magnò fortiq; sustinet. Singularia sæpe edidit patientiæ exempla. Hilari animò dura omnia devorat, concoquit.

Patienter. Cierpliwie. Placidè, sedatè, moderatè. Tranquillò, æquò, animò. Leniter ac leviter. Non repugnanter. Fortiter.

Patior. Cierpie, dopuszczam. Fero, perfero, tolero, perpetior, sustineo, subeo, permitto, sino, quiesco. *A kto to ma cierpieć?* Quis ultra perpeti & sufferre possit? Quis non stomachetur, acerbè ferat? Quis tot molestias tacitus, vel silens devoret, concoquat? Quis patientiam in tanta insolentia non abrumpat? Quis est animò aut tam remissò, aut tam ferreò, ut tam atque ci calumniâ non moveatur? *Nie masz biedy, ktoreyby nie cierpiał.* Tentata omnibus modis ejus est patientia. Nulla est calamitas, in qua illum fortuna non exercuisset. Perfunctam una calamitate, alia rursus ac alia excepit. *Ufus.* Non feram, non

pa.

patiar, non sinam. Non, modò facilè patior, sed etiam gaudeo te abire. Non patitur se illigari negotio. Quantum meus pudor & dignitas patiebatur.

Patria. *Oycyzna*. Sedes natales. Natale solum. Terra parens,ATRIX. Patrium solum. *Wicze Oycyzne opuszczasz?* Domestica igitur hac sede, quà nihil jucundius, migrabis? Cælum hoc, sub quo natus es, terram, quæ te genuit & aluit, dereliques atq; relinques? Nihil adeò te tenet solum patriæ, in quo genitus es, ut migrandum tibi indè putes?

Patrimonium. *Oycyzna, dziedzictwo*. Hereditas. *Ufus*. Patrimonium per scelus & luxum comedere, devorare, conficere, consumere, effundere, dissipare, dilapidare. Patrimoniò aliquem deicere, spoliare. E patrimonio expellere. Filio meo satis amplum patrimonium relinquam, memoriam nominis mei.

Patrocinium. *Obrona*. Defensio, advocatio. *Ufus*. Deserti alicujus patrocinium suscipere, arripere. Patrocinium repudiare, recusare.

Patronus, *Patron, obrońca, opiekun*. Defensor, custos, tutor, propugnator. In cujus fide & clientela aliquis est. *Prokurator w sprawach naylepszy był Cycero*. Patronus Ciceroni conferri nemo potuit, nequè eloquentiâ, nequè studiò, nequè fide. In judiciis, in foro, in forensi munere, in

tractandis causis, in causarum patrocinis nemo par Ciceroni fuit. *Ufus.* Aliquem suæ causæ patronum adoptare, adsciscere, adhibere.

Paucus. Mało ich. Rarus, modicus. Perpauci. Minus multi. Mało teraz ma Rzeczpospolita ludzi dobrych Magna est penuria, magna orbitas virorum in Republica præstantium. Paucis atq; admodum paucis egregiis civibus instructa est Respublica. Quotus quisq; est, qui emineat? Summa est infrequentia, exiguus numerus præstantium virorum. Virorum excellentium minima est copia. Arctior est, quam pro tanta multitudo civium, bonorum numerus. *Ufus.* Paucis te volo. Paucis absolvo. Ad pauca redigo. In pauca confero.

Paveo. Boję się. Timeo. Bali się mŕzyſcy. Pavor occupaverat animos. Pavor invaserat omnes. Subitò pavore concussi, perterriti. Voce per metum suppressa, exangves, attonitisq; similes stabant. *Ufus.* Pavet animus ad memoriam rei.

Paulò. Trochę. Haud multò. Trochę potym, po chwili. Interjectò haud magnò spatiò. Haud multum interim temporis fuit. Haud multum processit hora, cum

Pauper. Ubogi. Inops, egenus. Parvis copiis ac facultatibus præditus. Ubożuchny. Tenuissimis, ac ferè nullis opibus est

Sum-

Summâ conflictatur inopiâ. In maximis rei domesticæ difficultatibus, angustiis versatur. A fortunæ bonis imparatissimus.

Paupertas. *Ubóstwo*. Tenuitas. Angustia rei familiaris. Egestas, penuria. *Do ostatniego ubóstwa przyszedł*. In eas redactus est angustias, eò est à fortuna dejectus, turbatus, ut inopiâ premeretur earû rerû, sinè quibus vix, ac ne vix quidē hominû vita sustentatur. Domesticis malis ita est impeditus, ut ad rastros, quod ajunt, illi res rediisse videatur. *Użus*. Si paupertas momordit, cogita, multos fortunæ injuriâ lapsos sustentari tamen, & rursus ergi.

Pax. *Pokój*. Concordia, otium, tranquillitas. *Prosić o pokój*. Legatos, deprecatores de pace mittere. De pace agere. Pacem orare, exposcere. *Pokój uczynić*. Pacem conciliare, conficere, jungere. Fœdus icere, facere. Datâ dexterâ fidem amicitiae sancire. Bellum pace componere. Ab armis discedere. *Pokoju kondycye odrzucone*. In has leges pax coalescere non poterat, non convenerat. Ad has conditiones ut descenderent, perpelli non potuere. *Niezgodnych pojednać*. Pacem & concordiam inter dissidentes constituere. In gratiam reducere. Discordiam dividere, sedare. *Pojednać się*. Redire in gratiam. Odia deponere. Simultates, inimicitias dimittere, oblivione voluntariâ conterere. Injuriarum memoriam ex a-

nimo delere. Bez urazy to moję czynić
możesz. Pace id quidem mea, integrā
gratiā meā facere potes. Non ingratis meis
id egeris. Id tu si feceris, in bonam par-
tem acceptum iri existima. Od pogra-
nicznych mieliśmy pokój. Foris nihil tur-
batum est. Ab externis armis otium fuit.
Ufus. Pace terrā mariq; partā. Pacem ir-
ritam, infectam facere. Pace Magistri di-
ctum sit.

Peccatum. Grzech Delictum, noxa,
crimen, culpa, maleficium. Animi labes.
Grzeszysz śmiertelnie. Lethali noxā te ob-
stringis. Mortiferum facinus in te admit-
tis. Nefarium scelus suscipis, perpetrās.
Grave piaculum, nefas contrahis. Od po-
wzednich grzechów sprawiedlini nawet nie
ś wolni. Minora piacula, leviores noxas
ne iusti quidem penitus effugiunt. Cul-
parum minimarum sordes vel iusti eti-
am contrahunt. Justorum quoq; pauca
admodum sunt, qui se quotidianz vita
maculis non interdum coinquinent, la-
be aliqua polluant. Grzech pierworodny
Nativa animorum labes. Infitum naturae
crimen. Primi hominis crimen in poste-
ros omnes lethali contagione transfusum.
Nie maż grzechu, którego by nie popełnił
In omni icelerum genere volutatus est
Omnia ille flagitia, omnes impunitate
suscepit, in se admisit. Nullum facinus
tam scelestum est, quō se ille non con-
tami-

aminasset. Tegom grzechu nie popełnił.
 Integrum me ab hac culpa præstiti. Hac
 celeris labe nunquam infectus fui. **Biorę
 a sie ten' grzech.* Hanc culpam ego præ-
 tabo. Hanc ego noxam in me transmo-
 veo.

Pecco. Grzeszę. Delinquo. Culpam
 suscipio, contraho. Scelestum facinus edo.
om zgrzeszył? Quod ego concepi, in me
 admisi scelus? Quod nefas contraxi? Quam
 concepi maculā? Quam culpā, quam noxam,
 quod maleficio admisi? Quid a me fa-
 tum impiē aut sceleratē? *Ufus.* Multa pec-
 care solemus in dies. Peccare est tanquam
 transilire lineas.

Pectus. Pierśi.

Pecunia. Pieniądze, majetność. Num-
 mi, argentum, opes, divitiæ, fortunæ,
opiz. Zbieram pieniądze. Multum num-
 morum ex quæstu quotidiano conficio. In-
 gentem pecuniam conflo, cogo, conge-
 ro, construo, coacervo. Redigo permagnam
 pecuniæ vim. Pieniężny. Argenti signa-
 ti vis illi ingens est. Affluit, abundat pe-
 cuniā. Bene nummatus est. Opibus flo-
 ret, viget. *Wie wszystkie sztuki zbierania
 pieniędzy.* Omnes pecuniæ parandæ ratio-
 nes perspectas habet & exploratas. Vias
 omnes emungendi argentō homines pro-
 bē tepet. Conficiendæ pecuniæ articulos
 novit omnes. *Pieniądze stracił, przebu-
 lał.* Pecuniam omnem per luxum effudit,
 N3 dila-

dilapidavit, exhaust, adedit, devoravit.
Ufus. Pecunia proba: nota legitima. Num
 ini adulterini. Pecuniam foenori dare
 sumere, accipere. Pecuniam imperare.

Pellicio. *Wabię, przynabiam.* Allicio
 induco, invito, delinio, capio. *Ufus.* Ado
 lescens animum pellexit omnibus iis ir
 ritamentis, quibus ætas illa capi ac deli
 niri solet.

Pello. *Odganiam, wyganiam.* Arceo
 fugo, submoveo. *Godzien być z miasta my*
gnanym. Dignus, quem urbe exterminemus
 ejiciamus, quem tanquam pestem civita
 evomat. *Odpędzilismy nieprzyjaciela.* Ho
 stes statione pulsī, dejecti, & precipites
 campō exacti. Vim hostium vi fregimus
 & refutavimus, impetum ruentium re
 tudimus, trepidantes ex praesidiis detur
 bavimus.

Pendeo. *Polegam, wapię, wiszę.* Suspen
 sus sum. Hæreo. *Na tym wszystko zawisło.*
Cardo rei in hoc volvitur, vertitur. Ho
 caput rei est. *Ufus.* Ex imperitorum ser
 mone pendere. Salus nostra exigua spe
 pendet. Ex alieno consilio, nutu pende
 re. Vehementer animi pendeo. Vehemen
 ter animis pendemus, angimur.

Pensum. *Robota dzienna.* Pensum exi
 gere, conficere, absolvere. *Pensi nihil else.*
Pensi nihil habere.

Pentecoste. *Zielone świątki.* Dies Di
 vini Spiritus adventu ad memoriam ce
 lebris

lebris ac festa. Dies, quam Divini Spiritus ignitarum lingvarum specie delapsi adventus augustam, totoque orbe celeberrimam reddidit.

Percello. *Przerazam, przestraszam. Ta nowina mię przestraszyła.* Ejus rei mentio mentem mihi dolore impedivit. Accepto eō nuntio, frangi animum, affligi, debilitari sentiebam, exanimatus dolore, alienatus metu, luctuque, mutus, fractusque malis ingemui.

Percutio. *Uderzam, bię, przerazam.* Ferio, cado. *Ujus.* Fulmine percussus interiit. Percussit animum ea cogitatio. Percutere foedus cum aliquo.

Perditus. *Niecorliny, stracony, utrapiony.* Profligatus. *Ujus.* Homo profligatissimus, perditissimus, dissolutissimus. Amissis ac perditis rebus omnibus. Scelere & egestate perditus.

Perdo. *Gubię, utracam.* Amitto. Jacturam rei facio. Detrimentum accipio. *Wszystko utracilem.* Naufragium feci rei familiaris. Nihil mihi est reliqui. Eversa, profligata sunt fortuna mea. Nihil jam reliquum mihi fortuna facit. Omnia ad perniciem profligata sunt atque perdita.

Peregrinor. *Pielgrzymuję.* Peregrinus sum. Peregrē ago. *Rad pielgrzymuje.* Volupe est homini, terras incognitas, alias atque alias adire, obire, lustrare, peragrarē, terram marique vagari, cælum mutare, orbem crebris iti-

neribûs pererrare. De Loretu pielgrzymo-
wał. Ædem Dei-Parëntis Virginis, quæ
Lauretî summâ religione colitur, voti
solvendi causâ adiit. *Uſus.* Tu ſolus ho-
ſpes in hac urbe verſariſ? An aures tuæ
peregrinantur in hoc tam pervagato civi-
tatis ſermone?

Peregrinus. *Cudzoziemiec, przychodźci.*
Hoſpes, externus, alienus. *Pielgrzymów*
mile przyjmować. Advenas, exteros, eos, qui
abiunt à patriâ, domo, qui procul ab a-
micis & affinibus, qui non ſunt populares,
ejuſdem lingvæ, gentis, nationis, comiter
accipere, & amplecti. *Uſus.* Orator in nul-
la facultate rudis, tyro, peregrinus, &
hoſpes eſſe debet. Verba iſta peregrinum
aliquid olent, redolent, ſonant.

Perendie. Po jutrze.

Pereo. *Ginę.* Intereo. *Giniemy wſzyſcy.*
Occidimus. Conclamatum eſt de nobis.
Zginie wſzyſtko, jeſli nie daſz pomocy. Om-
nia ad interitum ruant neceſſe eſt, ni-
ſi ſuccurras. Ruere, ac deſlagrare omnia ne-
ceſſe eſt, niſi opẽ feras. *Rzeczy doczeſne prze-
tko ginę.* Voluptates corporis fluunt. For-
ma corporis fluxa eſt, atq; fragilis. Mo-
res ipſi eunt præcipites, deſluunt, decli-
nant. *Niech ginę doſtatki, byle cnota w ca-
łoci była.* Concidat authoritas, cætera
fortunæ præſidia fluant, occidant, dilaban-
tur, dum virtus ſalva ſit.

Perfectus. Doſkonały. Completus, ex-
poli-

politus, elaboratus. Omnibûs numeris absolutus. Maturus, &c. *Człowiek jest doskonały. Vir est perfectus, cumulatq; virtutis. In quo summa sunt omnia. In quo videas expletam formâ virtutis ac honestatis. Cujus virtus omnibûs numeris absoluta, omnibûs partibûs expleta est. Usus. Præclarè inchoata multa, nondum perfecta, & maturitatem adeptâ.*

Perfero. *Znoszę. Perpetior, tolero*

Perficio. *Udoskonalam. Absolvo, conficio, perago. Extrema persequor. Munus susceptum expleo. Jeszcze księgi nie dokończył. Nondû operi ultima manus accessit. Nondum perpolivi, elaboravi, elimavi rudè adhuc & informè ingenii partum. Jeszcze nie skończył, o czymem zamyślał. Nondum ad exitum deduxi cogitata mea. Nondum exadificavi, quod institui. Nondum pertexui, quod exoritur sum.*

Perfugium. *Ucieczka. Portus, praesidium, arx, asylum, receptus. Usus. Fortuna alicujus jactata ac naufragæ perfugium præbere. Improbis omnia perfugia obstruere. Omni perfugiô malos excludere.*

Periclitor. *Zostaje w niebezpieczeństwie. In discrimine verior. Periculum adeo. W wielkim zostajesz niebezpieczeństwie. Grave tibi imminet, imminet periculum. Salus tua hic agitur. Fortunæ tuæ periclitantur. Res tua periculum subit. In*

periculum adducitur, in discrimen venit.
 salus tua. Propè exitium res tua venit.
 Ad ultimam dimicationem res venit. Ul-
 tima vis paratur. Res tua in precipiti-
 stant & lubrico, in summo discrimine
 versantur. *W rónnym zostajemy niebezpie-*
czeństwie. Eòdem loci res tuae sunt, ac meae.
 In eadem fortuna veriantur res utriusq; no-
 strum. In eadem mecum navi es. Par-
 tem periculi sustines. Eadem utrumq;
 nostrum fortuna manet, urget. Haud
 meliore res tuae fortunaq; loco sunt, ac
 meae.

Periculum. *Niebezpieczeństwo.* Discrimen, dimicatio, experimentum. *Na wiel-*
kie mię narażił niebezpieczeństwo. In capi-
 tis periculum me vocavit, adduxit. Peri-
 culum mihi comparavit, creavit, struxit,
 conflavit, molitus est, facessivit, iniecit,
 intulit, attulit, intendit. In discrimen
 summum rem vocavit. Ad casum extre-
 mum res meas deduxit. *Czemu się boisz*
ndać się w niebezpieczeństwo? Ecquid non
 semel rem fortunae inclinandam das? Quid
 dubitas in incertam ire aleam, tendere
 in quemcunq; casum, rem in casum inci-
 pitis eventus committere, aleam jacere, ad
 casum res tuas, fortunasq; objicere, in ca-
 sum demittere, in discrimen te offerre,
 statem hanc forti animò subire, caput
 periculis objicere, periculum adire, in
 peri-

periculum te conijcere, immittere, res, fortunasq; in casum dare? *Zewsząd niebezpieczeństwo*. Periculis undiq; cingimur, premimur, includimur. Instant ab omni parte, impendent, imminent nova pericula. Periculi plus satis contractum est, ut in singulas horas capite dimicandum sit nostro. Inter tantas fortunæ minas quotidie de vita dimicandum est. *Jeszcześ nie uszedł niebezpieczeństwa*. Periculô nondum es defunctus. Summum discrimen nondum effugisti. Periculum nondum à capite propulsasti, depulisti. Nondum vacuus es à periculo, expers es periculi. Nondum in vado navis est. Nondum in portu navigas. Non defunt scopuli, ad quos offendas. *Nie prześlazony w niebezpieczeństwach*. Pericula addit non dubitanter. In quotidianis capitis insidiis, in maximis difficultatibus sui perinde similis. In locum quemvis precipitem non dubitat se committere. Omnem periculi procellam in se unum avertit.

Peritus. *Biegły*. Sciens, gnarus, exercitatus, intelligens. *Ufus*. Peritus ad usum & disciplinam belli, juris, legum, antiquitatis. Belli gerendi peritissimus. Doctus, & usu peritus.

Permano. *Dochodzę*. Pervenio, pentro, permeo. *Ufus*. Permanarunt hi sermones ad aures nostras. Dicta tua ad animos, ad permovendas mentes non per-

manant. Venenum potum permanat in venas.

Permitto. *Dopuszczam.* Concedo, sino, patior. *Dopuszczono,* ażeby do oyczyzny się wrócił. *Facultas* oblata, concessa est homini in patriam redeundi. Repetendæ patriæ facultas fuit. Datum id homini, ut patriam repeteret. Facta homini copia suos revivendi. Principis concessu, permissu, repetendæ patriæ potestas fuit.

Permoveo. *Pobudzam.* Commoveo, perperello. *Do tego mię ludzkość twoja pobudziła.* Adductus sum multis officiis tuis nulla spe commodorum. Hos mihi stimulos tua humanitas admovit. His me stimulis tua in me officia concitârunt. Ago hoc non spe præmii impulsus, sed tua incitatus humanitate. Debes hoc, quantumcunq; est, acceptum referre totum humanitati tuæ.

Pernicies. *Zguba.* Exitium, labes, pestis, calamitas. *Ufus.* Reipublicæ perniciem moliri, comparare. In perniciem allicujus incumbere. Perniciem à capitibus omnium depellere.

Perpendo. *Zważam.* Expendo, examino, cogito. *Zważ,* proszę, jako są próżne rzeczy owe. Attende, quæso, intentôq; animô intuere, animum tantisper adverte, animô, cogitationeq; percurrere ista, & vide, quàm vana sunt ista & inania. Punctum temporis in hoc desige, ut, quàm sint ista

ista inania, dispicias. Ad animum, quæso, paulisper refer, animò cogitationeq; depinge istarum rerum vanitatem. Expende, quæso, suisq; ponderibus examina inanitatem rerum omnium. Temporis partem aliquam in attenta istarum rerum cogitatione pone, justisq; rationum momentis expende, quam vana hæc sint ac inania. Seriam paulisper cogitationem, suscipe, & quam inania hæc sint, cum animo reputa.

Perrumpo. Wtargam. Dirumpo, perfringo. Vi aperio. Rzeczyski żołnierz przez oboz nieprzyjacielski przedarł się. Ferrò atq; audaciâ per confertos hostes viam sibi fecit. Se inter tela volantia intulit, infestamq; aciem diremit. Perfregit hostium cuneos, & disjecit. Per medios hostes audacissimè perrupit. Objectos hostium cuneos vi ac virtute perfregit.

Persequor. Nasłepuję na kogo. Sequor, insequor, infector. Upędzać się za nieprzyjacielem uciekającym. In tergis fugientium hærare. Fusos agere hostes. Extremos agminis carpere & morari. Novissimos premere. Vestigiis cedentium insilere. Hostibus instare, nec sui colligendi spatium dare. Acerrimo impetu in fugientes hostes invehi. Nie przestaje mię prześladować. Vexandi, oppugnandi, exagitandi, omniq; me injuriâ laceffendi finem nullum facit. Infensum, gravem, in-
te-

festum mihi adversarium etiamnum experior. Nusquam mihi desinit adversari, perniciem moliri, machinari exitium. Nunquam me consistere patitur. *Uusus.* Persequi jus suum. Bona sua lite & iudiciô persequi, repetere. Pharisaïam versibus est persecutus Lucanus.

Persona. *Osoba, urzqd.* Partes, munus, officium, larva. *Uusus.* Personam Principis egregiè sustinuit, gessit, tenuit, tuitus est. Personam magistratûs alicui imponere vel detrahere. Non capiunt angustia pectoris tui personam Consulis tam gravem, tam severam. Personatus, qui gestum vultumq; alium capit.

Peripicuus *Fasny* Clarus, evidens, apertus, manifestus. Minimè dubius. *Nauka ta nie jest jasna.* Res istæ non ita sunt in medio posita, sed à vulgi sensu intelligentiaq; disjuncta. Doctrina paulò magis est recondita, & puerili ingenio non satis æqua. Abhorrent ista ab adulescentum intelligentia, neq; satis sunt obvia.

Persvadeo. *Namawiam.* Fidem facio. Probo. Ad credendum duco. *Namônileś mię, ażebym się Filozofii uczył.* Tuo iussu & instinctu, te authore, duce adductus, ad Philosophiam me contuli. Tuis consiliis ac hortatibûs animum ad Philosophia studium adiunxi, adjeci, applicui. Tux vis orationis animum meum ab omni.

inmi alia cogitatione ad Philosophiæ studium traduxit. *Nie mogę tego na sobie wymodź, ażebym co do niego przemówił.* Inducere animū non possum, in animū inducere, imperare mihi, impetrare à me, adduci, inferre eam vim animo non possum: ut cum illo sermonem jungam, ut vultum ejus subeam, sermonemq; conferam, neq; adduci meā sponte, neq; ullā impelli, percelli ratione possum. *Nigdy mię na swe zdanie nie przecięgnie.* In suam sententiam nunquam me adducet, perducet. Sibi ut assentiar, nunquam me adducet. Hujus persuasū ac inductū ad aliam sententiam nunquam deducar. In suam sententiam nunquam me trahet, flectet.

Pertineo. Przenikam. Permano, permeo, penetro. *Il/us.* Vis celestium corporum ad plantas pertinet. Nervi toto corpore pertinentes. DEUS pertinens per omnes naturas. Sylva pertinet à flumine ad summas Alpes.

Pertinet. Należy. Attinet, spectat, attingit. *Partes meæ sunt.* To do mnie nie należy. Ejus rei culpa, zut infamia me non attingit. Nihil istud ad me. Mea res hic non agitur. Mihi isthic nec feritur, nec metitur.

Perturbatio. Pomieszanie. Motus animi turbidus. Affectio animi, confusio. Fluctuatio animorum. *Niepokój na umyśle ma być uśmierzony.* Opera danda, ut mens
tur-

turbido animi motu semper vacet; ne con-
dolescat, concupiscat, extimescat, efferatur
lætitiâ, nè voluptate, libidine, metu, aut
quavis aliâ animi agrotatione jactetur.
Absint tabifica mentis perturbationes mo-
tus turbulenti, jactationesq; animorum in-
citata, & impetu inconsiderato elata, ra-
tionem omnem repellentes. Sit animus
vacuus, liber, solutus à gravibus illis con-
citationibus, tam inter se dissentientibus
atq; distractis. Frangendi sunt ac compri-
mendi motus illi turbidi, ira, cupidita-
tis, &c. contrarii, inimiciq; rationis. Fer-
vor ille, concitatioq; animi ac commotio,
motus deniq; omnes rationi non obtem-
perantes cœercendi ac reprimendi. *Wiel-
kie jest rzeczy zamieszanie.* Impeditissi-
ma sunt Reip: tempora. Omnia sunt ru-
multus, timoris, fugæ plena. Omnia Di-
vina humanaq; jura permiscetur. Ma-
gno in motu temporum, magna conversio-
ne rerum, magna confusione & perturba-
tione versamur. *Użus.* Nulli perturbatio-
ni animi & fortunæ succumbere. Impetu
quodam animi & perturbatione potius,
quàm consiliô rei incitari. Sapiens omni
perturbatione vacat.

Perturbo. *Mieszam.* Turbo, concito,
misceo, confundo. *Pomieszany umysł jego.*
Confusus ex recenti morsu animi, nec lin-
gvâ, nec mente consistit. Meru, luctuq;
alienatus animus perturbationi succum-
bit.

bit. In magna perturbatione est, versatur, jacet.

Pes. Noga. Usus. Pedibûs iter facere, conficere. Pedibus mereri, stipendia facere. Ad pedes desilire, se dare. Ad pedes alicujus supplicē accidere, se projicere. Pedibûs flumen transmittere. Pedem conferre. Pedem referre. Pedem in alieno solo ponere. Trahantur per me pedibûs ista. Ex pedibus laborare. Pedum officio carere. Pedem à te discessi nunquam.

Pestilentia, Zaraza. Zaraza w ten czas cięszko pałowala. Grave tempus, annusq; pestilēns erat urbi agrisq;. Annus erat fœdus intemperie calī, maximeq; pestifer. Multiplici clade fœdatus erat annus, urbes, agrosq; urentē pestilentia. Contagio vulgabat morbos. Urbs assiduīs exhausta funeribûs. Urbs tota gravi pestilentia conflictabatur. Annum illum pestilentia infamem mors multorum fecerat. Vis pestilentia ingens urbem depasta, depopulata erat, multos eō annō mortales absumpsit.

Pestis. Zguba, zaraza. Pernicies. Usus. Nulla tam detestabilis pestis est, quæ non homini ab homine nascatur. Pestem machinari, alicui asferre. Pestem à Republica depellere, avertere, comprimere, reprimere, extinguere.

Peto. Proszę. Posco, postulo, contendo, exposco, flagito, imploro. Usus. Singu-

gulari studiô, majorem in modum à me petebat. Veniam, honorem petere. Contumelias, lapidibus, fraude, insidiis petere. Jugulum, sanguinem, vitam alicujus petere. Fugam petere. Fugâ salutem petere. Romam petere.

Petulans. *Rozpuszny, nienstydlivy*. Protervus, audax. *Rozpuszny miodzian*. Temerarii ac procacis adolescentis furor & protervitas frangi satis non potest. Effranta juvenis licentia in gyrum rationis duci non potest, non minis, non blanditiis ad officium redigi se patitur.

Philosophia. *Filozofia*. Studium, amor sapientia. *Ciebieśbym, żebyś się uczył*. *Filozofii*. Velim, ad philosophiam animum adjungas, studium tuum applices, te conferas, ad ejus studium scientia te adjungas, unde nascitur, atq; alitur moderatio vita, unde omnis ordo, ac tota recte vivendi ratio manat. Velim rerum humanarum, atq; Divinarum cognitionem studiosè colas, totò pectore complectaris. Tu, velim, juris ac honestatis omnis parentem Philosophiam, quantò poteris studiò complectare, omnes animi vires ad sapientia studium conferas.

Piger. *Lenivy*. Signis ad aliquid agendum. *Naylenivy*. Inertissima tegnitissimus homo. Quò nihil pigrius, nihil remissius. Somni plenus. Celsator. Naturâ socors & negligens. Ventri & somno deditus. Bo.

Bonum otium socordiâ atq; desidiâ conterit. Mollitiâ diffuit ac inertîâ. Otiô langvet. Is est, qui metu laboris obtorpetcat. Qui operi & negotio indormire soleat. Langvori se totum dedit.

Pignus. *Zadatek, zastana.* Fiducia. *Daję w zastawę księgg.* Pignus do librum hunc, pro pignore trado, pignori do, pono, oppignoro. *Biorę w zastawę.* Pignus capio librum, pignus aufero, fiduciam capio. *Ufus.* Vadem, prademq; habeo virtutem, rerum, quas gessistis. Pignoribûs cogere. Multis magnisq; pignoribûs me sibi obligatum tenet.

Pingo. *Maluję.* Picturâ exprimo. *Pięknie odmalował.* Singulari expressit atq; exornavit artificiô. Politissima arte perfecit. Coloribûs illustravit, effluxit, adumbravit. *Dobry był z niego malarz.* Pictor erat egregius, pingendi arte præstantissimus. Penicillô nihil non imitabatur felicissimè. Naturam ipsam non modò adæquare, sed etiam superare pingendi artificiô videbatur. In adumbranda cujuscunq; rei specie & forma nemini secundus erat. *Człowieka jak żywego odmalował.* Veri ac spirantis vultûs speciem effluxit, expressit. Ex verò vultum hominis reddidit. Imaginē dedit ad nativi oris formā mirificè expressam. Effigiem ad germanam oris speciem mirificè expressit.

Pius. *Pobożny.* Religiosus. Qui pietatem

tem colit. *Nie barzo nabożny jesteś.* Sunt, qui pietatem in te desiderent majorem. Minus religiosè, quàm conveniat, sacris operam das. Abest à te pietatis ille ardor, quem Divini cultûs ratio à nobis postulat. Parùm piè in iis versaris, quæ ad religiosum Nominis cultum pertinent.

Placeo. Podobam się. Satisfacio, arri-deo. Cordi est. Probatur. Jucundum videtur. *Barzo mi się list twój podobał.* Literæ tuæ mihi perjucundæ fuere, maximopere me oblectârunt, maximè jucundæ acciderunt mihi, vehementer mihi probabantur, mirificam ex literis tuis voluptatem cepi, planè mei stomachi fuere; ut perfectæ epistolæ speciem, adamavi tuas literas: tam grata fuit, quàm quæ gratissima. Non parum voluptatis præbuere tuæ mihi literæ.

Placo. Blagam. Lenio, mitigo, reconcilio, expio. Ublagam Człowieka. Iram hominis mollire, animum permulcere perfacile fuit. Nullò negotiò perfectum est, ut ira homini caderet, ira defervesceret. Iram hominis facile repressi. Nihil laboris erat mollire hominis animum. *Starano się naprzód ublagac Boga.* Prima cura erat, pacem DEUM, casâ hostiæ-exorare, Divinum Numen iceleribûs violatum, precibûs, cæcis victimis expiatoriis sacris ritè perpetratis, placare,

Pla-

Planities. *Równina*. Campus; æquor.
Rozległa równina. Campestris regio, in
 qua liber prospectus oculorum ad ea eti-
 am, quæ procul recessere, permittitur.
 Intermissa collium planities Sub radici-
 bus montium spatiosa planities procum-
 bit. In æqua ubi descenditur, velut va-
 sti maris, sic immensa panditur planities:
 ut subjectos campos terminare oculis haud
 facile queas. Montes inter, vastâ porrigi-
 tur planities.

Plausus. *Pochwała*. Applausus. admur-
 muratio. Clamor index lætitiæ. Studium
 populi. *Powiedział z pochwałą*. Magno plau-
 su accepta est ejus oratio. Dicentem con-
 secutus est strepitus, & grata concionis ad-
 murmuratio. Omnes orationem ejus plau-
 su profecuti sunt.

Plebejus. *Naywięcøy poßòłstwo zara-
 za umorzyła*. Per ignota capita evagata vis
 morbi est. Sordidissimus quisq; opportunior
 cladi fuit, quam pestilentia civibus in-
 tulit. Infimum genus hominum certius
 à pestilentia periculum adiit. *Użs*. Ple-
 bejō sermone ūti. De Plebeja face sellu-
 lariorum.

Plebs. *Poßòłstwo*. Vulgus, turba. In-
 fama fex populi. Misera plebecula.

Plenus. *Pełny*. Refertus, repletus, af-
 fluens, frequens, perfectus. *Pełno zół-
 nierzy*. Urbes militibus complentur, one-
 rantur. Referta militibus omnia & inun-
 da

data. Nulla regionis pars à militibus vacua. Nullum in Provincia oppidum, nulla in oppidis domus militaribus praesidiis non oblectsa. Disposita sunt per omnia urbis loca firmissima militum praesidia. Praesidiis loca urbis omnia tenentur. *Ufus.* Plenò ore laudare aliquem. Ratio belli gerendi plena fidei & pietatis.

Plus. Więcej. Magis, ampliùs, ultrà, pràter. *Nie chcę się tobie więcej przykrzyć.* Non progrediar longiùs. Non plus negotii facelsam. Non exequar rem uberioriùs. Non excedam modum. Non fatigabo te suprà, quàm velis. *Więcej uczynię, niżbyś się spodziewał.* Expectationem tuam mea diligentia vincet. Plus, quàm pro virili parte, oneris ac muneris suscipiam. Paulò etiam longiùs, quàm officii fines postulant, progrediar. Ampliùs etiam, quàm officii ratio postulat, à me expecta. Suprà vires se extendet mea industria. *Ufus.* Plus, plusq; te in dies diligo. Tantundem, & plus etiam vales gratià.

Pluvia. Deszcz. Imber. Caelestes aquae. *Wielki deszcz padał.* Procellae largum imbrem excussere. Imber torrentis modò effusus est maximus. Densò operuit campum nimbò foeda tempestas. Sollicitatis procellà nubibus densius imber in terram demittitur. Repentè ingentibus procellis effusus est imber. Ingenti fragore cæli
pro-

procella effusa est. Nimbus cum fragore
 cæli decidens obstrepebat. Imber ingens
 grandine mistus omnia turbabat. Procel-
 la ingens imbrem vix sub tectis tolerabi-
 lem effudit. Tanta vis aquæ dejecta fue-
 rat; tanta repente cælō inissa vis aquæ,
 ut itinera abrumperet. *Ustawnicznie deszcz*
padał. Imbres continui campis omnibus
 inundantes, iter propè intercluserant.
 Aër concretus in nubes cogeatur, humo-
 remq; colligens, terram augebat imbribus.
 Tanta erat continuatio imbrum, ut cam-
 pi nimbō obruti coelestibus aquis resta-
 gnarent.

Pœna. *Karanié.* Supplicium, animad-
 versio, mulcta, incommodum. *BOG cię-*
szko krzywo przysiężców karać będzie. DE-
 US graves de perjuris pœnas expetet, re-
 petet, perjuris graves pœnas irrogabit,
 gravibus pœnis perjuros afficiet, gravibus
 suppliciis addicet, perjurium gravi sup-
 plicio vindicabit, de perjuris grave suppli-
 cium sumet, perjuros gravi pœnâ mul-
 tabit. *Cięszką odniosą karg.* Pœnas dabunt,
 luent, ferent, sustinebunt gravissimas.
 Gravissimas ad pœnas & supplicia tra-
 hentur, rapiuntur. Pœnas suscipient. *Nie*
wydziejz karania. In pœna eris. In pœnis
 hærebis. Pœnam non effugies. Pœnam per-
 solves integram. Supplicium non condo-
 nabitur. *Ujuz.* Pœnam persequi judi-
 cio

ciò ab aliquo. Judiciorum poenīs obligari, teneri.

Pœnitentia. Pokuta, žal. Dolor ob admiffa peccata Pokutuje. Serio de admiffis à fe criminibus dolet. Ex flagitiorum fuorum recordatione dolore afficitur graviffimo. Seria illum erratorum pœnitentia fubit. Pœnitens confilii impii factiq; ferio refipifcit. Pœnitet nunc hominem impii confilii. Semet nunc ille acriter, dolenterq; incufat. Ex fcclerum fuorum recordatione dolorem fufcipit, haurit, capit acerbiffimum. Karze fiebie za pokutę. Voluntariâ caftigatione corporis Numini propitiando dat operam. Præterita vitæ labem piaculo aliquò diluit. Peccata quàm acerrimè vindicat. Vitæ licentius actæ fupplicia à femetipfo exigit. Voluntariis fuppliciis fcclera fua expiat. Pœnas nunc à femet ipfo repetit. Dignas nunc peccatis fuis pœnas fufcipit. Voluntariis corporis afflictationibûs, fufceptisq; fpon te cruciatibûs DEO, quas debet, pœnas dependit. Corpus crebris & voluntariis afflictatum fuppliciis, & nocturnis ægrum pervigilationibûs, pœnas nunc fufinet. Vitæ liberæ, intemperatęq; actæ. Duriffimo vitæ genere, inedia, nuditate, frigoris æftûsq; tolerantia femetipfum, dilcruciat. Omnia vitæ incommoda, famem, fitim, æftum, frigus, vigilias laboresq; admirabili patientia tolerat, & ab omni fe potis

poris voluptate abstinet. *Pokutę na spowiedzi naznaczoną odprawiłem.* Illô, quod à Sacerdote injunctum est, piaculô peccata dilui. Poenas à conscientix arbitro statutas persolvi. Poenas in sacro tribunali mihi irrogatas dependi. Id, quod in multatze irrogatione præscriptum est, exegi. Preces poenæ, vel piaculi nomine indictas persolvi.

Pœta. *Rymopis.* Fabularum carminumq; conditor.

Polliceor. *Obiecuję.* promitto, profiteor. *Upewniam ciebie w obietnicy.* Hoc promitto ac spondeo, nec constantia, fidesq; deerit promissis. Promissô hœc teneri volo, & summam promissi mei complebo. Non frustra te spe ac promissis tenebo. Stabo promissis. Promissô fides existet. Quâ me obstrinxi sponsione, quô me vinculô sponsionis obligavi, teneri me volo. Fidem tibi do, me tuâ causâ omnia facturum.

Pondus. *Waga.* Gravitas, momentum. *Użę.* In terram omnia feruntur suo pondere. Suis rem ponderibûs examinare. Tuz literæ maximi sunt apud me ponderis. Causæ ratione non vocibûs ponderari debent. Fides ex fortuna non est ponderanda.

Pono. *Kładę.* Propono. *Użę.* Rem in medio conspectu ponere. Tunicam, arma bellum, inimicitias ponere. In aliqua
re

re multum operæ, curæ ponere. Ponere longam orationem, multum temporis in aliqua re. Aliquid in laude, vitio, in nimis, in lucro ponere. Beatam vitam multi in voluptate ponunt. Salutem patriæ in hoc vestigio temporis positam esse arbitror.

Pons. *Most.* Z wyspu do miasta wystaw most. Insulam ponte facto conjunxit urbem. *Most wystawic*, Fluvium ponte jungere. *Rozpas* committere. Pontem sternere. Pontem inducere. Flumen ponte consternere. Fluvio pontem imponere. Fluminis altius foris transitum ponte conjungere. *Most podciac*. Pontem a tergo intercidere, recidere, dissolvere, rumpere, disturbare, intercidere. *Uzus.* Pontem reficere, instaurare. Pontem demittere, dejicere.

Pontifex. *Biskup.* Antistes Sacrorum religionis. Qui Sacris præest, & publicis Sacerdotiis. *Biskup Rzymiski najwyszy.* Summus DEI in terris vicarius. Christianæ Religionis Summus Antistes. Christianæ Reipublicæ moderator & Rector. Summus Christianæ rei Arbitrator. Summus Ecclesiæ Pastor. Christianæ Reipublicæ Caput ac princeps. *Biskupa stanowic*. Summum alicui Pontificatum deferre. Ad summum Pontificatus fastigium aliquem evehere. Vicariam Christi in terris potestatem alicui permittere. Reipublicæ Christianæ gubernacula alicui conferre. Ad Pontificium

cii imperii Principatum aliquem evocare,
qui DEI vice in terris fungatur. *Fest te-
raz Papieżem Benedykt XIV.* Benedictus
Christianæ Reipublicæ clavum tenet, gu-
bernacula moderatur, vicariam Christi
in terris potestatem obtinet, Christianæ
Reipublicæ Principatum tenet.

Populor. *Pustosze.* Vasto. Vastitatem
infero. *Nieprzyjacieli wszystko spustoszyli.* In-
cursiones fecit in agros. Prædas egit. Agrum
depopulationibus & incendiis deformavit.
Cum agris vicisq; urendo, populandoq;
bella gessit. Omnis ira belli ad populatio-
nem agri vertit. Vastitatem agris intulit.
Prædas ex villis, vicisq; egit ingen-
tes, nulla incolæ relictæ re, cui ferro
aut igni noceri posset. Populabundus in
agros incidit, cumq; cædes ac incendia fa-
ceret, nihil intactum bellò reliquit. In-
fecto exercitu populabundus ivit, multi-
plicemq; prædam cepit. *Ufus.* Illa gens
depopulationibus incursionibusq; melior est,
quàm justò bellò. Hostem populatione pro-
hibere.

Porta. *Brama.* Janua. *Bramy wylam-
mac.* Amoliri obices portarum. Portarum
claustra effringere. Seras refringere. Por-
tis vim inferre. *Ufus.* Pedem portâ non ex-
tulit.

Portorium. *Cło brzegowe.* Vestigal,
quod in portu exigatur pro mercibus. *Ufus.*
Portorium imponere. Portorii nomine ali-
quid

quid exigere. Portorium locare alteri, *wo*
conducere.

Portus. Port, *brzeg*. Locus in littor
tutus appellendis navibus. *Przybić się d*
brzegu dla wiatru nie mogliśmy. Portum re
flante vento tenere non potuimus. Rej
cti sumus à portu reflante vento. Portu
ventus eripuit. Summovit nos à portu ven
tus. Portum reflante vento obtinere, in
gredi, subire, assequi non licuit. Vent
vis adversi portu nos arcuit, prohibuit
amovit, exclusit. Portum subire conante
vis adversa venti repulit, rejecit. *Uzu*
Ex portu progredi. In portum invehi, de
ferri, venire, se recipere. Naves in Por
tum cogere, conjicere, compellere. In por
tu navigare. Portus ac perfugium.

Possessio. *Dzierżawa, majątność*. Ju
possidendi. Bona, prædia, fundi. *Uzu*
possessionem ex edicto mittere. In posses
sionem alienam irruere, involare. Posses
sionem occupare. Possessionem tenere.
possessione consistere, manere. Possessione ali
quem pellere, exturbare, dejicere. Posses
sione cedere. Possessionem recuperare. Pos
sessionem restituere.

Possum. *Mogę*. Licet, queo, *valeo*
Facultas, est. Liberum est. Facultas fert. *Z*
bym mógł, łacno bym ten ciężar przyjąć. S
tantam rem efficiendi facultatem haberem
si res mihi integra foret, ac libera, si li
ceret, si copia esset & facultas, si facultate
res

res tempusq; concederet, si soluta mihi
 essent omnia, si ferendo essem, libenter hoc
 onus subirem. *To ci moġe obiecowac.* Tan-
 tū polliceri habeo. Affirmare istud pro-
 certo habeo, mihi nec animum, nec indu-
 striam defuturam. Istud quin promittam,
 nihil prohibet. *Niemogłem się dać bronić.*
 Non reperiēbam, quemadmodum me defen-
 derem. Nihil erat, quō me tuerer. Jam
 me omnis defensio defecerat. Erepta jam mi-
 hi erat & adempta omnis potestas me-
 tuendi. Rerum mearum jam planē eram
 impotens. Nec fuga, nec pugna satis jam po-
 tens eram deprehensus in medio. Eō pro-
 cesseram, ut receptum ad tutiora consilia
 non haberem. Copia jam non erat & fa-
 cultas ultra hosti obsistendi. Non jam erat
 defendendi mei locus. Præcisa mihi erat
 omnis porro defensio. *Nie wiele moġe twę
 spranie pomodż.* Minimum tibi in me mo-
 mentum est ad causæ tuæ patrociniū.
 Parū in me præsidii est ad causam tu-
 am defendendam. *Od tego mówię nie mogę.*
 Dicenti lachrymæ simul spiritum, simul vo-
 cem interclusere. Nec jam natura ferebat,
 ut coeptum sermonem pertexeret lachry-
 mis impeditus. *Wedle możności bronić się
 będę.* Defendam te pro virili parte, quoad
 feret facultas. Si quō pacto potero, stre-
 nuē tuas partes agam. *Użys.* Ego usu pa-
 rum, nec ingenio satis possum. Quantum

valeo, quantumquē possum. Non possum quin exclamem.

Posteritas. *Potomność. Poster. Chwała twoja na potomne czasy trwać będzie.* Gloria tua ad seros nepotes usq; propagabitur ad eos, qui abs te originem ducent, descendunt, dimanabit. Posteritas tuę glorię particeps erit. *Potomne wieki sławić cię będą.* Nulla de te posteritas conticescet. Gloria tuam posteritas alet. Commemoratio nominis tui, non cum vitę tempore dimittetur, sed cum omni posteritate adæquabitur. Eris in memoria seculorum omnium nec posteritas quidem infinita de tuis laudibus obmutescet.

Postremo. *Na ostatek. Usus.* Quæro igitur primū, deinde, &c. postremo.

Potator. *Pijanica. Wielki z niego pijak.* Intemperantissimis perpotationibus deditus. Diem merō frangere, obruere se vinō sepeliri solitus. Temulentię notā infamis est. Vini perniciēs. Gurgēs & hēllus vini est. Qui se vinō intemperantiū ingurgitat. Patrimonium facultatesq; suas perpotationibus intemperantissimis lacerat. Perpotationibus insanum in modum indulget. Natus ad pocula exsiccanda. Qui si vinō incaluerit, poscere maiorib; poculis, & Gracō more bibere solet. Non modō invitare se plūculū, sed in multum semper vini procedere consuevit. V. *Ebrius.*

Potens. *Możny.* Magnis copiis & opibus

bûs affluens. Firmus opibûs. Armis opibûsq; præpotens.

Potestas. *Moc, władza.* Facultas, copia, optio, ditio, imperium, magistratus, jus, jurisdictio. *Cnota wiele moźe.* Omnia sunt in potestate ac ditione virtutis. Planè rerum omnium domina virtus est. Virtus latè dominatur, summum jus ac imperium habet in res omnes, omnes separat difficultates, durissima quæq; perrumpit, nullos formidat impetus, nullos fortunæ casus extimeſcit, omnia jure ac potestate complectitur. Virtuti cuncta parent, cedunt. Quid est, quod assequi virtus non possit? *Juliusz naywyższy miał władzy.* Cæsaris infinita erat Romæ potestas, nec ullis legibûs circumscripta. Cæsar sub jus suum ac potestatem terrarum orbem subjunxit. Fortuna summam rerum ad Cæsarem detulit. Omnia in unius Cæsaris potestate vertebantur. Cæsar unus omnium maximè opibûs, armis, potentiâ valuit. *Jest to w twej mocy.* Per te stat, quominus &c. In tuâ voluntate id totum vertitur. Tua in manu est. Integrum tibi est. Arbitrium rei hujus penes te est. Est hoc in tua potestate situm. Ejus rei penes te potestas est. *Ujgò komu nieco władzy.* Habenas adducere. In ordinem cogere. Alicujus potestatē arctioribûs cancellis concludere, circumſcribere, constringere. *Mocy komu przydać.* Habenas remittere. Ampliorem potestatem fac-

cere, deferre, permitttere. *Pod moja jest mo-
ca.* In mea illum potestate habeo, teneo,
contineo. Meo imperio obnoxius est ac
subjectus. *Ufus.* Redigere aliquem in su-
am potestatem, sub alterius se potestatem
subjicere. E sua potestate dimittere ali-
quem. Potestatem nocendi adimere, prae-
cidere, eripere. Potestate exuere, privare.

Potior. *Osobliwszy.* Antiquior, cha-
rior, melior, prior. *Osobliwszym szosobem
maja być czczeni obywateli, niż przycho-
dzą.* Civium in Urbe partes sunt
principes. Cives anteferendi sunt exteris.
Potior habenda est ratio civium, quam ad
venarum. Primum officium civibus, al-
terum exteris ac peregrinis debetur. *Ufus.*
Mors mihi servitute semper erit potior.
Nihil mihi mea fama potius.

Præceps. *Porynczy.* Inconsideratus, pe-
riculosus. *Mieysce przykre.* Rupes abscis-
sa undiq; & abrupta. Collis ascensu, adi-
tu minimè molli, ac clementi. *Człowiek
płochy, porynczy.* Vitiō ingenii vehemens
& impotens. In omnibus consiliis præ-
ceps & devius. Ferox rapidusq; in consi-
liis, ac lingua immodicus. Impotens ira,
animi. Amentia cœcus & præceps. Qui
nullō consiliō fertur. Qui auferri se finit
impotentis animi vitiō. *Ufus.* Dignus, qui
præceps ex urbe exturbetur. In præ-
cipitem se locum ac lubricum committe-
re.

re. Hominem conscientia suae praecipitem agunt.

Præceptum. *Roskaz, nauka.* Institutum, iustum, ratio, via, præceptio. *Uusus.* Præcepta de re militari alicui dare, tradere. Præceptis aliquem erudire,

Præcido. *Przecinać, rwać, przeszkadzać*
Incido, amputo, præcludo. *Uusus.* Amicitiam magis sensum dissuere decet, quam repente præcidere. Spem alicui omnem, sibi ipsi licentiam libertatemq; præcidere. Sermone præcidere, & abscindere.

Præcipito *Zrzucam na śleb.* Præcipitem ago. Deicio, exturbo, ruo. *Rzucił się z mostu w rzekę.* Præcipiti saltu se in profluentem immisit. Præcipitem se iactavit e ponte. E ponte in præceps se dedit. Præcipitem se dedit. *Z muru zrzucony.* Ex præcipiti mœnium loco devolutus est, detrusus in proclive. De muro deturbatus, in præceps datus est. E muro præceps actus est, in præceps delatus est. *Uusus.* Jacentem non erigere in officiosum est, præcipitantem impellere, inhumanum. Ubi Nilus in mare præcipitat.

Præcipuus. *Osobliwy.* Peculiaris, proprius. *Najpiernszy u dworu.* Princeps est nobilitatis, aulicæ juventutis. Flos aulicæ juventutis. Primas partes habet apud Regem. Secundus est à Rege. *Najlepszy między Łacinnikami.* Longè tum princeps erat Latini nominis. Præcipem lo-

cum inter Latini nominis populos tenebat. Latinos omnes autoritate & potentia anteit. *Rzecz ta nayosobliwsza jest między innemi.* Caput est. Illud in maximis rebus, & maximè necessariis velim habeas. Illud primum ac summum est. Id caput & arx est totius controversiæ. Opera vobis princeps ac propè omnis in hoc collocanda erit. Antiquissimum illud est habendum. V. *Excellens. Usus.* Quod mihi præter ceteros præcipuum fuit, nunc cum ceteris est commune. Præcipuò quodam dolore angi. Amore in eum fertur singulari, ac studiò præcipuò.

Præclarus. *Zacny* Eximius, egregius, rarus, insignis. *Zacny męz.* Omnis ætatis, omnis memoriæ clarissimus Insignis ad laudem vir In quo summa probitas, summa virtus, summa doctrina. Genere, honore, copiis, existimatione facile princeps. *Reip.* columen ac fidus. Longè ante alios eminens. Vir comprimis honestus, summo honore & pudore, & summo officiò spectatissimus ordinis sui. *Usus.* Egregia ac præclara indoles.

Præcludo. *Przeszkadzam komu do czego.* Intercludo, præcido. *Przeszkodziła mi uporczywość do otrzymania odpuszczenia winy.* Miserationem omnem suâ pertinaciâ exemit. De spe veniæ suâ illum pertinaciâ depulit. Spem omnem veniæ suâ sibi pertinaciâ præcidit. Ut spes veniæ extenua-

nuaretur in dies, ut evanesceret, ut spes jam reliqua esset nulla, suâ ipse pertinaciâ effecit. *Usus.* Omnem tibi spem defensionis, omnem exitum ipse præclusisti. Animus mihi præcluditur ad exponendam rei indignitatem. V. Tollo.

Præco. *Woźny.* Prædicator, buccinator. Qui præconium facit. *Usus.* Alexander egregium laudum suarum præconem invenit Curtium. Præconis vocis bona alicujus subjicere. Præconium alicui deferre.

Præcordia. *Wnętrzności.* *Usus.* Iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit. Cum jam in præcordiis conceptam mortem contineret.

Præda. *Zdobycz.* Rapina, spolium, manubia. *Wielka się zdobycz dostała żołnierzom naszym.* Milites prædas egere ingentes ex agris, omni clade belli pervastârunt agrum, & diripuerunt. Quidquid ferri, aq; potuit, id totum præda fuit militibus nostris. Præda ingenti potiti, locupletati sunt ex hostium agro. Præda tantum fuit, ut prædantium tot manus iis spoliis vix sufficerent. Auri argentiq; pondus ingens diripuere milites nostri. Præda captum est plus, quam credi possit. *Usus.* Prædas facere, agere, agitare. Præda fuere hostium castra. Prædam captam inter se dividere. Militem a præda cohibere. V. *Prædor.*

Prædico. *Opowiadam.* Celebro, comemoro glorior, decanto. *To jego dzieło wszyscy wyśławia.*

flaviali. Ille ex eo facto magnam gloriam apud omnes gentes consecutus est. Ejus facti memoria in omnium ore sermoneq; versata est. Ejus facti prædicatione aures omnium tum personabant. V. *Laudo*.

Præfectus. *Przełożony*. Præpositus negotio alicui. Rei alicui præfectus. *Przełożonym nad flotą został*. Rei maritimæ prætor renuntiatus est. Cum imperio classi est præpositus. Rei maritimæ præfectura illi demandata, ad illum delata est. Classi præesse iussus est. Oræ maritimæ summum imperium illi datum est. Imperium classis obtinet.

Prælium. *Bitwa*. Pugna, dimicatio, certamen. *Bitwę zwyciężć*. Totis copiis cum hoste contendere. Instructa acie configere. Arma conferre. Acie, vel armis contendere. Manus conferre. Signa, manus, pedem conferre. Armis concurrere. Armis, ferro, acie decernere. Prælium conferre. Præliò decertare, contendere, configere. V. *Pugno, certamen, pugna*. *Uusus*. Prælium incertum diem pronuntiare. Præliò hostem lacerare. Prælium inire. Prælium inferre. In Prælium ruere. Præliò defungi. Prælium sustinere. Prælium restituere, & rem proclinatam adjuvare.

Præmium. *Nagroda*. Merces, fructus, beneficium. *Dobrze zasłużonym nagroda dana być ma*. Oportet, ut benè de quoquam meriti laborum suorum præmia ferant, ut

ut præmiis donentur, præmia capiant. Ex-
tare omnibus debent laborum suorum præ-
mia. Præmiò afficiendi, honestandi sunt,
qui laborem alterius gratiâ sustinuerunt.
Benè merentibus pretium præmiumq; de-
betur. Susceptus alterius causâ labor præ-
miò decorandus est. Præmia tribuenda, de-
ferenda, persolvenda sunt rectè de alio me-
rentibus. *Dobrze czyniącym wielką nagrodą
poslanowiona jest.* Summa rectè agentes ma-
nent præmia. Fructum certum, uberrimum,
præstantissimumq; ferent, capient, percipi-
ent, qui vitam cum virtute agunt. Vitæ
laudabiliter actæ præmium est earum re-
rum copia, quas qui possidet, optimè cum
illo agi existimatur. Præmiorum spe ma-
gna, admodumq; firma niri possunt ii, quo-
rum vita cum virtute traducitur. Sux
probitatis, sui officii, optimorum consilio-
rum mercedem expectare certissimam pos-
sunt, qui virtutem in vita non vulgari stu-
diò colunt, quibus in vita virtus erat in
pretio. Præclaram honestamq; vitam ma-
gna præmia manent *Ufus.* Duabus rebûs con-
tinetur Resp: præmiò & poenâ. Præmiis in-
vitare virtutem.

Præpono. *Przekładam.* Antepono, an-
tefero. *Przedmówi*ski język nad inne ma być prze-
kładany. Latinx lingvæ principatus deferen-
dus, tribuendus est. Nemo tam iniquis cau-
sa iudex est, quin primas Latinx lingvæ
concedat. Cum Latina, nulla aliarum lin-
gua

gvarum in contentionem venire potest. Latina lingua principem locum, primas tenet in tanta lingvarum varietate princeps est, primas fert, principatum obtinet, una inter omnes cernitur, longò intervallò reliquas post se relinquit. *U/sus.* Præponere amicitiam Patriæ.

Præripio *U/prædzam.* Præcerpo, occupo, anteoccupo, præoccupo. *U/sus.* Alicui desponsam jam & destinatam laudem præripere iniquum est. Non præcerpam fructum consilii tui, nec præripiam victoriam. Palmam alicui præripere. *V.* Eripio, præcerpo, præoccupo.

Præst. *Paręcznik.* Sponsor. Qui pro aliquo se obligat in causa pecuniaria. *U/sus.* Prædem dare, acciper. Præcem alicui esse. Prædibus & prædiis cavere.

Prælagio. *Rokuję.* Præsentio. *Dan no już o tym przepowiedziałę.* Divina quædam præfagitione id præsentieram. Nescio, qua permotus animi divinatione futurum prævidebam. Præfagientis animi divinatione id ita eventurum prævideram. *U/sus.* Præfagebat mihi animus. *V.* Prævideo, divino, conjicio.

Præscribo. *Przepisuję.* Definio, præfinio, præstituo. *Nic tobie nie przepisuję.* Leges tibi nullas impono. Agendarum rerum modum tibi non describo. Tuo arbitrato ages. Nihil tibi certum præfinio. Nihil præstituo, quid te agere velim. *Agen-*

Agendi ratio nulla à me tibi demandabitur. *Ufus.* Natura homini præscripta. Ita majorum mores, legesq; ratio, ac doctrina præscribunt. Jura Civibus præscribere. V. *Fubeo.*

Præscriptio. Præcipis. Præscriptum. *Ufus.* Hæc norma, hæc regula, hæc præscriptio naturæ est. Præscriptio vitæ moderatioq; tenenda. Intemperantia à præscriptione rationis averfa.

Præfens. Przytomny. Testis, arbiter, instans. *On sam przytomny był.* Adfuit ipse, interfuit, præfuit. Præfentem habuimus, spectavimus, tenuimus. Illic in re præfenti fuit. Coram fuit. Adfuit. *O te rzeczy, które są przytomne, mniey dbaamy.* Quod ante oculos est, quod præ manibus habemus, quod in oculis hæret, quæ ad manum sunt, ad ea animum advertit nemo, id nemo curæ sibi esse vult, id cæteris posthabet. Ea, quæ nostra tot per annos vidit ætas, ne nunc quidem attentos nos habent, efficiunt. *Przy mojej obecności to się stało.* Præfente me & inspectante, me teste ac arbitro, cum ab oculis meis absuisset nunquam, hæc ab eo gesta sunt. *Obecności jego żądam.* Præfentem habere, cum præfenti agere, coram agere cupio. Mentem ejus, sensus, os intueri libet. Audaciam suam in oculis nostris defigat, velim. In conspectum se nostrum det, committat. *Infero.* *Z boleści ledwo sobie obecny jestem.*

stem. Dolor me ipsum mihi adimit, vix
mentis compos sum. Dolor propè omnes
animi sensus obstupefacit. *Ufus.* Ipse in-
terfuit & præsens vidit. Si facultas mihi
tui præsens esset. *Odważny.* Animus acer
ac præsens. Præsentes ad nocendum vires
habere.

Præsensio. *Przeczuwam.* Rei eventum
cogitatione præcipio. Omen aliquod fu-
tutorum insidet animo. V. *Præjagio.*

Præsidium. *Obrona.* Static. Manus mi-
litum. Auxilium, perflugium. *Ufus.* Ar-
mati in præsidii collocantur *Miaſto obrone*
czynic. Magna & arma præsidia parare.
Præsidia ponere, collocare. Præsidium urbi
imponere. Urbem præsidii obsidere. in-
terclusam tenere, præsidii munire. *Po-*
moc komu dać. Alicui laboranti præsidium
afferre, præsidio esse. Ego amicorum,
virtutis bellicæ præsidio lectus, hostem re-
pressi.

Præsto. *Celuję.* Excello, antecello, su-
pero, præcurro. *Ufus.* Longè inter æqua-
les humanitate præstat. Contemplatio re-
rum longè omnibus studiis præstat. V.
Excello. *Dobrze komu śniadaczyc.* Fidem,
officium, benevolentiam, memorem ani-
mum alicui præstare. Promissa præstare &
persolvere. Præstare suum munus.

Prætereo. *Opuszczam.* Omitto. Miſ-
sum facio. Prætermitto, reticeo. Vide, ut
nihil prætereas, ne quid transiliat oratio
tua,

tua, ne quid in præteritione linquatur, ne quid nos fugiat aut prætervolet. *Ufus.* Ut reliqua tua scelera præteream & missa faciam, illud nequeo præterire. V. *Prætermitto.*

Præteritus. Przeszły. Transactus. Anteaactus. Obroćmy oko na przeszłe rzeczy. Juvat hic, quoad longissimè me is potest respicere, spatium præteriti temporis repetere. Vetera illa & jam penè oblitterata meminisse juvat. Placet hic superioris ætatis memoriam, vetustatis imaginem & reliquias repetere. *Ufus.* Præterita mutare non possumus. Præteritorum memoria providentia futurorum est.

Præterfluo. Przemijam. Præterlabor, elabor, prætergredior. Ufus. Animus præsentem voluptatem percipit, venientem prospicit, nec præteritam præterfluere sin-
nit.

Prætermitto. Mijam. Relinquo, omitto, negligo. Ufus. Quantum eniti potui, nullum hominis amantissimi officium prætermisi. Diem nullum, quin de te cogita-
verim, om si. V. *Omitto.*

*Prætexo. Pokrywam. Prætendo. Niedba-
łość swoją niemocą pokrywam.* Per causam cu-
randæ valetudinis inertix suæ patrocina-
natur. Valetudinem obtendit, prætendit,
causatur, sed inertiam esse nemo non in-
telligit. Nomine valetudinis inertix suæ
servit. *Ufus.* Nemo exercitum petit,
ni-

nisi triumphi cupiditatem prætexit. V.
Causor, excuso.

Prætor. *Rządca. Usus.* Prætores jus dicunt, exercent judicia, causas cognoscunt. Postulare aliquem apud Prætorem.

Prævenio. *Uprzedzam.* Præverto, anteverto, præripio. *Trzeba złemu zabiedz.* Malo prævenire oportet. Occurrendum malo est. Præoccupanda est vis mali. Occupanda malorum remedia. *Usus.* Fecisset, ni casus aliquis aut occupatio consilium prævenisset.

Prævideo. *Przewidzieć.* Prospicio animo. Præsentio. *Usus.* Qui semper animo excubat, multa prævideat necesse est.

Prandium. *Obiad. Usus.* Aliquem ad prandium vocare, invitare. Prandium parare, præbere, dare, antepone.

Pravitas. *Złość, nieprawość.* Vitium, deformitas, perversitas. *Usus.* Ne mala consuetudine ad aliquam deformitatem pravitatemq; veniamus. V. *Malitia.*

Precor. *Proszę, życzę.* Precibus peto, Preces adhibeo. Peto, imploro, deprecor, supplico. *Prośmy BOGA, aby na nas pod czas tego zamieszkania łaskawie nęczył.* Vota pro communi salute nuncupemus. Vota faciamus ad DEUM. Ad vota nos vertamus. Supplicationibus DEUM fatigemus, ut exitium ab urbis tellis ac mœnibus avertat. *Nie daremnie BOGA prosić.* Non in casum missæ ad DEUM preces. Non frustra vo-
ta

ta suscepta sunt. Annuit precationi DE-
 US. *Szczęśliwój drogi życzę. Istud tibi*
iter feliciter evenire volo. Iter tibi DE
UM fortunare volo. Benè ac feliciter e-
veniat, quod nunc ingrederis, iter. Niech
ci BOG długie życie pozwoli. Precor cæleste
Numen, ut te quàm diutissimè superstitem
ac sospitem esse jubeat, ut te sospitet ad
ultimam usq; senectutem. Wszyscy tobie
złorzęczą. Tibi pestem omnes exoptant,
te execrantur, diris omnibûs te prosequun-
tur, caput tuum diris devorent. Usus.
Omnes tibi cives salutem atq; incolumi-
tatem precantur. A DEO bona precari. V.
Rogo.

Premo. *Nalegam, uciſkam. Urgeo. Usus.*
Bellô, ære, inopiâ premi. Odiô communi
premi. Taję. Odium, dolorem, iram pre-
mere.

Prenſo. *Zabiegam. Ambio. Nie prze-*
ſtaje różnych zabiegów czynić. In prenſan-
dis hominibus nemo te est diligentior. Im-
minet tantæ ſpei adeò, ut nullum in pren-
fando officium intermittat. Agit de ea re
diligenter & affiduè cum civibus. Usus.
Prenſat ſinè fallaciis, ſinè fūco, more ma-
jorum.

Pretioſus. *Kosztowny. Magni pretii.*
Multorum ſumptuum. Kosztowną ma biblio-
tekę. Carò conſtant, qui Bibliothecam effi-
ciunt, libri. Bibliotheca mihi eſt à rari o-
peris libris. Drogiemi ſzatami przybrana
była.

była. Aurô & gemmis adornata incedebat. Nihil ei deerat, quæ hominibus sancta caraque ac magni pretii esse solent, & prima ducuntur.

Pretium. *Cena, zapłata.* Merces, premium. *Uſus.* Certum labori, seu merci pretium statuere, pasci. Constitutum pretium solvere, dare, persolvere. Opere pretium facere. V. *Æstimo.*

Primus. *Piernszy.* Primarius, princeps maximus stirpis. Maximo nato filius. Liberorum nato maximus. *Uſus.* Genere, nobilitate, opibus, cui municipii facile primus. Primus in familiam suam consulatum intulit. Vir cum primis locuples.

Princeps. *Xigęc.* Primum caput. Primus, primarius, dux, caput, author, inventor. Qui primos ordines ducit. Qui honestissimum dignitatis locum tenet. *Jest dziedzicznym Xigęciem.* In spem Imperii genitus. Regni hæres. Regiæ juventutis princeps. *Uczyniony jest Elektorem Cesarstwa.* In principum dignationem pervenit. Ad amplissimum Imperii Principum ordinem cooptatus, adscriptus, relatus est, aggregatus est. *Uſus.* Rerum caput & orbis princeps Roma. Cicero Eloquentiæ Princeps. Principem locum tenere. *Piernszy porządkiem y czasem.* Sicilia princeps ad Romanos applicuit. Qualitatum alii principes, alii ex iis orti sunt.

Principium. *Początek.* Initium, primo-

mordium, origo. *Ufus*. Omnium rerum magnarum principia à DEO sunt petenda, du-
cenda. Omnium rerum principia parva, su-
is progressionibus augentur. Principium na-
tum est à me.

Privatus. *Osobny*. Domesticus, suus,
proprius, omni curatione publicæ rei vacat.
Ufus. Res privata & publica. Bellum in
privatam curam, privata arma versum est.

Privilegium. *Przywilej*. Omnium re-
rum onerumque publicorum immunitatem
habet. Immunis est à publicis vectigalibus.
Legum omnium facta illi est venia, quæ de
vectigalibus lata sunt. *Ufus*. Exsolutus le-
gum vinculis. Solutus legum verecundiâ,
pro: *Privilegiatus*.

Privo. *Ogolać*. Orbo, spolio, exuo,
excludo, exspolio. Expertem facio. Orna-
mentis omnibus nudatus. Præsidis omni-
bus exutus. E patrimonio expul-
sus. *Wielce mię trafi, że z tak wielu przyjacioł pozba-
wiony jestem*. Tot amicorum iacturam gra-
viter molesteque fero. Tot amicis, tot ami-
corum consortio orbatum, spoliatum, desti-
tutum me, sine gravissimo dolore intueri
non possum. Quæ mihi est reliqua vitæ cu-
piditas, cum tot amicis caream, cum tot
amicos uno tempore ereptos esse videam.
Ufus. Aliquem civitate, suo jure privare.

V. *Erpio*.

Probabilis. *Dowodny*. Verisimilis, cre-
dibi.

dibilis. *Ufus.* In opinione positum est. Probabilem facti rationem reddere.

Probitas. *Pobożny, szczególnym jest* Unam qui colit virtutem, ei deesse ad felicitatem nihil potest. Felicitas integritate comparatur. Boni mores & honestæ rationes felicitatem pariunt. *Ufus.* Tanta vis est probitatis, ut eam vel in hoste diligamus.

Probo. *Dowodzę.* Approbo, assentior, confirmo. Fidem facio. Argumentis tueor. *Zbrodni dowieść nie mógł.* Convincere criminis, crimen argumentis firmare non potuit. Ex ejus criminationibus liquere non potuit, criminisne reus esset. Fidem facere suis argumentis non valuit. *Ufus.* Libros meos spero tibi valde probari. *Zadość czynię.* Qua in legatione multum se omnibus probavit. V. *Laudo.*

Probrum. *Zelżywość.* Dedecus, convictum, maledictum. *Nierząd komu zadać.* Objectare probrum. Probri insimulare aliquem. Probra inferre, ingerere. Probris vexare. *Za złe mieć drugiemu.* Probri aliquid alteri dare. Probri loco ducere. Crimini dare. *Za zelżywość sobie poczytać.* Ignominie loco aliquid ferre. In contrariam vertere. *Ufus.* Id tibi probro futurum est. E paternis probris emergere. V. *Ignominia.*

Probus. *Dobry, cnotliwy.* Moratus, bene

nē institutus, integer, feugi, probatus. Lau-
datz morum probitatis. Probatos mores co-
lens, amans. Suum studium in probitate po-
nens. Vir recti exempli. Cui vita cum vir-
tute traducitur.

Procedo. *Postępuję*. Progredior. Gra-
dum infero. Proficio, evenio. *Użys*. Æta-
te, honoribūs processit. E sententia res pro-
cessit.

Procul. *Daleko*. Longè, longiùs. *Da-
leki od nas*. Magnò locorum intervallò dis-
juncti sumus, distamus. Ultimis, disjunctis-
simis terris habitamus. In extremis terræ
finibus, apud hominēs nimia longinquitate
locorum remotos degit. Quas natura longè
regiones submovit, colit. Inter nōs multa
maria, regionesquē intersunt.

Procurō. *Opatruję*. Administro, guber-
no. *Użys*. In rerum procuratione nihil di-
ligentiz prætermittere. Rei illius procu-
ratio cordi mihi est.

Prodeo. *Wychodzę*. In medium proce-
do. *Nie spodzianie z zasadzek wypadli*. Ela-
tebris erupere, profluere. In apertum cam-
pum provolarunt. Consurrectum est repen-
tē, & in patentem ad conspectum undiquē
campum prolata signa. Militum ingens ma-
nus repentē ex dumosis tumulis existerat, pa-
lamquē armata volitabat. *Wydało się wszyst-
ko*. Patefacta omnia, & in medium prolata,
in lucem extracta. Secretum omne brevi
tempore effusum. Detecta fraus est. Haud ita
res

res latuit, quin in conscientiam multorum brevi tempore efferretur.

Prodigus. *Rozrzutny*. Profusus, effusus, nimius. Nepos luxuriosus, dissolutus, perditus. Luxu profligatus. *Dziedzictwo mar- nie stracił*. Patrimonium omne per luxum effudit, devoravit, confecit, decoxit, profudit. Relictas à Patre fortunas, paternam dilapidavit, exhaustit, confregit, per luxum ac nequitiam laceravit. Fregit, evertitque opes. Quis in largitione effusior? Qui post effusos cum probro ac dedecore immentos sumptus, pecuniz sic il- ludat, tanquam in summa abundantia omni- bus copiis, fortunisque afflueret?

Prodo. *Wydaję*. Trado, mando, edo, scribo, aperio. Manifestum facio. Patriz exitium molior. *Nieprzyjaciółom wszystko wydał*. Rem omnem ad hostes pertulit, enuntiavit. Arcana consilia ducum cum ho- stibus communicavit. Earum rerum indi- cium illo auctore ad hostes permanavit. Clām hostibus fuit nihil, illo civium dissen- siones foras efferente. *Długo cięż tał*. Diu cunctati animos nudare. Diu tergiversati promere, quæ in animo laterent. Multis agen- dum erat, palām ut facerent tandem, quæ sentirent. Haud levis erat operæ, ut, quæ staret ipsis sententia, in aperto esset.

Produco. *Przedłużam, wywodzę*. In longius duco, profero, extraho. In publi- cum conspectum do. *Użys*. Conditionibus ali-

aliquem, verbis, falsa spe producere.

Profero. *Wynoszę, wyjawiam. Recenseo, promo, adduco, commemoro. Wiele rzeczy wyjawil.* Multa in lucem, aspectum, ex occultis, tenebris extraxit, protulit, manifesta fecit. Occultissima quæquæ aperuit, & exprompsit. *Ziemia różne owoce rodzi.* Terra omnis generis flores, herbas, ac fruges procreat, profundit, quotannis novis frugibus, floribus induitur, vestitur. Seges quotannis ex agro latissima provenit,

Professio. *Zeznawanie. Professyą czynię.* Solemni, ac perpetua votorum sponsione se obstringere, obligare. Vota solemniter nuncupare. Conceptis verbis se DEO in perpetuum consecrare, dedicare. Sacramentum DEO dicere. Sacramenti solemniter sponsione sacrae familiae se adstringere.

Proficio. *Postępuję. Procedo. Progresum facio. Profum, valeo, possum. Wiele postąpił w Filozofii* Doctior fit in dies, & naturæ intelligentior. Ad summi Philosophi laudem profecit. Magnos processus, progressiones effecit, habuit in Philosophia.

Proficiscor. *Idę. Discedo. Iter facio, dirigo, converto. Accedo, concedo, tendo, transeo. Recipio, trajicio me. Excurro. Użyskuję.* Multa à me beneficia in illum profecta sunt. Ea doctrina ab Aristotele est profecta.

Profiteor. *Zeznawam. Polliceor, pra-*
P
deo.

beo. *Uſus.* Ad aliquid operam ſuam proferri. *Philosophiam profiteri.*

Profundus. *Głęboki.* Altus. *Dolina wiekię głębokości.* Vallis in imminentem altitudinem depreſſa, infinita altitudine, inexuperabilis altitudinis.

Progredior. *Postępuję.* Zamierzony *krę przestąpiłem.* Latius opinione evagatus, latus ſum. Cancellos, quos, mihi ipſe cum cedi, egreſſus ſum. Lineas tranſi, tranſiſi. *W takim powodzeniu.* In tanto impetu, curſuquę rerum. Tam ſecundis omnibus. Tam lata in re. Rebus tam bellę fluentibus. Cum curſum res tenerent ſuum.

Prohibeo. *Zakazuję.* Inhibeo, vet impedio, interdico, intercludo, excludo, obſto, non permitto. *Nic go nie wſtrzymam.* Non religio, quam nullam habet, non verrecundia à furore arcebit. Non magnitudopœnæ à maleficio ſubmovebit. Nihil furoris impetum continebit. *Uſus.* Injuriam, calamitate aliquem prohibere.

Projicio. *Porzucam.* *Uſus.* Quando tandem hanc peſtem urbs evomet, foratquę projiciet? Projecta audacia.

Promiſcuę. *Poſpołu.* Sinę discriminis. *Wſzyſcy bez braku zamordowani.* Nullum ætatis diſcrimen ira fecerat in cædibus. Promiſtua omnis ætatis ordinisquę cædes facta eſt. Modum ira non habuit, promiſcuę in omnes verſa. Savitum in omnes nullum diſcrimine. Ferrum effugere nemo potuit. Non

Non ætas, non sexus quenquam victoris iræ subduxerat, à belli injuria prohibuit. Ne imbelli quidem ætati temperatum.

Promitto. *Obiecuję*. Polliceor, spondeo, recipio, profiteor, paciscor. Fidem meam obligo. *Spełniam obietnicę*. Promissa, fidem exsolvo. Fidem meam libero. Promissa mea exitus confirmat. Probo fidem meam. Non defum fidei. A verbis exitus non dissentit. A promissis pactisque non discedo. *Wiele mi obtecal*. Oneravit me ingentibus promissis. Dextram, fidemque dedit. Auctor fuit, nihil mihi, quod in meam rem sit, defuturum. Aureos montes mihi pollicitus est. *Obiecuję ci we wszystkim usłużyć*. A me omnia in te studia, atque officia, quæ quidem ego præstare potero, velim expectes. Præsto me tibi semper fore existimes. Fidem do, nihil in te studii, nihil officii, quod è re tua sit, quod ad laudem, dignitatemque tuam pertinere videatur, desiderari me passurum.

Promeveo. *Pomykam, podwyższam*. *Wiele na godność wyniosł*. Multos honoribus auxit, ornavit. Multi ejus operâ crevère, in altiore locum ascendere, in magnum fastigium emersere, evolârunt ad summum gradum, ejus gratiâ ab humili ordine, ex infima fortuna, è tenebris ad id fastigii, ad magna, & honorata ministeria, in lucem, famamque provecti, extracti; ejus beneficiò eò magnitudinis processere, quæ omnium temporum dignitatem, ac gratiam antece-

deret, ex infima fortuna crescendi occasio-
nem nacti, gradum ad summa quæquæ fece-
runt; secundo cursu ad summum fastigium
evecti sunt, in principum dignationem, in
locum amplissimum pervenere.

Promptus. *Gotowy*. Paratus, expedi-
tus, alacer, hilaris, ardens, erectus, exposi-
tus. In promptu. *Gotow jestem dać ci po-
moc*. Aderit opitulandi studium. Omni-
cunctatio aberit, ubi studii in te locum mi-
hi aliquem esse intellexero. Ipsum nomen
amicitiæ mirabilem mihi alacritatem ad-
det ad te omnibus in rebus juvandum. Quæ
mihi animi incitatio, atque alacritas est in-
nata, ea amicitie studiō incensa, prompti-
tibi est, & expedita. *Rzecz na dorędziu*. Re
ad manum est. Sub manum est. In man-
u est. *Ułus*. Ore, ac vultu alacri, ac prompti
intueri.

Pronuncio. *Wymanjam*. *Wymaniani*
wielce go zaleca. Orator est eximia in di-
cendo pronunciatione. Sonus in illo dulcis
literæ nec expressæ putidius, nec oppressæ
nec obscuratæ negligentiùs. Verba non exili-
tè exanimata exeunt, non inflata, & quasi an-
helata graviùs. Sonus vocis, & appellanda-
rum suavitas literarum gratiam dicenti
augent. Lenis appellatio literarum, & e-
mendata cum suavitate vocum explanatio
quid leporis habeant, in nullo magis, quàm
in illo cernitur. Sono vocis utitur ita re-
cto, ut nihil ostentationis, aut imitationi
affex.

afferre videatur. *Ujus. Quis cantus moderata orationis pronuntiatione dulcior?*

Propago. *Rozmnażam. Produco, amplifico, dilato. Zie się rozkrzewia. Mali contagio latius in dies serpit. Plures jam provinciae mali contagione contaminatae sunt. Patet id mali genus latius, quam credi possit. Ad plures Reipublicae partes pertinet, manat, vulgatur, disseminatur, corroboratur. Alpes ascendit, provincias non jam finitimas, sed remotissimas occupat, ac involvit.*

Propè. *Blisko. Juxta. Nieprzyjacieli blisko. Hostis in ipsis propè portis est, in conspectu, in foribus, supra caput est, tergo imminet, vix teli iactum abest, cervicibus incumbit, modicis spatiis distat.*

Propemodum. *Bez mała. Propè. Woyśko nasze bez mała się do ucieczki nie udało, Haud procul absuit, quin terga verteret nostra acies. Nihil propius factum est, quam ut in pedes se acies tota conjiceret. Jam in eo res erat, ut in fuga sibi praesidium poneret acies nostra. Accisae res erant. Inclinata res erat, vix ut sustineri jam posset, quin effusam in fugam converteretur miles nostrer. Jam ad fugam spectabant omnia.*

Propendeo. *Skłaniam się. Inclino, incumbo aliquò. Animum inclino. Włzyscy się na to nakłaniali. Sententiae omnium eò inclinabant. Inclinabat animus. Mente, atque animò in eam partem trahebantur. Natura-*

li quōdam studiō, naturæ inductu in eam partem præcipites erant.

Propero. *Spieszę się. Festino, accelero. Celeritate utor. Maturo. Trzeba pośpieszać do domu. Accelerandus gradus est. Ventis remissquē omni festinatione, quantum accelerari potest, cursu magis, quam itineris modo domum properandum, contendendum, in patriam iter maturandum, præcipitandum est. Festinatio, celeritas in repetenda patria adhibenda est. Maturatō opus est. To spieszę się pisać. Præpropera festinatione hæc exaravi. Approperato opere hæc in chartam conjeci. Quōd ad alia festinare et animus, ista deproperavi summa festinatione. Dla spieszzenia nie mogłem lepię pisać. Festinatio curam exemit nitidius scribendi. Festinantius scribendum erat, quam ut opera pingendis literis dari posset. Otii tantum non erat, non vacabat tantum boni temporis, ut non vacillantes interdum litterulæ, aut minus compositæ exirent.*

Propinquus. *Bliski, powinowaty. Vicinus, finitimus, citinus, cognatus, necessarius. Wiele masz powinowatych. Propinquus, & affinibūs flores. A propinquo optime paratus, munitus es. Cum multis tibi conjunctio sanguinis intercedit. Multi sunt necessitudinis vinculis tecum conjuncti. Quorum cognatione teneris, quos habes conjunctio sanguinis devinctos, multi facti sunt, & illustres.*

Pro-

Propono. Stanowię. Decerno, statuo.

Rzeczypoſpolitęy bronie mocno poſtanowitem.
Conſtitui mecum, in animum induxi, ſta-
tui apud animum, certum mihi obſtina-
tūq; eſt, fixū mihi ac ratū eſt, obſtinavi ani-
mō, ſententia ſtat, ſalutem Reipublicę tue-
ri. Nihil mihi deliberatius eſt, quā cu-
ras meas omnes ad communem omnium li-
bertatem intendendi. Me in hoc ſtudium
præclare confirmavi. Hoc totis animis
imbibi. Hoc ſpectabat animus. Ad hoc
conſilia, cogitationes, totamq; mentis aciem
direxi, ut quem ad defendendam Reipubl:
libertatem impetum cœpi, proſequar. *Staw*
Jobie przed oczy. Conſtitue tibi ob oculos.
Hoc tibi in mente, atquē oculis deſige. Subji-
ce ſub oculos, ſub aſpectum. Verſetur ob
oculos. Obverſetur oculis.

Propoſitum. *Poſtanowienie umyſłu.* Mens,
ſcopus, ſuſceptum conſilium, inſtitutum.
Poſtanowienia ſwego nie odmienię. Perſtabo
in propoſito. Tenebo inſtitutum meum.
Nec latum ungvem à propoſito deſlectam,
diſcedam. Nunquam ego me à ſuſcepto con-
ſilio, à ſententia depelli, dimoveri patiar.

Proprius. *Właſny.* Singularis, peculia-
ris, germanus, legitimus. *Tobie ſamemu*
przyznaję ta chwala. Hujus glorię ſocium
habes neminem. Nihil ſibi ex ea laude de-
cerpere quiſquam poteſt. Nemo ſe in ſocie-
tatem ejus laudis, in communionem ejus
glorię offerre poteſt.

Propter. Dla. Nie dla zysku to uczyni-
łem. Non lucri nomine id feci. Ea in re non
cupiditati serviebam. Non aucupabar uti-
litatem. Quastus causâ nunquam me huc de-
missurus eram. Amicitia id dederam, quid-
quid à me prastitum est. *Jeden nad drugim*
plakał. Alter de altero fiebat. Alter alte-
rius vicem mœstus, ac sollicitus in lachry-
mis jacebat. Materia luctus alter alteri
exitit. Lachrymas alter alteri impendit.
Dla krzywdy swojey wielce uražonym się po-
kazał. Ab accepta injuria, ex injuriæ re-
centis sensu, per memoriam acceptæ inju-
riæ intensiorem gerebat animum,

Propugno. Bronię. Za oyczyznę się za-
stawił. Acerrimum se patriæ libertatis de-
fensorem præbuit. Hostibus patriæ sæpè su-
um corpus objecit, opposuit. Pro patriâ pu-
gnavit strenuè, multa prælia sustinuit sum-
ma cum fortitudinis laude. Vires omnes
ad salutem patriæ contulit. Pro ejus salute
defendenda nullum laborem, nullum capi-
tis discrimen defugit.

Prospicio. Przeglądam. Prævideo, præ-
sentio, consulo, provideo. *Dobrze się opa-*
rzył. Commodis suis consuluit naviter. Es-
se consultavit sua. Res suas meliusculas fe-
cit. Constabilivit res suas. Iis auxilia un-
diquè circumspexit.

Prosterno. Porażam. Abjicio, affligo,
Ad casum do. Perdo, obtero, perverto. *Ol-*
brzyma poraził. In spatium ingens ruen-
tem

tem porrexit corporis molem, ad terram dedit, affixit, in terram statuit.

Protego. *Bronię. Tueor, tutor. Pod o-bronę Pańską.* Latet sub umbra magni Principis. Magnus Princeps tutū pręstat, ejusquę capitis custodiam nunquā dimittit. Pręfidiō homini est nomen viri Principis.

Proverbium. *Przypowieść. Stara przypowieść.* In proverbii consuetudinem venit. Tritum, decantatum, contritum vetustate, jactatum vulgō proverbium est. Proverbii locum obtinet.

Providentia. *Opatrzność. Numen. Divinum imperiū, consilium, gubernatio, administratio. Boska opatrzność światem rządzi.* Aeternę mentis Numine, DEI immortalis nutu, consiliō, atquę potestate summa pariter & ima administrantur, omnia geruntur. Res omnes celesti dispensatione temperantur. Interest rebus humanis celeste Numen. Terras, & maria contemplatur DEUS, rerumquę omnium curam agit, commoda, vitamquę omnium tuetur, consulit universis.

Provideo. *Opatruję. Prospicio, consulo, medeor, pręsentio. Widzę zasadzki nieprzyjaciół.* Inūdias inimicorum probę perspicio, odoror. Non me fugit, fallit, quid insidiarum mihi paretur. Obscurę mihi non sunt, clām mihi non sunt, quas inimici in me comparant insidias. Quos mihi laqueos tendant, comperi, detexi. Quę inimici mo-
 Ps liun-

liuntur adversum me, me imprudente non sunt, explorata mihi sunt, apprimè cognita.

Providus. *Opatrzny*. Cautus, sagax. *Ma-
drzy są opatrzeni*. Sapientiâ præditi res fu-
turas ut præsentès intuentur, longè in po-
sterum prospiciunt, futura cogitatione, a-
nimò præcipiunt, conjecturâ res futuras as-
sequuntur, ea, quæ impendent, tanquam ex
aliqua specula prospiciunt.

Provoco. *Wyzynam*. Lacesso, tento.
Wyzwał go na potyczkę. Magnâ verborum
contumelia ad pugnam excitavit. In certamen poposcit.

Prudens. *Rostropny*. Multarum rerum
peritus. Magni usûs. Magni consilii. *Człowiek wielkiej rostopności*. Et animò, & consilio paratus. Sapientiâ, mentis acumine singulari præditus. Cui vis eximia mentis. Qui consilio plùs quàm fortunæ confidat. Ab ingenii acumine, iudicijquè vi commendatus. Qui prudentiâ, tanquam divinatione quadam utatur. *Czy to rostopnie czynisz?* Mentisnè te compotem esse dicam? Mente ego te consistere, constare credam? An satis à temeritate remotum, ac ratione firmatum, quod moliris? Pectus tibi sapere ego existimem?

Publicus. *Fanny*. *Na jaw nynieść*. In concionem populi, in publicum coetum prodire. In solem, ac pulverem procedere. In civium conspectu, in luce habitare. Velut in theatro, in foro versari. *Ty wiesz się mię-*

miedzy ludźmi pokazać. Tu lucem aspicere audes? Quæ est ista audacia in publicum procurrere, obsidere vias, forum premere, in oculis habitare? Includi te domi, carere publico, lucem non aspicere te oporteret.

Pudet. *Wstydzę się.* Pudore afficior. Erubescō. *Dla wstydu zamilkł.* Erubuit ora vestra. Pudor eum, ne plura diceret, absteruit. Pudore fractus, confectus, victus conticuit. Plura dicendi verecundia fuit. Tot hominum conspectus loquendi verecundiam attulit. *Pamięć go zawstydziła.* Reputantem ista animum verecundia subiit. Pudor facinoris angebat, nec aut vultum erigere, aut loqui jam sustinebat. Reputanti ista pudor versabat animum. Facinoris recordatio verecundia fuit. Hominem in ruborem deduit. Plura meminisse rubori fuit. *Bez wstydu.* Os dudum perfricuit. Perfricta frontis. Pudorem omnem abiecit, exiit, abstersit. Quæ res ei verecundiam imponat? Quis pudor à licentia revocet? Pudor omnis exulat.

Puer. *Dziecię.* Od dzieciństwa. A teneris unguiculis. Ab ineunte ætate. Inde usquē à toga pura. Ab incunabulis. A teneris. A pueris. A primo ætatis tempore.

Pugna. *Bitwa.* Prælium, certamen. *Bitwę wypowiedzieć na pewny dzień.* Cerrum pugna diem constituere. Denunciare prælium in certum diem. *Przywieść do bitwy nieprzyjaciela.* Ad pugnam evocare. Ad prælium, pugnam elicere. Tumultuoso & minaci

naci genere belli hostem excire. Hostem
 praliô lacefsere. Pugnam, pralium ciere.
Probować szczęścia w bitwie. Praliô belli
 fortunam experiri. Pugnae copiam & potesta-
 tem hostibus facere. Ire in pugnam. Dimi-
 cationem, pugnam subire. Aleam univer-
 si certaminis adire. In certamen descende-
 re. Rem pralio committere. *Zacząć bitwę.*
 Pugnam capefsere. Manus conferere. Armis
 congregari. In pralium ruere. Ad certamen
 copias agere. Signa, arma conferre. *Sto-
 czyć bitwę.* Acie decernere, dimicare. Equô
 campô, collatisquë signis certare. Pralium fa-
 cere, edere, committere. Ad manus venire.
 Armis contendere, disceptare. *Podjazdami
 wjeść bitwę.* Parva sed frequentia certami-
 na ferere, miscere. Parvis certaminibûs in-
 summam rotius spei proludere. Levia prâ-
 lia facere. Parvulis praliis, pugna volitari.
 Procurfationibûs cum hoste contendere.
Walną bitwę dać. In discrimen summæ re-
 rum pugnare. Ad universæ rei dimicatio-
 nem venire. Ab ultîma spe dimicare. A-
 leam universi certaminis jacere, subire.
Zenszgd poczyna się bitwa. Haret jam acies
 collato pede. Undiquë jam pugna se movet,
 certamen accenditur, contrahitur. Exar-
 descunt pralii initia. *Wgtplina je/zcze
 bitwa.* Communis adhuc Mars est belli, &
 fortuna necdum discrimen facit, quæ datu-
 ra sit vires. Marte adhuc incerto & dubiâ
 victoriâ pugnatur. Pugna utrinquë aquis
 ad-

adhuc stat viribus. *Æquo adhuc Marte*, nusquam inclinante victoria dimicatur. *Æquatum omnium periculum, æquata dimicatio.* *Bitra*, która już ułanęła, znów się wzmoęła. *Pugna*, quę jam laxabatur, fenefcebat, remittebat, iterum recruduit, exarfit. *Renovatum, redintegratum, restitutum est pralium.* *Ufus.* *Pugnę locum quarere. Pugnam ciere.* *Pugna laxata est, inclinata est. Pugnam extendere, extrahere, in nocem deducere.* *Pugnam detrectare. A pugna suos continere, prohibere. Pugnam iterare. Pugnam nox diremit.* *Æquo Marte ę pugna discedere.* *Pugnę, pralię inferiore m discedere. Denuę in pugnam succedere.*

Pugno. Walczę, bię się. *Dimico, certo, depugno, congredior, contrarius sum.* *Znamę bitwę szczeno.* *Tumultuoso & minaci pugny genere excitus hostis. Manus confertę cominus cum hoste, signa collata. Pugnam capeffivę duces, suisquę ipfi corporibus miscuę certamina. Infestis semper cuspidibus, infestis animis concursum. Anceps pralium multos utrinquę & fortissimum quemquę absumpsit. Ubi ferrę decernere visum, coorti omnes in pugnam equestri imprimis pralię contendę, descensum deinde in aciem, signis collatis justę pralię per multas horas pugnatum. Peditum ibi acies ingenti vi conflixit, desideratis hostium quinquę facily millibus, quos cruen-*

ta ea pugna fustulit. Hostes ingenti cruce prostrati sunt.

Pugnus. *Pięść. Ułus.* Pugnis & calcibus concindere aliquem. Pugnum in os impingere.

Pulcher. *Piękny.* Formosus, decorus. Egregiâ formâ. Specie liberali. Egregia facie. Formæ præstantiâ visendus. *Piękny młodziarz.* Adolescens mirâ quadam suavitate & lepore, formâ liberali. Scitus adolescens & longè festivissimus aqualium. Unus ante alios specie illustris, ac insignis.

Pulvis. *Proch, kurzawa.* *Dla kurzawy nie było widzieć.* Prospectum ademerat pulveris nubes. Pulveris nubes, quæ ad cælum ferebatur, prospectum abstulit. Discrimen omne fustulit obducta cælo nubes pulveris, donec rursus consideret.

Punio. *Karzę.* Castigo, plecto, vindico, ulciscor. Poenâ, vel suppliciô afficio. Poenam sumo. Multam, poenam, supplicium irrogo. Exemplum in aliquem edo. *Słyszna, aby Sędziowie karali winowayców.* Animadvertendum est in homines nocentes. Id agendum est iudicibus, ut poenas à nocentibus severissimas exigant. Improborum audaciam iudices severissimis poenis comprimere debent. Æquum est, ut iudices auctores facinoris ad piaculum noxæ objiciant, ut poenas à nocentibus repetant quàm severissimas, ut reos multâ, vinculis, verberibusquē cœrceant, scelera acerrimè vindicent,

cēt, pœnas in fontes capiant. *Winni niech
będą skarani.* Rei scelerum pœnas pendant,
dependant, persolvant, panis legibûsque judi-
ciorum teneantur. Luant improbi dignas
facinoribus pœnas. Digna eorum factis a-
nimadversione afficiantur. *Jeszcze nie są
skarani.* Nondum ad supplicium dati sunt.
Nondum severè satis in illos vindicatum.
Nihil adhuc gravius in illos consultum.
Nondum expiata sunt eorum flagitia. *Dość
jesteśmy skarani.* Satis pœnarum subimus,
suscipimus, ferimus. Satis superquē pœna-
rum pendimus. Satis supplicii innoxio præ-
bemus sanguine.

Purgatorium. Czyściec. Locus & re-
gio apud inferos, in quo elapsi ē humanis
corporibus animi, antequam in beatorum
sedes transferantur, salutarium flamma-
rum ignibûs lustrantur, & perpoliuntur. Ani-
morum vitæ noxas expiantium post mor-
tem sedes. Piacularis animorum carcer. Pia-
culares, purgantes post mortem flammæ.
Locus, ubi contractæ per vitam animorum
labes acerbâ sed salutarî expiatione abster-
guntur. *Wybawić dusze z czyśćca.* Expia-
tas lustrali igne animas cruciatibûs exime-
re, ex piacularibus ignibus ad æterna gau-
dia transferre, ad cælum evehere, carcere
ereptas in libertatem asserere.

Purgo. Oczyścić. Expurgo, excuso.
Purgare vulg: Humores noxios extrahere,
medicamentis abigere, Purgatione alvi uti.

Pur-

Purgare alvum, laxare, solvere, mollire. Alvum ciere medicamentis.

Puto. Rozumiem, sądzę. Reor, sentio aestimo, autumo. Zapewne irzynałem. In animum induxi. In ea opinione eram. Ea opinio me tenebat. Pro certo habebam. In eam opinionem adductus sum. Eam opinionem imbibere. Ea opinione imbutus eram. Opinio ea infudit animo. *Fako ja rozumiem.* Ut mea fert opinio. Quantum ego quidem assequi iudicio possum. Quantum conjicio. Quantum conjecturam consequor.

Q.

Quadragesima. *Post wielki.* Quadragesima dierum solenne jejunium. Venerum jejunium. Feriae quadragesima dierum, jejunio nobis statim ac solennes. Hebdomades, quae anniversariam Christi morientis memoriam praecurrunt.

Quadragesima horarum preces. *Czterdziesto godzinne Nabożeństwo.* Quadragesima horarum comprecatio. Preces publica coram augustissimo Christi Corpore in horas quadragesima indictae, extractae. Quadragesima horarum supplicatio ad Sanctissimum Christi Corpus in Ara propositum.

Quadro. Przypadam. Convenio. In quadrum redigo. *To się właśnie tobie służyć zda.* Haec in te belle cadunt. Illa nullum in hominem aptius, quam in te conveniunt, accidunt. *Bot dobrze na nogę przypada.* Calceus aptè ad pedem convenit.

Quz.

Quæro. Szukam. Scrutor, vestigo, indago, exquiro, requiro, aucupor. *Wszędzie go szukałem.* Hominem oculis quærebam, voce poscebam. Scrutatus sum omnia, circumspexi, lustravi, perquisivi omnia, nequē tamen vestigium illius ullum apparebat. Defessus sum urbem totam pervestigando. Omnia circumcuravi, omnes latebras perreptavi, ut hominem reperirem. Multū studiū posui in perquirendo homine. Quō non ivi, quō non accessi, ut hominem reperirem? Perlustravi omnia, omnes latebras excussi, ut in hominem inciderem. *Szuka wszędzie ślady.* Omnes umbras falsæ etiam gloriæ confectatur. Omnem occasionem confectandæ gloriæ aucupatur. Totus est in captanda populari aura.

Quæstio. Pytanie, wątpliwość. Controversia, dubitatio, disceptatio. *Nie o tym tu jest rzecz.* Non id agitur. Non venit in quæstionem. Non vocatur in controversiam illud. Hac de re non disceptatur. Non versatur id in quæstione. *Tu przypada wielka wątpliwość.* Existit, oritur, nascitur hōc locō difficilis quæstio. Acriter hōc locō disceptatur inter doctos. Quæstio hac de re per difficilis sapientum torquet ingenia. Hic verō non parva contentio est inter doctos. Incidit hōc locō res controversa, & plena dissensionis inter doctos. *Uż.* Aliquid in quæstionem, ac disceptationem vocare. Quæstionem ponere, afferre, movere, explicare,

re, enodare, dissolvere. *Est questio de nomine: vulg.* Omnis contentio est in verbi controversia posita.

Quæstus. Zysk. Lucrum, compendium, commodum, emolumentum. *Ulus.* Vocem, linguam, se totum in quæstum confert. Corpore quæstum facere. In quæstu relinquere talentum.

Quàm. Niż, jak. Ulus. Duobus ante sæculis, quàm Plato floreret. Tertio post die, quàm veneram. Sed hoc majus est, quàm ut à te postulem. Suscipere plus, quàm quantum præstare possis. Dico ergo quàm possum maxima voce. Nidos quàm molliissimos struunt aves. Contrà faciunt, quàm pollicentur. Sunt vestrum quàm multi. Sanè quàm gaudeo.

Quamprimum. Wnet. Primo quoque tempore. Nullà morà. Quàm maturissimè. E vestigio.

Quantum. Ile. Quàm, ut maximè, quatenus. *Poslaram się, ile będe mógł.* Quàm licebit, quoad fieri poterit, pro virili parte enitar. Quàm potero studiosissimè, quoad res patietur, contendam. Operam dabo, & quàm dignum est amicitia nostra, elaborabo. Laborabo quantum maximè potero. Quantum in me situm est, adnitar.

Quare. Czemu, zaczem. Quamobrem, quapropter, ex quo. *Czemuś tak sobie poradzisz?* Quid erat, quòd ita statueres? Quid ita, sic apud te constituisti? Ut quid, quam ob

ob causam, quid accidit, cur ista velles? Quibus rebus adductus, quid erat causa, cur ita potissimum velles? Quid tibi isthoc in mentem venit? Qua de causa id consilii suscepisti?

Quasi. *Jakoby*. Perinde, ac si. *O trę sprawę, jakoby o moję własną, starac się będę*. Tanquam mea res elset, perinde, quasi de me ageretur, velut meam causam tractabo. Negotium tuum instar rerum mearum tractabo. Mearum rerum similem curam de tuis negotiis geram. Non secus, ac res meas, curabo. Sic tuam causam agam, ut si meam tuendam susciperem.

Quatuor. *Cztery*. *Cztery roku części*. Quadripartitę temporum commutationes. Annuę commutationes temporum. *Sucbedni*. Stati per quatuor anni tempestates jejunio dies. Quadripartita per annum jejunia, per leges instituta.

Queror. *Uskarzam się*. Conqueror, expostulo. *Słusznie się na cię uskarzam*. Equa est mea de te expostulatio. Equitatem querelę meę cognoscere ipse potes. Jure te accuso. Quod in me commervisti, justam habet querelam. Locus hic est, tecum expostulandi. *Wszyscy się uskarzali*. Plena erant omnia querelarum. Lachrymantes questifunt, dolorę suum nobis impertiverunt. Fremebat urbs tota. Querebantur cum luctu & gemitu. Jactabantur tota urbe querimonia. Querimonia de injuriis, conventusque
tota

tota urbe habebantur. Fuit communis omnium vociferatio deplorantium querelas suas. Secuta est comploratio omnium, tempestas querelarum. Primum secretarum multorum indignationes exaudiebantur, dein ad criminationem & publicam querimoniam res excessit.

Quies. *Odpoczynek, spokójność.* Requies. tranquillitas, laxamentum, otium, vacatio, cessatio, remissio, finis, respiratio. *W wielkim zostajemy uspokojeniu.* Summa nobis pax, summa tranquillitas data. In summo otio vivimus. Respiramus denique, & acquiescimus. Otiosam aetatem, & quietam agimus. Locò vivimus quietis & tranquillitatis plenissimò. Vitam tranquillam, & remotam à procellis invidiarum, & judiciorum anfractu sequimur. Sinè vi, sinè metu, sinè periculo, ad otium nos totos referimus. Tranquillis rebus, tacitis, & pacatis utimur. In utramque, ut ajunt, aurem dormimus. *Przez sen.* In quiete. Secundum quietem saepe nobis videre aliqua, & audire videmur.

Quiesco. *Odpoczywam.* Conquiesco. *Po tak wielu niemygodach spoczniy nieco.* A tot molestiis quiescas, respices, licet. Post tot molestias quietem capias, quieti te tradas, quietò animò vivas, vitam traducas quietam & otiosam, otium sequi & clementem vitam licet, solutis animis esse licet. *Trojbem spoczgl.* Horam unam, duas, quieti

quieti dedi. Quietem cepi. Lassitudinem
brevis quiete sedavi. V. Dormio.

Quietus. *Spokoyny*. Tranquillus, com-
positus. *Mam pokoy teraz od sfram*. Quies
nunc est à negotiis. Quiescunt negotia. Fe-
ria sunt à negotiis. Forum silet, à cate-
ris etiam est silentium. Conticescit nego-
tiorum tumultus. Nihil nunc geritur ne-
gotiorum. Tranquillam nunc pacem agere
licet. Liberale nunc contigit otium. Cura
domesticarum, ac forensium rerum omnis
defluxit. Vacatio est à rebus gerendis.
Quietem à negotiis, vacationem à rebus
ipsum tempus concedit. *Nigdy spokoynym*
byc nie moglem Usque ad extremum spatium,
nullum tranquillum, atque otiosum spiri-
tum ducere mihi licuit. Nunquam per ne-
gotia quietus fui. Curæ publicarum rerum
nulla mihi partē neq; diurnæ, neq; nocturnæ
quietis impertiunt. Nunquā sinunt me respi-
rare, nunquā acquiescere. Nunquā licuit
mihi animō consistere, & ad otium me referre.
Nunquam conquiescere, & animō vacuō ef-
se licuit.

Quin. *Aby nie*. Ut non. Cur non. Quī
non. *Ufus*. Prorsus nil abest, quin sim mi-
serimus. Nemo est, quin malit.

Quoad. *Poki*. Donec, usquedum, ut.
Ufus. Quoad ejus fieri poterit. Eatenus
progredere, quoad licebit.

Quomodo. *Sakim sposobem*. Quī. Quō
pactō. Qua ratione. Quemadmodum. Quā
viā.

viâ. Quibûs præsidîis & adjumentis.

Quomodocunquē. *Fakimkolwiek sposobem.*

Utût. Quôquô modô. Quôquē pactô. Quô-

quô animô. *Fakożkolwiek jest.* Quôcunquē res

cadant. Quôq; pactô res se habebit. Quôcunq;

res evadet. Quemcunquē res exitum habebit.

Quondam. *Niegdyś.* Olim, aliàs.

Quotidie. *Codzień.* In dies. Singulis

diebûs. Nulla non die. In dies singulos.

R.

Rapio. *Porywam.* Acripio, aufero, eri-

prio, prædor, furor, impello, ago. *Nieprzy-*

jacił w/zysko zabrał. Hostis omnia rapuit.

Rem nostram furore suam fecit. Prædam

omnem avertit. Quidquid agi ferriquē po-

terat, avertit.

Ratio. *Rozum &c.* Vis cogitandi.

Judicium, mens, consilium, argumentum,

modus. *To jest przeciw rozumowi.* Hoc ne-

rationi quidem consentaneum est. Id agere

hominis est à tota mente & recta ratione

deficientis. Id verò à sana ratione alienum

est.

Recido. *Odpadam.* Convertor, cado,

redundo, incido. *Do pierwszych występko-*

powrócić. De integro in eadem flagitia

relabi, revolvi, incidere. Iterum in ean-

dem improbitatem incurrere. In eadem rur-

sus flagitia se ingurgitare.

Recipio. *Przyjmuję.* Accipio, recupe-

ro. *Dołaskę przyjęty jest.* In gratiam receptus

est. Supplici apud eum gratiz locus fuit.

Resti-

Restitutus est in antiquum gratiæ locum. Reconciliata inter eos est ex inimicitiiis gratia, voluntatesquæ copulatæ. V. *Reconcilio.*

Recolligo. *Przychodzę do siebie.* Colligo. *Ledriem do siebie przyszedł.* Vix animum recepi. Vix animum à moerore allevavi, ad spem & fiduciam torpentem animum erexi. Vix animum languentem revocavi. Vix vitalem calorem recepi.

Reconcilio. *Przejednávam.* Placo. In gratiam reduco. Distractos in pristinam concordiam reduco. Gratiæ reconciliationem efficio. *Przyszliśmy do zgody.* Odium amore commutavimus. Depontis odiis, mutuan benevolentiam suscepimus. Omnem veterum injuriarum memoriam, omnem ulciscendi voluntatem ex animo delevimus. Dexteras, fidemquæ de integro dedimus. Pulsô odio successit amor pristinus. Animorum nostrorum mutua in amore consensio diuturno tandem odio successit.

Recordor. *Pamiętam.* Reminiscor. Memoriam teneo. *Często mam na pamięci przeszłe utrapienie.* Subit animum perispe memoria temporis miserrimi. Animum perispe refero ad præteriti temporis calamitates. Infixa est animo calamitas temporis superioris. Ex animo nunquam discedit tristissimi temporis recordatio. Veriatur identidem in animo calamitas.

Recreo. *Pokrzepiam.* Reficio, relaxo, relevo, restituo, colligo. *Ochotnie po wielkich*

kich pracach odhoczynam. Tristitiam & se-
 veritatem ludô aliquô relaxo, & mitigo.
 A contentione studiorum animos curasquê
 laxo. Ex diuturna perturbatione sva vita-
 te amicorum me recreo. Inter labores jam
 exhaustos, & mox exhaustiendos interval-
 lum aliquod interjicio. Ab assiduis conten-
 tionibus studiorum animum remitto. Pra-
 torum aspectu sva viximê aberrat animus
 à molestiis curisquê. Lassum pondere cura-
 rum animum, ludô reficio. Animum libe-
 rali otio viresquê revoco.

Recuso. *Wzbraniam sig.* Abnuo, de-
 fugio, declino, aspernor, nolo, repudio, a-
 versor, deprecor, ejuro. *Feżelić to wino,*
nie wzbraniam sig od kary. Nihil de poena
 recuso, causam non dico, quin, quod me-
 ritus sum, feram. Ut meritis sum, luam:
 poenam non refugio, non deprecor.

Redeo. *Powracam.* Revertor, revenio.
 Me recipio. *Ządam jak najszybciej do was*
powrócić. Ad vos me recipere in optatis
 mihi est, ut me aliquando vestri ac patriæ
 compotem fortuna faciat, ut ad vos recur-
 rere, patriæ me reddere postliminiò liceat,
 ut expeditum in patriam receptum habeam.
Ledwie przyszedł do siebie. Vix animum
 recepit à timore. Vix recreatus est ex illo
 pavoce. Vix redintegravit animum. *Lecz*
abym powrócił do tego, ządęm począł. Sed
 ut ad prima redeam, ut ad præterita rever-
 tamur, ut ad eam partem, unde digressa est,
 rever-

revertatur oratio. Sed adhibeat oratio modum, & redeat illuc, unde deflecterat. Sed redeamus ad inceptum. *Ufus*. Ad quos dies redibis. Ad ingenium suum & mores rediit. Parum ex agro redit.

Redigo. *Przywodzę*. Adduco, pertraho, 'cogo, conficio, colligo. *Do ostatniego przyszedłem*. Ad nihilum omnia reciderunt. Rediit mihi res ad restim, ad rastro. *Ufus*. Bellicosas gentes in ditionem suam & potestatem redigere. Inventa redigere in ordinem. Aliquid in memoriam redigere.

Redimo. *Odkupuję*. Recupero, conduco *Chrystus nas swą śmiercią odkupił*. Debitas primi hominis culpæ poenas suis cruciatibus exsolvit. Genus humanum afflictum ac perditum suâ morte recreavit, & erexit. Salutem mortalibus, finemq; diuturnæ servitutis moriendo attulit.

Redoleo. *Pachnę*. *Ufus*. Ejus sermonis multa indicia redolent. Oratio redolens antiquitatem.

Redundo. *Obfituję*. *Ufus*. Homo omnibûs ornamentis redundans. Infamiâ majorum ferè in posteros, amici laudes in amicum redundant. Nihil prætermittatur, nihil redundet. Ex tuo facto multum invidiæ in me redundabit. E rerum cognitione florescit & redundat oratio. Is redundantes nos, & juvenili licentiâ superfluentes repressit.

Refello. *Zbijam czyi dowod.* Redarguo, refuto. *Jego dowody łacno zbije.* Criminationem totam nullò negotiò dissolvam. Propugnaculum istud, quò contra impetus meos se usurum putat, facillè dejiciam. Objecta facillè infirmabo, & convellam. Eam opinionem ratio convellet, oratio labefactabit, veritas deniq; extorquebit. Faxo brevè, ut argumenta ejus universa corruant. Argumenta ejus facillè obruam, proteram, prosternam.

Refero. *Odnoszę.* Reveho, reporto, reduco. *Ufus.* Pedes me referunt in Tusculanum. Veterem consuetudinem, laudem, legem referre. Vultu patrem refert, moribus avum. Se ad intermissa studia literarum referre. Animum, oculos aliquò referre.

Refert. *Pomaga co, należy.* Interest. Ad rem pertinet. *Mniey to do mnie należy.* Mea quidem id parùm refert. Rebus tuis sunt illa conjunctiora. In eo fortunæ meæ positæ non sunt. Nihil ad me ista. Mihi isthic neq; feritur, neq; metitur. Utcunq; fuerit, haud in magno equidem ponam discrimine. *Ufus.* Tua maximè refert. Parvi refert abs te dici.

Reficio. *Posilam, naprawuje.* Reconcinno, restituo. *Ciało posilić.* Corpus reficere. Famem sitimq; cibo & potione depellere. Firmare cibo vires. *Ufus.* Reficere ædes, quæ vitium fecerant. Refecta spe.

Refingo. *Znoszę, oddzieram.* Reiscindo
in-

infringo, revello. *Ufus.* Acta Antonii legesq; refixistis.

Reflo *Naprzeciwn dme.* Contra flo. *Ufus.* Cum fortuna restarit, affligimur. Cum Aquilo mihi adversum teneret, in litus rejecti sumus.

Reformo Religionem. *Wygasz pobożności uskrzesz.* Ad disciplinam severiorem revocare. Veterem disciplinam, quæ jacet atatis vitiò percussa, atq; prostrata, excitare. Abhorrentes à vitæ sanctimonia mores abususq; comprimere, ac abolere. Pravarum consuetudinum stirpes, quæ caput tollebant, elidere, excindere, omnia deniq; quæ dilap̃sa jam diffluxêre, severis legibus vincire.

Refrico. *Przypominam.* Renovo, revoco, retracto. *Nie chciej mi przypominać ciejszego przypadku.* Noli obductam vixum cicatricem refricare. Noli renovare, redintegrare memoriam casus acerbissimi. Noli animum meum revocare in memoriam casus tristissimi.

Refrigero. *Oziębiam.* *Ufus.* Stella Saturni refrigerat. Umbris & aquis refrigerari.

Regio. *Kray.* Provincia, ora, plaga, tractus, termini, spatium. *Kray żyżny.* Regio tam ubere & pingvi solò, ut à pastu repellantur pecudes, ne satietas perimat. Regio uberrimò agrò, mitissimò człò, clementibus accolarum ingeniis.

Regno. *Panuję. Impero, dominor. Panował nad Persami.* Persidem tenebat. Summa rerum apud Persas præerat. Inter Persas regnum agebat. Apud Persas rerum potiebatur. Regio jure ac potestate imperabat apud Persas.

Rego. *Rządzę. Gubernor, moderor. Całey Rzeczypospolitey rządę trzyma.* Unius nutum tota civitas intuetur. Ei populus sui veluti habenas tradidit. Ad gubernacula Reipublicæ sedet. Jura dat unus Reipublicæ. Rempublicam cum imperio & potestate obtinet.

Regula. *Ustawa. Norma, lex, exemplum, formula, præscriptio. Ustawy czynić.* Leges ferre. Privatam publicamq; vivendi rationem legibus constituere. *Ufus.* Consilia sua omnia ad regulam virtutis dirigere, & referre. A regula & præscriptione vitæ aberrare. Studia sua naturæ regulam metiri.

Rejicio. *Odrzucam. Aspernor, repudio. To zdanie od wszystkich odrzucone.* Ea sententia ab omnibus rejecta est. Ea sententia irrita est ab omnibus. Fuit ea sententia plerisque præserta & damnata. *Ufus.* Cassam ad senatum rejicit. Ab iis libris obliquitas me rejecit.

Relaxo. *Popuszczam. Myślę wyjachać, abym odpoczął.* Animi causâ, ut animum parumper à molestiis abducam, ut, quam mihi negotiorum & curarum odiosa con-

svetudo hilaritatem ademit, eam rerum jucundissimarum aspectu, atq; usu recuperem, ut vernâ jucunditate fruam. *Ufus.* Alvus aliquando vel adstringitur, vel relaxatur.

Religio. *Cześć, pobożność.* Pietas, sanctitas. Cultus divinus. *Boga wielce czcił.* Sacris impensè deditur animum, DEUMq; religione maxima colebat. In ejus animo Numinis assidua insidebat cura. *Wstąpił do Zakonu.* Sacra militiæ se addixit. Inter sacra familiæ candidatos nomen professus. A profanis stipendiis ad Christi Vexilla convolvavit. *Przyjął jest do Zakonu.* In Sacram familiam cooptatus est. Sacram familiam auxit. In numerum dicatorem DEO hominum relatus. *Ufus.* Ab omni religione declinare. Religione quadam tangi. Ea res in Religionem venit populo.

Religiosus. *Pobożny.* Summa Religione præditus. Sanctus, Sacris deditus. Animus Religione perfusus. *Mąż świętobliwy.* Magna est & antiqua Religione. Ab ineunte ætate ad vitæ sanctimoniam incumbit. Pectus omni pietate imbuit.

Relinquo. *Opuszczam.* Missum facio. Defero, dimitto. *Opuścił staranie pierwszych nauk.* Multam salutem bonis literis dixit. Deposuit cum libris literas. Deflexit de curriculo suo. Segregavit à se penitus Musas. Removit se ab honestis literis. *Wszystkich przyjaciół odstąpił.* Ab amicis ita destitutus sum, ut nemo afflictum erigat.

Defunt amico amici. Ab amicis repudiatus, à propinquis nihil sublevatus sum. Turpissima defectione me deseruerunt, reliquerunt amici.

Reliquix. *Ostatek*. Residua. *Ufus*. In his miseris fortunæ reliquiis. Reliquias hostium persequi. Voluptatum reliquias colligere.

Remedium. *Pomoc*. Cautio, provisio, fomentum. *Ufus*. In adversis rebus sinè remedio atq; allevamento permanere. Suis incommodis & vulneribus remedium comparare. Acrioribus remediis huic malo occurrendum.

Remitto. *Ustaje, odpuszczam*. Retromitto. Relaxo, minuo. *Wiatr ustaje*. Ventus remittit, cadit, concidit. Tempestas frangit. *Fuż gniew ustaje*. Ira fenescit, deflagrat. *Odpusćcie winę*. Gratiam delicti facere. Veniam & impunitatem dare. *Ufus*. Nuncium remittere. De meo tibi aliquid remitto. De virtute remittere.

Remoror. *Zatrudniam*. Retardo, distineo. *Ufus*. Quæ ceteros remorari solent, me nihil retardârunt.

Remotus. *Odległy*. Alienus, abhorrens. *Miejsce barzo odległe*. Locus à conspectu amotus longius. Locus extra terminos solis, atq; in extremis terrarum finibus positus. Locus, quem natura longè submoverat. *Ufus*. Hoc à moribus, sapientia, natura hominis optimi remotissimum est.

Remu-

Remuneratio *Wdzięczność za dobro-*
dzieństwo. Gratia, vicissitudo studiorum,
vel officiorum. Łasce twojej dostateczna
wdzięczność być nie może. Officia tua nun-
quam paribūs officiis æquabo. Nullam us-
quam meritorum tuorum partem asse-
quar. Nunquam non modò referenda, sed
ne cogitanda quidem gratiâ tua beneficia
consequar. Usus. Nihil remuneratione be-
nevolentix, vicissitudine officiorum junc-
tius.

Remunero. *Oddaję dobrodzieństwo. Re-*
tribuo, compenso. Parem gratiam repono.
Mercedem do. Owdzięczę za dobrodzień-
stwo twoje. Cumulatis tuis in me meritis
satisfaciam. Gratum me ac memorem
paribūs officiis probabo. Beneficia beneficiis
compenfabo. Quæ in me contulisti, eadem
recipies. Eò, quò premor tuorum beneficio-
rum onere levabor. Laxabo me vinculis
quasi quibūsdam, si planē solvere non
potero. Nihil agetur à me studiosiūs, quàm
ut de me optimè meritum esse lxteris.

Remus. *Wiosło. Usus. Remis navem*
propellere. Detegere remos.

Renascor *Odradzam się, odnawia się*
co. Usus. Renatum est bellum, nuper pri-
mo extinctum.

Renovo. *Odnawiam. Restauro, redin-*
tegro, reficio, refero, repræsentō. Nie chcę
odnawiać żalu twójego. Non faciam, ut quæ
coaluere vulnera, recrudefiant. Dolorem

num jam senescentem irritare non cupio. Nec enim novis vulneribus rumpendz sunt cicatrices veteres.

Repagula. Zapora. Vectes, quibus januæ clauduntur. *Ufus.* Omnia pudoris, juris repagula convellere, perfringere, effringere.

Repentē. *Wnet.* *Wnet się rozgniewałem.* Repens me ira incessit. Præfente iracundia exarsi. E vestigio iræ succensus sum.

Repeto. *Powtarzam, wymagam.* Exigo, peto, reposco, resumo, retracto. *Rzecz z pocztku ma być powtórzona.* Altius rei initium petendum. Ab origine, causisq; primis res exponenda. *Nauki wyzwolone powtórz.* Humaniorum literarum studia ex intervallo recolam. Ad politiores literas reguandas me referam. In gratiam cum bonis Musis redibo. Secundis curis bonas artes perpoliam. Latinitatis authores ad manus revocabo. *Tóż samo powtórza.* Aures identidem iisdem vocibus obtundit. Eandem cramben recoquit. Eadem chorda oberrat. Eandem tundit incudem. Semper eodem revolvitur.

Repono. *Pokładam.* Colloco, annuero, recensco, adscribo, repeto. *Ufus.* In aliqujus humanitate, opibus spem omnem & salutem reponere.

Reprehendo. *Strofuje.* Increpo. redarguo. Verbis castigo. Aliquem asperius appello. In crimen voco. *Kato frodze strofował*

wa? Pompeiusza. Cato magna vocis libertate Pompeium perstrinxit. Verbis vehementer accepit Pompeium. Vitio illi dabat immoderatam honoris cupiditatem. Carpebat liberrimè ambitionem Pompeii. Pompeius non in paucas Catonis reprehensiones incurrit.

Reprimo. *Wstręt czynię.* Contineo, comprimo, cōerceo. *Bezbożną jego chęć nstrzymałem.* Perfeci equidem, ut ne posset cupiditati suæ satisfacere. Longiùs cupiditate processisset, nisi ego occurrissem. Rapiebat eum cupiditas, ego repressi. Effrenatæ ejus libidini frenos injeci. Cupiditatem ejus domui.

Reprobo. *Ganię.* Improbo, rejicio. *Nie widzę, cobym w życiu jego zganił.* Non video, quid vitio illi dare, vertere, quid fraudi tribuere, quid culpx in eum conferre possim. Vita ejus longissimè abest à justa reprehensione.

Repudio. *Nie przyimuję.* Nuncium remitto. Rejicio. *Ufus.* Consilium alicujus, vota, preces repudiare. Conditionem æquissimam repudiavit.

Repugno. *Sprzeciwiam się.* Adversor, obfisto, reclamo. *Ufus.* Fortunæ, crudelitati alicujus repugnare. Illud vehementer repugnat, parumq; consentaneum est.

Res. *Rzecz.* *Ufus.* Rem alicui committere, credere. Rem libenter suscipit, navi-

naviter procurat. Rem expedire, conficere. Res est plurimi otii. Rerum cursus. Rerum turba, perturbatio, motus, confusio. Res perturbata, res turbulenta, incommoda, adversa, dubia, calamitosa. Rerum interitus, occasus. Pro re ac tempore consilia capere. Consilium ex re natum. Ad rem accedere. Pertractare ea, quae rem continent. Ita res se habet. Eo loco res nostra est. In id discrimen res nostra adducta est. Res est in integro. Res bellissime ibant. Rei familiari operam dare. Rerum suarum itagere. Rebus suis providere. In rem suam aliquid convertere. Naufragium rei familiaris facere. Rerum potiri. Res mihi cum ejusmodi portento fuit. Res non verba ad purgandum attulit. Non tam re, quam ipse laudatus.

Reservo. *Zostawuję*. Servo, conservo. *Użys*. Non te urbi, sed carceri reservavi. Vitam ad meliora tempora reservare.

Resideo. *Przemieszkiwać*. Consisto, maneo, moror. *Użyj*. In villa residere. Non patiar eas inter vos inimicitias residere. Ne simultatis quidem ullae reliquiae in eo resident. Tota spes mea in te residen-

Resipisco. *Przychodzę do siebie*. Za cza-
sem przyszedł do siebie. Tandem ad melio-
rem frugem se recepit. Ad sanitatem re-
versus. Ad ingenium, quod a natura ha-
buit mite ac tractabile, se recepit. Tan-
dem se collegit.

Resi-

Resisto. *Opieram sig.* Repugno, obfisto.
Sprzeciwig sig jego odradze. Omni non
 contentione modo, sed dimicatione repu-
 gnabo, objiciam me, quoad possum, & ejus
 conatus refutabo. Sceleri & audaciae me
 opponam. Luctabor cum homine improbo.
 Vel inermis contra armatum resistam.
 Si quod in me telum contorferit, legum &
 judiciorum arma arripiam. Ibo in homi-
 nem. Ferociam exultantis frangam. *Zol-
 nierz napadajacemu nieprzyjacielowi dlugo
 sig opiera.* Fortiter excepit impetum ho-
 stium. Itum egregie obviam hostium fero-
 citati. Miles non consistere modo adver-
 sus hostem ausus, sed reprimere etiam, &
 in castra rejicere.

Resono. *Brzmię. Usus.* In hac vocum
 concordia dulce quiddam & amicum reso-
 nat. Gloria virtuti resonat tanquam ima-
 go.

Respecto. *Oględam sig.* Respicio. *Usus.*
 Huc ita prætereamus, ut tamen intuentes,
 & respectantes relinquamus.

Respectus. *Względa.* Aspectus.
Usus. Meus animus in acie est, nec res-
 pectum ullum quærit. Sinē respectu Majestatis.

Respicio. *Patrzam.* Retro aliquem a-
 spicio. Os vultumq; in aliquem converto.
 Aspectum refero in aliquid. Oculis redeun-
 tem sequor. *Usus.* E tenebris lucem ali-
 quam respicere. Præteriti temporis memo-
 riam cogitatione respicere.

Respiro. *Oddycham.* Spiritum ducō. Anhele. Animam reddo, quæ ducta est spiritu. Recreor, quiesco. *Niegdy cieżej, niegdy wolniey oddycham.* Spiritus nunc ægre, nunc liberius meat. Difficultas spirandi nunc fauces arctat, nunc relaxat. Tamethi anhelitum nunquam recipiam, humor tamen, qui fauces obsidet, spiritum sæpius elidit. *Uſus.* Respirabo, si te videro, & in his meritis requiescam. Oppugnatione punctum quidem temporis respiravit. Pulmones ductam animam respirant, & reddunt.

Respondeo. *Odpowiadam.* Responsum do. Refero, rescribo. *Inny na to odpowiadział.* Excepit sermonem alter. Ad ea alter paucis. Ad ea placide alter & benigne verba fecit. *Uſus.* Atperè verbis, vultuque respondit. Extrema primis, virtus tua hominum opinioni, majorum laudibus respondet. Inter eos mutuo officiis respondetur.

Respublica. *Rzeczpospolita.* Res communis. Publici consilii societas. *Rzeczpospolita ſłanowic.* Rempublicam constituturæ, ædificare, ferere. Statum civitatis iure & legibus, & moribus de integro condere. *Rzeczpospolita rządzić.* Ad gubernacula Reipublicæ federe, clavum Imperii tenere, res communem utilitatem continentes administrare. *Którzy przecim Rzeczpospolitey ponstają.* Qui Rempublicam convellere, delere, vastare nituntur. *Qui arma contra Remp: ferunt.* Qui pe-

stem

stem patriæ moliantur. *Rzeczpospolita do upadku nakłoniła.* Respublica inclinata precipitat in exitium. Omnia ad perniciem profligata, atq; perdita videntur. *Strzeż Rzeczpospolitę.* Rempublicam consiliis tuis excita, erige, fulci, ac si fieri possit, ut exurgat ac reviviscat, effice atq; elabora.

Restituo. Przywracam. Instauro, corrigo, repræsentō. *Ufus.* Pretium, veterem potestatem Reipublicæ restituere. Restituere ac corrigere depravata. Aliquem in integrum, in antiquum gloriæ & honoris locum gratiamq; restituere. Vix sibi è gravi calamitate restitui cœperat. Quem auctoritate, studio, sententiis vestris restituis, nunc manibus quoq; vestris in suis sedibus collocare.

Retexo. Porzę, odwoływać. *Ufus.* Dialecticā quasi Penelopes telam retexeris. Num quod adolescens præstiti, commutem, & velut me ipse retexam? Retexo orationem meam.

Reticeo. Zamilczam. Tacitum relinquo. Silentio involvo. Abstineo me ab huius rei sermone.

Revelatio. Objawienie. Divinus admonitus. *Z objawienia to zrozumiał.* Ista DEO aperiente, manifestante, cognovit. Ejus rei notitiam è calo hausit. Divino admonitus didicit.

Reverentia. Poszanowanie. Honor, observantia. *Dzieci Rodzicom szanować powin-*

winne. Par est, ut liberi Parentum auctoritatem vereantur. Cavendum, ne Parentum reverentia liberorum animis excedat unquam, ut Parentum quadam verecundiâ ducantur, ut præcipuam Parentum rationem habeant. *Nie szanuje Starszych.* Omnis excessit animò majorum reverentia. Majoribus nullâ se verecundiâ obstrictum reputât. Inofficiosus, ac illiberalis erga majores est. Majorum nec auctoritatem per timescit, nec vim veretur.

Revereor. Szanuję. Colo, observo. Cultu quodam & honore dignor. *Których najbarżciej porinien był, tych najmniey nie uszanował.* Quorum judicium sequi, voluntati parere, auctoritatem vereri debuit, eos nullò loco habuit.

Revinco. Przekonywam. Convinco. *Oczeniście go przekonałem.* Manifestis judiciis hominem tenui, jugulavi testibus, & elingvem reddidi.

Revivifce. Ożyć. In vitam redeo. Renascor, respiro, recreor ex metu. E hostibus emergo. *Użys.* Ut tua causa toties jugulata facilius revivifcat. Ex metu mortis luce libertatis recreatus revixit.

Revoco. Odwożę. Avoco, removeo, abstraheo. *Użys.* Revocare mentem, à sensibus. Aliquem à cupiditate, furore revocare. Revocare omnia ad scientiam, ad veritatem. Studia longo intervallo remissa revocare. Vires amissas revocare. Cum fortuna

tuna ex adverso in meliorem statum revocatur. Ad incertum revocabantur possessiones omnium.

Reus. *Winny*. Qui causam dicit. Qui aliquâ culpâ erroris tenetur. Qui de capite, civitate, fortunis dimicat. *Bez wqtpicnia winny jest*. Culpa non nulla in eo haeret. Culpa ejus facinoris in illo consistit. Eo facinore contaminatum esse, nemo dubitat. Crimen non quifquam certius subit. In ea noxa fuisse hominem pro comperto est.

Rex. *Król*. Princeps, dominus. *Królem będzie*. Regis fortuna in eum transitura est. Summam imperii obtinebit. Regno præficietur.

Rideo. *Naśmiewam się, śmieję się*. Risum edo. Derideo. *Wszystcy się z niego śmiali*. Nemo tenebat risum. Risus omnibus obortus est. Risu excepere ista plerique. *Z nas się tym czaſem śmieją*. Interea fabula sumus. In ore hominum pro ludibrio abimus. Deridiculo habemur. *Uſus*. Risi imprudentiam hominis.

Rifus. *Śmiech*. Cachinnus. Do śmiechu pobudził. Risum omnibus excussit, movit, elicit, excitavit. *Śmiechu nſtrzymać nie mogłem*. Risum tenere, continere non potui. Temperare mihi à risu non poteram.

Robur. *Sila*. *Uſus*. Quantum in animo cujuscvis roboris est & nervorum. Copiarum robur deletum est.

Robu-

Robustus. *Silny. Fortis, valens, lacertosus. Silniejszygom nad niego nie wiażiał. Qui firmior esset à viribus, in quo tum eximia virtus virium, cui tantum roboris & nervorum, cognovi neminem.*

Rogo. *Proszę. Oro, precor, quæso, obtestor, obsecro. Barzo cię proszę. Hoc te vehementer rogo. Hic ego imploro fidem tuam, Hoc te summis precibus obsecro. Id à te maximopere pro summa nostra conjunctione peto. Supinas hinc manus tendo. Hoc à te ita postulo, ac contendo, ut nihil magis unquā, quā fortunæ meæ omnes in eo sitæ, positæ locatæ essent. Uczyń, o co proszę. Sit, quæso, precibus meis apud te locus. Ne me rogantem suppliciter, à te rejice. Sine, te exorem, quodq; à te singulari studio contendo, imperti. Sine me istud à te impetrare. Da, largire hoc precibus meis.*

Ruina. *Upadek. Calus, perniciēs, pestis, exitium. Dobr wszystkich upadek odniosłem. Mearum omnium fortunarum iacturam feci. Omnes fortunæ meæ sunt afflicte, evertæ, extinctæ, perditæ, profligatæ. Actum est de fortunis meis. Nihil mihi reliqui fortuna fecit. Res meæ eò locò sunt, ut eas servare nec salus ipsa possit. Upadła Rzeczpospolita. Rempubicam dudum jam habemus nullam. Deposita est Reipublicæ salus. Fractæ sunt opes, afflicte vires, amissa dignitas, salus ipsa Reipublicæ extincta.*

Rumor. *Wieść. Fama. Fesłci wprandzie wieść,*

wieść, ale nie pewna. Rumores sunt satis illi quidem constantes, sed sine auctore. Jactantur hæc sermonibus incertis, & rumore ipso nuncio. Manat in vulgus rumor, sed nullò satis firmo testimoniò. *Wielu o tdy rzeczy mówiło.* Res ea in ore erat omnium. Serpebat hic rumor in dies latius. Manavit ea fama longius, nec jam obscurè. *Niektórzy leda powieści wierzą.* Qui rumoribus incertis serviunt, auditionem quamlibet pro re compta habent. *Użys.* Rumores aucupari. Rumorum ventos colligere. Rumores spargere. *Ruo. Upadam.* Cado. Præceps agor. *Użys.* Ruere illa non possunt, nisi hæc eodem labefacta motu concidant.

S.

Sacerdos. *Kapłan.* Minister publicus DEI. Antistes sacrorum & ceremoniarum. Sacerdotii religionibus venerandus.

Sacramenta. Sakrament. Sacra mysteria. *Przyjąć Sakrament.* Sacra mysteria participare. Divinorum mysteriorum usu animum procurare.

Sacrilegus. *Świątokradzki.* Impius. Sacrorum hostis ac prædo. *Świątokradztwo popełnił.* Fana expilavit, incendit, depopulatus est. Per scelus & patrocinium signa sanctissima sustulit. Templis sacrilegas manus afferre conatus est.

Szpe. Często. Frequenter, crebrò, identidem, frequens.

Salvo. Zachowuję, zbawiam. Salutem do,

do, affero. Saluti sum. *Zachowaj* *od upadku* *oyczyzny*. Patriam ab exitio, interitu, perniciē, peste servavit, vindicavit, eripuit. Patrię incendium extinxit. *Siebie zachowaj*. In tutum cessit. Discrimen evasit, effugit. *Mało zbawionych*. Pauci cęłō, sedibus beatorum potiti, salute ęternę donati.

Salus. *Zdrowie* Sanitas, incolumitas. *Męziem twego zdrowia bronię*. Ut te salvum pręstarem, quanta potui contentione egi. Salutis tuę primam rationem duxi, habui. Salutem tuam pro virili parte tuęri adlaboravi.

Saluto. *Pozdraniam*. Salutem dico, nuncio. *Pozdrow go moim imientem*. Salutem illi meis verbis nuncia. Salvere eum meis verbis iube. Salutem ei a me velim dicas.

Sancti. *Swięci*. Cęłō jam recepti. Cęlestium agminibus inserti. *Cęcię Swiętych*. Eximiō cultu, pręcipuę religione Sanctis deservire. Pręcipuo honore Sanctos venerari. Pręcipua religione erga Sanctos ferri, teneri.

Sanctus. *Swięty*. Religiosus, castus, inviolatus. *Męz był Swięty*. Exemplum erat rarę innocentię, spectatęq; virtutis. Summa erat in DEUM pietate. Excellebat in eo rara morum sanctitas, vitę sanctimonia.

Sano. *Uzdraniam*. Curo, medeor. Morbum depello. Morbō libero. *Uzdrowię cię*. Ego te ad pristinam valetudinem

revocavi. Te jacentem, malè affectum in
pristinum valetudinis statum restitui. *U-*
zdrowiony tedy jesteś. Cessit tandem morbus
remediis. Vis morbi levata. Recreatus à
morbo es.

Sanus. *Zdrony.* Firmus, valens, salvus,
Zdam widzieć cię jak nayprędzey zdrowego.
Morbò defunctum, confirmatum è morbo,
firmum ac valentem vide e te, quam pri-
mùm cupio. Nihil laboro, nisi ut salvus
sis. V. *Valetudo.*

Sapiens. *Mądry.* Benè sanus. Magni
consilii. Divina mente præditus. Omnis
divini humaniq; juris consultissimus. *Na-*
twą mądrość przystoi, abyś na samey cnocie
prawdziwą chwałę pokładał. Tux sapien-
tix est, ad eam sapientiam spectat, quā tu
excellis, præstas, pro certo habere veram
laudem ab una virtute nasci, fluere, profi-
cisci.

Sapio. *Mądry jestem.* Intellego, video.
Strzeżbyś się tego, gdybyś był mądrym. Si
quid sapientiā, consiliōq; posses, si satis sa-
nus ac sobrius esses, si viā recta reputares
tecum, missa faceres ista.

Satago. *Używę.* Enitor. Magnò studiō
ago. Omni ope ac operā annitor. Omnem
lapidem moveo. Versor in hoc studio to-
tus. Omne consilium, studium, operam,
diligentiam ad rem confero.

Satio. *Nasycam.* Saturo, expleo. Sa-
tietatem affero. *Nie mogli się czytaniem na-*
sycić.

ſycic. Inexhausta cupiditas ſaturari legendo non potuit. A lectione depelli non potuit. Legendi nulla illum ſatietas tenuit.

Scandalum. Zgorſzenie. Offenſio. Prævum exemplum. *Strzeż ſię zgorſzenia.* Cave, ne ætati lubricæ vita tua nequitix exempla præbeat, ne contagione morum alios evertas, ne quid offendas exempli pravitate.

Sceleratus. Niecnotliwy. Sceleſtus, nefarius, improbus. *Człowiek najniecnotliwſzy.* Homo poſt homines natos turpiſſimus. Omni flagitio contaminatus. Ex omni ſclerum colluvione natus. Ad omnem audaciam projectus. Scelerum omnium artifex & architectus. In omni genere flagitiorum volutatus.

Scelus. Grzech wielki. Flagitium, facinus. Atrocitas ſcleris. *Grzech wielki popełnił.* Scelus ingens inſcepit, edidit, concepit, molitus eſt. Grande piaculum admiſit, contraxit. Sceleſtum facinus auſus eſt. *Feſt wyſtępku towarzyſzem.* Sceleris ſocietate conjunctus. Culpæ ſocius. Criminis conſcius ac particeps.

Schola. Szkoła. Ludus literarius. Gymnaſium. *Szkoła tam ſzkóły poſtholite.* Patet ibi literarum ludus, quò juvenus in diſciplinam convenit. Eſt optimarum artium domicilium, ſedes, ſacrarium, & quoddam quaſi Muſarum templum. Eſt ibi nobilium ingeniorum altrix gymnaſium. *Wie-*
lu

Lu tu do szkoł chodźi. Frequens hic juvenus studiorum causā in ludum convenit, gymnasium terit. Frequentes hic Magistris dant operam. *Fuż szkoły porzucił.* Ludo multam salutem dixit. Bonarum artium disciplinis nuncium remisit.

Scientia. Umiejętność. Doctrina, disciplina, intelligentia. *W szkołach nauki mają być z cnotą związane.* In scholis virtus à literis abesse, segregari non debet. In societatem doctrinæ virtutis studium se offert, necesse est. Juventus in scholis disciplinis simul & virtutibus imbuatur, eruditur. *Biegły jest w nauce mierniczey.* Geometricis literis perfectè est eruditus, apprime excultus. In Geometria excellit, vincit omnes.

Scio. Wiem. Cognosco. Cognitum habeo. Non sum nescius. Non me fugit, praterit, latet. *Wiem o twych zamysłach.* Patent res tuæ & consilia. Exploratissimum mihi est, quid agas, quid moliaris. Non sum rudis rerum tuarum.

Scopus. Koniec spraw, cel. Finis, propositum, quò spectamus. *Ten moy był cel.* Huc retuli mea consilia. Hic animus, hæc mihi lex erat. Hic animo meo, consiliis scopus erat. Hic erat terminus, meta, quò intendebantur cogitationes meæ.

Scribo. Piżę. Literas pingo, formo. Literarum formas effingo. Literis consigno. Literis mando. In annales refero.

Literas exaro, conscribo. Librum conficio, compono. *Pięknym kształtem litery wyrażasz* Literarum elementa pingis, formas sanè bel-
lissima. Figuræ literarum velut pictura bel-
lissimè concinnatæ oculis blandiuntur. Non
inæquales literarum formæ, non vacillantes,
non illepidæ. *Liviusz Rzymskie dzieje pię-
knie opisał.* Livius de rebus Romanis egre-
gia scripta reliquit. Kerū Romanarum com-
mentarios confecit absolutissimos. Res Ro-
manas literis mirificè illustravit, perscrip-
sit. *Pisz do mnie częściej.* Ne, quæso, literis
parcito. Crebris me literis appellato. Quo-
ties ad amicos, eodem oleo ac operâ ali-
quid ad me exarato

*Scriptura Sacra. Piśmie Święte. Libri Di-
vini. Literæ Divinæ. Sacræ. Codex sacer.*
Divinarum Legum, Divinorum scriptorum
monumenta.

Scrupulosus. Trwożliwego sumnienia.
Simplex ac religiosus. Religione quadam
obstrictus. *Æquò religiosior. Trwożliwego
jest sumnienia.* Animum gerit, nescio, qui-
bus religionibus obstrictam. Pungunt ho-
minem, nescio, qui scrupuli ex superioris
vitæ memoria relictæ. Anxius solitudinum
aculeis malè accipitur, afficitur, torquetur.
V. *Scrupulus.*

*Scrupulus. Trapienie sumnienia, szkrę-
puł.* Sollicitudo, suspicio, religio. *Uczynić
komu szkrępuł.* Offendere animis, oculisq;
religionem. Religione nova aliquem obstrin-
gere.

gere. Religionem offerre, injicere. *Mam
szkrupul.* Discruciat animum meum suspi-
cio. Religioni duco, habeo. Conscientiâ,
religione impediôr. V. *Scrupulosus.*

Secretus. *Tajemny, odłączony.* Arcanus.
A conspectu remotus, separatus, sejunctus.
Zadnemu tajemnych rzeczy nie wyjawię. Ar-
canorum fidem servabo, integram præstabo.
Nemo arcana tua consilia ex me exprimet,
eliciet, expiscabitur.

Securus. *Bezpieczny.* Sinè cura. *Dzi-
wuj się, żeś tak bezpieczny.* Qui fieri possit,
ut his tempestatibus propè solus in portu
sis, sinè cura quiescas, sinè metu ætatem a-
gas, res tuas in portu collocatas existimes.

Seditio. *Bunt.* Tumultus, dissensio,
motus, secessio. *Bunt był w mieście.* Urbs
ingenti seditione exarsit. Urbanus repente
motus, & secessio populi facta est. Confla-
ta ingens seditio. Jam ad manus propè
ventum erat. *Bunt uśmierzył.* Motum com-
posuit. Seditionem leniuit, sedavit, ex-
tinxit. Rabiem furentis plebeculæ cœrcuit.

Seduco. *Odwodzę.* Abduco. In aliam
partem duco. *Strzeż się, abyś nie był zwie-
dziony.* Cave, ne corrumparis aliena pra-
vitate, ne in errorem inducaris, ne ab re-
cto honestoq; transversum agaris, ne te au-
ferant prava aliorum consilia.

Senectus. *Starość.* Propè acta jam ætas,
decursaq;. Ætas extrema, præcipitata. Ca-
nities. *Zbliża się starość.* Ætas ingravescit.

Sene-

Senectus in proximo est. *Ætate provehor, procedo longius. V. Senex.*

Senex. *Stary. Confectus ætate, senio. Już jestem stary. Ætate jam gravis, fessus sum. Annis fractus, viribus defectus, exhaustus sum. Decursa propè est ætas, vitæ spatium. Extrema pars vitæ agitur, restat. Starzy jestem za niego. Ætate illum antecedo. Natu major sum. Provectioris ætatis sum.*

Sensus. *Czucie, zmysł, rozumienie. Facultas corporea & exterior animi intelligentia. Sententia, judicium. Umarli nie czują. Sentiendi vis morte extinguitur. Morte sensus amittitur. Mortuis nullus sensus inest. To jest wszystkie rozumienie. Est communis omnium sensus. Omnes idem volunt. Una omnium mens, sententia. Omnes in unam sententiam eunt, discedunt.*

Sententia. *Zdanie. Dictum, & oratio brevis. Złych sztukę od zdania swego odwieżdżiony. Improborum artes fregerunt ejus sententiam, eum ad suam sententiam perduxerunt, traduxerunt. Improborum obtruncationibus de sententia depulsus, dejectus, detrusus, deturbatus est. Improborum culpam factum est, ut animum ab ea sententia abduxerit.*

Sentio. *Czuje, rozumiem. Sensibus percipio. Sensum capio. Sensu gusto: intelligo, judico, agnosco. Wielki ból czuję. Sensum doloris capio acutissimum. Doloribus gravissimis discrucior, conficior, opprimor, excrucior. V. Dolor.*

Sepa-

Separo. *Odlącam. Sejungo, feceruo, distraho. Trzeba ich rozłączyć.* Dirimenda est eorum conjunctio. Diducenda ea manus est hominū improborum. Diffidium & animorum quoddam divortium inter eos procurandum.

Sepelio. *Grzebię.* Humo. Corpus terræ reddo. Funus ducō. *Ozdobnie pogrzebiony.* Amplo funere elatus est. Funus omni apparatu atquē honore celebratum. Suprema officia apparatissimā pompā celebrata sunt. Curatum, ut funeris honore quā amplissimo honestaretur. V. *Funus.*

Sequor. *Idę za kim.* Insequor, comitor. Comes sum. Prosequor. *Postanowiłem naśladować cię.* Tuarum virtutum vestigia prosequar. Humanitatis tuæ exempla imitabor. Tuam auctoritatem sequar. Ad tuam auctoritatem me conferam. Tibi in omnibus assentiar.

Sermo. *Mowa.* Locutio, oratio. *Zaczęł o tobie mówić.* Sermone de tuis rebus iniecit, intulit, induxit. Sermone de tuis rebus arripuit, instituit. *Często o tym mówią ludzie.* Is sermo in circulis, congregationibus omnium versatur. Omnium sermonibus ea res usurpatur, celebratur. Is sermo latissimē manat, divulgatur, perferatur. V. *Fama.*

Servio. *Służę.* Deservio: pareo, obsequor. Morem gero. Præsto sum. *To do tego służy.* Hoc eō valet. Hoc opportunum est

ad illud. Illud ex hoc commodi est.

Servitus. Niewola. Famulatus servitium. *Wielu w niewolę zabrano.* Multi servitute oppressi, sub jugum missi, in servitutem asserti, in servitutem abstracti, jugum subire compulsi. *Kto nas z niewoli wyzwoli?* Quis à cervicibus nostris jugum servile dejiciet? Servitutis vincula quis rûpet? Servitutem quis propulsabit? Quis servitutis jugum depellet, rejiciet, demet?

Servo. *Chowam, zachowuję.* Conservo, aservo, tueor, custodio. *Tys mnie jeden zachował.* Tu unus salus vitæ meæ fuisti. Parentem te fortunæ meæ, nominisque statuo. Tu unus sântum, tectumque me, ut ajunt, ab omni incommodo, detrimento conservâsti. V. Solvo. *Com ci przyobiecał, zachowam.* Solvam promissi fidem. Constabit fides promissis. Fidem, quam dedi, colam integrè.

Severus. *Srogi.* Gravis, austerus, asper, durus, acerbus. *Max jest barzo srogi,* Severissimi vir imperii. In omnes se severum & vehementem præbet. In judiciis cum asidet, *Lycurgeus* rotus est, vel *Cassianus*, ac quidam velut reorum scopulus.

Significo. *Znacze, oznajmuję.* Indico, ostendo, designo, noto, declaro. *Co to słowo znaczy?* Quid sonet hæc vox? Quæ sit vis hujus verbi? Quæ sit hujus vocis potestas? Quid valeat, quid velit vox ista?

Signum. *Znak, obraz, chorągiew.* Indicium, nota, argumentum, vestigium, insigne.

figne. *W dziecięciu wydają się znaki dobrogo przyrodzenia.* Vestigia apparent excellentis indolis. Elucet igniculi quidam præclaræ mentis indices. Species ipsa pueri nonnisi probitatem olet, vultuquæ toto clamat.

Similis. *Podobny.* Consimilis, æqualis, geminus, ejusmodi, parilis, *Jeden drugiemu barzo podobny.* Respondet unus alteri. Moribus & naturâ perfectè congruunt. Alter alterius imago est. Simillima utriusquæ & maximè gemina indoles.

Similitudo. *Podobieństwo.* Exemplar, forma, species, imago. *Wielkie jest w rzeczach naszych podobieństwo.* Simillima est rerum nostrarum ratio. Rerum mearum imaginem in tuis rebus video. Inter res nostras nihil interest.

Simplex. *Szczêry, prosty.* Apertus, sincerus. *Jest człowiek szczêry.* Homo antiqua virtute, fide, moribus. Homo minimè malus, vater. Vir bonus & simplicis veritatis amicus. Fraudis imperitus.

Simulatio. *Nieszczêrość.* Species simulationis. Species quædam simulate virtutis. *Nie przysłoi na męża dobrego nieuszczêrość.* Vir bonus abest ab omni simulandi studio. Viri boni non est fingere. Artem simulandi qui sequitur, longè à bonorum consuetudine discedit. V. Simulo.

Simulo. *Zmyślam.* Assimulo, fingo. *Wszystkie u niego zmyślane rzeczy.* Ad speciem

ciem & usurpationem virtutis fictus est. Nihil in illo, nisi fallax. Adumbrata virtute fallit. Probi hominis speciem præferet. Multis simulationum involucris tegitur, & quibûsdam quasi velis obtenditur. *Zmyślaj jak chce/z, nie o/zuka/z.* Indue quantumvis animo simulationem, frontem sermonemquē ad fallendum instrue, mentire fucatâ, adulteratâ virtutis specie, fallere certē & iudicium veri tollere non poteris. V. *Simulatio.*

Singularis. *Osobliny.* Inauditus, incredibilis: peculiaris, præcipuus. *Dzieło to barzo osoblive.* Factum elegans ad existimationem, ad memoriam singulare. Facinus ex omni memoria, post hominum memoriam præstantissimum.

Sobrius. *Trzeźny.* Moderatus *Pomiar-kowasy w pokarmie, y napoju.* Homo frugi, ac sobrius. Sumptuosis cœnis minimē amicus. Sapiente quadam in cibo potuquē temperantiâ commendatus. Frugaliter, temperatē naturæ desideria explet. V. *Abstineo.*

Societas. *Towarzystwo.* Conjunctio, communio, commercium, communitas *Nie trzeba się łączyć ze złemi.* Coire societatem cum perditis hominibus minimē decet. Conferre se, adungere se ad homines perditos, vinculô societatis se obstringere cum hominibus improbis, dare se in societatem perditorum non decet. V. *Corumpo.*

Socius. Towarzysz. Comes, sodalis, particeps. *Wiernego towarzysza ciebie miałem.* Te semper actionum, voluntatum, rerumquæ omnium comitem, consiliorum authorem, adiutorem laborum, periculorum socium, omni in cogitatione conjunctum, sodalem optimum expertus sum. Veterem affectatorem te habui.

Sol. Słońce. Moderátor & dux temporum. Sidus, quod astrorum tenet principatum. *Słońce wschodzi.* Sol exoritur, diem, lucem terris infert, lux lucis aspectu mortales recreat, exactis, dispulsis, fugatis tenebris, mundo diem reddit. *Słońce zachodzi.* Sol in occasum præcipitat, festinat, declinat. Sol obit, occumbit.

Solertia. Dowcip. Sagacitas. Perspicax prudentia. Celeritas ingenii. *Mało wi-dzę ludzi równego dowcipu.* Non possum multos recensere, in quibus eam, quæ tu polles, quæ præditus es, quæ præstas, excelsis, ornatus es, solertiam, sagacitatem, ingenii acumen perspexerim.

Sollicito. Namawiam, frasuję. Afficio, angō. Sollicitum habeo. *Ta mię rzecz frasuje.* Animum ea res versat assidue. Ingenium ea res curam mihi conficit, in magnos me metus & sollicitudines adducit. Vehemens me ejus rei cura tangit.

Sollicitudo. Frasunek. Angor, cura, metus, molestia. *Pełno frasunków.* Sollicitudo cum cogitatione multa me circumstant.

Multa me sollicitum habent. Sollicitudines meas quævis hora exacuit. V. *Sollicito, sollicitus.*

Sollicitus. *Frasobliny.* Anxius, perturbatus, suspensus. *Festem frasobliny.* Rebus meis valdè metuo. Tacitâ curâ suspensum animum gero. Multis quotidie curis urgeor, conficior. V. *Sollicito, sollicitudo.*

Solitudo. *Pustynia, osobność.* Locus desertus. Recessus, secessus. *Cbciałbym żyć w osobności na pustyni.* Vitam solitudiniquè mandare cuperem. In asperas & densas sylvas discedere, & ad saxa & scopulos mea mala deplorare, vitæ genus inter feras solitarium, & ab hominum societate disjunctum sectari animus esset. In loca ab arbitris remota & libera me abdere cuperem.

Solvo. *Płacę, rozwiązuję, uwalniam.* Persolvo. Pretium do, pendo, explico, enodo, libero. *Nie mogę zapłacić.* Solvendo non sum. Unde solvam non suppetit. Non dum explicata est solutio, solvendi ratio. Expedire nomen non possum sinè versura.

Somnio. *Śni mi się.* Secundùm quietem video. In somnis videre videor, certo. In quiete video. *Śnił mi się brat mój.* Species fratris mei per somnum, per quietem oblata est. Nocturna fratris mei, quasi à latronibus circumventi imagine confundebam. Exagitabat me per somnum species fratris mei.

Sors. *Los, szczęście.* Fortuna, casus, fa-

fatum. *O tę rzecz rzućmy losy.* Res forti
committatur. Sortes consulantur. Res ad
fortem revocetur. Sortes educantur. Ut
cuiquē fors evenerit, ita honoribūs augeatur.

Spero. *Ufam.* Spem habeo. In spe sum.
Spe ducor. Ad spem erigor. *Ufam tobie.*
Tantum in te confido, ut omnia in te col-
locem. Spes omnes in te repono. Omnes
in te sitas ac collocatas rationes habeo. Tuis
viribus nitor. *Fako mam nadzieję, wszystko*
uproszę. Pro mea spe. Nisi me spes fallit.
Ut animus meus auguratur. Quemadmo-
dum mihi polliceor, nihil est quod à te non
expectem. V. *Spes.*

Spes. *Nadzieja.* Fiducia. Boni expecta-
tio. *Lyfty twoje wielką mi czynią nadzieję.*
Literæ tuæ securō me animō esse jubent.
Spem magnam afferunt, offerunt, ostentant,
præbent, subministrant, injiciunt. In spem
meliozem impellunt. Spem meam alunt,
erigunt, confirmant. *Wszystką nadzieję utra-*
ćiliśmy. De spe decidimus. Omnem spem
abiecimus, deposuimus. Spe ingenti desti-
tuti sumus. Spe lapsi, orbat, frustrati su-
mus. A spe dejecti, repulsi sumus. *Zadnej*
już nie masz nadziei. Nullus jam spei locus.
Spes nulla relinquitur. Desperata spes est,
incisa, abrupta. V. *Spero.*

Statuo. *Stanowię.* Constituo, decerno,
fancio. *Mocno to postanowiłem czynić.* Cer-
tum est hoc agere. Fixum, statutumquē est.
Stat sententia. Hæc mihi lex, animus est.

Stabile, decretumquè hoc consilium est. Ratum ac firmum est. *Postanowilem do Rzymu iachac.* Animus in eo erat, ut Romam peterem. Animum suscepi proficiscendi Romam. Romam me conferre consilium erat.

Status. *Stan.* Conditio, locus, calus, Præsentis fortunæ habitus. *Patrę, w jakim stanie zostajemy.* Vide, quò locò res nostræ sint. Quanta sit rerum varietas. Qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Qui sit præsentis fortunæ habitus. *W złym barzo stanie zostajemy.* In tanta fortunæ iniquitate, in extrema spe salutis, in tam atroci ac difficili tempore parum abest, quin miserrimi simus. Deterrimo statu sumus. Omnem non modò succum & sanguinem, sed etiam colorem & speciem pristinæ dignitatis amisimus. In tanto discrimine civitatis, rebus omnibus aut inclinatis, aut everfis versamur.

Stimulo. *Pobudzam.* Stimulum adhibeo, admoveo. Excito, incito, pugno. *Nie przestaje żołnierzy pobudzać.* Acuere militum animos, accendere, incendere, animis militum calcar addere, fortitudinem inspi-rare, stimulos admove-re non desinit.

Strages. *Porażka.* Clades. *Wielka klęska uczyniona jest.* Vix ulla expers cladis exercitus pars erat. Strages data, edita erat ingens. Clades ingens accepta. Omnia strage, fugâquè repleta sunt.

Strenuus. *Rzefski.* Ad labores impiger.
Ma.

Manu promptus. Vir strenuus, & in periculis interritus. Cui digna vetere gloriâ fortitudo inest.

Studeo, *Uczę się, sprzyjam*. Operam do. Studium in aliqua re pono, colloco: faveo. *Od lat młodych tego się uczyłem*. Meam operam ad hæc literarum studia jam inde à puero contuli. Hanc studiorum rationem secutus sum, colui. In his literis ætatem duxi. Hoc genus studiorum me unicè cepit, tenuit. *Y w nocy się uczę*. Nocturnas vigiliis ad diurnum doctrinarum studium adjungo. Ad literarum studia etiam noctis bonam partem assumo, sepono. Literarum causâ etiam noctem pervigil, *vel* pervigilem ago.

Studium. *Zabawa, chęć, nauka*. Opera, labor, voluntas, animus, literæ. *Chęć, y wola komu oświadczyć*. Navare alteri suum studium ac voluntatem. Servire alterius laudi honori, commodis. Ad aliquem sua studia conferre. *Nauka wielki przynosi pożytek*. Studia summam utilitatem, emolumentum, fructum, gloriam pariunt. Studiosius secundæ res ornantur, adversæ sublevantur, adjuvantur. De studiorum utilitate nihil fortuna, nihil hominum injuria, ac ne temporis quidem longinquitas quidquam detrahet, deteret, decerpit. *Równęj zawsze będą do nauk przykładali pilności*. Literarum ardorem, quarum studiô mire teneor, ardeo, inflammor, ad quas me to-

tum confero, in quibus omne tempus & aetatem consumo, contero, exigo, nulla res franget, restingvet. *Wielką ma gorliwość pomnożenia cbały Boskiej y zbawienia dusz.* Divini honoris studiō mirē incensus est. Ardor ingens amplificandæ divinæ gloriæ ejus animum exedit. Proferendi divini honoris studiō mirificō tenetur, flagrat, ardet. Totum se in animarum procurationem tradidit. Alienæ salutis se devovit. Unum illi votum est, animorum quæstus quàm maximos facere. Totum se ad juvandos mortalium animos confert.

Stultus. *Głupi.* Fatuus, delirus. Malè sanus. Nullius consilii. *Głupszego człowieka nie widziałem.* Tam stultè omnia & incautè agentem, tam excordem fatuumquè hominem non vidi. Mortales omnes exquisitâ stultitiâ longè anteit. Nihil hoc homine dementius. Extremi ingenii homo est. Rudi & incondito sensu est.

Svadeo. *Radzę.* Moneo, hortor. Author, svasor sum. *On mi to radził.* Illum authorem rei agendæ, consilii habeo. Is mihi consilii copiam facit. Hujus ego authoritatem sequor, authoritati pareo. Is consilii author, dux, moderator.

Subjicio. *Podbijam pod moc.* Subigo, adjungo. *Cesarz całą Gallią opanował.* Galliam totam ad imperium Romani populi adjunxit. Galliam belli cladibûs, armis domitam, sub jus ditionemquè redegit. Gallorum

lorum opes fregit, eorumq; cervicibus servitutis jugum imposuit. Galliam sempiternis vinculis adstrinxit, armis oppressit.

Succedo. *Następuję, powodzi się mi co* Alterius locū occupo. Ad alterius locū sufficior: evenio, cado, procedo. *Zyczę, aby ci się to powiodło.* Actū feliciter eise, velit DEUS. Acta DEUS confirmet, rata eise velit, jubeat. Quod factū fuerit, id DEUS probet, approbet, fortunet, id succedat ex animi sententia.

Succensus. *Powodzenie, koniec.* Eventus, exitus. *Spodziewam się, że ta rzecz będzie miała szczęśliwe powodzenie.* Rem consequetur eventus, exitus optatus. Succesu res, quō volumus, concludetur. Spero futurum, ut in hac re cum animo meo fortuna consentiat. Rem hanc prosperē conficiam. Ut animus fert, expediam. Ad eum, quem volebam, exitum perducam. *Nie powiodło mi się.* Præter meam sententiam evenit. Secus, atquē opinabar, res cecidit. Exitum res habuit alienum à spe, voluntate. Speratum eventum res sortita, nacta, adepta, consecuta non est.

Sumptus. *Nakład.* Impensa, impendium. *Kto tak bogaty, aby tym nakładom wystarczył.* Quis ita bonis fortunæ affluit, ut sustinere sumptum possit. Quis ita firmus ab opibus, ut sufficere, respondere sumptui possit. Cui res familiaris ita copiosa, cui tantū fortuna largita est, ut quantum res postulat, tantū erogare possit,

Superbia. *Pycha.* Arrogantia, spiritus elatio, rumor. *Nienawidzę pychy.* Nominum insolentium spiritus, oris & oculorum illam contumaciam, fastidium, pompam, speciem intolerandam non fero. Odi homines animis inflatos, feroces, aliorumque contemptores. V. *Superbus.*

Saperbus. *Pyszny.* Arrogans, insolens, imperiosus, gelatus. *Człowiek pyszny.* Inflatus regis animis & spiritu. Ventosus, & insolens homo. Inest illi contemptor animus, & superbia. *Bogactwa pysznym ciężynią* Tux te divitiæ efferunt. Istam elationem animi, istos spiritus immoderatos in te pariunt opes, non meritorum conscientia. Insolentia tua ex opibus manat.

Superstitiosus. *Zabobonny.* Superstitione imbutus. *Zabobonni ludzie byli.* Dediti erant nescio quibus religionibus. Agitabat animos nescio, quæ superstitio. Invaserat animos multiplex religio, eaque vanissima.

Supplex, Pokorny. Abiectus, jacens. Prostratus ad pedes. *Pokornie was proszę.* Supplicem se vestræ misericordiæ profitetur. Fractio animo, humilique pro salute sua supplicat. Nixus genibus, oblitus squalore & sordibus, ad preces lachrymasque effusus, misericordiam vestram implorat. Infimis precibus à vobis contendit. Multis & supplicibus verbis vos orat.

Suspicio. *Podczyrzenie.* Conjectura, opinio, metus. *Wielu o nim, lecz fałszywe podczy-*

podęyrzenie majz. In suspicionem sceleris, sed immeritò adductus, vocatus est. Odio-
sa de eo suspensiones, multorum animos in-
sedere. Gravi suspitione perstringitur, in
suspicionem innocens venit, incidit. *Za-
dnego nawet podęyrzenia o nim nie było.* Nul-
la suspitione violatus est. Nulla vel levissi-
ma suspitione asperius erat. Aberat lon-
gè à tam atrocis facti suspitione. *Strzeż
się y samego podęyrzenia łakomstwa.* Avari-
tiæ suspitionem vita, depelle. Id age, ut
vel suspitionem avaritiæ à te propulses.
Delenda tibi vel suspicio avaritiæ, si qua
in te residet. V. *Conjicio.*

T.

Taceo. *Milczę, zamilczã.* Sileo, reticeo,
conticeo. Tacitū relinquo. Silentio prætereo,
supprimo. *Czemu milczysz?* Quid te elin-
guem reddidit? Ecquid lingua obmutuit?
Quid haeres? Quid dissimulas? Quid diuti-
num adeo silentium tenes? Cur lingua con-
sistit? Quid sibi vult hæc taciturnitas tua?
Quæ res vocem tibi clausit, interdixit? Quid
sibi vult pertinax, quod tenes silentium?
O tym zamilczę. Verbum hæc de re non fa-
ciam. Silentio involvam, præteribo, percur-
ram, prætermittam, prætervehar. *Milczcie.*
Lingvam comprimate, compescite. Vocem
nullam mittite. Loquacitatem continete.

Tædet. *Teskeno mi.* Fastidio. Fastidio
est. Tædium me capit. *Nie miło mi o tych
rzeczach tak często słuchać.* Fastidio quodam
& sa.

& satietate ab his rebus audiendis alienari me sentio. Rerum notissimarum mirum quàm pertasum est, Cdiō rerum tritissimarum teneor, capior. Tadium mihi jam afferunt res toties repetita.

Tadium. *Tesknota, uprzykrzenie.* Molestia, fastidium, satietas. *Strzedz się trzeba, ażeby nie było słuchającemu z uprzykrzeniem.* Occurrendum est satietati aurium. Fugienda aurium satietas. Cavendum, ne audiendi satietate expleantur audientes. Audiendi tadium varietate levandum est.

Tamen. *Jednak.* Attamen, verumtamen, nihilominus, certē.

Tamenſi. *Choćiaż.* Etsi, quanquàm licet.

Tandem. *Nakoniec.* Demum, aliquando, ad extremum, deniquē, ad ultimum.

Tandiu, *vel tamdiu.* *Tak długo, pōty,* Usquē eō. Tanto tempore. Tantisper. *Uſus.* Feram tamdiu, quàm ferre potero. Tamdiu requiesco, quamdiu ad te ſcribo.

Tectorium. *Tynk,* Calx, *vel* crusta inducta parieti.

Tectum. *Dach.* Pars summa domūs, quā tegitur. *Dach zrzućić.* Domum detegere. Nudare tectum. Detrahere culmen domui. Tectum diruere, demoliri.

Tectus. *Skryty.* Obscurus, occultus. *Zaden występpek długo skryty byc nie może.* Nullū facinus celari, velari, ſupprimi, ſilentiō involvi, latere, tectum eſſe diu poteſt. Nul-

lum

lum facinus esse potest, quin emanet, pateat, in lucem prodeat, divulgetur aliquando. V. *Occultus, clàm.*

Tego. *Kryję. pokrywam.* Obduco, obnubo, obtendo, contego, velo, operio, occulto, vestio, convestio. *Kryję swoje niecnoty.* Libidines suas tenebricolâ fronte, & superciliô contegit, circumvestit sedulô, in operto habet. Multis simulationum involucriis & quasi velis quibûsdam sua scelera obtendit. *Niepotrzeba tego taic.* Non decet nos ista tenebris involvere, velle, ut in tenebris jaceant, ut in tenebris condantur, ut in obscuro sint. V. *Abcondo, celo, occulto.*

Temerè. *Nierozmysłnie, nierostropnie.* Inconsultô, inconsideratè, imprudenter. Sinè judicio & modo. Temeritate quadam. Nulla ratione. *Nic nie czyni bez umagi.* A reprehensione temeritatis longè abest. Nunquam impetu aut temeritate, sed delectu & sapientiâ ducitur. Minimè præceptum in consiliis, aut devius est. Nihil fortunæ permittit, omnia consilio. *Prętki jest y płochy w szpanach swoich.* Sinè recti praviquè discrimine res quasvis aggreditur. Aurâ non consiliô fertur. Coecus & præceptum fertur in res. Coeca cupiditate rapitur ad aliquid. Per summam incogitantiam, per summam temeritatem in omnem se offert discriminis casum. *Płochu wierzy.* Temerè credit. Rem credit, de qua nihil præter auditum habet. Verba sibi dari facile patitur. Credulum se

præbet iis etiam, quibus fidem & auctoritatem iusta suspicio derogat.

Temperans. *Wstrzemięzliwy, pomiarkowany.* Continens, moderatus. Ab omni cupiditate alienus, longè remotus. Vir, in quo rationis in libidinem alioquē non rectos animi impetus firma & moderata dominatio cernitur. Qui modum omnibus in rebus servat, adhibet, tenet, retinet. Vir frugi & in omnibus vitæ partibus moderatus, plenus pudoris, plenus officii & religionis. V. *Modestus, moderatus.*

Temperantia. *Wstrzemięzliwość.* Modestia, moderatio, frugalitas, continentia.

Tempero. *Miarkuję.* Moderor, rego. *Wstrzymać się od czego.* Ab injuria & maleficio temperare. *Surowość z łaskawością pomieścić.* Severitatem clementiā temperare. *Rzeczpospolitą chwałębnymi prawami określić.* Rempublicam optimis institutis & legibus temperare. *Ledwo się wstrzymać mogą.* Vix mihi tempero, quia &c. Vix me teneo, vix me contineo, quin &c. Vix possum animum vincere. Vix me cohibeo.

Tempestas. Czas, pogoda, niepogoda. Tempus. Status cæli. Aeris constitutio. Turbo, procella. *Wielka niepogoda.* Cooria est tempestas maxima cum magno fragore tonitribusquē. Foeda tempestas cum grandine ac tonitribus cælo dejecta est. Foeda tempestas nimbo denso omnia operuit, omnia permiscuit. Ingens repentē commota, concitata tempestas

pestas est, erumpebant venti, sævi existerant turbines, fluctus ejiciebantur maximi. Multis imbribus & propè intolerabili tempestate vexabamur. Vento mixtus imber ferebatur in ora, ut jam spiritum propè intercluderet, nec reciprocare animam sine-
ret. Tum verò ingenti sonò cælum strepere, & inter horrendos fragores micare ignes, donec effuso imbre creberrimaquè grandine obruerentur omnia. Erat propè continuus cæli fragor & passim cadentium fulminum species visebatur, dum repenti imber grandinem incutiens torrentis modo effunderetur. *Na morzu powstała nawałność.* Spissæ se cælo nubes intendebant, & quidquid lucis intermicabat, effusa caligine extinctum est. Tum inhorrescens mare paulatim levati, deinde acriori ventò concitatum fluctus ciere, & inter se navigia collidere, ut scissis repenti triremium vinculis ruere, tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum trahere, quidquid erat vectorum, inciperent. Vehemens primùm ingruerat ventus, isquè cum fulgetris & cæli fragore, tetraquè ac minaci nubium vitum verò non per gradus, ut solet, tempestas intumuit, sed directus subito ær ita miscuit maria, ut artem mox à principio & spem nautis eriperet. Coire paulatim nubes, sonare cælum, micare ignes, ruere noctem videbamus. Præliabantur venti, surgebant undæ, crebrisquè fluctibus navem oppu-

pugnabant. Glomerabant horrendam grandinem venti imbresquē densissimi, qui ad concitandum æquor sic incubuerant, ut illud ab imis sedibus everfuros putares. Totū cælum in mare descendere, omniaquē inter se elementa permisceri atquē confundi crederes. Volvebantur aquarum montes, crescebatquē magis semper ac magis tempestas, & decumanis fluctibūs, terribili procellæ fremitu navis latera feriebat. Immutata repentē maris fides est, nam præter disturbatum procellis aërem, & furentium ventorum violentiam ex obliquo mare miscentem, etiam nubes æstivis caloribūs incensæ inter se collidebantur, creberrimoquē ruptæ tonitru, fragoribūs aures, tumultu Pontum ac cælum, fulgurum jactu oculos animosquē confundebant: cūquē procella nimbos impelleret, nubes præcipiti ruinā fractæ tam densis imbribūs descendebant, ut torrentes ac nova quasi maria effundere viderentur.

Uſus. Czas Qua tempestate Græci florebant. *Nieszczęście, zamieszanie.* Tempestas in me coorta, concitata est. Mutata sedataquē hac Reipublicæ tempestate. *Pora pogodna.* Tempestatem idoneam nancisci. *Tempestate* bona concendere, solvere, navigare.

Templum. Kościół. Ædes sacra. Locus sacer. Domicilium Divinum. Fanum, delubrum, sacrarium. Numini dicata Domus. *Kościół* tam jest barzo sławny. *Templum* ibi viſitur opere nobiliſſimum, religione

one sanctissimum, magnis populorum concursibus celebratum, advenarum frequentia inprimis nobile, insigne, divitiis, antiquitate & sanctitate inclytum. *Kościół odniedzać.* Religionis causâ celeberrima urbis templa obire. Loca sacra & czestibus prodigiis illustrata, nobilitata, inclyta veteri religione visere, venerari. *Kościół uroczyście poświęcony.* Templum publicè votum & dedicatum.

Tempus. Czas. Tempestas, ævum, sæculum. *Nie w czas powracasz.* Alieno tempore reverteris. In alienum tempus cadit reditus tuus. Reditum tuum ratio temporis haud sanè probat. Si rationem temporis spectâsses, redeundi consilium non suscepisses, aut susceptum abjecisses. *Wszystkim źle podczas tych niebezpieczliwych czasów.* Nemo est, cui rectè sit in hoc miserrimo temporum statu, in tanta temporum acerbitate, in tam iniqua, dura, adversa temporum ratione, his miserrimis, his tam infastis, iniquis, perditis temporibus. *W dobre czasy przyjaciół wiele.* Prosperis temporibus, in secunda, lata, optima fortuna, rebus ad voluntatem fluentibus, cum omnia facillimo cursu procedunt, amicorum turbâ circumsepti sumus. *Krótki czas naczasz.* Tempus perexiguum præfinis. Exiguam temporis usuram concedis. In horz unius circulum me cogis. Spatium agendæ rei das perexiguum; angustis terminis

nis concludis, *Czasu nie mam do pisania.*
 Temporis nihil est, quod à reliquis sub-
 trahi possit ad scribendum. Scribere per quo-
 tidianas confertasque occupationes non licet.
 Quotidianæ occupationes tempus omne mi-
 hi eripiunt. *Stosować się do czasu, jest czło-
 wieka mądrego.* Tempori fervire, consu-
 lere temporibus, necessitati parere, ratio-
 nem temporis habere, res ad tempus ac-
 commodare sapientis est. Scenæ fervire nec
 sapiens interdum refuit. *Wszystek czas
 na naukach trawię.* In bonis literis omne tē-
 pus traduco, pono, tero, contero. Tempus
 omne bonis literis do, transcribo. Diem le-
 gendo scribendoque condo. Vitam, ætatem
 doctrinarum studiis contero. *Za czasem:*
vulg: cum tempore. Tempore suo. Dato
 tempore. Annis venientibus. Procedente
 tempore. Olim. *Feszczę nie czas.* Imma-
 tura res agitur. Nondum habet maturitatē
 res suam. *Jak będzie czas, uczynię.* Ubi res &
 ratio postulabit, ubi locus agenda rei datus
 fuerit, faciā. Quæ cupis, suo tempore perficiā.
Czas na rozmowę naznaczyć. Tempus alicui
 ad colloquiū dare, constituere, designare. *Zbli-
 ża się czas.* Appropinquat, accedit tempus
 rem exequendi. *Na złe czasy natrafiliśmy.* In
 misera Reipublicæ tēpora incidimus, incurri-
 mus. *Użys.* Ad agendum aliquid, tempus mihi
 sumo, nanciscor. Temporis causā facere
 aliquid. In tempore, vel ad tempus venire.
 Ab eo tempore, ex eo tempore, declinare
 coepe-

coeperunt omnia. Interjecto haud longo tempore. Multum temporis intercefferat.

Tenax. Skąpy. Parcus, retinens. *Upor-ny w swoim przedsięwzięciu.* Propositi tenax est. A suscepta sententia dimoveri, averti non potest. A sententia nec transversum ungvem deflectit. In suscepto consilio perstat. Sua in sententia constat.

Tenebrae. Ciemności. Obscuritas, caligo, nox. *W południa stały się ciemności.* Umbra nocti similis premebat terram. Nox caelo obducta lucem condidit, suppressit. Lux ipsa solis, crassis occulta & circumfusa tenebris latebat. *Ufus.* Tanquam si Republicae offusa sempiterna nox esset, ita in tenebris jacebant, miscebanturquē omnia. Ex caligine & tenebris in lucem respicere coepit Respublica. Obscuram familiam ē tenebris in lucem vocare. Afferre, obducere, offundere tenebras alicui rei. Philosophia ab animo caliginem & tenebras dispellit. Luce non tenebris rediit.

Teneo. Trzymam. Retineo. *Być obowiązanym.* Votō, promissō, religione, lege, jurejurando teneri. *Opanować.* Civitatem servitute oppressam tenere. *Wygrał sprawę.* Causam tenuit. *Rozumiem.* Probē rem teneo. Teneo voluntatem tuam. *Pamiętać.* Rei alicujus memoriam tenere. *Mieć.* Tenere animum attentum ad aliquid. Tenere fiduciam. *Zastaje, obśkakuje.* Tenetur in manifesto crimine. Tenemur undiquē, non
ela-

elabemur. *Dochodzę.* Manibūs rem teneo. *Wstrzymać.* In tanto dolore lachrymas tamen tenui. Iram non tenui, quin erumperem. Vix risum tenui. *Zatrzymuję, barie kogo.* Tempestas biduum me tenuit. Ser-mone hominem in multam noctem tenui. *Zc mng trzyma: vulgate est: mecum tenet.* Mecum stat. In meis partibus stat. Stat à me. Meis partibus studet. Meum fen-tit.

Tepelco. Stygnę. *W duchu stygnąc po-czgi.* Ardor primus virtutis extinctus est. A religione officii declinavit. Fervor ille ex diuturna meditatione conceptus remisit, refrixit, deferbuit, oblanguit, & sensim e-vanescere coepit.

Termino. Kończę rzecz, określam. Concludo, claudio, definio. Regionibus ali-quibūs circumscribo, vel definio. *Uusus.* Imperium Romanum non terræ sed cæli re-gionibūs terminatur. Iisdem finibūs vitam & gloriam terminare. Epicurus bona vo-luptate terminavit. Verba melius termi-nantur ac cadunt in syllabas longiores.

Terminus. Granica. Finis, regio. Uusus. Termini, quos Socrates paugit & consti-tuit. Certos mihi fines, cancellos, termi-nos ipse constituam, extra quos non egre-diar.

Terra. Ziemia. Globus terræ. Me-dius mundi locus. Orbis terræ. Humus, tellus, solum. Uusus. Terra mater omnium
vesti.

vestita floribûs, herbis, arboribûs. Conquirere aliquem terrâ mariquè. Romam terrâ petere. A terra solvere. Navim ad terram deligare. Ad terram aliquid abjicere, assigere.

Terræ motus. *Trzęsienie ziemi. Wielkie trzęsienie ziemi było w Sycylii.* Sicilia magnis terræ motibûs conquassata est, concussa est, contremuit, ut non moveri, sed everti crederentur omnia. Multarum tum urbium magnæ partes prostrate sunt, cursu rapidô aversi amnes, venis per cava terræ citatis rupti montes tumuliquè defêdere, multis locis labes facta, flumina in contrarias partes fluxêre. Nutabat perpetuô solum, frequenter etiam substabat tanto impetu ac fragore, ut urbes ac oppida suis divellendas sedibûs putaremus, nec quisquam tam saxei esset pectoris, quin saxis terrâquè tremantibûs, contremisceret.

Terreo. *Straszę.* Terrorem affero, infero, offero, injicio. Metum affero, infero, facio. *Barzo to nas przestraszyło.* Perculit nos ea res, id fulmen, ejus vocis terror vehementer. Percussit nos vox ea, inquè animis auribusquè omnium adhuc versatur. Magnum ea res metum incussit & repentinô pavore penè nos exanimavit. Pavorem offudit mentibus. Terrore animos fregit oppressitquè. Lingva obmutuit, manus obtorpuit, mente debilitata metu, concidimus, toto corpore perhorruimus. Ultimo metu per-

perfusi fumus, tot terroribus undique offentatis. Perlatus est ad omnes terror. Trepidatum repente, omnium pectora occulto metu pervadente sic, ut vox omnes ac sanguis deficeret. *Przestrazeni nieprzyjaciele uciekaja.* Hostes metu subacti, multiplici terrore circumventi. Hostes ancipiti circumstante metu in fugam se conjiciunt. Terror inculsus hostes per tota castra trepidos agit.

Terror. *Strach.* *Ufus.* Terrores minasque jacere, spargere, jactare. Si quid increpet terroris. Terrorem illatum reddere Firmare ex terrore hominem, metuque liberare.

Testamentum. *Testament.* Suprema voluntas. Voluntatis nostrae justa sententia de eo, quod post mortem nostram fieri voluerimus. *Ufus.* Testamentum facere, conscribere, componere, obsignare. Testamentum aliquid alicui relinquere. Testamentum falsum supponere. Testamentum subicere. Nefas est testamenta mutare, rumpere, inducere, irrita facere, & voluntatem mortuorum evertere.

Testificor. *Oświadczam się, oświadczam.* Testor, attestor. Notum facio. Testimonium dico. Testibus firmo. *Ufus.* Id feci testificandi amoris mei causâ.

Theologia. *Teologia.* Divinarum rerum scientia. *Theologia mystica:* arcana, recondita, interior, divinitus immissa mentibus

tibus hominum, de DEO, divinisquē rebus
scientia. Doctrina interior DEO Magistrō
tradita. Divinarum rerum cognitio ē cæ-
lesti luce hausta. *Theologia Speculativa*: Di-
sceptatrix ac iudex altissimarum de DEO
Divinisquē rebus quæstionum disciplina. Sci-
entia geminata fidei rationisque lucē illustra-
ta. *Theologia Moralis*. Quæ de Christiani
hominis officio quæstiones complectitur.
Quæ arctas impeditasquē conscientia ratio-
nes explicat, vel expedit. Quæ interioris
fori causas quæstionesquē tractat. *Theologia*
Polemica: Quæ controversas fidei ac Reli-
gionis nostræ quæstiones explicat, dissolvit.
Quæ in evertendis novarum opinionum
commentis operam Christianæ rei locat.
Quæ Religionis arcana in controversiam ad-
ducta, ratione ac autoritate firmat ac tūe-
tur. *Theologia Positiva*. Sacrorum codicum
interpret scientia.

Theologus. *Teolog*. Rerum Divinarum
peritus. Sacrarum literarum intelligentiā
nobilis. Interpret Divinorum oraculorum.

Timeo. *Boję się*. Metuo, horreo, exti-
mesco, pertimesco, reformido, vereor. In
metu sum. Afficio timore. Metus animo
objicitur. Mente vix consto. *Wielce się boi*.
Magnam in timorem pervenit, adductus est.
Ictus metu gravioris mali & horrore per-
fusus tuta omnia reformidat. Totus in me-
tu est. *Boję się, ażeby mój przemyśl na złe*
nie wyszedł. Utinam consilio meo respondeat

exitus, vereor tamen, ne aliorum cadat. Meum consilium quò sit evasurum, nescio, ac timeo. Consilium à me captum, ut eum, quem volo, habeat exitum, opto magis, quàm spero. Exitum consilii mei extimeſco. *Tak bliskiego niebezpieczeństwa wielce się obawiam.* Aspectu impendentis procellæ horret animus, vox torpet. Formido incellit animum, & pavore marceo.

Timidus. *Bojaźliwy.* Ignavus. Nullius animi. Circumspectans omnia. Quidquid increpuerit, pertimescens, diffidens. Imbellis, vecors. *Barzo lekliny jesteś.* Angusti, exigui, infirmi, imbecilli animi es, nimiumquè demissi. Animò jaces, langues, non viges. Jacet, languet, non viget tuus animus. Abest animus ab animo tuo. Roboris ac nervorum in animo tuo parum est. Animum in te requiro, desidero. *Wojsko było bojaźliwe.* Tota acies pavore fluctuabat, ut vix gladiò esse opus, & umbonibùs propelli posse videretur. Miles abjectus metu, animò debilitatus, & qui umbram quoq; metueret suam. Terror militi inciderat.

Timor. *Bojaźń.* Metus, formido. *Bojaźń po sobie pokazał.* Opinionem timoris hostibus præbuit. Signa formidinis, suspicionem timoris hostibus dedit. *Przestał lękać się.* Timorem omnem abjecit, deposuit. Solvit animum metu. Timore se expedivit. Metum absterſit, exuit. Ad pristinam se fortitudinem revocavit. Ex timore se collegit.

legit. Recreavit se à timore. *Tę bojazń od ciebie oddalę.* Isto te metu liberabo, levabo. Ab isto te metu abducam. Metum tibi eximam, auferam, expellam. Languet animus tuus ego, ut valeat & vigeat, efficiam. Animum tuum confirmabo, constituam, ad spem & fortitudinem revocabo.

Titulus. *Tytuł, napis. Tytuł księzski.* Inscriptio libri. *Honorów tytuły.* Honoris vocabula & nomina. *Nie dać komu należytego tytułu.* Aures debita appellatione fraudare.

Tolero. *Znoszę.* Fero, patior, perfero, sustineo, sustento, concoquo. *Użys.* Vitam latrociniis, castaneis famem tolerare. Verbera plagasquē is toleret, qui verbū concoquere vix potest?

Tollo. *Znoszę, podnoszę, wynoszę.* *Użys.* Dubitationem mihi omnem sustulit. Phæton in currum Patris sublatus. Risum, cachinnum, clamorem maximum sustulit. Tollere in cælum laudibūs. Tollere aliquid oneris.

Tonat. *Grzmi.* Cælum tonitribūs contremitt. Cælum tonitribūs dat mugitus ingentes & concursu conflictuquē nubium fulgura ingeminat. Cælum tumultu miscetur. Nubes æstivis incensæ caloribūs inter se collisæ, creberrimōquē ruptæ tonitru, fragoribūs aures, fulgurum flammis oculos verberant.

Tormentum. *Męka, działo.* Cruciat
S2 tus,

tus, supplicium, equuleus, machina bellica. *Uſus.* Tormenta ad exprimendam veritatem adhibemus. Nulla vis tormentorum acerrimorum prætermittitur. Tormentis muros verberare, quatere, disturbare, labefactare.

Torqueo. *Męczę, kręcę.* Excrucio, flecto, intorqueo, *Feśli się nie przyzna, męczony będzie.* Nisi fateatur, nisi de se ultro confiteatur, in cruciatum maximū dabitur tormentis acerrimis ex eo quæretur, in cruciatum abripietur, omnis tormentorum acerbitas in illum exprometur. *Uſus.* Terra se circa axem convertit ac torquet. Opinio-num vanitas torquet ac flectit imbecillitatem animorum, quodcunque libuerit. Torquent te laudes mex. Torquere hastas amantatas. V. *Fleſto, excrucio, crudelis.*

Trado. *Podaję.* Do, transmittō. *Podaj miasto zwycięzcy nieprzyjacielowi.* Victoris imperio ac potestati urbem dedere, permittere, in fidem ac potestatem victoris urbem committere, se suaquē omnia alicui in fidem, in potestatem, in deditionem tradere. *Udać się na co.* Quietī, voluptatī, libidinibus se tradere. *Z ręk do ręk oddać.* Tradō tibi hunc totum de manu, ut ajunt, ad manum. *Piszę rozgłaszam.* Res gestas literis, memoriæ posterorum, monumentis literarum tradere. *Memoriæ traditum est.* *Uczę.* Artem dicendi discipulis trado.

Traduco. *Przeprowadzam, przeprowadzam.*

wiam. Fluvius profundior erat, quàm ut
copiâ traduci possent. Vitam otio, ætatem
ludô traducere. *Przeciagnąć kogo na swoje
strong.* Traducere aliquem ad se. *Ostawić.*
Traducere aliquem per ora hominum. *Na-
wrócić.* Animum alicujus ab improbitate
ad virtutem, ab iracundia ad lenitatem tra-
ducere. *Dodać komu serca.* Animum alicujus
à metu ad spem traducere.

Traho. *Ciągnę* Vi adduco. *Uśus.* Tra-
here aliquem in invidiam. Ex contumelia
nomen traxit. Molestiam è re quapiam tra-
here. Bellum trahere. Noctem variô ser-
mone trahere. Trahimur omnes laudis stu-
diô.

Trajicio. *Przejeżdżam.* Alpes trajecit
Antonius. In Graciam trajicere. *Przeprowić
się przez rzekę.* Fluvium trajicere. Flu-
men navibus transire. Superare fluvium.
Transgredi, transmittere flumen. *Przeprowić
wojsko.* In adversam fluminis oram co-
pias trajicere, traducere, transportare.
Przestrzelić. Glande plumbea aliquem tra-
jicere, sternere, configere, conficere, exani-
mare, transverberare. *Przerzucić.* Murum
jaculô trajecit.

Tranquillitas. *Spokoyność.* Quies, oti-
um, securitas. Tranquillus animus. Placa-
ta, quieta, tranquilla vita. *Ta rzecz wiel-
ką spokoyność tobie przynieść.* Res ea ma-
guam tibi tranquillitatem pariet, efficiet,
ut quietè tranquillequè agas, facilem ut ha-
beas

beas & expeditum rerum tuarum vitæque
 cursum, ut otio fruaris jucundissimo, uber-
 rimo, suavissimo. Ea res præstabit tibi vi-
 tam ab omni metu curaque vacuam, ab o-
 mnī molestia remotam, sejunctam, segre-
 gatam, disjunctam. *Z łaski Bożey jestem te-
 raz wielce spokojny.* Quæ DEI est gratia, va-
 cuus molestiis sum. Sinè cura, sinè felici-
 tudine sum. DEI benignitate factum est,
 ut nunc quidem omni molestiâ vacem. Di-
 vino munere procul absum à molestiis. DEI
 benignitate contigit, ut nulla animum pau-
 lō molestior afficiat, vexet, exagitet, com-
 moveat, perturbet cogitatio; ut vitam quie-
 tis, tranquillitatis plenissimam fecter.

Tranquillus. *Spokojny.* Quietus, secu-
 rus, sedatus, placatus, lenis, placidus. O-
 mnis perturbationis expers. *Trudno pojąć,
 jak spokojnego umysłu jestem.* Vix cogitatio-
 ne assequâre securitatem, quietem, tran-
 quillitatem, æquitatem animi mei, quàm
 procul ab omni cura absit meus animus.
 Quàm parum animus curâ fluctuet, agitetur,
 vix cogitatione consequi possis.

Transeo. *Przechodzę.* Trajicio, trans-
 mitto, transcendendo, transgredior, præterve-
 hor, per meo, trano. *Patrzaj, ażebyś za gra-
 nice skromności nie wystąpił.* Cave, ne mode-
 stix terminos transeas, ne longius progre-
 diâre, quàm modestix ratio patiatur, ne, quos
 modestia tibi terminos præscribit, transili-
 as, transgrediâre, transcendas, prætergre-
 diâre,

diâre, ne modestiâ terminos, *vel* cancellos egrediâre, excedas. *Ufus.* Ad alium sermonem transire. In sententiam alicujus, in alia omnia, ad partes alterius transire. Si quidem est peccare, transire lineas. Legem, modum transire. Aliquid silentiô transire.

Transfero. *Przenoszę.* *Z siebie nienawisć zwałił na drugiego.* Invidiam omnem in me transtulit, ad me transfudit, in me trajecit. Totam invidiâ molem in me transmovit, derivavit, traduxit. *Słowo w słowo po Łacinie przetłumaczył.* Verbis totidem in Latinum transtulit. Verbum pro verbo reddidit. Verbum de verbo expressit. Ad verbum transtulit. *Ufus.* Animum aliô transferre. Amorem meum, curam, laborem, studium ad aliquid transferre. Culpam in alium transtulit.

Transfigo. *Przebijam.* Configo, transfodio, transverbero, trajicio latus. Gladium lateri, jugulo defigo,

Transmitto. *Przesyłam.* *Przepływając.* Caesar in Africam transmisit. *Zdać.* Provinciam, bellum, negotium alteri transmittere. *Mniey co sobie ważyć.* Omne tempus meum amicorum temporibus transmittendum putavi. *Czas na czym trafić.* Tempus inter libros transmittere.

Transnao. *Przepływam.* Trano. Nando flumen transeo, trajicio.

Transvehor. *Przejeżdżam.* *Ufus.* Mare transvehit.

Transversus. *Poprzeczny, krzyżowy.*
Obliquus. *Ułus.* Multa via transversa. Ab hac lege mihi non licet transversum digitum, vel unguem discedere. Ecce tibi ē transverso. Transversa ecce incurrit fortuna. Transversis itineribus Romam properat.

Transvolo. *Przelatuję.* Oceanum transvolavit Romana Urbis gloria.

Tribuo. *Daję.* Do, praesto, impertio.
Ułus. Opem & misericordiam miseris, honorem magistratibus tribuere. Patri tuo semper plurimum tribui. Tribuo hoc valetudini tuae. Nimium tibi ipse tribuis. Rem universam in partes tribuere.

Tributum. *Podatek.* *Musiemy wielkie podatki dawać.* Magnitudine tributorum premimur. Gravī tributō & collatione iniqua frumenti opprimimur. Vectigal in annos singulos magnum pendere, stipendia ingentia dependere cogimur. *Ułus.* Tributum ferre, solvere, conferre. In singula capita tributum imponere. Tributō liberare, a tributis vindicare, tributorum finem asferre.

Tristis. *Smętny, srogi.* Mœstus, mœrens, dirus. Czemu smętny jesteś? Quid angeris? Quid te excrucias? Cur mœrore conficeris? Qui te mœror quotidianus lacerat & conficit? Quid ita in lachrymis & mœrore consenescis, in lamentis luctuquē jaces? Quid ita frontem contrahis?

Tri^a

Tristitia. *Smutek. Wielce się smęci.*
 Ager animi est. Doloris magnitudinem vix
 capit. Tristitiæ immodicæ, ægritudini se
 dat, se dedit, se tradit. Ægritudinem sus-
 cipit immodicam. Mœrore & lachrymis
 propemodum contabescit. Modum lugendi
 non facit. Magnam tristitiam subit. *Ta-
 rzecz wielki unie smętek przyniosła.* Res ea
 magnam mihi tristitiam peperit, magnam
 mihi ægritudinem attulit. Ea res vehemen-
 ter me mordet, pungit, sollicitat, angit, a-
 cerbè vexat, graviter commovet, magna æ-
 gritudine afficit, animum mœrore cumulat,
 cruciat, conficit. *Prześlamy smęcić się.* Mitig-
 emus istā tristitiam. Mentē tandem à tristi-
 tia hac abducamus. Ægritudinem exuamus,
 abjiciamus. Animum ægritudine levemus.
 Deleatur ista ex animo tristitia. Ægritudi-
 nem, quam ea res nobis asperferat, ex ani-
 mo deleamus, exturbemus, abstergamus.

Tritus. *Wytarty, utarty, pospolity.* De-
 cantatus, contritus, pervagatus, Contem-
 ptus, vulgaris. *Uusus.* Tritum sermone &
 vetustate proverbium. Res trita, communis,
 & pervulgata. Itinere trito incedere.

Tritus. *Tarcie. Uusus.* Conflictu tri-
 tuque lapidis ignem elicere.

Triumpho. *Tryumfuig.* Triumphum
 ago. Capitolium curru invehor. Capito-
 lium cum insigni laurea invehor, cum testa
 fronde incedo. *Weselić się.* Exultare latitiā.
 Triumphare gaudiō.

Triumphus. *Tryumf.* Imperatoris, Ducis, victoris pompa, cum laurea togaquē pal-
mata in Capitolium invec̃ti. *Uſus.* Trium-
phum alicui decernere. Triumphum ha-
bere, agere, deportare. Diſſeres de trium-
pho: quid tandem habet iſte currus? quid
vinc̃ti ante currum Duces? quid ſimulacra
oppidorum? quid argentum? quid aurum?
quid legati in equis & Tribuni? quid cla-
mor militum? quid tota illa pompa? quid
vehi per urbem?

Trophæum. *Zwycięſki znak.* Victoriæ
monumentum. *Uſus.* In Macedonia trophæa
ſtatuit, poſuit, conſtituit, quæ bellicæ lau-
dis victoriæquē inſignia, ac monumenta ſunt.
Urbs trophæis ac triumphis ornata, ac dita-
ta.

Trucido. *Zabijam.* Multis vulneribûs
concido, conficio. V. *Occido. interficio.*

Tuba. *Trąba.* Buccina. *Uſus.* Tuba
canere. Ad tubam canere. Tubam inflare.

Tubus. *Rura wodna.* Ductus aquarum,
quos tubos vocant.

Tuecr. *Bronię, zachowuję, ſtrzegę.* Tu-
tor, ſervo, conſervo, cuſtodio, ſoveo, praſi-
deo. *Bron̄ jęgo niſzelkięmi ſpoſobami.* Sartum,
rectum, ut ajunt, ab omniquē incommodo,
detrimento, moleſtia ſincerum, integrumquē
conſerves, in omnibus rebus tegas velim.
Eum in praſidio ac tutela authoritatis tuæ
latere patiaris.

Tumultus. *Rozruch, zgieſk, trwoga,*
zanie.

zamieszanie. Motus, turba, seditio, trepidatio. *Niebezpieczeństwo jest buntu.* Res pro feditione est. Res ad feditionē spectat. Res à cōsilio ad vim abit. In metu fumus, ne qua in civitate tempestas excitetur, cooriat, nequa repentina vis in civitate existat. *Ta rzecz wielkie zamieszanie uczyniła.* Ea res ingentē in urbe tumultū excitavit, fecit, praeiuit, commovit, conflavit, concivit, turbas ingentes fecit, concivit, tragœdias effecit. Ea re effectum est, ut omnia terrore ac tumultu streperent.

Turba. *Pospółstwo, tłum, rozruch.* Multitudo. *Conventus* hominū. *Concio.* Multitudo in unū conglobata. *Juvenum manus.* Juvenum globus. *Circumfusa* in concionis modū turba confertissima. *Vulgus, seditio, vis, tumultus.*

Turbidus. *Mętny, zamieszania pełny.* *Perturbatus, confusus.* *Nigdy jego tak pomieszanego nie widziałem.* Tanto animi motu perturbatum, ita perculsum, perculsumquē, nihil ut consiliō, ratione, ordine ageret, nec lingvā, nec ore consisteret, nunquam vidi. Vix apud se est, ita perturbatō atquē incertō prae agitudine animō est. *Ufus.* Mens omni turbido motu semper vacans. Aqua turbida & cadaveribūs inquinata. Turbidis rebus, temporibūs adversis.

Turbo. *Mieścić, męcić.* *Perturbo, misceo, permisceo.* *Wielkie w Rzeczypospolitej zamieszanie.* Nullum tam turbulentum Reipublicae tempus fuit. Plurimum turbarum infinita hominum licentiā concitum

est. Nusquam res quietæ. Omnia Divina humanaquæ jura miscentur. Civilibus Huctibus tument omnia. *Ten przypadek wielce mię zatrwożył.* Is casus vehementer me turbavit, mirificè me perculit, omnem animi statum inflammavit, incitavit, conturbavit, mentem propemodum è sua sede & statu dimovit, mentem propè exturbavit meam.

Turbo. Wieher. Ventus omnia turbans ac involvens. *Buntownik jesię.* Tu procella Patriæ, turbo & tempestas pacis. Turbulentum, turbidum, natum in vanos tumultus ingenium.

Turpis. Szpetny, szrosny. Inhonestus, deformis, foedus, inquinatus, infamis, flagitiosus, nequam. *Strzeż się, ażebyś czego nie przystoynego nie uczynił.* Cave, ne quid turpe admittas. Ne quid dedecoris admittas, aut quod foedum est & flagitiosum, quod crimini esse possit. Vide, ne probrum, labem, ac infamiam moribus aspergas tuis, aut majorum claritudini inferas. Cave, ne quod dedecus suscipias, concipias, in te admittas. *Oni tego za nieprzystoyną rzecz nie mają.* Nullam ea res apud illos infamiam habet. In vitiis illud non ponitur. Illud turpe nemo putat, nemo existimat. Illud eorum moribus nefas non habetur.

Tutela. Opieka, obrona. Fides, defensio, clientela, patrocinium. *Ufus.* Filios suos alicujus tutelæ commendare, in tutelam

lam alicui tradere, tutela subijcere. Pupillus cū primū in tutelam venerit, in tutela fuerit. Omnia hæc nostra latent in præsidio & tutela armorum.

Tutor. *Bronię. Tueor. Salvum, invictum præsto. Usus. Fines armis tutari.*

Tutus. *Bezpieczny. Metu, vel periculō vacuus. Teclis, septus, munitus, securus. In tuto locatus, vel collocatus. Już jest bezpieczny. In tuto est. In portu navigat. In portu est. In vado est. Cautum illi est. Usus. Tutus ab inimicis. Mare tutum præstare.*

Typus. *Druk. Wydrukować. Typis mandare, commendare, committere. Typis exprimere. In lucem emittere. Typis excudere, evulgare.*

Tyrannis. *Okrutne panowanie. Nieśluszenie na tron się wdrzeć. Tyrannidem occupare. Imperium sibi arripere. Regnum invadere. Capiti fortunæ regię insignia per vim adjicere.*

Tyrannus. *Okrutny rzędcą. Ereptor libertatis. Oppressor civitatis.*

Tyro. *Nowotny żołnierz, nie inwiado. Novus miles. Rudis in re aliqua, inexpertus, inexercitatus. Qui aliquā artē discit. Qui tyrocinium artis ponit.*

Tyrocinium. *Początek, Nowicyat. Rudimentum. Wstąpić do Zakonu. Sacræ militiæ tyrocinium auspiciari. Sacram militiam auspiciari, Religiozæ militiæ rudimen-*

ta ponere. Religioſa militiæ diſciplinam complecti. In religioſa virtutis ſcholam ſe abdere. *Jeſzcze jeſt w Nowicyacie.* Tyro-nem etiamnum agit. Rudis adhuc novuſquē eſt in Religioſa virtute diſcipulus. In Ty-rocinio adhuc exercetur. In Religioſa diſci-plinæ ſtudio novitius adhuc eſt, & tyro. Ty-rociniō, Religioſa periclitatione defunctus nondum eſt. Tyrocinium ementus nondum eſt. Inter ipſa religioſa virtutis incunabu-la & rudimenta hæret etiamnum, ſandio-ris vitæ præceptionibûs informandus, im-buendus, excolendus. *Uſus.* Læſus ætatis tyrocinio, poſtea ſe correxit.

V.

Vacatio. *Odpoznienie.* Feriæ, ceſſa-tio. *Wkrótce naſtąpią wakacye.* Proximè e-runt vacationes. Literaria feriæ, juſtitium literarium, ſtata à literariis muniis vaca-tio. Literario ludo ſuum erit juſtitium. Scholis ſua erunt alcedonia. A literarum ſtudiis vacabitur. Reſpirandi à ſtudiorum labore quies erit. Liberalius à ſtudiis lite-rarum otium indulgebatur.

Vacillo. *Chwieię ſię* Nuto, fluctuo, titubo. *Uſus.* Corpore in utramquē partem vacillare. Ex vino vacillare. Res tota va-cillat & claudicat. Memoriâ vacillare.

Vaco. *Próżnuję.* Nihil ago. Ceſſo. Otium habeo. Otioſus ſum. *Nigdy nie mam wolnego czasu.* Nullum mihi tempus à ne-gotiis vacat.

Vacuus. *Próżny*. Inanis, exhaustus, nudus, jejunos. Gdy będę miał czas, napiszę do ciebie. Cum vacuus fuero, scribam ad te.

Vagor. *Błąkam się*. Passim volito. Erro. *Wszędzie go pełno*. Huc, illuc multiplici & erratico paſſu circumfertur. Urbe tota volitat. Vitam vagam proſequitur. Huc, illuc oberrat. Perpetuis erroribus circumagitur.

Valde. *Wielce*. Vehementer, admodum. Majorem, *vel* mirum in modum. Non mediocriter. Perquam, impensè imprimis. Etiam atquè etiam. Mirificè, mirum quantum, immane quantum. Supra vulgarem modum. *Wielce cię proszę*. Quam possum maximè te oro, atquè obtestor. *Wielce uczony*. Sanè quàm eruditus. Doctus ita, ut qui maximè. Admirandum in modum literatus.

Valeo. *Mogę, zdrowem*. Polleo. Potens sum. *Wiele on może*. Largiter apud omnes potest. Plurimum momenti habet ejus auctoritas. Magnò apud omnes locò est. Quò numerò illum habeant omnes, haud facile dixerò. *Maiò co możeśz*. Obsolevit tua auctoritas. Nullius es momèti. Nullius pòderis, nulla, aut tenui es auctoritate. Nullò locò es.

Valetudo. *Zdrowie*. Sanitas. *Lobrego jeſtem zdrowia*. Valetudine sum bona. Rectè, commodè, bellè valeo. Valetudine uttor bona. Satis bellè me habeo. Roboris,
viri-

virium, valetudinis habeo satis. *Słabego jestem zdrowia.* Valetudine sum infirma. Valetudine utor parum, minimè, nequaquam, haud satis firma. Minus bellè valeo. Viribus parum firmis sum. Virium imbecillitate laboro. *Pomału przychodzę do zdrowia.* Amisam valetudinem paulatim recupero. Ex afflicta valetudine paulatim emergo. Langvore ac valetudine sensim levior. Corpus vigorem recuperat. Vis morbi laxatur. Salubritatem toto corpore percipio.

Vanus. *Próżny.* Futilis, inanis, levis, mendax, falsus. *Niefateczny człowiek.* Homo est longè ventosissimus. Insigni futilitate & vecordiâ. In quo nihil grave, nihil cordatum. Qui specie quavis capitur.

Varius. *Rozmiany.* Dissimilis, dispar, diversus, multiplex. Cujuscunque modi, vel generis. Varietate distinctus. *Odmienny człowiek.* Moribus est varius. Nunquam sibi constat. A se ipso dissidet. Alios in horas vultus, moreisque induit. Novum quotidie ingenium induit. Animum in diversum facilè mutat.

Vasto. *Pustoszę.* Vastitatem infero. Depopulo. *Każdą krainę pustoszy nieprzyjacieli.* Hostes adeò effusè populationem faciunt, nihil ut bellò intactum relinquatur. Uruntur nostra & ferrò, flammâque omnia pervastantur. Per omnem latè agrum populabundus hostis incedit, grassatur. Vastas

ex pulcherrima regione solitudines facit hostis. *Wszystko spustoszone.* Petum in tecta urbis gestum est. Muri cuniculò subru-
ti, aut ariete strati, effracta porta, urbs in sa-
excidio ac ruinis data. Exusta oppida, crema-
tae villae omnia flammis, ac ruinis sunt æ-
quata. Non incolae suas urbes, non cultores
habent terrarum: omnia ferrum, flammaque mi-
scuit, eadeque ac incendiò cuncta sunt com-
pleta. Hostibus nisi nudum sterileque solum
relictum est nihil. Omnia strata, & pedi-
bus subjecta. Ruinis & ignibus deleta sunt
omnia.

Vastus. *Szeroki, wielki, pusty.* Desertus.
Nieźmierny wielkości. Bellua vasta, & im-
manis. Vastum mare transire.

Vectigal. *Dochód, cło.* Portorium. *Nad-
clem przełożony.* Illi maximè commissa est
vectigalium cura. Vectigalia præcipuo quo-
dam jure exercet. Unus præcipuè vectiga-
lium curam gerit.

Vehemens. *Popędliwy, wielki.* Acer,
fortis, ferox, incensus, immoderatus, nimi-
us, ardens. *Popędliwéy natury.* Vehemens
naturâ est. Ingenio est vehementiore, effe-
vescens faciliè. Fervidiore vir animo. In-
genii vitiò impotentior. Nimius animi. Fe-
rox naturâ.

Vehementer. *Goręco, ostro.* Acriter. a-
cerbè, validè impensè, incredibiliter. Sum-
ma ope. Omnibus nervis. Vehementissi-
ma contentione animi. Majorem in mo-
dum. Vena.

Vena. Żyła. Arteria. Krew puścić. Venas incidere. E venis sangvinem mittere. Detrahare aliquid sangvinis. Incisâ venâ sangvinem minuire. Venas sangvine exonerare. Macać pulsu. Venam pertentare.

Venalis. Przedażny Ad vendendum expositus. Pretio addictus. Mercede adstrictus. *Uſus.* Habere fidem venalem. Quzstui habere Rempubicam.

Vendo. Przedaję. Alieno. Venditionem facio. Pretio addico. Venale habeo. *Przedac co drogo.* Vendere aliquid alteri grandi pecuniâ.

Venenum. Trucizna. Virus. Otruc kogo. Aliquem venenô interficere, tollere, necare, occidere. Venenô grafsari. Otruc się. Venenô sibi mortem conficiscere. Venenô se exanimare. Venenô mortem præcipere.

Venia. Odpuszczenie. Condonatio erroris. Impunitas, pòtestas, copia, facultas. *Prosi o odpuszczenie.* Delicti veniam petit. Ad clementiam vestram confugit. Ut ignoscatis, orat. Delicti ut gratia fiat, rogat. Venia ut detur, præterita ut condonentur, supplicat. *Niech to będzie bez urazy waszej.* Quod pace vestra, quod bonâ vestrâ veniâ dictum sit.

Venio. Przychodzę. Przybądź jak najszybciej do nas. Contende ad nos. Advola quam primùm. Przysto sis. Conveni nos quam-

quàm primùm. Oportunè te nobis ostende. *Skoro tylko przybył.* Simul ut ædes nostras tetigit. Simul ut pedem in ædibus nostris posuit. Simul ut nos adivit, præstò fuit. Simul ut ædes nostras attigit. *Chciałby on znowu powrócić.* Jam aspirat in urbem nostram. Appropinquare adventum suum cupit. Quo se ardore ad urbem raperet, si modò liceret. *Co ciebie do tego przywiodło?* Quomodò ad hæc inania defluxisti? Quomodò ad istas ineptias abiisti? *Do tego przyszło.* Eò ventum tandem est. Eò res rediit. In eum locum res adducta est. Eò res proruit. Eò res delapsa est. *Ztąd wszyscykiego złego pochodzi początek.* Ex hoc fonte defluunt, profluunt omnes istæ miseriæ. Hic fons est, hæc origo malorum omnium. Inde hæc nascuntur incommoda. *Użys.* In amicitiam alicujus, complexum, familiaritatem, conspectum venire. Res ad arma, ad pugnam, ad manus veniet. Si usus venerit. Magna ei hæreditas venit. Multa divitiæ, fama, honor ei venere.

Venor. *Łowię.* Venatu me exerceo. Venationi operam do. Venatione me oblecto. Feras confector, aucupor. *Użys.* Canum mira alacritas in venando. Modestix laudem in re aliqua venari.

Ventus. *Wiatr.* Aura, flamen. *Wiatr się zmaga.* Ventus vehementior fit. Increbrescit ventus, ingravescit. Violentior incumbit ventus. Vehementius spirare incipit.

cipit. Majori se impetu effundit. Furere, favire, tumultuari majorem in modum incipit. *Wiatr łagodny powiewa.* Aura leviter, molliter, placide spirat. Lenis Favonius insusurrat. *Wiatr uśtaje.* Ventus concidit, remittit. Venti vis omnis cadit. Frangit se ventus, languescit. Ventus jam est remissior. *Wiatr nam słaby.* Secundò utimur vento. Idoneum ventum nacti sumus. Ventus flat bellissimè. Venti nobis obsecundant. Secundà vehimur, provehimur aurà. Flantibus ad puppim ventis propellimur. Ventis ferimur secundis. *Wiatr nam nie słaby.* Reflant venti. Venti adversi sunt. Adversis ventis utimur. Ventis reflantibus rejicimur. *Uśus.* Mare ventorum vi turbatum & agitaturn. Cape flabellum, & ventum mihi facito. Meliores ventos expecto. Vento se & mari dare. Si mites, lenesque fuerint venti, solvemur. Rumorum ventos colligere. Popularem ventum quarere, aucupari.

Ver. *Wiosna.* Vernal tempus. Tempus hyemi mitescenti proximum. Temperata verna. Pars anni floridior. *Uśus.* Vere jam appetente. Veris initium à Favonio notatur.

Verber. *Bicie.* Na ostatek bić się zaczęli. Ventum est ad verbera. Nec manibus temperatum. Procacitas manibus coercenda videbatur. Ubi verba minus processissent, de tergo hominis infelicitis latisfactum. *Uśus.*

Ufus. Aliquem vinculis, verberibus, omni supplicio ex cruciatum necare. Verberibus aliquem exanimare.

Verbero. *Bijz kogo.* Manus affero. Vim & manus infero. *Zbit catego.* Latera illi tutuditi, fustibus membra debilitavit. Verberum dolore laniavit. Graviter hominem pulsavit. De ejus tergo sibi satisfecit. Verberibus eum foedum in modum laceravit. Ejus tergo dire consuluit. *Ufus.* Aliquem tacito cogitationis convitiis verberare.

Verbum. *Słowo.* Wielu jest takich, którzy wiele mówią, a mało czynią. Multi verba studiosè curant, rem & sententiam non ita. Multi toti sunt in aucupio verborum, & literarum tendiculis, rem & sententiam negligunt. Aliqui sunt magni verborum architecti, rebus interea inopes & jejuni. Multi vocabulorum opifices agunt egregios, rerum inquisitores non item. Multi verborum magnificentiam delectantur in magna sententiarum jejunitate. *Słowo p' słowo popiedzić.* Verbum è verbo exprimere. Totidem verbis transferre. *Na moje słowo uczyn.* Fide mea. Me auctore. Interposita fide mea. *Jednym słowem mówię.* Verbis ut rem complectar. In summa. Summa illa sit. *Ufus.* Verbum ex eo elicere, exculpere non potui. Non multa verba faciam. Ad verborum contumelias descendere. In verba alicujus jurare. Ad verbum edisce-

ediscere. Verbô rem transigam. Subjecta verbo notio.

Verecundia. *Wstyd.* Rubor, modestia, ingenuitas. *Ujus.* Maximum ornamentum amicitia tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Verecundia custos virtutum & quidam quasi ornatus vitæ. Virginali verecundiâ timidus.

Verecundus. *Wstydliwy.* Ten młódzieńszek wielce jest wstydliwy. Adolescentis modestissimi pudor ab omni obscenitate longè abhorret. Verborum & rerum obscenitate vitandâ ruborem suum & ingenuitatem præstat. Pudorem animi & pudicitiam corporis colit. Pudore sepius. In loquendo mirè verecundus. Incorruptis, castissimisq; moribûs juvenis, & virginali verecundiâ præditus.

Veritas. *Prawda.* Jeśli mam prawdę powiedzieć. Ut dicam, quod res est. Ut ingenuè fatear. Si verum quærimus. Si verè fateri volumus. Ut ex animo ac verè dicam. *Ujus.* Sunt alii simplices, aperti veritatis cultores, fraudis inimici. Veritatis luce nihil hominis menti dulcius. Veritate adductus hæc testor. Veritate patefacta, atquæ omni errore sublatô. Veritas ad liquidum explorata me convincit. A veritate desciscere, defluere. Ad veritatem quàm maximè accedere.

Verfor. *Obracam się, przestaję.* Chętnie z nim przestaję. Assiduitate ejus delector.

Glor. Consuetudinem & amicitiam cum eo junctam amo. Libenter cum illo ætatem ago. Hæreo ad ejus latus non sinè multa animi voluptate. *Przez długi czas około tego chodzę.* Diu jam versor in hoc labore. Diu jam hoc saxum volvo. Temporis partem non modicam in hoc studio posui. *Użys.* Nobiscum versari diutius non potes. In quo motu temporum versemur, vides. In negotiis versor maximis.

Versutus. *Cbytry.* Callidus, multiplex.

Użys. Versutum & solers ingenium. Malitia est versuta, & fallax nocendi ratio.

Verto. *Obracam.* Vario, muto. *Użys.*

Terga vertere hostibus. Romam se vertit.

Vitio, crimini aliquid alicui vertere. Quò

se verteret, non habebat. In tua voluntate

negotii summa vertitur. Res in contrari-

um vertit. Cum multa fecisset egregiè, ad

extremum omnia vertit. Ex illa pecunia

maximam partem ad se vertit.

Vesper, vel Vesperus. *Wieczor.* Ve-

spera. Serum diei. Vespertinum tempus.

Extremum diei tempus. *Gdy zachodziło*

słońce. Occidente sole. Præcipitante jam

sole. Sub occasum solis. Cum jam serum

esset diei. Cum jam haud multum diei su-

peresset. Primis se intendentibus tenebris.

Cum non multum ad solis occasum tempo-

ris superesset. Inclinatò ad vesperam die.

Præcipiti in noctem diei tempore. Sub pri-

mas faces. Obscurà jam luce. Nocte appe-

tente.

Ve-

Vetus. Dawny. Antiquus, priscus. Quo vetustatem fert. Dawny to znyczay. Veru hic mos est. Remotissimus à nostra memoria mos est. *Usus.* Dudum animis hæc opinio infederat. Credendum est veteribus Vina veterrima.

Vexo. Nagabam, drażnię. Exagito Infestum reddo. *Wszystko złe na mnie się zważyło.* Tot injuriis quotidie premor atque opprimor, vix ut liberè respirare mihi liceat. Omni vexationis genere exagitor. Conviciis jactor. Diuturnis molestiis conflector. Omni crudelitate laceror. *Usus.* Omnia Divina, humanaquè jura vexarunt. Verbis me, probris omnibus & maledictis vexavit. Bellò vastabitur Italia, vexabuntur urbes, ardebunt oppida.

Via. Droga. Semita, callis. Nie myślenie godną miałem drogę. Vix erant æstuosa, pulverulenta, lubrica. Itineribus devius proficiscendum erat. Confragosis, arctis circum locis intuendæ erant angustia. Pleraque cava, simulquè occulta vix, nec unquam antè humanò trita vestigiò aperienda. Magnæ erant, ac difficiles locorum angustia & quæ vix singulis hominibus paterent. Viarum difficultates erant penè inexplicabiles. Subacta diurnis imbribus humus, tenaculo morabatur pedes. *Usus.* Viam concinnare, substruere, sternere. Vias reficere, repurgare. Alicui per suum agrum viam dare. Patet tibi via per meos fundos. In longam,

gam & multorum dierum viam se dare.
Multorum dierum viam conficere. De via
deflectere. In viam redire. Præcedentium
vestigia me ad viam deducunt.

Victoria. *Zwycięstwo*. Palma, trium-
phus, trophæum. Res benè gesta. *Przy nas
pygrana*. Victoria nobis cessit. De victoria
ab hoste nobis concessum est. Prælii exitus
victoriam nobis dedit, palmam detulit.
Myśmy zwycięstwo otrzymali. Gloriosam vi-
ctoriam repertavimus. Palmam de hoste tu-
imus. Victoria ad nos venit. *Użys*. Victo-
ria penè explorata est. Fortuitus casus
palmam propemodum è manibus extorrit,
palmam in manibus infregit. Ea res victo-
riam nobis peperit.

Video. *Widzę*. Ante oculos mihi ver-
atur. Oculis oberrat imago rei. *Pokazał
się*. In conspectum se dedit. In conspectum
venit. Copiam sui fecit. *Ledwie doyrzec
można, tak jest rzecz mała*. Vix sub aspectū
cadit. Fugit aciem res tam exigua. Obtū-
um fugit res tantilla. *Ani spoyrzec na nie-
go mogę*. Oculi mihi dolent, cū homi-
nem aspicio. Oculi ferre non possunt ho-
minis importuni os impudens. Videre sinè
dolore hominis frontem non possum. *Co-
tylko widzisz, moje jest*. Quidquid occurrit
oculis, quidquid in oculis est, quidquid
oculis terminatur, finitur, id in ditione
nea est. *Ledwiem mógł doyrzec, tak był z
daleka*. Locorum ingens intervallum ocu-
lorum

lorum usum abstulit. Conspectum hominis ademit loci intervallum. In tanto locorum intervallo oculorum usus cessabat. *Usus.* Hæc ego tam prospicio animo, quam ea, quæ oculis cernimus. Sed hæc videtur posterius.

Vigilo. *Czuje.* Excubo. Vigiliæ ago. In vigilia maneo. *Usus.* Ego excubo animo, nec partem ullam quietis capio. In eire curæ, consilia, cogitationes meæ omnes vigilant. Nocturnas vigiliæ ad diurnum literarum studium adjungit. Diurno consilio nocturnas vigiliæ conjungit. Ad literarum studia nocturnam bonam partem assumit. Continenti literarum studio dies noctesq; jungit. Vigilare ad multam noctem. De multa nocte vigilat.

Vilis. *Podły.* Vulgaris, abjectus, plebejus. Nullò pretiò. Nullò numerò. *Wielce się dąbuję, że z tak podłym przestajesz człowiekiem.* Miror, quod hominis sordidissimi, ac despectissimi consuetudine utaris quod ejus te hominis usus, ac consuetudo delectet, cujus infima conditio, qui sit terree filius, inops ab omni existimatione, neq; à se ipso, neq; à majoribus commendatus qui nulla majorum laude, nulla sua virtute nobilitatus. *Usus.* Illa labes, & eluvies civitatis, illa è vepreto extracta nitedula, illa plebis quisquillix, vile hoc ac infame corpus, infame hoc cadaver & ejectum, ultima frontis homuncio id aufit.

Vin.

Vinco. *Zwyciężam. Victoriā repor-*
to. Feliciter decerto. Præliis frango. Se-
cundum prælium facio. Copias hostium
fundo. Cesarz Pompeiusza zwyciężył. Cesar
Pompejum, cū exercitum ipse haberet
multis partibūs inferiorem, præliō tamen
superavit, pugnā fregit. In pugna Pharsali-
ca superior res Cæsareana erat. Cesar Pom-
peianos obtrivit, in fugam coniecit, supe-
rior præliō discessit. Turcy są zwyciężeni od
Cesarza. Turcz victi celsère. In prælio
Turcz succubuère. Inclinata Turcarum a-
cies, fusaq; est. Impulsa Turcarum acies
palmam victori Cæsari detulit. Turcz acie
victi, ac protriti, Cæsari de victoriā con-
celsère. Alexander, skoro wschodnie państwa
podbił, umarł. Alexander ubi bellō subegit
omnes orientis populos, ubi victoriā omnes
orientis provincias emensus est, postquam
devictus oriens jugum à victore totis cer-
vicibūs accepisset, naturæ concessit. Mało
jest takich, którzy samych siebie zwyciężać
umieją. Pauci se ipsos vincere nōtunt. Pau-
ci sunt, qui suas cupiditates frangerent,
qui suos ipsi animos contunderent, iracun-
diam cohiberent, iram comprimerent. Ilus.
Vincam opinionem tuam, expectationem
omnium. Sapientis animus nunquam vin-
citur voluptate, cupiditate non frangitur,
metu non expugnatur.

Vinculum. *Związek. Wzięcie kogo.*
 Vincula alicui injicere. Vinculis astringe-
 re.

re. In vincula abripere. Vinculis mandare. Compedes alicui impingere. *Ufus.* In vinculis retinere. Vinculis levare innocentem. E vinculis corporis evolare. Omnibûs necessitudinis vinculis cum illo conjunctum.

Vinolentus. *Piiany.* Tumulentus. Vinô plenus. *Ten człowiek wielce jest skłonny do pijaństwa.* Invitationibûs benignis, hilaritate juvenili facilè in vinum trahitur. Vinô incalescit in dies. In dies se vinô onerat. Vinolentiâ inñtam ingenio, in temperantiâ vini accendit. Maximè in vinum, & quæ ebrietatem sequuntur, effusus. Haud tolerabilis in eo est vini cupiditas. *Ufus.* Ne vinolenti quidem hæc faciunt.

Vinum. *Wino.* *Ufus.* Vinum dulce molle, lene. Vinum leve, tenue. Vinum forte, vehemens. Vinum austerum, asperum acidum. Vinum fugiens, vetustate evanescens, coalescens. Vinum magnæ vetustatis, vetustatem patiens. Vinô obrui, se in gurgitare. Hesternum vinum exhalare, dormire.

Vir. *Męż.* *Zacny człowiek.* Vir omni ex parte præclarus. Vir omni laude insignis. Vir omnibûs, ut ajunt, numeris absolutus. Vir optimus idem, & omni laudum generis insignis. *Ten człowiek jest podporządkowany.* Vir in Republica maximis gravissimis causis cognitus, ac probatus. Consiliò, rebusq; gestis spectatissimus. Qui omnes Reipublicæ

publicæ partes probè tenet. *Cnotliwy y bogaty człowiek*. Vir cùm virtutibûs, tum fortunâ satis amplâ ornatus. Vir integerrimus, & ab opibus non imparatus. Vir plenus officii, & opibûs commodè instructus. *Uzus*. Is verè vir putandus est, cujus animum nec prospera fortuna flatu suo efferet, nec adversa infringet.

Vires. Siły. Nervi, lacerati, robur. *Jejzrze nie wiele na siły*. Nondum satis virium habet. Nondum ita firmus est corporis viribûs. Nondum id vigoris in corpore animoq; est. Nondum ita convaluit, ut par sit tuis conatibus. Adhuc finè nervis est. Nondum ea facta est accessio virium, quam res tanta postulat. *Wszystkie siły nymrzec*. Omnes vires impendere. Nervos omnes contendere. Summa ope niti. Nulli operæ parcere. Toto pectore ad rem incumbere. Operam omnem aliquò conferre. *Uzus*. Nohm Republica tibi tantas vires dedisset. Omnitûs opitûs viribusq; repugnare.

Virtus. Cnota. Probitas, integritas. Perfecta mens. Perfectissima ratio. *Wielkiey cnoty człowiek*. Homo præstanti virtute, atq; integritate. Egregia virtute præditus. Vir, in quo præstabilis, insignisq; virtus, atq; adeò ad summum perducta. Omni virtutum genere illustris. Eximio splendore virtutum clarus. Omni virtutum laude cumulatissimus. Spectatæ virtutis vir.

Exemplar antiquæ probitatis. Viva virtutis
 imago. *Zyc cnotliwie.* Vitam ex virtutis
 præscripto vivere. Vitam ad omnem vir-
 tutis legem exigere. Rectè, ac cum virtu-
 te vitam traducere. Ex virtutis lege, ac
 præscripto vitam gubernare. *Uſus.* Quod
 ista virtute sis, non tu id otiô, sed magnis
 laboribûs, & vigiliis consecutus es. A labo-
 ritus istam virtutem habes. Virtus ista non
 otiô, ac desidiâ, sed magnis laboribûs est
 comparata. Virtus est recta animi affectio,
 per se ipsa laudabilis, cujus laus in actione
 consistit. Virtus una altissimis defixa radici-
 bûs labefactari non potest. Magno virtutis
 amore teneor. Virtutum laude crescere.
 Utinam pro patria mea staret ista virtus.

Vis Sîla. *Wszystko przez gwałt czy-
 niono.* Omnia per vim gesta sunt, contra
 leges, moreſq; majorum acta sunt. Omnia
 per vim, metumq; expressa, extorta sunt.
 Ibi legum reverentia, ac magistratuum ces-
 sit. Sua cuiq; in acinace lex erat. *Fuż przy-
 jżto do bicia się.* Jam ad vim, manusq;
 ventum est. Res jam ad vim spectare visa
 est. Jam gladiûs rem transigere, ferrô decer-
 nere parabant. In eo iam res erat, ut vi,
 manu, ferrô, facibûs & lapidatione agi cœ-
 ptum sit. Jam ad crudelem, superbamq;
 violentiam animos converterant. Jam vi
 lacescere, & pro se quisq; manus afferre cœ-
 perat. *Uſus.* In ea re momenta sunt maxi-
 ma. Id permagni momenti est, & ponderis.
 Incre-

Incredibilis quædam, singularis, & propè divina vis ingenii. Doloris magnitudo vim nobis attulit singularem. Tantam vim habet veritas. Omnem vim ingenii huc contulit. Quæ sit vis horum verborum, nemo non intelligit. Vicapere urbem. Ad vim descendere. Magna vis eboris, frumenti, auti. Magna vis lachrymarum. Magna vis fervorum.

Vita. *Zycie*. Spiritus. Usura hujus lucis. Vitæ curriculum. Cursus hujus vitæ. Curriculum vivendi. Communis spiritus. *Mizernie zycie*. Vitam duram, aridam, victu cultuq; imprimis horridam & asperam agit. Vitam vivit duram & insuavem. Durius consuluit vitæ suæ. Gravius de vita sua statuit. *Wygodzie zycie*. Ætatem suavem, tranquillam, quietam, sine ullo labore, & contentione traducit. Tranquillè placidèq; vitam degit. Vitæ curriculum sine ulla fortunæ offensione conficit. Secundus illi vitæ sine ulla offensione cursus contigit. *Wobożie umarl*. In castris è vita decessit, vitam hanc mortalem deseruit. Vitam in castris profudit, vitæ supremum spiritum edidit, extremum vitæ diem morte confecit. In castris vita eum defecit. *Jesli da BOG zdronie*. Si mihi vita suppetet. Si vita propagata ad id tempus fuerit. Si superstes ero. Si in vita commoratus fuero tamdiu. Nisi exiguum hoc vitæ curriculum, quod natura nobis circum-

scripsit, vivendo prius confecerō. Nisi quis casus lucis usuram hanc prius eripiat. *Fuż mi się żyć nie chce.* Vitæ jam penè metædet. Vitam mihi acerbam puto. Quâ nihil charius alioquin mortalibus, gravis mihi est & molesta. Lucis usuram, quâ fruor, graviter jam, molestèq; fero. Animam, quam traho, spiritum, quem ducō, acerbam mihi esse sentio. *Uusus.* Ergone ætatem omnem in foro teram. Ergone ætatem omnem in causis forensibus exigam. In vitam edimur flentes. Vitam producere ad ultimam senectutem. Tribus rebus vita hominum continetur: cibō, potione, spiritu. Imaginem vitæ alicujus exprimere. Vitam alicui exhaustire. Vita cum sanguine effluxit. Mortuis vitam restituere.

Vitiosus. *Wadę majęcy.* Multis vitiis, flagitiisq; coopertus, depravatus, corruptus. *Więcej złych na świecie, niż dobrych ludzi.* Vitiosi multis partibus plures sunt, quam probi & integri. Eorum, qui vitam omni vitiorum labe coinquinatam, à virtute abhorrentem, vitiis turpissimè obrutam & coopertam traducunt, numerus semper major est. *Uusus.* Nunquam à vitiis animum abducis. Nunquam mens tua à malitia avellitur. Animi hoc est integri, non vitiosi.

Vitium. *Hada.* Animi deformitas. Labes animi. *Wielki niecznota.* Multis animi, corporisq; vitiis laborat. Nullum est in moribus, naturaq; vulnus, nulla pravitas,

tas, dedecus, turpido, quâ non laboret. Homo vorago, & gurgis vitiorum. Quæ præterea libido oculis, quod facinus à manibus, quod flagitium à toto abest corpore? *Ufus.* Facile se vitiis & erroribus admiscant hominum animi. Summam laudem alicui in vitio ponere.

Vito. *Wystrzegam się.* Effugio, declino. *Pochlebcom wystrzegay się.* Refuge ab infida adulatorum consuetudine. Cave assentatorum istam perniciem. Aufer te ab isto perniciosorum hominum grege. Cautionem diligentem adhibe, ne te fallat perniciosa adulatorum consuetudo.

Vivo. *Zyję.* Spiro. Sum in vita. In vita commoror. Vitâ fruor. Vita suppetit. Animâ meâ exupero. *Póki żyć będę, przykładać się do nauk nie przestaną.* In literarum studio vitam ponam. Dum animus in hac custodia corporis tenebitur, quantumcunq; ætas mihi contigerit longinqua, dum curriculum vivendi à natura datum confecerò, dum vitâ & hoc communi spiritu frui- tus fuero, literis studebo. Quibus regionibus vitæ meæ spatium circumscriptum fuerit, iisdem literarum unô studio quasi tabernaculum vitæ collocabo. *Mizernie żyję.* Animâ trahit inter multos animi corporisq; cruciatus. In luctu & sordibus confenescit. Quæ illi lucis usura datur, ea non tam beneficium est, quàm nova series dolorum. *Zyć bez brata nie może.* Desideriū absentis

fratris ferre non potest. Spiritus ejus ex fratre pendet. Spiritus, quem ducit, ex fratris ore trahitur. Vita ac salus ejus in unius fratris anima consistit. Partem vicerum avelli fratris discessu autumat. *Ufus.* Vivit ingeniō suō. Genio indulget libenter. Naturæ satis vixi.

Ulciscor. *Mszczę się.* Poenam repeto. Iniurias persequor. Male meritis refero. Poenas expeto. *Wielka rzecz jest za krzywdy sobie uczynione nie mścić się.* Nihil ad laudem illustrius esse statuo, quam injurias contemnere, de injuria persequenda nihil omnino cogitare, referendæ injuriæ curam non suscipere, ultionem injuriarum non spectare, de referenda injuria minimum laborare. In contemnendis, ex memoria delendis injuriis, oblivione voluntaria conterendis, eximiam sitam esse laudem, mihi persuadeo. *Pomścić się za tę potwarz.* Ulciscar istam calumniam. Calumniam hanc non inultam patiar. Injuriam hanc certò persequar. Gravem me ad calumnias istas vindicem servabo. Vindicabo quàm acerrimè maledicta illa. Dolorem ex calumnia meum justa ultione explebo. Poenas pro calumnia graves capiam.

Velo. *Chcę.* Voluntas mea fert. Sententia est. *Tego tylko y chciał.* Hoc unum volebat. Hoc ferebat ejus voluntas. Hoc tota animi inductione deposcebat. Votum hoc erat unicum. Hoc unum cordi erat.

Huc

Huc mentem, huc cogitationes omnes conferebat. *Jak chceſz, niech ſię ſtanie.* Si iis rebus agendis animum adjecisti, ſi tua id voluntatis eſt, ſi id conſilium agitas, fiat, quod lubet, nihil repugno. *Chce ſię do kupiectwa udać.* Ad mercaturam ſe applicat. Mentem ad mercaturam faciendam appulſit, animum adjecit. Conſilium mercaturæ faciendæ cepit. Mercaturam facere in animum induxit. *Uſus.* Volo omnes de me benè ſperare. Quid ſibi iſta volunt?

Voluntas. *Wola.* Mens, animus. *Woli iſtojeſz zadość uczynić.* Obſequar tuis voluntatibus. Nihil, niſi ex voluntate tua faciam. Ero in poteſtate tua. Decretis tuis morem geram. Totum me tibi trado gubernandum. Obtemperabo imperiis tuis. *Fe-dney jeſteſmymyſli.* Idem mihi ſenſus eſt, eadem voluntas. In eadem tecum voluntate ſumus. Tuis voluntatibus planè aſſentior. In ſententiam tuam pedibùs eo. *Uſus.* Nec mutabo unquam, nec abjiciam, quam cepi, voluntatem. Aliquo ex voluntate uti. Retine hanc tuam erga me voluntatem.

Votum. *Slub.* Voti ſponſio. *Uſus.* Voti ſe religione obſtrinxit. Voti rei ſumus. Vota Superis ſolvenda ſunt. Corpus ſuum perpetua voti religione DEO conſecrare. Suam DEO caſtitatem votò dedicare. Voti compotem facere.

Vox. *Śłowo.* Sonus, verbum. *Ani ſłowa od żalu mówić nie mogłem.* Dolor vocem ſuppreſſit.

pressit. Vocem emittere nullam jam potui. Superpressa mihi vox est. *Pocichu moril*. Voce demissa, infracta, suppressa locutus est. Quassa jam voce fractaq; id unum dixit. Sedata & depressa voce pauca locutus est. *Yak mogl naygloiniy, gadał*. Maxima vocis contentione, ut omnes exaudirent, dixit. Ille majus exclamans, ut vox in coronam, turbamq; effunderetur, dixit. *U/sus*. Vocem ex eo elicere non potuit. Missa coelesti voce recreato. Una consentiensq; omnium vox erat.

Urbs. Miasto. Miasto przedziwne. Urbs & naturâ, & situ, & descriptione adificiorum, & pulchritudine imprimis nobilis, ac opulenta. Urbs vetusta, & copiosa, eruditissimis hominibus studiisq; liberalissimis affluens. Urbs situ & opere munita, falsis ac mœnibus septa, ac valida. Urbs amplissima & ornatissima, atq; omnibus rebus aucta. *U/sus*. Urbs hostibus præda facta est. In deditionem accepta est.

Utilis. Pożyteczny. Commodus, salutaris, opportunus. *Będzie ci pożyteczna rada*. Maximum ex hoc consilio fructum capies. Magnum id tibi fructum feret. Rationibus tuis mirè conducet. Erit tibi admodum salutare. Nihil hoc consilio commodis tuis aptius. Magnus ad te fructus inde redundabit. Mirabiles utilitates tibi præbebit. Erit id ex usu tuo. In rem tuam perquam opportunum. *U/sus*. Summa erat earum navium in obsidenda urbe facultas.

cultas. Magnam ex iis navibus utilitatem capiebamus. Quâ viâ ire cœpisti, perge: si ē re tua est. Si ratio rerum tuarum postulat, consequāre. Homo ad nullam partem utilis. Inutilis sibi, aliis utilissimus.

Utilitas. *Pożytek*. Emolumentū, opportunitas, lucrum. *Dotychczas nie szukałem nigdy mojej*. Utilitatis meæ rationem nondum duxi. Rationibus meis operam nullam dedi. De utilitate mea minimum laboravi. Utilitatem meam spectavi minimē. Quid mihi emolumento esset, haud curavi. Commodorum meorum causâ nihil adhuc ā me susceptum est. *Pożytku swego szuka*. Utilitatem suam spectat unicē. Ad suam utilitatem refert omnia. Utilitatem tantum spectat suam. Utilitatem suam rebus omnibus antefert. Utilitatis suæ prima illi & antiquissima cura est.

Utor. *Używam*. Frequenter adhibeo. *Usum*. Fratri tuo committam, quidquid agendum erit. Utar operâ fratris tui omni in re. Valetudine commoda, prospero fortunæ statu, ventis secundis uti. Patientiā utitur incredibili.

Vulnero *O brażam*. Saucio. Plagam, vulnus impono. Plagam injicio. Vulnus infingo. Vulneribûs conficio. *Wielce zranił człowieka*. Plagā mortiferā hominī imposuit. Vulnus impegit luculentum. Gravi vulnere affecit hominē. Corpus hominis plagā impositā cruentavit. Graviter caput gladiō per-

percutit. Infiictâ securi hominem protrivit.
Wielce zraniony. Multis vulneribûs conficius. In adversum os telô fauciatus. Traiectus tellô, lanceâ transfixus. Vulneribûs innumeris affictus. Vulneribûs exanguis ægrum vix corpus trahit.

Vulnus. *Rana.* Plaga. *Nie wielka rana była.* Ferrum haud altè in corpus descendit. Summa duntaxat cutis perfricta est. Fessum vulnere ferrum haud altè penetravit. *Ufus.* Mortifero vulnere ictus cecidit. Multis vulneribûs acceptis, ac debilitato corpore, & contrucidato, se abiecit exanimatus. Corpus exangue corrui. Vulneribus confectus procubuit. Vix recreabitur ab inflicta plaga. Vulnus eum in omnem vitam inutilem faciet. Vulnora adverso corpore excepta. Vulneribûs confici. Alterius famæ grave vulnus inurere. Antiqua Reipubl. vulnera sanare.

Vultus. *Twarz.* *Ufus.* Vultus ejus indignitate rerû acrior est. Desperatio in ejus vultus, aut ira atrox eminet. Ore confuso ingens malum præfert. In facie vultuq; nescio quid triste inest. Oris habitus is est, ut perturbati animi imaginem vultus, & indices oculi referre videantur. Vultus in fraudem impellit. Animi sensum vultus tegit. Sensus animi cum vultu minimè congruit. Ex oculis, ac fronte conjicio. Vultus, oculi loquuntur, ac clamant simulationē. Vultus est tacitus quidam mentis sermo, animi janna. *Tuo vultu acquiesco.* IN.

I N D E X

Nonnullarum Vocum,

quæ

Vel omnino barbaræ, vel certè minùs
sunt elegantes.

Barbara.

Latina.

A *Antiquo.* Antiquitus. Ab ultima tempo-
rum memoria.

Abbreviare. Notis compendiariis uti.

Abdicare officium. Abdicare se munere pu-
blico.

Abecedarius. Elementarius puer. Tyro.

Ab initio mundi. Ab orbe condito. Post ho-
mines natos. Post hominù memoriam.

Ab initio rem repetere. A capite, Ab ultima
ætate, memoria altiùs rem arcescere.

Ab invicem. Inter se v.g. distare.

Ablactare. A lacte depellere.

Abominabilis. Abominandus, detestabilis,
execrabilis.

Abominatio. Res detestanda.

Abrenunciare. Renunciare, v.g. fidem, ami-
citiam, &c.

Abrumpere sermonem. Præcidere sermonem.

Absentare se. Sæpe abesse. Non semper ad-
esse.

Absolvere ab excommunicatione. Ecclesiæ
communioni restituere. Reconciliare
Ecclesiæ.

Absol-

Absolvere à peccatis. Criminum vinculis
exsolvere.

Absonè. Absurdè.

Absq̃ eo jam sciwi. Alicquin novi.

Absq̃ omni dubio. Sinè ulla dubitatione.

Abusivè. Per abusum. Minus propriè.

Abyssus. Profundum, vorago.

Acceptare officium. Suscipere munus. Non
recusare.

Accentus. Vocis sonus.

Acceptio personarum. Discrimen inter ho-
mines. Rationem alicujus habere.

Accessorium. Appendix. Quod ad rem perti-
net.

Accidentia. Res attributz.

Accipere malè aliquid. Àgrè ferre.

Acclinis. Inclinator. Reclinatus.

Accordare. Transigere, convenire, pacisci.

Accubitus. Accubatio.

Acedia. Pigritia, tœdium, negligentia.

Acerzare. Cumulare.

Acquiescere conventioni. In pacta descende-
re. Acquiescere pactis. Conventis stare.

Acquisitio. Comparatio.

Activus. Homo navus, solers, industrius.

Actu fit. Modo re ipsa fit.

Actualis judex. Qui in præsens judex est.

Ad dexteram, & sinistram sedere. Accumbe-
re suprâ, infrâ.

Ad diem præfixum. Ad diem. Ad diem di-
ctum. Ad statum diem.

Additio. Accessio, additamentum.

Adhuc semel. Iterum.

Adhuc

Adbuc semel tantum. Alterum tantum.
Adimplere. Expleri, implere, perficere.
Ad instantiam. Alterius gratiâ. Altero urgente, postulante, deprecante.
Adinstar. Instar.
Ad invicem. Inter se. In vicem.
Adjutorium. Auxilium, adjumentum.
Ad latus esse. Affixum esse alteri. Harere lateri.
Ad minimum. Minimum.
Admiralis Præfectus classis. Navalis militiæ imperator.
Ad multos annos. In multos annos.
Ad oculum demonstrare. Apertissimè demonstrare.
Adoptare in Senatum. Cooptare.
Adoptatio. Adoptio.
Adoptivus. Filius judiciô, & voluntate.
Ad plenum. Perfectè, plenè.
Adscribere in charta. In codicem, commentarium referre.
Adversitas. Res afflicta. Res adversa. Causa adversi. Res turbida, aspera.
Ad vivum exprimere. Scitè, mirò artificiô exprimere.
Adunare. Conjungere, congregare.
Advocatio. Opera forensis.
Advocatum agere. Causas agere. In foro versari.
Ad votum. Ex sententia. Ad voluntatem.
Ædificare alios. Bonô esse exemplô.
Æquanimiter. Æquô animô.
Æquè tantum. Tantundem.

Æquè

- Æquè tot. Totidem.*
Æquipollere. Tantundem valere.
Æquivocatio. Ambiguitas nominis.
Æra. Temporis cardo, nota.
Ætate nostra. Nostrâ, Patrumq, memoria.
*Æthiōpisa. Æthiops, vel quadam ex Æthio-
pia.*
Affabiliter. Blandè, comiter.
*Affectata res. Nimia, nimis exquisitò stu-
diò facta.*
*Affectatus homo. Alieni moris imitator in-
felix, vel inscitus.*
*Affectatio. Immoderatum humanitatis stu-
dium & arte quadam ad ostentationem
compositum.*
*Affectuosa imago. Ad ingenerandam pieta-
tem idonea.*
*Affectus. Animi motus, motiones, conci-
tationes, perturbationes, cupiditates.*
*Affirmativa pars, pars negativa. Pars a-
gens, negans.*
Affirmativè. Affirmatè.
*Agenda Ecclesiæ. Liber, in quo Divini Of-
ficii ratio continetur.*
Agonia. Supremus morientis conflictus.
*Agonizare. Animam agere. Cum morte lu-
ctari.*
Alatus. Volucer, ales, aliger.
Albedo. Candor, Albus color.
Aliquot centum. Aliquoties centum.
*Allegare librum, Authorem. Adhibere testi-
monium Authoris. Afferre testimoni-
um libri.*

Allo-

Allocutio. Compellatio.
A longè. Procul, eminus.
A longo tempore. Jam dudum. Pridem.
Alphabetum. Literarum notæ, vel formæ.
Alta voce. Clara voce.
Altanum. Solarium.
Altare portatile. Altare temporarium.
Alterare se. Commoveri.
Alternatim. Alternis.
Alternatio. Vicissitudo. Per vices variatio.
Amantissimus frater meus. Carissimus.
Amanuensis. Servus à manu.
Amaricare. Amarum reddere.
Ambonem conscendere. In suggestum, superiore locum ascendere.
Ambulacra sub porticibus. Intercolumnia ambulationis.
Amicabiliter. Amicè, amicissimè.
Amicus bonus meus est. Consuetudine & benevolentia implicitum habeo hunc hominem.
Amittere litem. Causâ cadere. Cadere in iudicio.
Amittere prælum. Præliò inferiorè discedere. Adversum prælum facere. Vinci.
Amnistiam sancire. Dictorum factorumq; veniam & oblivionem sancire.
A modo. Deinceps, posthac.
Ampliare edes. Edibus accessionē adjungere.
Ampliatio. Amplificatio.
Anatomia. Anatome.
Angariare. Cogere, adigere, compellere.
Angustiare. Premere, afflictare.

Ani-

Animalculum. Bestiola.
Annihilari. Ad nihilum recidere, redigi.
Annotare in librum rationum. Referre in
 tabellas accepti & expensi.
Annô Domini. Annô post Christum natum.
Annô Christi nati. Annô à partu Vir-
 ginis.
Annuatim. Quotannis. In annos singulos.
Annulare. Abolere, antiquare, rescindere.
Antecessores Majores.
Anteheri. Nudius tertius.
Ante judicem vocare aliquem. In judicium
 vocare aliquem.
Antemurale. Propugnaculum hostibus ob-
 jectum.
Ante omnia. In primis. Præ cæteris.
Ante penultimus. Secundus ab ultimo.
Anterior. Prior, aut exterior.
Animositas. Alacritas. Impetus animi.
Antipendium. Palliû, quô Altare prætextitur.
Antiphonarium. Liber Antiphonarum.
Aperit se terra. Terra discedit.
Apostata. Defertor Religionis.
Apparuit in somno. Vidi secundum quietem.
 Per quietem spectandum se mihi ob-
 tulit.
Apostatare. Nuncium remittere religioni.
 Ejurare Sacra. Descere à fide Christo
 data.
Apotheca. Pharmacopolium; dicitur tamen
 Apotheca pro penu, aut cella vinaria.
Apothecarius. Pharmacopæus.
Apparentia. Species.

Appellit navis. Apellitur navis, nauta ap-
pellit.

Applicatio. Industria, solertia.

Appretiare rem. In pretio habere.

Approximatio. Appropinquatio, accessus.

Aptitudo. Habilitas.

Aqua benedicta. Aqua lustralis, consecrata.

A quo tempore. Quamdudum

Archivum. Tabularium rerum gestarum.

Arguo sic. Argumentor sic.

Armistitium. Inducix.

Aromatarius. Seplarius.

Aromatizare. Condire

Arrisit me. Blando vultu me intuitus est.

Blando me risu salutavit.

Articulus fidei. Caput doctrinæ Christianæ.

Artileria. Res tormentaria.

Assatura. Caro assa.

Assicurare. Securus reddere, præstare. Ca-
vere alteri.

Assignmentem facere pecunie. Delegare pe-
cuniam.

Assistentia. Auxilium, præsidium, subsidium,
præsentia.

Assumptio nris festum. Dies, qui DEI Genitri-
ci in cælum assumptæ sacratus est.

Attemperare. Adaptare.

Attinet Rempubicam. Ad Rempubicam at-
tinet.

Audientiam habere. Sermonis aditum habe-
re, vel conveniendi alterius potesta-
tem.

Audire non possum de hac re. Respuunt hoc
aures mex.

Audi-

Audire Missam. Interesse rei Divinx.

Ave Maria. Salutatio Angelica.

Authenticè. Cum Authoritate, fide summa.

Authographū. Codex manu auctoris scriptus.

Axioma. Pronunciatum, effatum.

B *Accalāureus.* Primā Laureā donatus.

Baldachinum. Cadarcum tegmen. Umbella.

Baptizare. Sacro Baptismate abluere. Sacro Rore tingere.

Bassus. Vox depressa, gravis.

Beatificare. Beatorum numero addere. Beatum reddere.

Benedicere populo. Benè precari populo. Fausta cū prece dimittere. Pacem & veniam à Superiis precari.

Benedictio. Fausta Sacerdotis precatio.

Benedicta Virgō. Beata, coelestium munerum affluentia nobilis, insignis.

Benè vivere. Purè castèq; vitam colere, vel lautè indulgentèq; vivere.

Biberè sanitatem alterius. Libare alicui poculum. Libare alterius salutis.

Bidellus. Administer fori literarii.

Birretum. Pileus Magistrorum.

Blasphemare. Impias in Deum voces mittere. Scelestā linguā DEUM lacerare.

Bombæ. Pilæ ferreæ, pulvere nitrato factæ. Bolides igneæ.

Bombarda. Fistula ænea, ferrea. Tormentum manuale. Sclopus.

Bona opera facere. Fungi virtutum officiis.

Bona conscientia est. Animi integerrimi, men-

mente nullius culpe sibi consciã.

Bovina caro. Caro bubula.

Braxare cerevisiam. Coquere cerevisiam.

Braxator. Zythothrix.

Breviarium. Liber precum horariorum Sacerdotalium.

Brutum. Bestia, animal, pecus.

Bursa. Crumena.

Cæremoniæ. Ritus Sacri Ecclesiastici.

Cæremoniarius. Rituum ac morum, aut
solemnium admissionum Magister.

Caffee. Fabæ Arabicæ.

Calendarium. Fasti.

Campana. Æs campanum.

Cancellaria. Tabularium sanctius, ubi publicæ literæ asservantur.

Canonizare. In Divos referre. Ad Sanctorum ordinem, numerum referre.

Capitale pecuniæ. Caput, fors, pecuniæ summa in fœnore positæ.

Capitulum Canoniceorum. Collegium, Senatus Canonicorum.

Cardinalis. Purpuratus Ecclesiæ Pater.

Caristia. Annonæ caritas.

Cassa. Ærarium privatum.

Castrum doloris. Monumentum exequiale.
Moles funebris. Cenotaphium.

Casu. Temerè, fortuito, fortè.

Casula. Sacra vestis. Vestitus Sacerdotalis.

Cataphractus. Equecloricatus. Serie laminarum gravis eques.

Catholicus factus est. Catholica dogmata amplexus est. Ad piè recteq; credentium
nume-

numerum aggregatus. Ad Sacra Romana transit.

Celebrare missam. Facere Sacris operari. Sacrificium facere. Hostiam coelestem immolare.

Certitudo. Certum responsū. Certi aliquid.

Cholera. Stomachus, bilis.

Chorea. Saltatio.

Christianus. Christi Sēctator. Christi Disciplinam professus, vel nomen Christianum.

Chronologia. Descriptiones & ordines temporum.

Cifra. Nota Arithmetica.

Circumstantiæ. Res attributæ. Attributa. Loci temporisq; ratio.

Clamare post aliquem. Glamore aliquem sēctari, requirere.

Claudere epistolam. Obsignare.

Clastrum monachorum. Cœnobium, monasterium.

Coadjutor. Adjutor.

Cælicus. Cœlestis.

Cæna Domini. Dies Sacer Cœnæ Domini. Epulum Divinum, Sacrum.

Colicâ laborare. Ex intestinis laborare.

Collatio. Pro modica & vespertina cœnula.

Colonellus. Tribunus.

Comitiva. Comitatus, societas.

Commenda. Præfectura Ordinis.

Commissarius. Quæsitō, curator rei.

Commissionem dare. Dare negotium. Committere causæ cognitionem.

Com-

Communicare. Ad Sacram Synaxim, mensam, panem coelestem accedere. Divinô Epulô pasci.

Comparere ante aliquem Sistere se alicui.

Compatriota. Popularis, Gentilis.

Complacentia. Oblectatio.

Complexio pro: Corporis constitutio. Humorum temperamentum. Corporis habitudo.

Complementum Honor verborum. Officia humanitatis.

Compunctio. Dolor de peccatis.

Conceptus mentis. Sensa mentis. Cogitata.

Concionari. De rebus divinis ad populum dicere. Habere concionem.

Concoctio. Digestio.

Conditionatè. Sub conditione. Ea lege.

Condolentia. Dolor animi in malo alterius.

Ægriitudinis societas.

Confabulatio. Collocutio, sermones.

Confessarius. Conscientiæ arbiter. Moderator, qui est à sacris confessionibus. Arcanus iudex.

Confidentia, pro: Fiducia.

Confiscare. Bona alicujus publicare, proscribere, in publicum conferre, fisco addicere.

Confiteri, pro: Perpurgare, emaculare animū, conscientiam. Eluere animum criminum sordibus.

Confœderatus. Fœderatus, socius.

Confraternitas. Sodalitas.

Confundere alterum. Incutere pudorem.

U

Con-

Conscientiâ bonâ. Salvò officiò, fide, legi-
bûs.

Consequenter. Porro, quod ex eo sequitur.

Consistorium. Confessus, senatus sanctus.

Constellatio. Affectio cœli, astrorum. Cœli
ac stellarum positio, situs.

Contentiosus. Litigiosus.

Contra flumen navigare. Adverso flumine
proficisci.

Contractus civilis. Pactio.

Contradicere sibi. Pugnantia loqui, secum i-
pso pugnare.

Contritio. Dolor animi ex criminum recor-
datione ortus. Dolor de admissis scele-
ribus.

Controversiæ fidei. Dogmata, aut fidei capi-
ta, quæ in controversiam vocantur.

Conversari. Versari cum aliquo familiari-
ter.

Convertere se. Ad frugem redire Ex corru-
ptis moribus ad emendatiorem vitam
redire.

Copia Epistolæ. Exemplum literarum. Apo-
graphum.

Cor, pro: Animus, ratio, mens.

Cordicitus. Ex animo.

Corporale. Linteoli Sacri.

Corrèctè. Emendatè.

Correspondentia. Officium, commercium li-
terarum.

Creatura. Res creata, condita ab Opifice &
Ædificatore mundi DEO.

Crucem facere. Signû crucis digitò in fron-
te

te effingere, Salutarî se signô crucis munire.

Cruces multas habere. Incommodis conflictari.

Culcitra. Culcita.

Cum DEO. DEO adjuvante.

Cum tempore. Progressu temporis. Tempore.

Cum venia tua. Pace tua.

Cuprum. Æs Cyprium.

Cursoriè. Cursum.

Custodire suum honorem. Consulere suæ dignitati.

Damnare ad inferos. Suppliciis æternis addicere.

Damnare ad mortem. Damnare capitis, vel capite,

Damnare ad perpetuos carceres. Æternis vinculis mandare.

Damnô meo. Meo periculô.

Dare licentiam. Potestatem facere.

Dare se cognoscendum. Se alicui indicare.

Dare sententiam. Sententiam dicere.

Dato, non concesso. Fac ita esse.

Datum literarum.. Dies in epistola adscripta.

Debita facere. Æs alienum contrahere.

Debiti solutionem petere. Debitores de pecunia appellare.

Deceptio. Fallacia, fraus, dolus.

Deceptor. Veterator, circumscriptor.

Decimus nonus. Undevicesimus.

Declinare. Nomen per casus inflectere.

Decrementum. Diminutio.

Decollare. Capite minuere. Caput abscindere.

Dedecens. Turpis, indecorus.
Dedicatio Templi. Solemnia consecrationis
 Templi.
De die in diem. In dies,
Defectus. Vitium.
Definitum. Res, quæ definitur.
De foris. Extrinsecus.
Degradare. De gradu dignitatis deicere.
 Movere gradu, ordine. Exauctorare.
Deicere ædificium. Demoliri ædificium.
Deitas. Divinitas.
Delator. Accusator.
Delectabilis. Qui habet delectationem,
Deliquium pati. Subita defectione animi
 concidere.
Delusio. Illusio.
De mente excidere. Insanire. Deseri à men-
 te. De potestate mentis exire.
De novo. De integro. Denuo.
Dependere ab aliquo. Pendere ex aliquo.
Deponere officio hominem. Abrogare homini
 munus. Movere eum locò.
Deponere officium. Abire, recedere magistra-
 tu.
Deprædari. Prædari, spoliare, diripere.
Deprædicare. Prædicare.
Depræcari defectus. Veniam erroris petere.
Deputare. Destinare, assignare.
Derisio. Irrisio.
Desertum. Locus desertus, Solitudo. Locus
 humano cultu vacuus, solitudine & in-
 opia vastus.
Desidiore. Per desidiā.

Deso-

Desolari urbem. Vastare, diripere, evertere.
Desolatio. Vastitas, excidium.
Desponsare. Despondere.
Desponsata. Sponsa.
Destruere librum. Corrumperere librum.
Desuescere. Consuetudinem deponere.
Determinare. In animum inducere. Con-
 tuere. Constitutum habere.
Detronizare. Exauctorare. Regnò spoliare.
DetraCTOR. Obrectator.
DetraCTORia verba. Famæ adversantia, ini-
 mica nominis.
Deturpare. Inquinare, polluere, maculare.
De verbo ad verbum. Totidem verbis.
Deviare. Declinare, aberrare, deflectere de
 via.
Dovotio. Religio, pietas in DEUM & Supe-
 ros.
Diabolus. Cacodæmon. Hostis humani gene-
 ris.
Diarium. Ephemeris.
Dictamen rectæ rationis. Præscriptum ratio-
 nis.
Distertum. Dictum facetè.
Distio. Vocabulum.
Dictionary. Lexicon. Liber de verborum
 significatione.
Dies caniculares. Dies ab exortu caniculæ
 proximi.
Diffamare. Aspergere infamiam alicui.
Diœcesanus. Qui ad alicujus diœcesim seu
 procurationem & administrationem
 pertinet.

Dimensuratio. Dimensio.
 Disciplinam facere. Flagris in se sævire.
 Disciplinatus Honestatis observans.
 Discoopertre. Ketegere.
 Disconveniētiens. Alienum. Non consentaneum.
 Discretio. Prudentia in discrimine faciendo.
 Delectus, iudicium.
 Discretus. Prudens. Eleganti vir iudiciō.
 Dicitur tamen pro: Sejunctus, separatus.
 Discurrere, pro: Differrere, colloqui.
 Discursus, pro: Sermo, disputatio. Dicitur
 tamen, pro: Concurratio.
 Dissarere. Evanescere. Oculis subito subdu-
 ci.
 Distaritas. Dispar ratio. Diversitas.
 Dissensator Domus. Promus, condus.
 Dissilicentia. Offensio, dolor, molestia.
 Dissositio animi. Animi comparatio, affectio.
 Dissositus malè vel benè. Malè aut probè affe-
 ctus.
 Disquirere. Exquirere.
 Dissensus. Dissensio.
 Dissitus, pro: Disjunctus, longinquus.
 Dissonare, pro: Discrepare, dissidere, dissentire.
 Disratiō, pro: Evagatio animi.
 Distractus, pro: Parū attentus. Animō vagus.
 Disrāhere, pro: Animum à curis abducere.
 Animō evagari. Lenire curas. Dicitur
 benè pro: divellere.
 Distributivè. Distributè.
 Ditejccere. Divitem fieri.

Ditio, pro: *Regio*. Dicitur benè pro impe-
rio & potestate.

Diversimodè. Variè. Aliô atq; aliô modô.

Diversitas. Varietas, dissimilitudo.

Disissim. Seorsim, separatim.

Doctioratus. Doctoris gradus, dignitas, mu-
nûs.

Dominium. Dominatus, imperium.

Donaria. Dona, munera.

Dono mittere rem. Munera mittere.

Dormitorium. Cubiculum.

Dubietas. Dubium.

Dubito an non. Dubito, an facturus sim.

Ducatus. Nummus aureus.

Ducatus, pro: *Provincia*.

Ducissa. Dux celsissima.

Duellum. Certamen duorum.

EBriare. Ebrium facere.

EBullit aqua. Effervesceat aqua.

Echo. Vox, aut sonus repercussus.

Eclipsis. Solis aut lunæ defectio.

E converso. E contrario.

Effeciivè. Efficienter.

Effectu. Re ipsa & exitu.

Efficacia. Efficacitas.

Efficaciter. Efficienter.

Effigiare. Effingere, exprimere.

Egenus. Egens.

Elapso annô. Annô superiore.

Electiorem dare alteri. Optionem dare, face-
re eligendi.

Electores. Principes imperii, qui creandis
Caesaribus summum obeunt munus.

- Eleemosyna.* Stips. Beneficium, munificentia erga pauperes.
- Eliminare.* Expellere, exterminare, projicere ex urbe.
- Elongare se.* Longè se abducere, amovere.
- Elucidare.* Lucem adferre. Adhibere lumen.
- Emancipator.* Vindex libertatis.
- Emphasis verbi.* Vis verbi.
- Encomium.* Praconium, laudatio.
- Enervis.* Enervatus.
- Eremitorium.* Casa hominis solitarii.
- Eremus.* Solitudo. Locus desertus.
- Essentia rei.* Natura, vis, potestas.
- Ethnicus.* Homo à vera DEI cognitione alienus. Expers doctrinae divinioris. Falsorum numinum cultor.
- Evacuare.* Exhaustire.
- Evaginare gladium.* Gladium stringere, è vagina educere.
- Evitatio.* Declinatio.
- Exactè.* Accuratè.
- Exaltare aliquem.* Efferre, provehere ad honores.
- Examen conscientiae facere.* Facta recognoscere. Excutere conscientiam. In se inquirere, explorare animi latebras.
- Exaudire, pro:* Votis precibusq; annuere. Preces ratas habere.
- Excessivè.* Nimiùm. Supra modum.
- Excommunicare.* Cœru, communionem rectè credentium movere, arcere. Usu sacrorum interdicere.

Ex-

Excreſcere. Efflorefcere.
Excufabilis. Excufandus.
Executor teſtamenti. Curator datus exequen-
da ſuprema voluntatis.
Exemplaris homo. Vir exempli recti. Exem-
plum innocentia.
Exemplariter. Exempli cauſa, gratia.
Exemplificare, Exemplis illuſtrare.
Exhereditare. Exheredare.
Exiguitas temporis. Anguſtia temporis.
Exinanitus. In nihilum redactus.
Exnunc. Ex hoc.
Exoptabilis. Optabilis.
Exorbitare. Extra cancellos longius efferre.
Deflectere à recto.
Exoticus. Peregrini moris homo.
Ex parte mea. Pace mea.
Expeſtorare. Omnia animi ſui ſenſa prode-
re, aperire, patefacere.
Expensæ. Impenſa, ſumptus.
Exponere authorem. Interpretari, explicare.
Exponere ſe periculo. Offerre ſe periculis,
committere.
Expoſitor. Interpres.
Expoſt. Poſt id temporis. Poſt id factum.
Exprefſè faciam. Sciens. Dedita operâ.
Ex profeſſo. Conſultò. De induſtria.
Extendere vitam. Producere vitam.
Extollere ſe. Efferre ſe.
Extollere vocem. Intendere vocem.
Extrahere. Excerptere.
Extraſius literarum. Compendium litera-
rum.

Extraordinariè. Extra ordinem.

Extremum iudicium. Decretorius humani generis dies. Dies, qui de omnibus annis nostris sententiam laturus est. Dies novissimus.

Extremam unktionem accipere. Sacro perungi Oleo.

Extrinsecè. Extrinsecus.

Extrinsecus. Externus.

Extunc. Inde. Jam dum.

Exuberantia. Abundantia.

Exultantia. Lætitia.

Facere crucem. Salutarè signò se munire. Signum crucis digito fronti imprimere.

Facere poenitentiam. Labem diluere. Voluntarias poenas ultro suscipere. Præteritas culpas acerrimè vindicare.

Facere primitias. Primam DEO Hostiam lītare.

Facere risum. Risum movere, excitare.

Facere viam ad cælum. Viam sibi patefacere ad cælum.

Facilitare. Faciliùs reddere. Levare onere aliquem.

Facitor. Effector, perfector.

Facitor cæli & terræ. Conditor, Molitor, Effector.

Fallibilis. Fallax. Errori obnoxius.

Falsiloquium. Mendacium.

Famescere. Esurire.

Famosus. Inclytæ famæ homo.

Fasciare. Fasciis ligare.

Favorabilis. Favens, benevolus.

Favo-

Favorabiliter. Benevolè, benignè.
Feracitas. Ubertas.
Festivitas, festum. Festus dies.
Fendum. Prædium clientelæ beneficiô pos-
 ssum. Prædium beneficiaria lege acce-
 ptum.
Fictitius. Fictus, commentitius.
Fidejubere. Sponsionem facere. *Spondere*
 pro aliquo.
Fidejussor. Sponfor, præ, vas.
Fidelis, pro: Christianus. Sacrorum commu-
 nione nobis conjunctus.
Fiducialiter. Cum fiducia. Fidentî ani-
 mō.
Figmentum. Commentum. Res ficta, com-
 mentitia.
Filialis affectus. Pietas in Parentes. Amor
 filii.
Filiatio. Adoptio.
Finaliter. Ad extremum. Ad ultimum.
Finire librum. Libri finem facere. Conficere
 librum, absolvere.
Finire vitam. Cursum vitæ conficere.
Finis urbis. Extremum urbis.
Finitio. Terminatio.
Fixè. Acriter. Intentō animō.
Flavædo. Flavus color.
Fluctuanter. Dubitanter.
Fluvialis. Fluviatilis.
Fluxus aquæ. Cursus, fluxio aquæ.
Fœmininus. Fœmineus.
Folium chartæ. Pagina.
Fomes peccati. Vitiorum seminarium.

Formidabilis. Formidolosus, terribilis.
Fornicari. Scortari.
Fornicatio. Stuprum, libido.
Formicator. Scortator.
Fortalitium. Propugnaculum, munimentum, castellum.
Fortificare. Munire, communire.
Fortificatio. Munitio, circummunitio.
Fortis locus. Locus munitus.
Fraternitas. Fratrum conjunctio. Sodalitas, germanitas.
Frigeſacere. Refrigerare.
Frigeſciliſſimum. Refrigerans.
Frontiſſicium. Frons fabricæ, ædium.
Fructifer. Frugifer.
Fruſtraneus. Irritus, ſupervacaneus.
Fugaciter. More fugientium. Celeriter.
Fulgidus. Fulgens.
Fulminatus, pro: Fulmine tactus, iſtus.
Fundamentalis. Solidus. Solido fundamento impoſitus.
Fundamentalis lapis. Subſtructionum moles.
Fundare, pro: Condere.
Fundatio eſt pro pauperibus. Locus, domus in pauperum uſus deſtinata.
Fundator. Conditor urbis, Ordinis.
Funeralia. Juſta funebria.
Fungi viſa. Extremam diem morte conficere. Concedere naturæ.
Furiatus. Furens, furibundus.
GAlera. Triremis.
Garrulitas. Inanis loquendi poteſtas.
Gaudenter. Cum gaudio.

Geben-

- Gebenna.* Inferi.
Genealogia. Familiarum origo.
Generalatus. Imperium administrandi belli.
Generalis. Dux belli. Imperator. Praefectus equitum, aut peditum.
Gentiles. Antiquae superstitionis sectatores. Viri cultus Divini expertes.
Geographicae mappae. Tabulae regionum, locorumq; indices.
Glorificare. Laudare, praedicare.
Glossa. Interpretatio verborum.
Grana benedicta. Piaculares globuli.
Gratanter. Libenter. Gratô animô.
Gratari. Gratulari.
Grates agere. Gratias agere.
Gratiosè. Lepidè, venustè.
Gratitudo. Gratus animus. Grata voluntas. Beneficii memoria.
Gravamen. Querela, molestia.
Gravare. Onus imponere.
Guardianus. Custos ac Praeses Coenobii.
Gulosus. Qui ventris vitiô laborat. Gulæ indulgentior.
Guttatim. Guttis sensim manantibûs.
Habere aliquem pro stulto. Putare aliquem pro deridiculo.
Habere apud se. Habere ad manum.
Habere bonum, vel malum exitum. Prosperè, benè, feliciter evenire, vel minùs prosperè.
Habere pro nibilo. Nihili facere.
Habitaculum. Habitatio, domus.

Hactè

Haeslenus, cum pro tempore ponitur. Adhuc.
Habitus praeus. Corroborata usu ac vetustate malitia.
Haereticus. Homo pestiferis opinionibus corruptus.
Harmonia musica. Concentus vocum.
Hebdomadatim. In singulas hebdomadas.
Hebetudo oculorum. Hebes acies oculorum.
Hinc, inde. Huc atq; illuc. Hinc atq; illinc.
Honorificare. Honorare.
Hortulanus. Olitor, topiarius.
Hosper. Caupo.
Hospitium, pro: Diversorium, caupona.
Humanitas. Natura humana.
Humerales. Velum humeris imponi solitum.
Humiditas. Humor.
Humiliare se. Submittere se, submissè se gerere.
Humilis. Animi submissi homo.
Humilitas. Modestia. Animi submissio.
Humiliter. Demissè.
Hypocrisis. Simulatio pietatis impia.
Hypocritam esse. Simulatorem esse pietatis. Speciem præbere pietatis.
Hypocaustum. Conclave calidum.
Facere in agone. Animam agere.
Ictu oculi. Momentò. Punctò temporis.
Idiota. Homo rudis.
Idololatra. Cultor falsorum numinum.
Idolum. Imago Dei commentitii.

Fejus

Jejunare. Abstinere se ciborum usu.
Ignaviter. Ignavè.
Ignobiliter. Sordidè. Plebejò modò.
Ignoranter. Per ignorantiam.
Illæsus. Incolumis. Non læsus.
Illegitimus. Non legitimus. Spurius.
Illibenter. Non libenter. Invitus.
Illicite. Per summum nefas.
Illuminare imagines. Colorum varietate distinguere.
Immaculatus. Incorruptus. Expers maculæ.
Imaginari. Fingere cogitatione.
Imaginatio. Opinio ingenii.
Immediatè. Proximè. Nullo interveniente.
Immisericordia. Inhumanitas.
Immorari. Insistere, hærerè.
Immobilia bona. Bona, quæ moveri non possunt.
Impassibilis. Pati nescius. Malo nulli obnoxius.
Impatienter. Cum stomacho. Agrè.
Impatientia. Animi commotio. Stomachus.
Imperfectè. Imperfecta re.
Imperitia. Inscitia, inscientia.
Impersuasibilis. Obstinatus in sententia.
Impertinens. Quod ad causam non pertinet.
Impetuosus. Vehementis impetûs homo.
Impingere. Offendere, incurrere, labi per imprudentiam.
Implicat. Repugnat.
Impœnitens. Cujus animus in vitiis obfirmatus, voluntas obstinata est.

Im-

Impenitentia. Obstinatio in flagitiis. *Impietas.*

Impossibile. Quod fieri non potest.

Impositor Circumscriptor. Homo fraudulentus.

Inproportionatus. Impar. Cui deest aliqua proportio.

Impulsum. Causa movens, impellens.

Imputare. Adscribere. Culpam conferre in aliquem. Assignare.

In abscondito. In occulto.

Inadvertentia. Inconsiderantia.

Inanis gloria. Falsa gloria.

Incapax. Ineptus.

Incarcerare. In carcerem dare, tradere. In vincula conjicere.

Incarnatio. Assumptio corporis humani.

Incarnatus. Hominem indutus.

Incentivum. Incitamentum.

Incertitudo. Incerta belli, fortunæ alea.

Incessabilis. Continuus. Non intermissus. Perpetuus.

Incessanter. Assiduè. Sinè intermissione.

Incidenter. Casu, fortuito, obiter.

Inclarescere. Clariorem fieri.

Inclinatio. Proclivitas.

Inclinatus sum. pro Propensus, proclivis.

Incogitabilis. In cognitionem non cadens.

Incolatus. Habitatio.

Incompetens forum. Non legitimum, alienum forum.

Incompossibilitas. Repugnantia.

Incomprehensibilis. Incomprehensus.

In-

Incongruus. Non congruens.
Inconueniens. Absonum, absurdum.
Incorporare. In unum corpus conflare.
Incorporeus. Corporis expers.
Incorrigibilis. Insanabilis.
Incorruptibilis. Incorruptus.
Incredulitas. Obstinatus ad fidem animus.
Incredulus. Obstinatus.
Inculpatus. A culpa vacuus.
Inculpare. Vitio dare, vertere.
Incurabilis. Insanabilis, desperatus.
Indebitè. Immeritò, injustè.
Indefinenter. Continenter, perpetuò, sine
intermissione.
Indeterminatè. Non speciatim.
Index civitatis. Tabulæ publicæ.
In diebus nostris. Nostrâ memoriâ.
Indifferenter se habere. Neutras partes am-
plecti.
Indigestio. Cruditas.
Indigitare. Indicare.
Indigus. Indigens.
Indisciplinatus. Malè moratus. Protervus.
Indiscretè. Sinè discriminè. Imprudenter.
Indiscretus. Imprudens.
Indispositus. Non satis idoneus. Ad res ma-
las animatus.
Indivisibilis. Individuus.
Indubitatè, indubitanter. Procul dubio.
Indubius. Haud dubius.
Indulgentia. Poenarum venia, vel delicto-
rum.
Industriose. Industriè.

Inef-

Ineffabilis. Quod verbis exprimi non potest.
Inenarrabilis. Quod exprimi oratione non potest.

Ineptitudo. Ingenium hebes.

Inexcusabilis. Excusationem non habens.

Inextingvibile odium, Implacabile.

Inextremis esse. Animam agere.

In facto. Re vera. Re ipsa.

Infallibilis. Certissimus.

Infestare. Infestum esse.

Infidelis, pro: Christianarum Religionum mysteriis non initiatus.

Infidelitas. Obstinatus animus ad Religionis mysteria.

Infideliter. Fide mala.

In fine. Ad extremum, ultimum.

Infinites. Infinitè. Sinè numero.

Infinitudo. Infinitas.

Infirmaria. Valetudinarium.

Infirmari. pro: Ægrotare. In morbum implicari.

Infirmitas, pro: Morbus.

Infirmiter. Infirmè.

Influxus syderum. Vis siderum influens in corpora. Vis stellarum.

Informator, pro: Magister.

Infractus, pro: Invictus.

In genere. Generatim, universè.

Ingluvies. Insaturabile abdomen.

In gratiam alterius. Alterius causâ.

Ingratitudo. Ingratus animus. Animus beneficii immemor.

Ingurgitatio. Crapula, ebrietas.

In

In instanti. Puncto temporis. Momento. E
vestigio.

In illo tempore. Illo tempore.

Injungere aliquid alteri. Partes dare. Nego-
tium committere.

Injuriari. Injuriam laceffere, afficere.

In loco aliquo. Usquam.

Innodatus. Constrictus, vinctus.

Inobediens. Contumax. Parum morigerus.

Inopinus. Inopinatus.

Inordinatè. Sinè legè ac modo.

Inplantatus. In situs.

In quantum. Quatenus.

In quantum possum. Quantum in me est. Quan-
tum consequi potero.

Inquisitionem de aliquo instituire. Quæstionem
habere de aliquo.

Inquisitor. Quæsitore.

Insatiabiliter. Infaturabiliter.

Insensatus. Stupidus, delirus.

Insensibilis. Qui sensu caret. Quod sub sen-
sum non cadit.

Insimul. Simul.

Insolitè. Insolenter.

In somnio. Per quietem.

In specie. Speciatim, nominatim.

Inspiratio. Afflatus Divinus. Instinctus.

Installare. In possessionem admittere.

Instantia. Preces.

Instructio. Institutio.

Instrumentum passionis. Cruciatûs insignia.

Insufficienter. Nimiùm parcè. Non satis.

Injussare. Inhalare.

In

In tantum. Usq; eò.
Integraliter. Integrè.
Intellectus. Intelligentia, ratio.
Intelligibiliter. Intelligenter.
Intensivè. Acriter, contentè.
Intentione ea. Eò consiliò. Hac mente.
Intercedere pro aliquo. Deprecari pro aliquo.
Intercessio, intercessor, pro: Deprecatio, deprecator.
Intersectio. Cædes, excisio.
Interim, pro: Interdum.
Interitio. Interitus.
Internus. Interior.
Interstitium. Intervallum, intercapedo.
Intertexere. Intexere.
Internula. Subucula,
Intimare. Indicare, proponere.
Intitulare. Inscribere librum.
Intonare. Voce præire.
Intricatus sermo. Confusus, perturbatus.
Intrinsècè. Intrinsècùs.
In vacuum. Frustra.
Invariabilis. Constans. Non mutabilis.
Invasor. Qui invadit.
Inventarium. Index rerum.
Inverecundia, inverecundè. Impudenter, impudentia,
Investitura. Inauguratio. Confirmatio in jure sacrorum.
Inviolabiliter. Inviolatè.
Invisibilis. Qui oculorum aciem effugit.
Invitatorium. Cantus, quò ad laudes Divinas invitantur mortales.

Invo-

Invocare Sanctos. Sanctos intenta supplicatione propitiare.

Inundatio. Effusus super ripas amnis. Proluvies.

Involuntarius. Non voluntarius, invitus.

Jocando dicere. Joco dicere.

Iratè. Iracundè. Cum ira.

Irrationabiliter. Sinè ratione. More rationis expertum.

Irrationalis. Rationis expertus.

Irregularis. Inhabilis ad Sacerdotium.

Irreligiosus. Ab omni religione alienus.

Irremissibilis. Inexpiabilis. Non condonandus.

Irreparabiliter. Irreparabili jacturà, damno.

Irrequietus. Sollicitus, laboriosus.

Irrevocabiliter. Irrevocabili pacto.

Iterum, pro: Vicissim.

Itinerari. Iter facere.

Itinerarium. Descriptio itineris.

Jubilæum. Annus secularis.

Judicator. Æstimator rerum.

Judicium extremum. Decretorius generi humano dies.

Junctura. Commissura, junctio.

Jurista. Juris consultus, peritus.

Justificare. Justum declarare. A culpa absolvere.

Juxta Ciceronem. Secundum Ciceronem.

Ex Ciceronis sententia.

Labilis. Debilis, infirmus.

Laborator. Operarius.

Lachrymabiliter. Cum lachrymis.
Lacticia. Edulia ex lacte.
Laniena, pro: Cades.
Lanio. Lanius.
Lapidare. Saxis, lapidibûs obruere.
Latinitas culinaria. Latinitas inquinata.
Lecliternia, pro: Apparatus lecti.
Lethaliter. Lethiferâ plagâ, morbô.
Leuca. Bis mille passus.
Liber rationum. Codex accepti & expensi.
Liberum arbitrium. Voluntas libera.
Licentia. Veniam abeundi facere. Mis-
 sum facere. Dimittere.
Licitè. Justè, honestè.
Ligare vulnus. Obligare.
Limitare. Terminis circumscribere. De-
 finire.
Lingua patria. Sermo patrius.
Literaliter. Ad literam. Ad verbum.
Longò pòst tempore. Longò intervallô.
Loqui pro, & contrâ. Ultro, citroq; verba
 facere.
Lubricitas. Lubricum.
Lucrosus. Questuosus.
Lucta. Luctatio.
Ludere fidibûs. Canere fidibûs.
Luridus. Squallidus.
Luscus, pro: Strabo, qui distortos habet o-
 culos.
M*Acerari curis.* Confici curis.
Madefacere. Perfundere, respergere.
Magnalia. Res illustres, admirandæ.
Magnanimitas. Magnus animus. Animi
 excel-

excelsitas, altitudo.

Magnates. Optimates.

Magnificare. Celebrare, extollere. Illustrem reddere.

Majorennis factus. E curatorum tutela excessit.

Maledictus. Execrabilis, detestabilis. Orci victima.

Malè dispositus. Malè animatus ad rem.

Malefactor. Malitiosus, facinorosus.

Malus aer. Coeli gravitas.

Mandatum publicare. Edictum pervulgare.

Mania. Insania.

Manifestare. Planum facere.

Manuale. Enchiridion.

Manuductio. Ductus.

Manuductor. Ductor, dux.

Manufactura. Opera manu facta.

Marcesco. Putresco.

Marescallus aulae. Praefectus praetorii.

Martyrizari. Cruciatu pro tuenda veritate fidei perferre.

Masticare. Mandere. Cibum dentibus conficere.

Mechanicae artes. Artes sedentariae, sellulariae, vulgares.

Mediatè, immediatè. Interveniente aliquo, vel nullo.

Medietas. Pars dimidia. Medium.

Meditari, pro: Exercere mentem in contemplatione rerum coelestium.

Meliorare. Emendare. Melius facere.

Melodia. Modulatio.

Men-

- Mensurare.* Metiri.
Mensurator. Dimensor, metator.
Mentaliter. Mente, animô, cogitatione.
Mercator frumenti. Frumentarius.
Meridionalis pro: Meridiana regio.
Methodus certa. Ratio ac via.
Militia, pro: Exercitus, copix.
Mille alii. Sexcenti.
Mitte artifex. Peritus mille artium. *Uſu*
 variarum artium exercitatus.
Mileſies. Millies.
Millio. Decies centena millia.
Mineralia. Foffilia.
Minutim. Minutatim, exiguê.
Minorennis. Minor annis. Curatorum tu-
 telâ nondum exemptus.
Miraculoſus. Mirandis operibûs, & ſuper
 hominis conditionem editis clarus.
Miſſam dicere. Facere rem Divinam. Sa-
 cris operari. Cœleſtem Hoſtiam im-
 molare.
Miſſionarius. Vir Apoſtolicus, miſſus ad
 expeditionem ſacram.
Miſſio. pro: Expeditio ſacra.
Mobilia. Res, quæ moveri poſſunt.
Modernus. Hodiernus, recentior.
Mœchari. Adulterari. Maculare thorum.
Molendinarius. Molitor.
Molendinum. Mola.
Moleſtare. Moleſtiâ afficere, Moleſtiam af-
 fere.
Momentaneus. Breviſſimi temporis.
Monachus S. Franciſci. Sodalis de Familia
 S. Fran-

S. Francisci.

- Monarchia.* Dominatus unius.
Moneta falsa. Nummus adulterinus.
Monetarius. Qui cudit moneram.
Monialis. Virgo DEO sacra, dicata.
Monoculus. Luiscus, cocles.
Monstruositas. Inusitata forma.
Moralia. Morum pręcepta. Res morum.
Moralitas. Morum conditio.
Morbus caducus. Morbus comitialis. Epi-
lepsia.
Mortale peccatum. Crimen lethiferum.
Mortificare se. In semetipsum durum ac ir-
vum esse. Acriter sibi imperare. Ani-
mum frangere.
Mortificatio. Corporis afflictatio. Asperitas
vitę voluntaria.
Motu proprio. Sua sponte.
Multifarius. Varius.
Multoties. Sæpenumero.
Multum ante. Multo ante.
Mundane res. Caducę, periturę, profanę,
fluxę, fragiles.
Mundus, pro: Rerum fluxarum blandimenta
& illecebrę.
Musica instrumentalis. Cantus nervorum &
tibiarum
Mutatio temporum. Inclinatione temporum.
Mutuo accipere. Pecuniam sumere mutuam.
Mutuari pecuniam.
Natus. Natatio.
Nativitas. Natalis ortus.
Nawarcha. Gubernator navis.

W

Naufra-

Naufragare. Naufragium f. cere
Naumachia. Prælium navale.
Neceffe habere re aliqua. Alicui opus effe
 re aliqua.
Neceffitare. Neceffitatem imponere.
Neotericus. Recentior, novitius.
Nepos ex fratre, sorore. Fratris, aut foro-
 ris filius.
Neutralis. Neutrius partis.
Neutralitas. Animus à studio partium ali-
 enus.
Nigredo. Nigror
Noctefcit. Nox appetit.
Nocuus. Pœtic: Noxius, infestus.
Nomenclatura. Nomenclatio.
Non diu pōst. Non ita multò pōst.
Non verò. Non autem
Notarius. Scriba, librarius, obfignator te-
 ftamenti.
Nova. Nuncii.
Novella. Commentarii rerum novarum.
Novendecim. Undeviginti.
Noviter. Nuper, nuperrimè.
Novitius. Tyro, candidatus Religiofæ Fa-
 milix. Qui nuper nomen dedit Reli-
 gioni.
Nullatenus. Nequaquam, neutiquam. Nul-
 lō pactō. Nulla ratione.
Nullibi. Nufquam.
Nullō labore. Nullō nego. 3.
Numularius. Trapezita
Nufquam. Nufquam.

Obscure. Infuscare.
Objectum. Res objecta sensibus.
Obijcere. Argumento in contrarium ducto
occurrere.
Obiter. In transcurso.
Oblatio, pro: Liberalitas.
Obligationem de se dare. Nomina facere.
Oblivioni tradere. Oblivioni dare.
Obnixè rogare. Enixè rogare.
Obsequium, pro: Officium.
Obsidium. Obsidio.
Obtenebrare. Obscurare. Caliginem offun-
dere.
Obviare. Obviam procedere, ire, venire.
Occasionaliter. Occasione.
Occidere velle alterum. Vitam alicujus ap-
petere.
Occidere se. Adferre sibi manus, mortem
conferre.
Octodecim: octavusdecimus. Duodeviginti,
duodevicesimus.
Odibilis. Odio dignus.
Odisse odio Vatiniano. Odiò capitali disside-
re ab altero.
Odoramentum. Odor
Offertorium. Oblatio hostiæ.
Officiales. Magistratûs Ministri.
Officina. Opificium, taberna.
Officium acceptare. Suscipere munus publi-
cum.
Olfactus. Odoratus.
Omnes usq; ad unum. Ad unum omnes.
Omni ex parte. Usquequaq;

- Omnigenus.* Pœtic. Omnis generis.
Omnimodè. Omni modò, ratione. Omnibùs
 modis.
Opacitas. Locus opacus.
Opera, pro: Ludus scenicus, cantu peragi
 solitus. Drama musicum.
Opinionem malam habere de aliquo. Malè
 existimare de altero.
Opto tibi felicem successum. Hanc rem feli-
 citer tibi, vel prosperè evenire cupio.
Opus habere re. Re mihi opus est.
Oratio mentalis. Tacita precatio, mente
 concepta.
Oratorium. Locus presibus dicatus.
Ordinare. Præscribere.
Ordinarie. Plerumq;
Ordinatio. Præscriptum, imperium, impe-
 rata,
Ordines suscipere. Sacris initiari, Sacerdo-
 tio inaugurari.
Oretenus. Coràm. Verbis suis.
Orientales, vel occidentales populi. Gentes,
 quæ ad ortum vel occidentem terras
 colunt.
Originale, pro: Archetypon, prototypon.
Originale peccatum. Labes ab ortu nobis
 ingenita, innata.
Orphanus. Pupillus, pupilla, orbus.
Oscitantia. Oscitatio, inertia.
Ostensio. Significatio.
Otiositas. Cessatio, desidia, socordia.
Pacatè, pacificè. Tranquillè.
Paganus. Priscæ superstitionis sectator.
 Falso-

Falforum numinum cultor.

Palleſco. Palleo, exalbeſco.

Palliditas. Pallor.

Palmarum dies. Kamalia, palmaria ſacra,
verbenalia.

Palpare manibùs. Manibùs tentare.

Panifex. Piſtor.

Papa. Romanus Pontifex.

Papyrus. Charta.

Parabola. Sermo ænigmaticus.

Pareitas. Parſimonia.

Parentatio. Laudatio funebris.

Parentela. Cognatio.

Paraſceve dies. Redempto orbi dicatus dies.

Parlamentum. Senatus regni.

Parochia. Pærcia.

Parochianus, Parochialis. Curialis.

Parochus. Curio Sacer.

Paroxiſmus. Commotiuncula.

Partialis. Partium ſtudiò abreptus.

Partialiter. Ex parte aliqua.

Particularis. Singularis, peculiaris.

Particulariter. Singillatim, ſigillatim.

Particulatim. Speciatiim, ſeparatim.

Parùm antè. Paulò antè.

Parviſcere. In parvis, vel minimis po-
nere.

Parvo labore. Nullò negotio.

Parvum eſſe. Staturâ humili.

Paſquillus. Libellus ſamofus, criminofus.

Paſſibilis. Pàtibilis.

Paſſibilitas. Natura perpeſſioni ſubjecta.

Paſſionatus homo. Animæ perturbationibùs

commotus.

Passiones. Animi motiones.

Pathetice pro: Disertè, expressè.

Patiens, pro: Æger, agrotus.

Pati jacturam. Detrimentum accipere

Patientiam habere cum aliquo. Patienter
ferre mores alterius.

Pati deliquium. Animo linqui.

Patrinus, Sponsor. Pater lustricus. Susce-
ptor.

Patriota. Civis. Popularis. Gentilis.

Patronatus Ecclesiæ. Jus designandi sacer-
dotem in usus templi.

Pavescere. Pavorem incutere. Metum
injicere.

Pausa, pausare. Quies, requiescere, respi-
rare. Respiratio inter canendum.

Peccaminosus. Scelestus, vitiosus.

Peccator, peccatrix. Scelerum reus, rea.

Peculari. Depeculari.

Pecunia parata. Pecunia numerata. Pecunia
præfens.

Pecuniam corradere. Pecuniam conficere,
redigere ex re aliqua.

Pedellus. Minister publicus Academiæ.

Pelliceum. Vestis ex pellibus.

Penitiores literæ. Literæ interiores.

Pennultimus. Postremo proximus.

Per accidens. Casu, temerò, fortuitò.

Per dies singulos. In dies singulos.

Peremptorie. Sinè provocatione.

Perfectionaliter. Perfectè.

Permanere in sententia. Constare sibi.

Per-

Permittere. Pati, ferre.
Perpendiculariter. Ad perpendiculum.
Perruca. Coma adscita, & fictitia.
Persecutio Christianorum. Vexationes & funestæ clades Christiani populi.
Persecutor Christianorum. Nominis Christiani hostis.
Personaliter se sistere. Coram adesse.
Perpectiva. Tubus opticus.
Pertinentia. Omnia, quæ pertinent, (ut prædia, fundi, &c.) ad aliquid.
Pertinet ad me liber. Meus est liber.
Pertransire. Permeare.
Peruersio. Eversio.
Pestiferus. Pestifer.
Pestis cessavit. Abiit pestis, remisit.
Phantastice loqui. Aliena loqui.
Pharmacopolium. Taberna medicinæ exercendæ.
Phlegmaticus. Pituitosus. Cui pituita molesta est.
Pileum deponere. Caput aperire.
Pileum apponere. Caput operire.
Pilulæ. Catapotia.
Pinnaculum. Pinna.
Piscatio. Piscatus.
Planctus. Plangor.
Planetæ. Stellæ vagæ. Sydera errantia.
Plantare arbores. Serere.
Plasmare. Fingere.
Plausibiliter. Cum plausu, applausu.
Plebanus. Curio facer.
Plenarius. Plenus, integer, perfectus.

Plenipotentarius. Legatus cum authoritate.
Pleuritis. Lateris dolor.
Plicare. Complicare.
Pluries. Sæpius.
Podagrâ laborare. Ex pedibus laborare. Do-
 lore articulorum cruciari. Ardere do-
 loribûs podagrâ.
Pœnitentiam agere. Resipiscere. Ad frugem
 redire. Dolere de admittis criminibus.
 Vitia virtutibûs emendare.
Politia. Institutum civile.
Politica. Prudentia civilis.
Pomum, pro: Malum, nam pomum vox est ge-
 nérica omnis speciei.
Ponderare aliquid. Pondere, trutinâ exami-
 nare.
Ponere casum. Proponere quæstionem.
Ponere loco alterius alterum. Sufficere al-
 teri alterum.
Populus. Celeber, frequens.
Porcelona vasa. Murrhina, aut vasa Sinen-
 sium fictilia.
Porosus. Poris frequentibûs.
Positive velle. Absolutè, præcisè velle.
Posito, quod ita sit. Fac, ita esse. Finge rem
 ita habere.
Possibilis, possibile. Quod fieri potest.
Possibilitas. Facultas, vires.
Posta. Veredarii equi.
Postscriptum. Appendix extremæ epistolæ
 adjectus.
Potare alium. Potum præbere.
Præctica. Usus. experientia.

Præcti-

Prædicare. Exercere, facere.
Prædicius. Solers, industrius, exercitatus.
Præbenda. Fructus annuus Sacerdotiorum.
Præcedentiam habere. Principatum habere.
Præcipitantiæ. Repentinus animi motus.
Præconcepta opinio. Concepta, præsumpta.
Prædecessor. Antecessor.
Prædestinatio. Præfensio, decretum divinum
 de hominum salute sempiterna.
Prædicamenta. Categoria. Decem elementa
 quæstionum.
Prædicantes. Præcones, sectarii.
Præminentia. Conspicua præ cæteris digni-
 tas.
Præexistere. Prius existere.
Præfatus author. Supradictus, laudatus.
Præfocare. Suffocare.
Præhabere. Anteferre.
Prælatus. Præses, Antistes, Præsul.
Præmeditatē. Consultō, & cogitatō consiliō.
Præmiare. Præmia tribuere. Præmiis donare.
Præ oculis habeo. Versatur mihi ante ocu-
 los.
Præpositura. Præfectura sacra.
Præpositus simpliciter. Præpositus ædi sacrae,
 collegio.
Prærequirere. Requiritere ante alia.
Præsagium. Præsigitio, præfensio. Prædictio
 rerum futurarum.
Præsentaneus. Præsens.
Præsentare. Repræsentare.
Præservare se à morbo. Morbum antever-
 tere. Tueri, servare valetudinem.
Præsidens. Præses. W 5 Pra-

Præsumere, pro: Multa sibi sumere, audere.
Præsumptuosus. Arrogans. Immodicus estimator sui.

Præsupponere. Pro certo ponere. Pro concessio probatoq; sumere.

Prætendere, pro: Postulare.

Prætendens Regni. Regni amulus, petitor.

Prætensio. Postulatum, postulatio.

Prætextus. Simulatio, species, nomen, obtentus.

Prævalere. Viribûs superiorem esse. Superare, vincere.

Præsumsum. Prandi.

Præxis. Uſus, exercitatio, consuetudo.

Primatus. Principatus.

Primates. Principes civitatis, optimates, primarii.

Primus. Primûm, olim.

Primogenitus. Natu maximus.

Primogenitura. Jus natu maximû.

Primordialis. Ad primordia pertinens.

Principissa. Fœmina Princeps.

Prior, pro: Præfectus Monasterii.

Priorissa. Antistita Sacrarum Virginum.

Prioritas. Prior locus.

Privatè. Privatim.

Privilegiare aliquem. Immunitate donare aliquem.

Privilegiati. Privilegiò nominatim affecti.
Donati immunitatibûs.

Probare, pro: Periclitari, experiri. Periculum facere.

Processio. Supplicatio. Longus procedentium

um in supplicatione ordo. Processus
 Sacri Ordinis in publicum.
Processionaliter ire. Procedere in supplica-
 tionem.
Processionem ducere. Agmen supplicantium
 ducere.
Processum alicui facere. Intendere litem.
Processum perdere. Causâ cadere. Litem
 perdere.
Processus criminalis. Causa, iudicium capi-
 tale.
Pro concione. Pro suggestu.
Proculcare. Conculcare.
Procul distare. Longè abesse.
Prodigalis. Prodigus.
Prodigalitas. Profusio, effusio pecuniarum.
Prodigaliter. Prodigè, effusè. Per luxum.
Prodigere. Fortunas atligurare.
Proditorie. Proditorum more.
Producere fructus. Ferre fructus.
Pro & contra. In utramq; partem.
Profectus, pro: Progressus, progressio.
Professor. Magister, doctor.
Proficuus. Utilis.
Profunditas. Profundum.
Prognosticatio. Prædictio, divinatio.
Prolinè. Pluribûs verbis,
Prolixitas orationis. Oratio copiosa.
Prolongare tempus. Tempus prorogare.
 Longissimâ ducere.
Prolongatio. Productio temporis.
Promanare. Emanare, profluere.
Pro me est. Mecum facit istud.

Pro mea persona. Quod ad me attinet.
Promotor. Patronus. Amplificator dignita-
tis.
Promovere simpliciter. Provehere. Promove-
re ad gradum sublimiorem.
Promptitudo. Promptus animus, voluntas,
Animi alacritas.
Pro nibilo. Gratis.
Pro nunc. In praesentia.
Propalare. Divulgare.
Propè jam facta res. Res affecta est.
Properus. Præproperus.
Propheta, Prophetissa. Vates Divinus, Sa-
cer. Vates Divina.
Prophetia. Vaticinatio, prædictio, oracu-
lum.
Propanere conditiones. Ferre conditiones.
Proponere aliquid in Senatu. Referre ad
Senatum, ad populum.
Proponere sibi aliquid faciendum. Inducere
animum, constituere, decernere.
Proportionaliter. Pro rata parte. Pro facul-
tate, proportionem.
Proportionatus. Congruenter factus.
Proprietarius. Possessor.
Proprio Marte. Manu sua. Suo Marte.
Prosa. Oratio soluta.
Prostituere se. Divulgare se ad omnes libi-
dines.
Proteclio. Defensio, tutela, clientela.
Proteclor. Defensor, Patronus.
Protervia Protervitas.
Protestari contra. Intercedere, contestari.
Pro-

Protestatio. Intercessio.
Proto-collum. Adversaria.
Proto-notarius. Archigrammateus.
Proto-plasti. Primi parentes generis huma-
ni.
Proventus. Fructus annui.
Provisio, pro: Res frumentaria, alimenta.
Annona.
Proximior. Propior.
Psalmi. Divina Davidis carmina.
Puellaris. Virgineus.
Pugnantia. Repugnantia.
Pulpitum. Suggestum.
Purgatorium. Piaculares flammæ.
Purificatio. Expiatio.
Puritas. Munditia, elegantia.
Purus Grammaticus, pro: Merus Grammaticus.
Pusillanimis. Timidus. Animò fractò, humi-
li, abjectò.
Pusillanimitas. Animus abjectus.
Quadragesies. Quadragies.
Quadrangularis. Tetragonus.
Quadrat hoc in eum. Hoc cadit in eum.
Questionem proponere. Quæstionem ponere.
Qualificatus. Habilis, idoneus. Dotibus
ad rem instructus.
Qualisqualis. Qualiscunq;
Qualitates egregiæ. Dotes animi egregiæ.
Qualitercunq; res cadat. Utcunq; erit.
Quamdiu mundus stat. Post homines natos.
Post hominum memoriam.
Quamprimum potest fieri. Primo quoq; tem-
pore.

Qua-

Quandoq; pro: Interdum, nonnunquam

Quantocyûs. Quamprimûm.

Quercinus. Quernus.

Querulare. Queri.

Querulosus. Querulus.

Quid fiet cum illo. Quid fiet illi.

Quid habeo tecum. Quid rei mihi est tecum.

Quidquid sit. Uticunq; res se habeat.

*Quo ad corpus mortalis sum. Secundûmcor-
pus.*

Quomodo stat. Quid agitur.

Radicare. Radices agere.

Rancor. Acerbitas animi.

Raptus. Alienatio à sensibus.

Ratificare. Ratum habere.

*Rationalis. Ratione utens. Particeps ratio-
nis.*

Rationabiliter. Prudenter.

*Ratio statûs. Rationes & utilitates Reipa-
blicæ.*

Raucedo. Vox obtusa, ravis.

Reactio. Actio reciproca.

Realiter. Revera, reapsè.

Reatus. Culpa, crimen.

Rebaptizare. Sacro Fonte iterum tingere.

Rebellare. Deficere à Republica.

Rebellis. Seditiosus, factiosus.

Rebûs sic stantibûs. Rebûs ita se habentibûs.

*Recapitulare. Repetere summa rerum capi-
ta.*

Recentee. Recens.

*Receptor seu perceptor. Coactor. Vestiga-
libus præfectus. Quæstor.*

Re-

Recidivam pati. In morbum^{re} recidere.
Reciprocè. Mutuò, vicissim.
Recommendare. Commendare.
Recompensare. Compensare.
Recreatio, pro: Remissio animi.
Reclitudo. Recta, incorrupta rei ratio.
Redargutio. Confutatio, reprehensio.
Redemptor noster. Vindex, Parentq; liberta-
 tis nostræ.
Reditus. Vectigalia. Fructus annuus.
Reduplicare. Conduplicare.
Refectorium. Cœnaculum.
Referendarius. Qui supplices libellos offert
 Regi. Magister libellorum supplicum.
Reflexio. Accurata consideratio, deliberatio.
Refocillare. Recreare, reficere.
Reformare religionem. Instaurare religio-
 nem. Efficere, ut omnes ad sinceram fi-
 dem redeant.
Refrigerium. Refrigeratio.
Regaliter. Regiè.
Regeneratio. Generatio nova.
Regere se non potest. Impotentì est animò.
Registrum. Index, aut commentarium rerum
 urbanarum. Tabulæ publicæ.
Regit accusativum. Jungit cum accusativo.
 Petit accusativum.
Regnicolæ. Regni incolæ.
Regulariter. Secundum legem, normam.
Reiterare. Iterare.
Reiteratio. Iteratio.
Relatio, pro: Nuntius, fama, rumor.
Relative. Comparatè ad alios.

Reli-

Religionis exercitium liberum. Sacrorum, rituumq; suorum usus non impeditus.
Religiositas. Pietas erga DEUM.
Remissionem peccatorum petere. Petere veniam delicti.
Remittere peccatum. Gratiam delicti facere.
Remorsus conscientie. Animi stimuli, morsus.
Renunciare saeculo. Rebus caducis nuntium remittere.
Reparare damnum. Sarcire damnum.
Repetere idem, inculcare. Decantare.
Reponere aliquid. Condere.
Representare personam alienius. Inducere personam.
Repudium. Repudiatio.
Repulsio. Repulsa.
Reputationem tueri. Existimationem tueri.
Requiem, legere. Sacrum funebre facere.
Res est in eo statu. Res in eum adducta locum.
Res est sic. Res sic se habet.
Residentia. Regni sedes. Regia.
Resignare. Abdicare se munere aliquo.
Resipiscentia. Vita emendatio.
Resistentia. Repugnantia.
Resolvere se. Animum inducere. Consilium capere.
Resolutio. Animi propositum.
Resolutus homo. Vir prompti consilii & expediti.
Resonantia. Sonus percussus.
Respective, Comparate.

Respe-

Respectu hoc. Hac ratione, mente, consilio.
Respectu humano vinci. Noxiâ verecundiâ
impediri.

Restaurare, restauratio. Instaurare, instaura-
tio.

Resumere animos. Colligere se.

Resurgere à mortuis. Reviviscere.

Resurrectio Christi. Dies anniversarius Chri-
sti reviviscentis.

Resuscitare à mortuis. Revocare à mortuis.
à Retro. est. A tergo, ponê, subit.

Revelare aliquid. Patefacere. Rei indicium
facere.

Reverentiam facere. Honorem habere. Af-
surgere.

Reversales dare. Cautionem facere. Scri-
ptô fidem obstringere.

Reversus sum. Reverti.

Revisso. Recognitio.

Revolutio rerum. Conversio rerum.

Reunire. Coniungere iterum.

Rigorosus. Rigidus, difficilis.

Rixosus. Pronus ad rixam.

Robustè. Nervosè.

Rubedo. Rubor.

Rubens. Ruber, rubens.

Ruditat. Stupor, tarditas animi.

Rumpere leges. Leges percurrere; violare.

Ruricola. Agricola.

S*acramenta, pro: Mysteria Christiana Sa-
cra.*

Sacristianus. Ædituns. Custos Ædis sacra.

Sacristia. Vestiarium sacrum, & locus in-
stru-

strumenti sacri, vel supellectilis.
Sapiusculæ. Sapenumero, iæpe.
Salarium. Stipendium.
Salvator. Servator.
Salvificare. Servare. Salvum reddere.
Salvificus. Salutaris.
Salvus conductus. Fidei publicæ testes literæ.
Salutifer. Salutaris.
Sanctificare. Consecrare. Sanctum esse jubere.
Sanctimonialis. Virgo DEO sacrata.
Sanguinem effundere. Occidere. Hostilem sanguinem fundere.
Sanguisuga. Hirudo.
Sapidus. Boni grati odoris.
Sarcophagus. Feretrum.
Satiatus. Saturatus.
Satum. Seges.
Satur vitæ. Naturam explevit satietate vivendi.
Scabere caput. Perfricare caput.
Scabrositas. Asperitas.
Scandalum. Offendiculum, offensio.
Scandalizare. Offendere hominem. Contagione malorum alterum evertere.
Scandalosus. Homo mali exempli.
Scandere cæmen. Versum metiri.
Scholaris. Scholasticus. Bonarum artium studiosus.
Sciatica. Morbus Ischiacus.
Scibile. Quod sciri aut intelligi potest ex omnium artium disciplinis.

Scien-

Scienter fecisti. Sciens prudensq; id fecisti.
Scopare. Scopis everrere.
Scopus. Finis, propositum.
Scortatio. Effrancis libidinum usus.
Scribere discit, pro: Discit pingere literas.
Scribere falso. Scribere mendosè.
Scribere in librum recepti. Referre expensum.
Scrupulosè. Religiosè.
Scrupulosus. Obstrictus religione.
Scrupulum habere. Teneri religione.
Scrupulus, pro: Ægitudine, æstu sollicitudinum pavore, animi fluctu, stimulis, pungentibus curis.
Scrutinium. Scrutatio.
Sculptor. Fictor.
Scurrilitas. Scurrarum joci.
Seccessus. Recessus. Locus remotus.
Secretarius. A secretis. A libellis.
Secretè. Secretò.
Secularis. Profanus.
Seculum, pro. Res fluxx, caducx.
Seclatio. Affectatio.
Seclatrix. Consectatrix.
Secum loquuntur. Loquuntur inter se.
Secundum Lucam. Scriptore Luca.
Secundum possibilitatem. Pro virili parte.
Pro mea facultate.
Secundum virtutem. Ex virtute.
Securè. Tutò. Sinè cura, periculo.
Secus viam. Juxta viam.
Sedere ad mensam. Accumbere, accubare.
Seducere. Corrumperè mores.

Sedu-

Seductio. Corruptio.
Seductor. Corruptor.
Semel aut bis. Semel, iterumq;
Semel pro semper. Hac semel dixisse sufficiat.
Remote. Remotis arbitris.
Senior fio. Etate procedo. *Senesco.*
Sensibilis. Quod sub sensum cadit.
Sensualis. Voluptatis studiosior.
Sensualitas. Studium commodorum.
Sensus litteralis. Ratio explanandi historica.
Seorsim. Seorsum.
Separatio. Divortium, dissidium.
Septimana. Hebdomas.
Sequax. Qui sequitur.
Sermonem facere. Verba facere.
Serrare. Serrâ dissecare.
Serva. Ancilla.
Servare conventa. Stare conventis.
Servitor. Servus, minister.
Servitudo. Servitus.
Servus iudicii. Apparitor. *Accensus.*
Sigillare epistolam. Signare.
Signanter. Dilertè.
Silentiarius. Amans silentii.
Simonia. Sacrorum nundinatio.
Simul tempore. Temporis ordine simul.
Sine omni. Sine ullo.
Situari. Situm esse. Positum esse.
Situatio. Situs loci.
Sole meridiano clarius. Clarissimum.
Sollennitas. Dies festus.
Solennizare. Festum diem agere.
Sol occumbit. Sol jam præcipitat.

Sol-

Solvere vestem, panem. Solvere pro veste,
pane.

Solutionem petere. Appellare alterum de pecunia.

Somnolentus, Somniculosus.

Somnolentia. Languor, sopor.

Sordities. Sordes, avaritia.

Sortilegium. Sors.

Sospitator. Servator.

Sparsim. Pluribus in locis.

Spatiari. Inambulare.

Specificare. Designare speciatim.

Spectat ad me liber. Liber meus est.

Speculari. Meditari, commentari.

Spem dare alteri. Spem facere.

Sperma. Semen.

Spurcitia. Lues, turpitudine.

Spiritualis liber, vir. Liber sacer. Vir im-
primis religiosus, insigniter pius.

Spondaici Versus. Spondiaci.

Spontaneus. Voluntarius.

Stannum. Plumbum candidum, album.

Stare à longè. Stare eminùs.

Status Imperii. Ordines Imperii.

Stipendiarius. Beneficiarius.

Stipulari. Promittere.

Stratagemma. Consilium, vel inventum cal-
lidum.

Studere sine casu. Bonis literis deditum esse.

Studia sine casu. Doctrinarum studia.

Studio. Dedita operâ. Consultò.

Subalternus. Interior.

Subdiaconus. Hypo Diaconus.

Subdi-

Subditi. Cives subjecti, & subditi Regibus.
Sub eo prætentu. Cum simulatione, specie.

Subindè. Interdum.

Subintelligi. Intelligere vocem non expressam

Subjugatus. Qui in dominatu alicujus est.

Subitaneus. Repentinus.

Subjugare. Subigere.

Sublimare. In sublime ferre.

Sublimitas. Excelsitas.

Sublimiter. Sublimi locò.

Submittere se legibus. Obtemperare legibus.

Subsannare. Sannis excipere.

Substantia pro: Natura, aut fortuna.

Substitutus. Vicarius.

Subtunicale. Tunica interior.

Successivè, successu temporis. Progressu temporis. Sensim.

Successores. Posterì. Qui succedunt.

Succinctè. Breviter.

Succursus militares. Auxilia, subsidia. Auxiliares milites.

Sufficienter. Satis.

Sufficiencia. Copia, quæ satis.

Sultanus. Turcarum Imperator.

Summa summarum. Ad summum.

Summare. Summam ducere.

Summitas. Fastigium.

Superabundare, superabundanter. Abundare, abundanter.

Superbire. Efferre se. Inflari.

Superciliosus. Qui vultu importuno est.

Supererogatoria opera. Actiones liberæ, nullisq;

lisq; legibûs præceptz.

Superficies. Extremitas.

Superfluitas. Redundantia.

Superfluus. Supervacaneus.

Superintendens. Præfectus inspiciendis curatoribus.

Superior Religiosus. Præses, Moderator Familix Sacrx.

Supernaturalis. Naturæ vires superans.

Superpellicco indutus. Linteatus. Linea veste indutus.

Superscriptio. Inscriptio literarum.

Supervivere. Superstitem esse.

Supplere aliquem. Partes alicuius sustinere.

Supplicatio. Libelli supplices.

Supposito hoc. Positò hoc.

Supradictus. De quo suprâ dixi.

Surrexit Propheta. Vates Sacer ortus est.

Suppendere actionem. Rejicere actionem in aliud tempus.

Suspendi ab officio. Munere ad tempus abstinere.

Syllogismus. Ratiocinatio.

Symmetria. Congruentia æqualitasq; partium.

Sympathia. Cognatio naturæ.

Synagoga. Collegium Iudæorum.

Syndicus Civitatis. Orator Civitatis. Orator in curia.

Synodus. Coetus sacer Religionis causâ collectus.

T *Abefacere.* Conficere, consumere.

Tabernaculum. Sanctuarium augustissimo
Cor-

Corpori Christi asservando.
Tabularius. Custos tabellarum.
Tactus, pro: Mensura, modus, numerus
musicæ.
Tædiosus. Tædiô plenus.
Talentum habet bonum. Naturæ, animi do-
tes egregiæ.
Taliter, qualiter. Utcumq;
Tam bene, quam poteram. Pro virili parte.
Pro rei copia.
Tangit hoc me. Hoc ad me pertinet.
Tardatio. Tarditas, mora.
Taxare, pro: Reprehendere.
Tectna. Dolus, insidix.
Temperies. Temperatio.
Tempestuosus. Turbulentus.
Temporalia bona. Caduca, fluxa.
Temporaliter. Ad tempus.
Temporizare. Servire temporibus.
Tempora gravia. Temporum iniquitas.
Tempora cara. Annonæ caritas.
Tenebrosus. Tenebricosus.
Tenere apud se arcana. Tacere.
Tenet cum illo. Studet partibus ejus.
Tenetur hoc facere. Oportet eum facere.
Tenoris præsentis. In hanc sententiam.
Tentamentum. Tentatio.
Tenuitas. Mediocres, tenues vires. Fa-
cultas exigua.
Terminus, pro: Voce, verbo, vocabulo.
Terminus, pro: Certa die, constituta.
Terra firma. Terra continens.
Terrefacere. Terrorem inferre. Terrere.
Terreus. Terrenus. *Testa-*

testamentum antiquum. Priscæ Legis institu-
 ta.
testatio. Testamentum.
testimoniales literæ. Testimonium scriptum.
testus Authoris. Verba aut sententia au-
 thoris.
theatrum belli. Sedes belli.
thesaurarius. Thesauri custos. *Ærarii præ-*
fectus.
thesaurizare. Pecuniam condere.
thurificare. Thus adolere, incendere.
inctor. Insector sanarum.
titularis. Nomine Rex.
titulare. Nuncupare.
tituli honorum. Vocabula honorum.
titulum libræ facere. Librum inscribere.
titulus libri. Inscriptio libri.
tonus. Sonus.
tormentare. Excruciare.
toritura. Tormenta, quæstio.
totalis, totaliter. Totus, penitus.
toxicum. Venenum.
tractare casus conscientie. Explicare quæ-
 stiones de moribus.
tractare malè alterum. Accipere pessimè
 verbis.
traducere in latinum. Latine vertere.
transmutatio. Immutatio.
transparere. Translucere.
tribulare. Affligere, vexare.
tribulatio. Afflictio, calamitas.
trigestes. Tricies.

Triginta oſto. Duodequadráginta.
Trivialis ſchola. Schola vernaculæ lingvæ
Triumphator. Triumphans.
Tumba. Sepulchrum.
Turpare. Deformare.
Tyrannizare. Savire.
Vacuare. Exhaustire, Vacuum facere.
Vacuum. Inanitas, inane.
Vagabundus. Vagus.
Valde ſerò. Multa nocte.
Valedico. Valere jubeo.
Valedictorius. Quò valere jubeámur.
Valere, pro: Poſſe.
Vallis miſeriarum. Profundum miſeriarum
Valor. Pretium.
Vane. Inaniter.
Vanitas mundi. Res inanes, fluxx.
Variabilis. Mutabilis. Parum ſibi conſtans.
Vaſallus. Cliens beneficiario jure obſtrictus.
Ubertym. Abundè, aſſatim.
Vegetativus. Quod viget vivitq; animæ
primi ordinis.
Vehementia. Acrimonia, impetus.
Velox. Concitatus.
Venenoſus. Venenatus.
Venialia peccata. Maculæ quotidianæ. Mi-
nora piacula.
Ventofitas. Quod habet inflationem magnā.
Ventus bonus. Ventus ſecundus.
Verbaliter. Verbò.
Verbum ſuum dare. Fidem dare, interponere.
Verificatum eſt. Probatum eſt.
Veritatem dicere. Verum dicere.

Ver-

Versari circa rem. In re versari.
 Veriloquus. Veridicus.
 Vernalis. Vernus.
 Versus vespere. Ad vespere.
 Exare aliquem. Jocô exagitar: aliquem.
 Ludere aliquem dolis.
 Exatio. Jocosâ exagitatio.
 Exillifer Signifer,
 Vice Rex. Pro-Rex.
 Vice hac; vice una, altera, vicibus multis.
 Nunc, in præsens, semel atq; iterum,
 ter, sæpè.
 Sic sibi amare. Inter se amare.
 Victoriâ sibi. Victrici manu.
 Victualia. Annona, alimenta.
 Vide, ne feceris. Cave, id agas.
 Vigessies. Vicies.
 Vinculatus. Vincetus.
 Viror. Viriditas.
 Virtuosus. Virtute præditus.
 Visibilis. Res, quæ sub aspectum venit.
 Visitare, pro: Inspicere mores, disciplinam.
 Visitator. Qui inspectionem habet.
 Visus bonus. Oculorum acies acris & acuta
 Vita austeritas. Victus cultusq; asperior.
 Vituperium. Vituperatio.
 Vivere de proprio. Vivere de suo.
 Vivere in pace. Quietam ætatem ducere.
 Vivificare. Ad vitam revocare.
 Ulubi. Ulpian.
 Ultimatum. Ad extremum.
 Ullatenus. Unô pacto.
 Ulterior. Longius, ultra.

Ultionem sumere. Ulcisci.
Ultroncus. Voluntarius.
Unanimiter. Uno ore. Unô animô.
Undionem extremam accipere. Sacrô Oleo
 extremum perungi.
Undequaq̃. Omni ex parte.
Uniformis. Simplex.
Unigenitus. Filius unicus.
Unio. Concordia. Animorum consensio.
Unire se. Coniungere.
Universaliter. Universè, generatim.
Vocatio divina. Vitæ gradus divinitus nobis
 assignatus.
Vocem habere, pro: Jus suffragii habere.
Voluptuosus. Voluptarius.
Vomitus. Vomitio.
Voracitas. Edacitas.
Votum, pro: Suffragium, sententia.
Votum emittere. Vota facere, suscipere.
Usualis. Usitatus. Ad usum comparatus.
Usurare. Fœnerari. Fœnori dare pecuniam.
Usurarius. Fœnerator.
Ut plurimum. Plerumq̃;
Ut quid. Cur, quare.
Uxoratus. Qui uxorem duxit.
Zelus animarum. Ardor multos mortales
 ad DEI agnitionem adducendi, vel ad
 virtutem.
Zelari. Sancto ardore succendi, inflamma-
 ri.
Zelotes. Strenuus.
Zona. Cingulum.

I N D E X

Vocum Patriarum,
quæ

Latinè hõc Libello explicantur.

ABy nie	357
Adwent.	10
Ani słowa nie mogg mówić.	443
Ani słõyrzec mogg na jego	433
Anjoł	16
Apostołowie	18
BAdz dobrego umysłu	219
Bali się wszyscy	290
Bałamuci	125
Bałamuctwo	178
Bałwochwalca	159
Bankiet sprawić	65
Barzo	26
Barzo lekliny jesteś	410
Barzo odległe wieysce	366
Barzo się temu dżinuje	235
Barzoś uporny	274
Barzo to nas przestraszyło	407
Barzo zabawny jestem	276
Barzo żartowny	195
Bawi się	249
Bayki	69
Beatyfikuje	223
Będgć bliskim brzegu	261
Będgć cię potomne wieki sławić	318
Będgć na ciebie zawsze pamiętał	228
Będgć się w naukach ćwiczył	215

Będę sprzyjał dosłojenstwu twemu	150
Będzie ci pożyteczna ta rada	444
Bespieczny	383. 421
Bezbożny	168
Bezbożną jego chwałę wstrzymałem	369
Bez braku wszyscy zamordowani	338
Bez karania	169
Bez karania ci to nie poydzie	169
Bez mała	341
Bez mej wiadomości się stało	264
Bez urazy to mej czynić możesz	292
Bez wątpienia	96
Bez wątpienia winny jest	575
Bez wstydu	347
Bez żartu	195
Bibliotekę ma kosztowną	331
Bicie m z armat mury obalać	256
Biezuja się	88
w biedę wpadłem	32
Biedy nie masz, któreby nie cierpiać	288
Biegły	299
Biegły jest w nauce mierniczej.	381
Bierz mówać	56
Bleziade	65
Bije kogo	429
Biorę na się ten grzech	293
Biorę w zastawę	307
Biskup	102. 314
Biskupa stanowią	314
Biskup Rzymski najwyższy	314
Bitwa	324. 347
Blednieje	284
Bliki nieprzyjaciół	341

Bliki

Bliski powi nowaty		342
Blisko		341
Bluźnić		28
Bluźnierstwo		28
Błędzę	2.	103
Błagam		308
Błagam się		423
Błogosławiony		23
BOG		83
BOGA wielce czcić		365
BOG ciężko krzywo przysiężcom karać	be-	
dzie		311
BOG ci to na myśl podał		230
Bogactwa pysznym cię czynię		396
Bogactwa szuka sz		91
Bogactwem gardzić		62
Bogactwo		91
Bogaty		91
Bojaźliwy		410
Bojaźń	232.	410
Boję się	290.	409
Ból		94
Boleję nad kim	43.	93
Ból wielki czuję		384
Boska moc		269
Boska opatrzość światem rządzi		345
Boskiej pomocy wzywać		83
Boś dobrze na nogę przypada		342
Boże narodzenie		118
Brama		315
Bramy wylamować		315
Bron		19
Bronię	74. 344. 345. 418. 421. 343.	

Brzegowe cło	-	-	315
Brzydka jest rzecz za namiętnościami się			
śwemi udawać	-	-	213
Brzydzę się	-	2. 3.	261
Buduję	-	-	11
Bunt	-	-	383
Buntownik jesteś	-	-	420
Burzliwe morze było	-	-	225
Być obowiązany	-	-	405
Być uciśnionym niesprawiedliwym sądem	-	-	200
Byleby	-	-	97
Byłem w strachu	-	-	232
Byłem niesławnym	-	-	178
Był z strony Pompeiusza przeciw Cesa-			
rzowi	-	-	285
Całą noc ja chał	-	-	269
Całą rzecz do twego roz sądku odsyłam	-	-	202
Całą rzecz jak się ma, opowiem	-	-	258
Cały Rzeczy-pospolitey rząd trzyma	-	-	364
Całość wszystkich na nim polega	-	-	265
Całuję	-	-	182
Cały dowcip na co obrócić	-	-	181
Cały powiat opanował	-	-	276
Celuję	-	-	328
Cena	-	-	332
Chcę	-	-	442
Chce się do kupiectwa udąć	-	-	443
Chciałbym, żebyś się uczył Filozofii	-	-	306
Chciałbym żyć w osobności na pustyni	-	-	390
Chciałby on znowu powrócić	-	-	427
Chciwość	-	-	70
Chęć y wolę komu oświadczyć	-	-	393
Chętnie się	-	-	122. 157
Chętnie	-	-	

Chełpi się z wysokiego urodzenia	132
Chętnie wspomaga ubogich	204
Chętnie z nim przestaje	430
Chmurzy się Niebo	269
Choćiaż	398
Chorągiew zwinąć	233
Choroba	246
Choroba się wzmacnia	246
Choroba ustaje	246
Choroby się zageszczają	247
Choruję	12. 246
Chory	179
Chowam	4. 386
CHRYSTUS	41
CHRYSTUS nas swą śmiercią odkupił	361
Chrześcianin	41
Chrzest	23
Chudy	219
Chwałę	209
Chwalebny, chełpliwy	133
Chwała	131
Chwała twoja na potomne czasy trwać będzie	318
Chwały bardzo pragnie	131
Chwały Boskiej jedynie chcę, szukam	132
Chwały nieśmiertelnej z prac twoich do- stąpię	132
Chwały próżnej szuka	131
Chwały starać się	63
Chwały szukać	209
Chwieję się	422
Chybiam	2
Chytry	431

Ciągnę	413
Ciało poślić	362
Ciebo iść	162
Ciemności	405
Ciemny	273
Ciepło	32
Cierpie	288
Cierpliwie	288
Cierpliwym	288
Cieszę	70
Cieszę się z twego powodzenia	207
Cieszę krzywdę od ciebie odniosłem	183
Cieszę odniosę karg	311
Cieszka tego roku zima była	157
Cieszki	138
Cieszko mi	138
Cieszkość	138
Cieszyć utraconego	13. 59
Cieżar	279
Cło brzegowe	315
Cnota	437
Cnota wiele może	319
Cnotliwy y bogaty człowiek	437
Cnoty w nim nie	264
Co ciebie do tego przyniosło	427
Co czynić, nie wiem	264
Codzień	258
Cofnąć się w zad	39
Com ci przyobiecał, zachowam	386
Com zgrzeszyło	293
Co się ze mną stanie, nie wiem	170
Coś mówił, pamiętam	228
Co słowo, to kłamieś	231
Co	

Co to słowo znaczy?	386
Co tylko widzisz, moje jest	433
Co za bałamustwo prawiśz	1378
Cwiczenie	88
Cicerona jednego czytam	216
Czart	83
Czas	283. 400. 303
Czas folgę czyni	226
Czas gorgcy	33
Czas masz pogodny dobrze się sprawić	275
Czas na czas trawic	415
Czas na rozmowę naznaczyć	404
Czasowi służyć trzeba	7
Czas trawic darmo	62
Czasu do namyslenia się pozwolić	258
Czasu nie mam do pisania	404
Czcic Świętych	378
Cześć wielce BOGA	365
Czczę	47
Czego tak płaczesz?	207
Czekam	111
Czemu	354
Czemu milczysz?	397
Czemu się boisz wdać się w niebezpieczeństwo	298
Czemu smętny jesteś?	416
Czerpam	145
Cześć	364
Część	385
Często	277
Często o tym mówią ludzie	385
Człowiek	168
Człowiek uczciwy	151

Człowiek wielkiego rozsądku	201
Człowiek wielkiej powagi	138
Człowiek wielkiej roztropności	346
Czuje	434
D ach	398
Dać komu pomoc	328
Dać walną bitwę	348
Daje	92. 416
Daje się umieścić darami	254
Daje w zastanę księgg	306
Daleki od nas	335
Daleko	335
Daleko się rości gza	287
Daley cię bronić nie mogłem	317
Dany mu jest rząd Rzeczypospolitej	139
Daremna była moja praca	198. 279
Daremnie poszły zabiegi	39
Darmo	123
Darmo pracowałem	123. 206
Daruję	95
Dawno już koło tego robię	206
Dawno już o tym przeponiedziałem	326
Dawny	432
Danny to zwyczaj	432
Dekret	73
Deszcz	310
Deszcz ułlawicznie padał	311
Deszcz wielki padał	310
Dla	343
Dla krzywdy swojej wielce urażonym się pokazał	344
Dla kurzawy nic nie było widzieć	350
Dla śpieszenia nie mogłem lepiej pisać	342
Dla	

Dla wstyd zamilkł	-	347
Dług	-	72
Długo się taili	-	336
Długo żymszy, umarł	-	248
Dniało	-	84
Do bitwy nieprzyjaciela przymieść	-	347
Dobra, doczesne	-	29
Dobra, fortuna	-	29
Dobry masz pamięć	-	229
Dobra mowa	-	280
Dobra rzeczne	-	29
Dobrego jestem zdrowia	-	423
Dobrego przyrodzenia człowiek	-	259
Dobro, odziesztwa niegodny	-	176
Dobrodzieństwo	-	26
Dobro pospolite w zaniedbanu	-	262
na Dobro mynidzie	-	39
Dobry wszystkich upadek odniosłem	-	376
Dobry	-	29. 334
Dobry był z niego malarz	-	307
Dobrych jest obyczajów młodzień	-	250
Dobrze	-	25
Dobrze czyniącym wielka nagroda postanowiona jest	-	325
Do brzegu przybiłem	-	261
Do brzegu się przybić dla wiatru nie mogliśmy	-	316
Dobrze komu świadczyć	-	328
Dobrze mi się dzieje	-	26
Dobrze opatrzony mamy oboz	-	253
Dobrze po Łacinie mówi	-	208
Dobrze się opatrzył	-	344
Dobrze sprawował Rzecz-pospolitą	-	139
Dobrze		

Dobrze uczyniłeś	26
Dobrze zasłużonym nagroda dana ma być	324
Dobrze znam człowieka	267
Dobrywam	279
Dobymaś mięsa	280
Dochoć	425
Dochoć	56. 299. 406
Dodać komu serca	413
Do domu pośpieszać trzeba	342
Dokąd idziesz	102
Doktorem uczynić	92
Dolina wielkiej głębokości	338
Do Loretu pielgrzymować	296
Do Łaski przyjęty jest	358
Dołożyć pilności	87
Dom	95
Do mnie to należy	303
Do Mszy słuchać	238
Do namyslenia się czasu pozwolić	258
Do ostatniego przyszedłem	361
Do ostatniego ubośna przyszedł	291
Do pierwszych występów powrócić	358
Dopuszczać się grzechu	49
Dopuszczam	300
Dopuszczam się	10
Dopuszczono, ażeby się do Ojczyzny wrócił	300
Dorozumiewam się	56
Do Rzymu mam drogę	199
Dość jesteście skarani	351
Dośkonały	296
Do śmiechu pobudzić	375
Dość	7

Dość

Dostała się wielka zdobycz naszym żoł-	
nierzom	323
Dostatek	65
Dostojęstwa najwyższego dosięgniesz	150
Dostojęstwo	85. 150
Do szukania chwały pobudzać cię nie	
przesłanę	165
Do tego mię łudziłość twoja pobudziła	300
Do tego przyszło	427
Do tych czas gniewam się	197
Dotychczas nie szukałem wygody mojej	445
Do was należy spor ten rozstrząść	202
Doncip	176. 181. 389
Doncipny	181
Doncip to mój przezbodzi	181
Doniaduję się	21
Do wielkiego przyjdzieśz honoru	220
Do nierzienia trudne	268
Dowodny	333
Dowodzę	334
Do zaciego dzieła pobudzać kogo	171
Do Zakonu jest przyjęty	365
Do Zakonu wstąpił	365
Doznałem cię wielce niebaczny	168
Doznasz mój uczynności	278
Dozwolenie	114
Droga	198. 432
Drogę przedsięwziętą odłożyć	198
Droży się wielce	231
Druk	421
Drzwi	158
Drzwi zamknąć	158
Dusza	16

Dwojako poriadają	-	259
Dwoje nieśczęścia mię potkały	-	180
Dyalektykę dobrze rozumie	-	188
Dyputacyę odprawić	-	90
Działo	-	411
Dziecię wybor nego domcipu	-	176
Dzieci Rodziców szanować powinno	-	373
Dziedzic	-	144
Dziedzicem zostać	-	144
Dziedzictwo	143.	289
Dziedzictwo marnie stracił	-	336
Dziedzictwa nie będę rospierał	-	143
Dziedzictwo wydrzeć komu	-	143
Dziedzicznym jest Xigzęciem	-	332
Dziedziczyć	-	143
Dzieje napisać	-	148
Dziejopis	-	148
Dziejów księgi	148.	244
Dziejów księgi pilno trzeba czytać	-	148
Dziękuję tobie	-	134
Dzielić się podzielić się	-	51
Dzieło nie dokończone	-	166
Dzieło pamiętne	-	228
Dzieło to barzo osobliwe	-	388
Dzień	-	84
Dzienna robota	-	294
Dzień sądu ostatecznego	-	201
Dzień strawić na zabawie jakię	-	85
Dzikość odmienić	-	258
Dziwna się rzecz wszystkim zdała	-	235
Dziwne rzeczy mówisz	-	235
Dziwnie się uweselił	-	125
Dziwny	-	235

Dziwny

Dziwuje się	-	9.	235
Filozofia	-	306. 204.	174
Fortuna niesłateczna	-	-	122
Fortunę najeżdżać	-	-	167
Fortuny nabyć, wydrzeć, stracić	-	-	29
Frasuje	-	-	390
Frasunek	-	-	389
Ganie	-	-	369
Gardzę	-	-	62
Gdy	-	-	97
Gdy będę miał czas, napiszę do ciebie	-	-	423
Gdyby piekny umrzeć przyszło	-	-	248
Gdy czas po temu, użyć go na dobre	-	-	275
Gdy zachodziło słońce	-	-	431
Generał w wojsku	-	-	127
Generał Zakonu	-	-	127
Ginę	-	189.	296
Giniemy wszyscy	-	-	296
Głęboka rzeka	-	-	120
Głęboki	-	-	338
Głębokość	-	-	140
Głód	-	-	116
Głodny	-	-	159
Głowa	-	-	35
Głupi	-	-	394
Głupszego człowieka nie widziałem	-	-	394
Gniew	-	175.	195
Gniewać się przestał	-	196.	210
Gnienam się	-	-	197
Gniewam się do tych czas	-	-	197
Gniewliwy	-	-	196
Gniew swój na kogo wylać	-	-	196
Gniew ustaje	-	-	196
Gnu-			

Gnuśna jeſt młódźnaſza	208
Gnuśnieję	208
Gnuśność	160
Gnuśności jego to przypisano	160
Gnuśny	160
Godność	86
Godności jego pyſznym czynią, y wynio- ſłym	180
Godności nabyć	86
Godzić poróżnionych	54
Godzien być chwyalonym od wſzyſkich	209
Godzien być z miasta wygnany	294
Godzien jeſteś, aby ci odpuszczono	285
Godzien jeſt miłojęrdzia	237
Godzina	152
Góra	245
Gorgco	425
Gorgcy czas	33
Góra kończata	245
Góra ſkalista y nie równa	245
Góra wielce wyſoka	255
Gorę	19
Gorſzyć drugich	108
Gorzyſty kray	245
Gość	153
Gospoda	154
Gospodę u jego ſtałem	153
Gotować ſię na Mſzę	238
Gotow jeſtem dać ci pomoc	240
Gotowy	340
Grad	134
Grad ſpadł	134
Granica	120. 214. 406
	Greckie

Greckie Platona książki przekładać	191
Gromada	139
Grozę	233
Gruby	153
Grzebię	385
Grzech	292
Grzech pierworodny	292
Grzech śmiertelny	249
Grzechu się dopuścić	49
Grzech wielki popełnić	380
w Grzechy dawne wpadł	30
Grzeszę	293
Grzeszysz śmiertelnie	292
Grzmi	411
Gubię	295
Gwałcić prawo	211
H Amuję się	5. 44
Hańbę czynić	219
Hańby pozbyć	219
Hetman	165
Honorów tytuły	411
Honor składam	I
Hojny jesteś	212
J Achać pocztę	102
Jachać całą noc	269
Jadę	337
Jadłem	42
Jak będzie czas, uczynię	404
Jak chcesz, niech się stanie	443
Jak długo	97
Jakieś wysokiego umysłu, znam	220
Jakimkolwiek sposobem	358
Jakim sposobem	357

Jak

Fak mógł nasygłosińcy, gadał	444
Fakoby	455
Fako mam nadzieję, wszystko uproszę	391
Fakożkolwiek jest	358
Fak pragniesz chwały, wiem	131
Fakże wiele bluzgał	217
Fakmużnę dawać, zbierać	100
Fasny	302
Fawnie się kacerstwa wyprzysięgi	145
Fawny	346
Idę	102
Idę spać	96
Idę za kim	385
Idzie o honor mój	151
Feden drugiego wspomaga	204
Feden drugiemu barzo podobny	387
Feden nad drugim płakał	344
Fednak	398
Fednego Cicerona czytam	210
Fedney jesteśmy myśli	443
Fedno jest wszystkich rozumienie	279
Fednym słowem mówiąc	429
Fego dowody łącno zbiję	362
Feść nadto	42
Feśieni koniec	120
Feśli da BOG zdrowie	439
Feśli mam prawdę powiedzieć	430
Feśli się nie przyzna, męczony będzie	412
Feśli to może być	120
Festci wprawdzie wieść, ale nie pewna	376
Festem w pośmienisko podany	271
Festeś słabej pamięci	229
Fest oratorski	130

Fest rzecz wielkiej wagi	243
Fest teraz Papieżem Benedykt XIV.	315
Fest to w twej mocy	319
Fest resot	147
Fest we zwycaju	250
Fest występku towarzyszem	380
Feszcze	97
Feszcze jest w Nowicyacie	422
Feszczem księgi nie dokończył	297
Feszczę nie skończył, o czymem zamyślał	297
Feszczem nie wcale ozdrowiał	246
Feszcze nie czas	404
Feszcze nie wiele ma siły	437
Feszcze się ten naród nie uspokoił	283
Feszcześ nie uszedł niebezpieczeństwa	299
Feszcze, wątpliwa bitwa	348
Feżeli mi czas pozwoli, będę do ciebie pisał	283
Ile	355
Ile z listów wyrozumieć mogłem	187
Imię	266
Imię bez rzeczy	267
Imieniem moim pozdrow go	266
Inny na to odpowiedział	372
Interdykt wyszedł na całe miało	189
Fużem ozdrowiał	247
Fuż gniew ustał	366
Fuż jest bezpieczny	421
Fuż jestem stary	384
Fuż mi się y żyć nie chce	440
Fuż przestał gniewać się	210
Fuż przyszło do bicia się	438
Fuż są łaskawsi ci okrutni	225

Fuż

Fuż szkoły porzucił	381
Fuż tę kleski zapomniano	272
Iż wierności dotrzyma, przysięgł	203
K Acerstwo	144
Kacarz	145
Kamień	208
Kamienie nań rzucano	208
Kanonizuje	34
Kapłan	377
Kapłańskie pacierze	152
Karanię	311
Karę przyimę	63
Karzę	350
Karzę sobie za pokutę	312
Kazanie mówię	53. 287
Każdy	278. 424
Kiy	125
Kiy mi go zbity	125
Kładę	313
Kłamię	231
Kłamstwo	230
Kocham	15
Kocham się	76
Kochanie	16
Kolana zgiąć	129
Kolano	128
Koło, krążenie	141
Koło tego dawno już robię	206
Koń	103
Konam	13
Konanie	13
Kończata góra	245
Kończę	11). 406. 240
Koa-	

Kondycja	54.	291
Koniec	III.	120
Koniec spraw, cel		381
Koń powolny, łaskawy		225
Konrent		63
Kopija		145
Korona Kleryczna		66
Koronka		66
Kościół	98.	402
Kościół Katedralny		98
Kościół poświęcić		74
Kościół tam jest bardzo sławny		402
Kościół uroczyscie poświęcony		403
Kościół nawiedzać	98.	403
Kosmaty		148
Kosztowanie		140
Kosztowny		331
Kosztuje		141
Kradną	124	125
Krasomowca		280
Krasomowca trudny do zrozumienia		270
Krasomowca wyborny		283
Kray		363
Kray górzysty		245
Kray jaki ograniczyć		214
Kray żyły		363
Krew puścić		426
Król		133
Królem będzie		375
Krótką chwilą		243
Krótki	30.	403
Krótko		30
Krucyfix		69

Kryje

Kryje	-	-	I. 4.	399
Kryje się	-	-	I.	4
Kryje swoje niecnoty	-	-		399
Krzyczę	-	-		42
Krzywda	-	-		183
Krzywdy zapomnieć	-	-		183
Krzyż	-	-		69
Ksiąg wiele napisać	-	-		212
Księga	-	212.	307.	148
Księga do zrozumienia trudna	-	-		173
Księgę komu przypisać	-	-		74
Księgę wydać	-	-		98
Księgi dziejów	-	-	148.	244
Kształt	-	-		158
Kto nas z niewoli wyzwoli?	-	-		386
Kto od nas to złe oddali?	-	-		223
Kto tak bogaty, aby tym nakładom wystarczyć?	-	-		395
Kto to zrobi?	-	-		114
Kupuję	-	-		102
Kwitną drzewa	-	-		120
Kwitną	-	-		120
L eczę	-	-		226
L edwie dniało	-	-		84
Ledwie dóyrzec można, tak jest rzecz mała	-	-		433
Ledwie jego zasadzek uszedł	-	-		186
Ledwie do siebie przyszedł	-	-		359
Ledwie mógł dóyrzec, tak był zdaleka	-	-		433
Ledwie przyszedł do siebie	-	-		360
Ledwieśmy od brzegu odbili	-	-		260
Ledwo mówić mógł od wielkiego zadziwienia	-	-		216

Ledwo

Ledwo się wstrzymać mogę	239.	400
Lękam się	-	110
Lekarstwo	-	227
Lekarstwo skutek czyni	-	227
Leniwy	-	306
Lepiej	-	228
Lepiej się dzieje z miastem	-	228
Leyce	-	141
Liczba	-	269
Licząc, rachuję	-	53. 269
Liczący	-	252
List	-	103
List otwieram	-	18
List twój od wszelkiej mię przykrości wy-		
baniał	-	241
Listy twoje wielką mi czynią nadzieję	-	391
Lituję się nad kim	-	49
Lód	-	130
Los	-	390
Lubo poniewolnie, przyjął jednak tę urzęd	-	194
Ludzie byli zababonni	-	396
Ludzie o onę rzecz różnie sądzą	-	191
Ludzkich jest obyczajów	-	155
Ludzkość	-	154. 155
Łacina	-	208
Łaciński język nad inne ma być prze-		
kładany	-	325
Łacnobym ten ciężar przyjął, gdybym mógł	-	316
Łagodny	-	225
Łagodny wiatr powiewa	-	428
Łagodzę	-	210
Łajanie	-	65
Łaję kogo	-	14. 65

Y

Ła-

Zakomstwo sławę psuje	67
Łasce twojey dostateczna wdzięczność być nie może	367
Łaska	117. 134
Łaskany	43
Łaskę komu czynię	13
Łaskę mam u kogo	117
Łaski czyiëy szukać	134
Łono	139
Łowie	427
Łożę	169
Macać pulsu	420
Mądry	379
Mądry jestem	379
Mądrzy są opatrzni	316
Majątność	29
Malarz był z niego dobry	307
Malował pięknie	307
Maluje	307
Ma łaskę u Pana	117
Małe dobrodziejstwo	286
Małego serca człowiek	156
Mało co możesz	423
Mało ich	290. 435
Mało teraz ma Rzecz pospolita ludzi do- brych	296
Mało widzę ludzi równego dowcipu	389
Mało zbawionych	378
Mały	286
Małżeństwo	226
Mam	141
Mam drogę do Rzymu	199
Mam nad ubogiemi miłosierdzie	237
Mam	

Mam o czym pisać	-	226
Mam pokój teraz od spraw	-	357
Mam zkrupuś	-	382
Mam to sobie za łaskę	-	117
Mam wolę	-	17
Mam dobrze opatrzoney obóz	-	253
Ma przyjaciół y dostatków wiele	-	141
Marnie dziedzictwo stracił	-	336
Marznie	-	130
Masz czas pogodny dobrze się sprawić	-	275
Masz dobrą pamięć	-	229
Masz wiele powinowatych	-	342
Materya	-	226
Mąż	-	436
Mąż był święty	-	378
Mąż jest barzo srogi	-	386
Mąż światobliwy	-	365
Mecze	-	412
Meczownik	-	225
Męka	-	411
Męka Pańska	-	287
Mękę Pańską rozpamiętywać	-	287
Melancholik z przyrodzenia	-	260
Metny	-	419
Mężniem twego zdrowia bronił	-	378
Mężnie się opiera kacerstwu	-	144
Mężny	-	122. 127
Mgliły	-	261
Mgła	-	32
Miara ma być w każddej rzeczy zachowa-	-	240
na	-	239. 400
Miarkuje	-	280
Miasta dobywał	-	

Miaſto	-	43.	444
Miaſto obleżone y mocno dobywane	-		274
Miaſto obronne czynić	-		328
Miaſto od obleżenia uwolnić	-		274
Miaſto przedziwne	-		444
Miaſto wzmoćnić	-		253
Mieć	-		405
Mieć Kazanie o Męce Pańskiey	-		287
Mieć ſławę, bogactwa, &c.	-		120
Miecz	-		131
Miecza dobyć	-		131
Miecz do pochew włożyć	-		131
Miedzy Łacinnikami naylepszy	-		321
Miedzy nieprzyjacióły wpadł	-		171
Mieli go za gnuśnego	-		142
Mieliśmy pokoy od pogranicznych	-		292
Mierzę	-		232
Miejszam	-	235. 304.	419
Miejszczanin	-		42
Miejszka gdzie	-		142
Miejsce	-		215
Miejsce barzo odległe	-		366
Miejsce niebezpieczne, ſtrażne	-		215
Miejsce obronne	-		215
Miejsce obżerne	-		216
Miejsce odludne	-		215
Miejsce odmienić nie obyczaje	-		257
Miejsce przykre	-		320
Miejsce święte	-		215
Miejsce sztuka obronne	-		254
Miejsce wejście	-		215
Miejsce z natury do obrony ſposobne	-		253
Mijam	-		329

Milczcie

Milczcie	-	-	397
Milczę	-	-	397
Miłosierdzie	-	-	237
Miły	-	-	14
Miły mi będzie twój powrót	-	-	199
Mizernie żyje	-	439.	444
Młodość	-	-	204
Młodzian jest dobrych obyczajów	-	-	250
Młodzian piękny	-	-	350
Młodzieniaszek	-	-	10
Młódź nasza jest gnuśna	-	-	208
Mnich	-	-	243
Mnichem został	-	-	243
Mniemają tak wszyscy	-	-	143
Mniemanie	-	-	279
Mnię co sobie ważyć	-	-	415
Mnię to do mnie należy	-	-	362
Mniuszka	-	-	244
Moc	-	-	319.
Moc Boska	-	-	276
Mocno to postanowiłem czynić	-	-	269
Mocy komu przydać	-	-	391
Modlić się	-	-	319
Modlić się nabożnie	-	-	282
Mogę	-	-	282
Morduje	-	316.	423
Morze	-	-	116
Morze było burzliwe	-	-	225
Most	-	-	225
Most podciąć	-	-	314
Most wystawić	-	-	314
Mowa	-	-	314
Mowa dobra	-	-	280
	-	-	280

Moną swą serca ludzkie wzruszył	251
Moną tnoja umnięjsza mi boleści	234
Moną zła	280
Mówić co na ucho	84
Mówić ledwo mógł od wielkiego zadziwie- nia	216
Mówić z pamięci	230
Mówię	84. 216
Mówię do kogo	14
Mówiłem o tobie nstanie	152
Mówi nie do rzeczy	125
Możny	318
Mroz	126
Msza	238
Mszą mieć	238
Mszą mieć za umarłe	238
Mszą solenną odprawować	238
Mszczę się	442
Mszy słuchać	238
Mur	255
Mur nachyla się ku lewéj stronie	174
Mur się rozstąpił	147
Muru rozwalinę naprawić	256
Mury obalać biciem z armat	256
Musiemy wielkie podatki dawać	416
Muzyka	256
Mylam się	103
Mysł	45. 227
Mysłę wyjaśnić, abym odpoczął	364
Mysli zaniej o niebie	227
Myslny zwycięstwo otrzymali	433
N Abędziejsz nieśmiertelności sławy tym u- czyn-	

czynkiem	-	163
Nabożnie się modlić	-	282
Nabożny	-	82
Nabyć niesławny	-	219
Nabywam	-	7
Naciągam na swoje	-	78
Nadchodzę	-	162
Nad flotą przelożonym został	-	234
Nad Persjami panował	-	364
Nad wieczór	-	84
Nadymam się	-	180
Nadzieja	-	391
Nadzieję tracę	-	81
Nagabam	-	434
Nagi	-	269
Nagle umarł	-	248
Na godność wielu wyniosł	-	339
Nagradzam	-	52
Nagroda	231.	324
Na jaw wyniść	-	340
Najeżdżać fortunę	-	167
Najeżdżam	-	192
Nakład	-	395
Nakłaniać się	-	172
Nakonec	-	398
Nakształt	-	180
Nalegam	174.	331
Należy	-	303
Należy do kogo	-	189
Namaniam	302.	389
Namiętność	-	213
Na moje słowo uczyni	-	429

Na morzu powstała nawałność	-	401
Namówiłeś mię, abym się Filozofii uczył		302
Na Mszę się gotować	-	238
Na myśli sobie sławię	-	161
Na ostatek	-	318
Na ostatek bić się zaczęli		428
Napadam na kogo	-	13
Na pamięć	-	230
Na pamięć się nauczył	-	230
Na pewny dzień bitwę wypowiedzieć		347
Napięty	-	189
Napisał dzieje	-	148
Napisał wiele ksiąg	-	212
Napominam	-	153
Na potomne czasy trwać będzie trwać brawi- ła	-	318
Na potyczkę go wyzwiał	-	346
Naprawić roznosić muru	-	256
Naprzeciw dme	:	363
Naprzykrzona niewiasta y swarlini		252
Naradzam się	:	76
Narod	-	128
Na sąd zapozwać	-	200
Naśladowę	-	51. 162
Naśmiewam się	-	197. 375
Następuje	-	395
Następuje na kogo	-	301. 151
Na swoim zdaniu przestaje	-	224
Nasycam	-	379
Na taką zworę nie zezwolę	-	266
Na taki widok n zdrygam się	-	152
Natarli na nieprzyjaciół	-	167
Natchnienie	-	186

Nateżam	-	188
Nateżanie	-	188
Na to się niszyscy nakłonili	-	341
Na tym niszysko zawisło	-	294
Na ucho co mienić	-	84
Nauczyciel	-	92
Nauczyć się	-	88
Nauka	19. 88. 93. 256. 75.	215
Nauka wielki przynosi pożytek	-	393
Nauki opuścić	-	80
Nauki wielce zdobią człowieka	-	282
Nauki w pogardzie	-	62
Nauki wyzwolone powtórzą	-	368
Nauki zaniedbywa	-	262
Na wieczerzę mię zaprosił	-	193
Na wodzie rozbity	-	260
Nawracam	-	64
Nawracanie się grzesznika	-	64
Nawrócić	-	413
Namy rozbić	-	260
Nayduż	-	192
Nayleniwszy	-	306
Naylepiej między Łacinnikami	-	322
Naynieczotliwszy człowiek	-	380
Naypiernwszy u dworu	-	321
Naywyższego dostojenstwa dosiępijz	-	158
Na zazdrośnych nigdy nie zbywa	-	193
Nazbyt chudy	-	219
Na złe czasy natrafiliśmy	-	404
Na złe używać	-	6
Na złe wyszło	-	221
Naznaczam	79.	267
Nazynam	-	267

Nędza	236
Nędzny	236
Nie	264
Nie ci zaszkodzić nie może	150
Nicem nikomu złego nie uczynił	222
Nie go nie ustrzyma	338
Nie nie czyni bez uwagi	329
Nie złego nie mówił	216
Niebaczny	168
Nie barzo nabożny jesteś	308
Nie będę prożnował	283
Niebezpieczeństwa jeszcześ nie uszedł	299
Niebezpieczeństwo	89. 298. 419
Nie bez Boskiego natchnienia się stało	186
Niebo	43
Niebo się chmurzy	269
Niebo się zaciemia	273
Nie było o tym wzmianki	231
Nie chcę	266
Nie chce być posłuszny ustawom	271
Nie chcę ci przeszkadzać	172
Nie chcę ci się naprzykrzać	241
Nie chcę odnawiać żalu twójemu	367
Nie chcę się dalej tą sframą bawić	266
Nie chcę się tobie niecności przykrzyć	310
Nie chciałem onego obrazić	278
Niech ci BOG długie życie pozwoli	331
Niech ci BOG szczęści	123
Niech tego Pan BOG broni	83
Niech to będzie bez urazy waszej	426
Nieczotliwemu człowiekowi we wszystkich posłuszny	293
Nieczotliwy	295. 380
Nie	

Nie dać komu należytego tytułu	411
Nie daremnie BOGA prosił	330
Niedbałość swoją niemocą pokrywa	329
Niedbały	262
Niedbasz o sławę	262
Nie dla zysku to uczynilem	344
Nie dokończony	166
Nie dopuszczam	107
Nie dopuszcza sobie uciecły	263
Niedostatek	185
Niedostatek cierpieć	185
Niedostatek czyli nyspomódz	185
Nie folgują nam	285
Niegdy ciężę, niegdy wolnię oddycham	372
Niegdyś	358
Niegodny	175
Niegodny dobrodziejstwa	176
Niekarny	169
Niektórzy lada ponieści wierzę	377
Nieludzki	182
Nie mam żadney z tego korzyści	217
Niemasz biedy, któreby nie cierpiał	288
Nie masz grzechu, którego by nie popełnił	292
Nie miło mi o tych rzeczach tak często słuchać	397
Nie mogę tego na sobie wymódz, ażebym co do niego przemówił	303
Nie mogę zapłacić	390
Nie mogliśmy dla wiatru przybić się do brzegu	316
Nie mogłem się dalej bronić	317
Nie mógł się czytaniem nasycić	379
Nienawidzę	192

Nieranidzę pychy	396
Nienawiść	277
Nie odwiedzić mię żaden od tego zdania	230
Nie o tym tu jest rzecz	353
Nie pewna rzecz	170
Nie pewne nowiny	268
Niepewny	170
Nie podobny ku nierzenu	173
Niepogoda	97
Niepokoy na umyśle ma być uśmierzony	303
Nie potrzeba tego taić	399
Nie powiodło mi się	395
Niepowściągliwość	188
Nie pójdziesz ci to bez karanja	169
Nie przesłaje mię prześladować	301
Nie przesłaje płakać	206
Nie przesłaje różnych zabiegów czynić	331
Nie przesłaje żołnierzy pobudzać	392
Nie przesłanę apominać	244
Nie przestraszony w niebezpieczeństwach	299
Nieprzyjaciół	154. 182
Nieprzyjaciela do bitny przywieść	347
Nieprzyjaciela odpędziliśmy	294
Nieprzyjaciół bliski	341
Nieprzyjaciół nadchodzi	162
Nieprzyjaciół przymierze uczynił	176
Nieprzyjaciół się od Kościołów hamo- wał	285
Nieprzyjacielski szturm wytrzymać	167
Nieprzyjaciół wszystko sfusłował	315
Nieprzyjaciół wszystko zabrał	358
Nieprzyjaciółom wszystko wydał	336
Nieprzyjaźń	182

Nie-

Nieprzyjaźni poprzestać	-	[182
Nie przyjmuję	-	369
Nie przystępny	-	9
Nie przysłaja na ciebie te rzeczy	-	150
Nie przystoi na męża dobrego nieskocz- rość	-	387
Nie przytomny	-	5
Nie rad	-	194
Nie rad co czynię	-	138
Nierozmyślnie	-	399
Nierozumiem, iżby mi kto w tym niestatek zadać mógł	-	174
Nierzad komu zadać	-	334
Nie są wierni	-	179
Nieskromny	-	163
Niesława	-	73
Niesławę sobie uczynić	-	74
Niesławny	-	160
Niesławnym być	-	178
Niesłuszna to rzecz	-	175
Niesłusznie na Tron się wdrzeć	-	421
Nie służy nam wiatr	-	428
Nieśmiertelność	-	163
Niespodzianie	-	168
Niespodzianie mi się to trafiło	-	168
Niespodzianie z zasadzek wypadli	-	335
Niespokojny	-	185
Niesprawiedliwym sądem być uciśnionym	-	200
Niestateczne są wole ludzkie	-	173
Niestateczny	-	211
Niestateczny człowiek	-	424
Niestatek wielki z niego	-	257
Nieświadom	-	421

Nie

Nie szanuje starszych	374
Nieszczerłość	387
Nieszczęście	32. 180. 402
Nieszczęście nas czeka	162
Nie trzeba cię napominać	153
Nie trzeba się łączyć ze złemi	388
Nie tylko nie	5
Nieuczciwych żartów strzedz się należy	195
Nieumiejętny	166
Nie uffokoił się jeszcze ten naród	283
Nie uydziejz karania	311
Nie wcale jeszcze ozdrowiał	246
Nie wczas	172
Nie wczas powracasz	403
Niewdzięczny	181
Niewiaśta	252
Nie widzę, cobym w życiu jego zganiał	369
Nie, wiele mogę innej sprawie ponadz	317
Nie wielka rana była	446
Nie wiem	161. 264
Nie wiem, co czynić	264
Nie wiem, co nastąpi	161
Niewierność	179
Niewierny	179
Niewieściuch wielki z niego	242
Niewinnego mnie oskarżasz	184
Niewinny	184
Niewinny jest	69
Niewola	386
Niewsłydliny	169
Niewygodną miałem drogę	432
Nie zabanie	245
Nie zasłużyłem na to	232

Nie

Niezgadzam się	89. 90
Niezgoda	89
Niezgodnych pojednać	291
Niezmierney wielkości	425
Niezwyczajney cnoty człowiek	148
Niezwyczajny	186
Nigdy ciebie nie zapomnę	272
Nigdy jego tak pomieszanego nie widziałem	419
Nigdy mię na swe zdanie nie przecię- gnie	303
Nigdy nie mam wolnego czasu	422
Nigdy spokojnym być nie mogłem	357
Nim	97
Niosę	117
Niż	354
Noc	368
Nocy tęj nie spałem	95
Noga	305
Nośzę	130
Nowa ta godność wielkie we mnie wesele sprawiła	126
Nowe coraz swary wszczynać	214
Nowicysz Zakonny	267
Nowina smutna	268
Nowina wesoła	268
Nowotny żołnierz	421
Now Xieżyca	218
Nowy	267. 268
Obalam	75. 81
Obchodził się ze mną źle	221
Obecności jego żądam	327
Obfituję	6. 361
Obiad	330
Obia-	

Objaśniam, ogłaszam	-	-	73
Objawiam	-	-	18
Objawienie	-	-	373
Obiecał mi wiele	-	-	339
Obiecuję	-	-	273. 339
Obiecuję ci nie wszystkim usłużyć	-	-	339
Obierać kogo	-	68.	210
Obieram	-	-	100
Obietnicę spełniam	-	-	339
Oblegam	-	-	274
Oblegli Rzymianie Numancyg	-	-	274
Obleżone miasto y mocno dobywane	-	-	274
Obłok	-	-	269
Obostronny	-	-	175
Obowiązać kogo	-	-	82
Obowiązać się	-	-	119
Obowiązuję	-	82.	271
Obowiązuję mię	-	-	271
Oboz	-	-	36
Oboz dobrze opatrzony mamy	-	-	253
Obracam	-	-	431
Obracam się	-	-	430
Obranie stanu	-	-	76
Obrażam	-	207. 278.	445
Obróćmy oko na przeszłe rzeczy	-	-	329
Obrońa	-	289.	328
Obrońca	-	-	75
Obronny	-	-	254
Oburzam się	-	-	187
Obyczaje	-	-	250
Obyczaje cudze wyszydzać	-	-	35
Obyczajów jest ludzkich	-	-	155
Obyczajny	-	-	246

Obżar-

Obżarstwo	140
Obżarstwo wielu zgubiło	140
Ochotnie po wielkich pracach odpoczywam	359
Ochotnie się przyłączę do ciebie	203
Ociągam się	96
Ociec	288
Oducam się	105
Oczyściam	351
Oczy stracił	31
Oczywiście go przekonałem	374
Oczywista jest rzecz	224
OczywiŹsty	224
Odbieram	22
Od brzegu ledwieśmy odbili	260
Odchodzę	I. 87
Odcinam	5
Oddaję dobrodziejstwo	367
Oddalam	I. 5. 16.
Oddalony od szkół	107
Oddycham	372
Od dzieciństwa	347
Odganiam	294
Odjeżdżam	I
Odkładam	83
Od Kościołów hamował się nieprzyjaciół	285
Odkrywam	287
Odkupuję	261
Od lat młodych tego się nauczyłem	393
Odległy	5. 366
Od ludzi stoni	148
Odłączam	385
Od tego mówić nie mógł	317
Odłożyć przedsięwziętą drogę	198

Odma-

Odmalował człowieka jak żywego	307
Odmiana	257
Odmieniam	257
Odmienić dzikość	258
Odmienić zamysły	258
Odmieniło się szczęście	258
Odmienny	257
Odmienny człowiek	424
Od młodości, obwały przagnęł	131
Od młodości w naukach wyzwolonych cwi- czył się	153
Odnawiać żal	94
Odnawiam	367
Odnoszę	362
Od oblężenia miasto uwolnił	274
Odpadam	358
Odpał w dawne grzechy	30
Odpędziliśmy nieprzyjaciela	294
Od początku świata	353
Odpocznienie	422
Odpoczynek	356
Odpoczywam	356
Od pogranicznych mieliśmy pokój	292
Odpowiadam	372
Odprawiłem pokutę na spowiedzi naznaczo- ną	313
Odprawiam	1
Odpuścić winę	366
Odpust zupełny	177
Odpuszczenie	426
Odradza się	367
Odrażam	1
Odrodek	75

Odrywam	-	-	5
Odrzucam	-	I. 3.	364
Odrzucone kondycje pokoju	-	-	291
Odśladzam	-	-	1
nie odstępę ciębie	-	-	47
Od strachu mię uwolnił	-	-	232
Od strachu zbłaśł	-	-	284
Odstrasza	-	4.	81
Od stworzenia świata	-	-	183
Od tego zdania żaden mię nie odwiedzie	-	-	230
Od upadku zachował oycyznę	-	-	378
Odwaga	-	-	220
Odwazam się	-	-	21
Odwazny	-	328. V. Animus	
Odwdzięczę za dobrodziejstwo twoje	-	-	367
Odwdzięczyć za dobrodziejstwo	-	-	27
Odwiedzać Kościoły	-	-	403
Od wielkiego zadziwienia mówić ledwo mogł	-	-	216
Odwłoki rzecz potrzebuje	-	-	245
Odwodzę	-	374.	383
Odwracam	-	-	21
Od wszystkich ciężarów jestem wolny	-	-	212
Od wszystkich godzien być chwalonym	-	-	209
Od żalu w szaleństwo wpadł	-	-	185
Ofara	-	-	154
Ofiaruje	-	-	74
Ogień	-	-	160
Ogień nskerześć	-	-	160
Oglądam się	-	-	371
Ogłoszam	-	-	333
Ograniczyć kraj jaki	-	-	214
Ogrod	-	-	76

O honor mój idzie	151
Oko	277
Okrutne panowanie	421
Okrutny	68
Okrutny rządca	421
Olbrzyna poraził	344
Omdlał	77
Omdlewanie	77
O Męce Pańskiey Kazanie mieć	287
On był sędzią	201
O niebie zawsze myśli	227
Oniemiec	272
Oni tego za nieprzystoyną rzecz nie ma- ją	420
On mi to radził	394
On sam przytomny był	327
On wiersze, jam notę zrobił	257
Opanować	276. 405
Opanował cały powiat	276
Opatruję	335. 345
Opatrzność	345
Opatrzność Boska światem rządzi	345
Opatrzny	346
Opatrzył się dobrze	344
Opętany od czarta	83
Opieka	420
Opieram się	371
Opisuję	79
O pokój prosić	291
Opowiadam	174. 323
Opowiem całą rzecz, jak się ma	258
Oprócz	106
Opuścić staranie pierwszych nauk	365
Opuszczam,	

Opuszczam, odstępuję	79. 161. 328.	365
Oracyę poprawić	-	101
Oskarżyć niesłusznie	-	7
Oslabiam	-	72
O sławę nie dbasz	-	262
Ostawiam	81. 178.	413
Ostawiony	-	267
Ośmielić się	-	17
Osoba	-	302
Osobliwéy był ludzkości Cesarz ku wszy- skim	-	155
Osobliwszy	-	320
Osobliwy	-	388
Osobny	321.	333
Ostatecznego sądu dzień	-	201
Ostatek	-	366
Ostatnia zguba nadchodzi miastu	-	189
Ostroga	-	32
Oświadczam się	-	408
Oszukiwam	73. 101.	115
O tę rzecz rzućmy losy	-	391
O te rzeczy, które są przytomne, mniej dbamy	-	327
O tobie często mówimy	-	215
O to się staray, żebyś godności twojey nie zaszkodził	-	150
Otruć kogo	-	426
Otruć się	-	426
Otworzam	-	18
O twą sprawę, jakoby o moję własną starac się będę	-	355
Otworem stoję	-	287
O tym zamilczę	-	397
		Onoc

Owoc	-	-	123
Oyczyzná	-	-	289
Oyczyzna w całości została	-	-	224
Ozdoba nie pogrzebiony	-	-	385
Ożenić się	-	-	226
Ożębiam	-	-	363
Oznaymiono nam	-	-	270
Oznaymuję	-	-	270
Ożyć	-	-	374
P Achnę	-	-	361
Pacierze Kapłańskie	-	-	152
Pacierze Kapłańskie mówić	-	-	152
Pamięć	-	229.	244
Pamięć dobrą masz	-	-	229
Pamięć go zawstydziła	-	-	347
Pamięci słabey jesteś	-	-	229
Pamiętam	-	228. 359.	405
Pamiętam. coś mówił	-	-	228
Pamiętne dzieło	-	-	228
Pamiętny	-	-	228
Panować nad Persjami	-	-	364
Panowanie	-	-	166
Państwo rozszerzyć	-	-	166
Panuję	-	-	364
Papieżem teraz jest Benedykt XIV.	-	-	315
Paręcznik	-	-	326
Patron	-	-	289
Patrzam	-	20.	371
Patrzaj, ażebyś za granice skromności nie wystąpił	-	-	414
Patrz, jak pracuję	-	-	205
Patrz, w jakim stanie zostajemy	-	-	292
Patrz, żeby się bunt nie stał	-	-	120

Pęd	-	167
Pełno było śniegu	-	265
Pełno frańków	-	389
Pełno żołnierzy	-	309
Pełny	-	309
Perła	-	126
Pewna rzecz	-	40
Pewny	-	40
Pię za zdrowie	-	28
Piekło	-	178
Pięknie malował	-	307
Piękny	-	350
Pięknym kształtem litery wyrażasz	-	382
Piękny młodzian	-	350
Pielgrzymował do Loretu	-	296
Pielgrzymów mile przyjmować	-	296
Pielgrzymuje	-	293
Pieniądz	-	270
Pieniądze	-	293
Pieniądze stracił, przebulał	-	293
Pieniądze zbieram	-	293
Pieniężny	-	293
Pierś	-	293
Pierworodny grzech	-	292
Pierwszy	-	332
Pierwszy porządkiem y czasem	-	332
Pięść	-	350
Pieśkinizy	-	242
Pięta	-	33
Pijanica	-	97. 318
Pijany	-	97. 436
Pije	-	28
Pilnie się wypytywałem	-	191

Pil-

Pilności dołożyć	-	87
Pilno trzeba czytać dziejów księgi	-	148
Pilnuje swego zwyczaju	-	250
Pilny	-	87
Pismo Święte	-	28. 382
Piszę w dziejach	-	148
Pisz do mnie częściej	-	382
Piszę	-	381
Piszę, rozgłaszam	-	412
Platona Greckie książszki przekładać	-	191
Placę	-	390
Placzę	-	206. 217
Plakali po umarłym	-	217
Plaszcz na się wzięt	-	177
Płócho wierzy	-	399
Płochy człowiek, porywczy	-	320
Płynam	-	259
Pobłażanie	-	177
Pobożność	-	334
Pobożny	-	307
Pobożny szczęśliwym jest	-	334
Pobudzać do niezgody	-	88
Pobudzać kogo do zanego dzieła	-	171
Pobudzam	106. 165. 171. 300.	392
Pobudziła mię do tego twoja ludzkość	-	300
Pocałował ziemię	-	282
Pochlebcom wyszrzegay się	-	441
Pochlebniocy u jego łaskę mają	-	135
Pochlebuję	-	11. 284
Pochmurne było niebo	-	261
Pochwała	-	309
Pociębu mówił	-	444
Począł się srodze przegrażać	-	234
Począ-		

Początek	-	183. 281.	421
Poczynam	-	-	170
Poczyna się zewsząd bitwa	-	-	348
Poczyna wielkie rzeczy	-	-	221
Podać miasto zwycięzcy nieprzyjacielowi	-	-	412
Podaję	-	-	412
Podatek	-	-	416
Podbijam pod mac	-	-	394
Pod chorągiew zaciągać	-	-	233
Podjąć most	-	-	314
Pod czas Mszy	-	-	238
Poddany, poślubiony	-	-	92
Podeyrzany będziesz o niewierność	-	-	179
Podeyrzenie	-	-	326
Podjazdami wieść bitwę	-	-	348
Podłość	-	-	156
Po długim milczeniu zaczął mówić	-	-	217
Podług swego upodobania czyni wszystko	-	-	214
Podług umowy wszystko uczynię	-	-	284
Podły	-	2. 156.	434
Podły człowiek	-	-	148
Podły jest człowiek	-	-	273
Pod moją jest mocą	-	-	320
Podobam się	-	-	308
Podobieństwo	-	-	387
Podobny	-	-	387
Pod obronę Pańską	-	-	345
Podwyższam się	-	-	19
Podzielię się z tobą łupem	-	-	51
Podziel się łupem ze mną	-	-	286
Pod znak się zaciągnąć	-	-	233
Poganin	-	-	284
Pogłoska jest	-	-	115

Z

Pogo-

Pogodny masz czas dobrze się sprawić	275
Pogodzić	88
Pogodzić się w sprawie	38
Pogrzeb	109. 124
Pogrzebiono go uczciwie	124
Pójść żonę	96. 226
Pojednać niezgodnych	291
Pojednać się	291
Pojednać się z nieprzyjacielem	134
Pojutrze	296
Pokarm	42
Pokazać się	433
Pokazuje	73. 110. 282. 332
Pokazuje się	18
Póki świat światem będzie	253
Póki żyć będę, przykładac się do nauk nie przeftanę	441
Pokładam	368
Pokoju kondycye odrzucone	291
Pokornie was prosi	396
Pokorny	396
Pokóy	291
Pokóy mieliśmy od pogranicznych	292
Pokóy uczynić	291
Pokrywam	91. 329
Pokrzepiam	359
Pokuta	312
Pokutę na ſpowiedzi naznaczoną odprawi- łem	313
Pokutuje	313
Polecam ſprawę	49
Polegam	294
Polega na nim wſzyſkich całość	265

Po Łacinie dobrze mówi	-	208
Pomaga co	-	362
Pomagam	-	9
Pomalu przychodzę do zdrowia	-	424
Pomiarkowany	-	238
Pemiarkowany w pokarmie y napoju	-	388
Pomieszał mu się rozum	-	230
Pomieszczenie	-	363
Pomieszczany umysł jego	-	304
Pomoc	22.	366
Pomoc ci dać gotów jestem	-	340
Pomoc komu dać	-	328
Pomścę się za tę potwarz	-	442
Po Mszy	-	238
Pomykam	-	339
Poniewolnie poszedłem do niego	-	194
Poniżam, pogrążam	-	78
Popędliwéy natury	-	425
Popędliwy	-	425
Po pełni Xigzyc	-	218
Poprawiam	166.	101
Poprzeczny	-	416
Poprzestać nieprzyjaźni	-	182
Popuszczam	-	364
Pora pogodna	-	402
Porażam	-	344
Porażił olbrzyma	-	344
Port	-	316
Poruczam sprawę	-	49
Porywam	-	358
Porywczy	-	320
Porządek	-	281
Porządkiem nic nie uczyniono	-	281

Porzę	273
Porzucam	338
Porzucam co	3
Pościć	159
Poślam	362
Poślić ciało	362
Poskromić chciwość	70
Poskromić roszustę	44
Pośliznawszy się, padł	30
Posługuje	273
Posłuszny jestem	271
Pospolity	51
Pospółstwo	309. 419
Pospołu	338
Post	159
Postać	142
Postanowić Zakon	124
Postanowienia swego nie odmienię	343
Postanowienie	373
Postanowienie umysłu	343
Postanowiłem do Rzymu jechać	392
Postanowiłem naśladować cię	385
Postaram się, ile będę mógł	354
Postępek mój za nieważny osadził Senat	198
Postępować w zaczętej drodze	198
Postępuje	19. 335. 337. 338
Postrzegam	133
Post wielki	11. 274
Poświęcam	352
Po stopniach	74
Poświęcić Kościół	74
Poszło w niepamięć	2
Potajemnych rzeczy swoich mi się zwierza	192
Po	

Po tak wielu niewygodach sfocznij nieco	356
Potomne nieki staric cię będą	318
Potomność	318
Potrzeba jest	261
Potrzeba wszystkim umrzeć	249
Potrzeba z ksiąg co lepszego wypisywać	267
Potrzebuję	80. 99
Potrzebuję rzecz odwróci	245
Potrwarz	33
Potrwarz ta do gniewu mię pobudziła	196
Potwierdzam	12. 18. 56
Poty	142
Poty nie o tym nie było słybać	142
Powaga	22. 138
Powatpiwam	96
Poważam	220
Powiadają	84. 258
Powiadają dwojako	259
Powiadam	84. 258
Powiat cały opanował	270
Powiedział z pochrzął	309
Po wielkiej części	286
Powod	275
Powodzenie	395
Powoli iść	102
Powolny	270
Powracam	360
Powszechny	129
Powtarzam	368
Pódz do nieszczęścia	2
Pódz precz ztąd	2
Poznuję	34
Pójść za czym zdaniem	2

Pożądanie	79
Pożar	170
Pożar wielki wszczął się	170
Pozbyć bańby	219
Pozdrawiam	378
Pozdrow go imieniem moim	266. 378
Poznawam	46
Pozwalam	53
Pozwala sobie	177
Pozwolić czasu do namyslenia się	258
Pożyczam	258
Pożyteczny	444
Pożytek	50. 123
Pożytek odebrać z czego	123
Pożytku swego szuka	445
Pożywiam	7
Praca	205. 279
Pracuję	205
Pragnę ciębie wiedzieć	79
Prawda	430
Prano	211
Prawo gwałcić	211
Prawo stanowiąc	211
Prawować się	200
Prawo znieść	211
Prętki	40
Prętki jest y płochy w sprawach swoich	399
Prętko	42
Probować szczęścia w bitwie	348
Proch	350
Professyę czynić	337
Prokurator w sprawach najlepszy był Cy-	289
cero	Prosi

Prosi cię o miłosierdzie	237
Prosić o pokój	291
Prosi o odpuszczenie	426
Prośmy Boga, aby na nas pod częstego za- mieszania łaskawie weyrzał	330
Proszę	282. 305. 330. 376
Proszę, przepraszam, przyczyniam się	77
Prowadzę	47
Prośba jego wzruszył się	251
Próżna była nadzieja	198
Próżnuje	283. 422
Próżny	423. 424
Próżny, daremny	198
Przebijam	415
Przebłagał rozgniewanego człowieka	210
Przechodzę	414
Przeciągnąć kogo na swoje strony	413
Przedcinam	321
Przeczuwam	328
Przedaje	426
Przedajny	426
Przedłużam	336
Przedsięwziętą drogę odłożyć	198
Przeglądam	344
Przejednávam	283. 359
Przejeżdżam	413. 415
Przekładam	325
Przeklinam	108
Przekonywam	374
Przekupić sędziów	200. 67
Przelatuje	416
Przełożony	324
Przemarnować	5. 61. 29

Przemieszkiwam	-	-	370
Przemijam	-	-	329
Przenaszam się dokąd	-	-	233
Przenikam	-	-	303
Przenoszę	-	-	415
Przenoszę co nad co	-	-	18
Przepis	-	-	327
Przepisuję	-	-	79. 326
Przepływam	-	-	415. 259
Przeprawić się przez rzekę	-	-	121. 413
Przeprawić wojsko	-	-	413
Przeprowadzam	-	-	412
Przepuszczam	-	-	285
Przerażam	-	-	293
Przerwa się ze dżdżu stała	-	-	147
Przerywam	-	-	4
Przerzucić	-	-	413
Przestaje	-	-	4c. 80
Przestaje na swoim zdaniu	-	-	224
Przestał już gniewać się	-	-	210
Przestał lękać się	-	-	410
Przestał się gniewać	-	-	196
Przestańmy smęcić się	-	-	417
Przestąpiłem zamierzony kres	-	-	338
Przestraszeni nieprzyjaciele uciekają	-	-	408
Przestraszyła mnie ta nowina	-	-	295
Przestrzelić	-	-	413
Przesyłam	-	-	415
Przejszkadzam	-	-	164. 322
Przejszkoda	-	-	163
Przeżył	-	-	329
Przewyższam	-	-	105
Przez długi czas około tego chodzi	-	-	431
Przez	-	-	

Przez sen		356
Przodków naśladować		162
Przybądź jak naysprzedzemy do nas		426
Przybiłem do brzegu	261.	316
Przychodzę		426
Przychodzę do przyjaźni		6
Przychodzę do siebie		359
Przychodzę ksobie		370
Przyczyna		37
Przydać komu moc		319
Przydaje		8
Przyjaciół		15
Przyjąć kogo		7
Przyjąć Komunię		104
Przyjąć Sakrament		377
Przyjaźń		14
Przyjemny	135. 137.	199
Przyjęty jest do Zakonu		365
Przyjmuje	106.	358
Przykład		108
Przykładam	8.	18
Przykład brać		108
Przy końcu jesieni		120
Przykrę miałem drogę		199
Przykre miejsce		320
Przykrość		241
Przykry	241.	277
Przyłaczam	9.	10
Przymierza niedotrzymać		121
Przymierze	121.	176
Przymierze uczynić		121
Przymnażam		22
Przy mojej obecności to się stało		327

Przy nas wygrana	433
Przynoszę	12
Przypadam	352
Przypadek	36
Przypisać księgę komu	74
Przypisuję	10
Przypisywać sobie cudze pochwały	209
Przypłacam	218
Przypłaci on jeden za nas wszystkich	218
Przypominam	363
Przypowieść	345
Przyprowadzam	8
Przypuścić konia na nieprzyjaciela	10
Przypuszczam	9
Przyrosta Xiężyc	218
Przyrodzenie	128. 259
Przyrównywan	51
Przysiadzam	9
Przyiść do siebie ze strachu	47
Przysięgam	203
Przysłużyć się komu	135
Przyśpieszam	6
Przystęp	69
Przystępny człowiek	6
Przystępuje	68
Przystępuje do czego	79
Przystoi	73. 284. 137
Przystoi wyrządzać uczciwość starszym	150
Przyśzedł do ostatniego ubośtna	291
Przyszliśmy do zgody	359
Przytomny	327
Przynieść do bitwy nieprzyjaciela	347
Przywilej	333

Przy-

Przywłaszczam	19
Przywodzię	361
Przywracam	378
Przyzwalam	20
Przyzwyczajam się	19
Psuje	67. 81
Puścić się w drogę	198
Pustofszę	315. 424
Pustynia	390
Pycha	396
Pycha rodzi nienawiść	277
Pyłznić się z tak małej rzeczy	180
Pyłzny	396
Pytom się	191
Pytanie	353
Rachuje	53
Rad pielgrzymuje	295
Raduje się	113
Rad za ojczyznę umrzeć	248
Radzę	394
Radzę się	61
Radzić sobie	61
Ramię	156
Rana	446
Rano	224
Ręczyć się	119
Robota dzienna	294
Roczny rząd skończył	140
Red	128
Rodzaju opisanie	127
Rodzay opisywać	127
Rodzę	285
Rodzę się	259

Rodzony brat	1129
Rok	17
Rokuje	326
Roku Pańskiego	17
Rościagam	113
Rościaga się daleko	287
Roskaż	223. 321
Roskazuje	167. 199
Roskojz	75
Rospaczam	81
Rostamietywać Mękę Pańską	287
Rospisuje	79
Rospraszam	87
Rosprażka, trawi marnie dziedzictwo	263
Rospustę uskromić	44
Rospustny	306
Roste	68
Rostropny	346
Rostrząsać sumnienie	105
Rostrąsam	105
Równać się z kim	51
Równina	309
Równy	284
Rozbicie nawy	360
Rozbity na wodzie	260
Rozdaje	91
Rozdaje urzędy, ko mu chce	219
Rozgardyas stroje	146
Rozgniewałem się o to	175
Rozgniewałem się wiele e	196
Rozgniewanego człowiek a przebłagał	210
Rozgniewany	197
Rozgniewany to wyrzekł	197

Rozgrze-

Rozprześcić		4
Rozległa równina		309
Rozmaity		424
Rozmawiam		90
Rozmnażam		341
Rozmowa		90
Różność		89
Różny		85
Rozruch		418. 419
Rozrywam		91
Rozrzutny		336
Rozśiał swoje kacerstwo		144
Rozstąpił się mur		147
Rozstępuje się		147
Rozszerzam		16
Rozum		358
Rozumiem	187. 352.	405
Rozumienie		230
Rozum się mu pomieszał		230
Rozwalinę muru naprawić		256
Rozwalona część muru częstym z armat biciem		255
Rozważam		112
Rozważam co		59
Rozwieszam	60.	110
Rura wodna		418
Rycerze zaczęli		233
Rymopis		313
Rząd		139
Rządca		139. 330
Rządy komu polecić		166
Rządzą	139.	364
Rządzą czym		9
Rzga		

Rządzić całym powiatem	167.	372
Rzecz	-	369
Rzecz jest oczywista	-	224
Rzecz jest wielkię wagi	-	243
Rzecz na dorędziu	-	340
Rzecz nie pewna	-	170
Rzecz niespodziana zdumiałemi uczyniła	-	275
Rzecz odwołki potrzebuje	-	245
Rzeczpospolita	-	372
Rzeczpospolitą chwałębnemi prawami okre- ślić	-	400
Rzeczpospolita jest w niebeffieczeństwie	-	89
Rzeczpospolita upadła	-	376
Rzecz ta nayojobliwza jest między innemi	-	322
Rzecz trudna	-	85
Rzecz w żart obrócić	-	195
Rzeczy doczesne prętko giną	-	296
Rzeczy światowe	-	252
Rzeczy tnych codzień ubywa	-	234
Rzeczy wielkie poczyna	-	221
Rzecz z początku ma być powtórzona	-	368
Rzeka	-	120
Rzeka bystra	-	121
Rzeka ma brzegi wysokie	-	121
Rzeka nie głęboka	-	121
Rzekę przepłynął	-	259
Rzeski	-	392
Rzucił się z mostu w rzekę	-	321
Rzymski Biskup Najwyższy	-	314
Sad	-	200
Sądy się nie odprawują	-	201
Sądze	-	202
Sakrament	104.	377
Sakra-		

Sakrament przyjąć	377
Sam się zabił	190. 276
Sam z siebie daie przyczynę do śmiechu	198
Sapka	138
Są tam szkoły pośpolite	380
Sędziów przekupić	200
Serca ludzkie wzruszył swą mową	251
Serca małego	17
Serca wielkiego	17
Seym	47
Siadam na konia	103
Siebie zachował	378
Silnieyszegom nad niego nie widział	376
Silny	376
Siła	375. 438
Sily	437
Skoczę	130
Skaliska góra	245
Skąpy	285. 405
Skaza	205
Skinienie	270
Składam honor	I
Skłaniam się	341
Skłonność przyrodzona	128
Skłonny jest do łagodności	172
Skończę w krótkce co	119
Skończyć co	33
Skoro tylko przybył	427
Skromny	239
Skryty	4. 398
Skutek	104. 11
Skutek czyni lekarstwo	227
Sladuję	174

Sle-

Slepy	31
Slizac się	130
Slub	443
Slub dawać	226
Słabego, jestem zdrowia	424
Słabey jesteś pamięci	229
Słabieję	72
Sława	115
Sława twoja nie długo będzie trwała	97
Sława twoja trwać będzie	115
Sławę przynrocić	116
Sławę utracić	116
Sławny	39
Sławy nabyć	115
Sławy szukać	115
Słońce	389
Słońce wschodzi	389
Słońce zachodzi	389
Słowo	429 443
Słowo w słowo powiedzieć	429
Słowo w słowo z Łacińskiego przetłuma- czył	415
Słuchać Mszy	238
Słucham	20. 21
Słucham nie rad	21
Słucham rad, pilnie	21
Słusznego jest wzrostu	221
Słusznie się na cię skarżam	355
Służę	385
Służyć do Mszy	238
Służy nam wiatr	428
Smak	140
Smętny	416

Smiech

Śmiech	375
Śmiechu nstrzymać nie mogłem	375
Śmierć	249
Śmiertelnie grzeszyś	292
Śmiertelny grzech	249
Smutek	240. 417
Smutna mię doszła nowina	270
Smutna nowina	268
Śnieg	265
Śniegu pełno było	265
Śnił mi się brat mój	390
Śnił mi się	390
Spać idę	96
Spadam	73
Spadł z konia	73
Spałem całą noc	95
Spełniam obietnicę	339
Spie	95
Spieszę się	118. 342
Spiewam	34
Spodziewam się, że ta rzecz będzie mia- ła szczęśliwe powodzenie	395
Spokoyność	413
Spokoyny	357. 414
Spokuje	50
Spor	90
Sporządzam	187
Spo/ob	240
Sposobność	142
Spowiedź	55
Spracowany	116
Sprawa	263
Sprawy przegrać	38

Spra-

Sprawnę wygrać	-	-	38
Sprawnę zacząć	-	-	38
Sprawiedliwy	-	-	204
Sprawnować jaki urząd	-	-	254
Sprawnuje	-	99. 111.	129
Sprawnuje dobrze urząd swój	-	-	130
Sprawnuje się dobrze	-	-	129
Sprawnuje się źle	-	-	129
Spróbuję szczęścia	-	-	122
Sprzeciwiam się	-	10.	389
Sprzeciwie się jego odwadze	-	-	371
Sprzeczam się	-	-	62
Sprzyjam	-	-	117
Sprzyjanie	-	-	117
Sprzysięgły to mój nieprzyjaciół	-	-	183
Spułstoszył wszystko nieprzyjaciół	-	-	315
Srogi	-	68. 69. 153.	386
Srzedni	-	-	227
Staje się	-	-	120
Stałem u niego gospodarz	-	-	153
Stałość	-	-	60
Stan	-	-	399
Stangć na łodzi nie mogę	-	-	131
Stanowić Biskupa	-	-	314
Stanowić prawo	-	-	211
Stanowić Rzeczpospolitą	-	-	372
Stanowię	-	-	391
Stanowię co	-	343.	72
Stan życia	-	-	76
Staram się	-	70. 63. 86. 308.	150
Staranie mieć o kim	-	-	70
Stara przypowieść	-	-	345
Starość	-	-	383

Starość

Starość się zbliża	-	-	383
Starszy jestem za niego	-	-	384
Stary	-	133.	384
Stawam	-	-	18
Stawię się komu	-	-	110
Stawię sobie na myśl	-	-	161
Staw sobie przed oczy	-	-	343
Stękam	-	-	127
Ster	-	-	139
Sternik	-	-	139
Steruję	-	-	139
Stoczyc bitwę	-	348.	349
Stoję podle	-	-	20
Stoł	-	-	230
Stosować się do czasu	-	-	404
Stosuję	-	-	7
Stosuję się do woli	-	-	7. 56
Strach	-	-	408
Strach na niego napadł	-	-	191
Stracił pieniądze, przebulał	-	-	293
Straszę	-	-	407
Straż	-	-	71
Strofuje	-	-	368
Stronie	-	-	2
Stroni od ludzi	-	-	148
Strzege się	-	36. 398.	379
Strzeż Rzeczypospolitej	-	-	373
Strzeż się, abyś &c.	383. 420. 240.	-	397
Strzeż się zgorzelenia	-	-	380
Siwarzam	-	-	67
Stygne	-	-	406
Suffragan	-	-	102
Sumnienie	-	-	58

Suro-

Surowość z łaskawością mieszać	400
Świadczyc co komu	26
Świat	252
Światło	218
Świątobliwie umarł	248
Świątobliny mgła	265
Światowe rzeczy	252
Światowy	252
Święci	378
Święci Męczennicy	225
Świegość	125
Święta nie zachować	118
Święto	118
Świętokradzki	377
Świętokradztwo popełnić	377
Święto obchodzić	118
Święto zachować	118
Święty	378
Świętych czcić	378
Swoją pigułą miarkować drugiego	232
Szacuję	12
Szafuję	90
Szaleję	77
Szaleństwo	185
Szalony	14
Szanuję	374
Szatan	83
Szata perłami jadzona	126
Szczery	387
Szczęścia w bitwie próbować	348
Szczęście	117. 122
Szczęście się odmieniło	258
Szczęśliwe były początki wojny	183.
Szczęście	

Szczęśliwego ci powodzenia życzę	280
Szczęśliwej drogi życzę	331
Szczęśliwie żegluj	261
Szczęśliwy	23. 117
Szczęście	123
Szczodrobliny	212
Szczupłość	133
Szeroki	425
Szërzy się coraz kacerstwo	144
Szkoda	71
Szkodzę	172. 50
Szkoła	141. 380
Szkrupuł komu uczynić	382
Szkrupuł mam	382
Szlachcicem został	266
Szlachetnie urodzony	265
Szpecę	75
Szpetna rzecz prożnować	283
Szpetny	75. 420
Sztuka	19
Szturm nieprzyjacielski wytrzymać	167
Szukać	209
Szukam	353
Szybki	40
Szyja	140
Szykuje	281
Tajemnica	258
Tajemny	383
Tęli się długo	336
Tak długo	398
Takiego się po tobie niestatku nie spodzie- wał	173
Takie moje przyrodzenie	260
Tak	

Tak to na świecie	253
Tarcie	417
Tego tylko y chciał	442
Tenże	158
Teolog	409
Teologia	408
Tępie	146
Tępiejz	146
Tępy	146
Teraz	171. 240
Tęskno	397
Tęsknota	398
Testament	408
Tkwiż mi w pamięci twoje dobrodziejstwa	143
Tkwi jeszcze w pamięci nie dobry uczynek	229
Tłumaczyć na dobrą lub złą stronę	7
Towarzystwo	388. 67
Towarzysz	389
Toż samo powtarza	368. 259
Tręba	418
Tracę	15
Trapię kogo	13
Trapię się	12
Trapienże sumnienia	382
Trawię	61
Trefunkie rzecz ta nie przyszła do skutku	165
Trochę	290
Trochem spoczął	356
Trochę potym, po chwili	290
Trucizna	426
Trudna do wierzenia	268
Trudną rzecz rozkazujesz	199
Trudno pojąć, jak spokojnego umysłu jesteś	414
Tru-	

Trudny	-	85
Trnam	-	97
Trwożliwego sumnienia	-	382
Tryumf	-	418
Tryumfuje	-	417
Trzeba być posłusznym BOGU	-	271
Trzeba czasowi służyć	-	7
Trzeba ich rozłagzyć	-	385
Trzeba pospieszać	- 118.	342
Trzeba złemu zabiec	-	330
Trzęsienie ziemi	-	407
Trzciny	-	388
Trzoda	-	139
Trzymać się w czymś środka	-	227
Trzymam	-	405
Tu przypada wielka wątpliwość	-	353
Turcy są zwyciężeni od Cesarza	-	435
Twardzieje	-	270
Twarz	-	416
Twemu dostojęństwu będę sprzyjał	-	150
Tvoja to ludzkość sprawiła	-	155
Twójci to urząd	-	255
Tydzień	-	146
Tydzień wielki	-	146
Tym końcem to uczyniłem	-	188
Tynk	-	398
Tytuł	-	411
Tytułu należytego nie dać komu	-	411
Tytuły honorów	-	411
U Błagałem człowieka	-	308
Ubogi	-	290
Ubogich wspomaga chętnie	-	204
Ubolewam nad kim	-	93
Ubo-		

Ubolewam nad nieszczęściem	49
Ubostwo	291. 151
Ubożuchny	290
Ubrany był po Hiszpańsku	177
Ubywa codzień tnych rzeczy	234
Uchodzę	101
Uciechy sobie nie dopuszcza	263
Ucieczka	297
Uciekających zatrzymać	124
Uciekam	124
Ucieśzny	113
Ucieszyć	60
Uczciwie	149
Uczciwość	149. 150
Uczciwy	149
Uczę	92
Uczeń	88
Uczę się	88. 393
Uczestnik	286
Uczony	93
Uczyć młodych	92
Uczyć się w późną noc	268
Uczynek	114
Uczynić komu szkrupuł	382
Uczynić pokój	291
Uczynię, co każesz	114
Uczynię wszystko według umowy	384
Uczyń ilem to nie dla zysku	344
Uczyniony jest elektorem Cesarstwa	332
Uczynność	278
Uczyń, o co proszę	376
Uczyń to dla mnie	135
Uderzam	295

Ude-

Uderzenie	-	-	158
Udoskonalam	-	-	297
U dworu naypierwszy	-	-	321
Ufam	-	119,	391
Ufam tobie	-	-	391
Ujść komu nieco władzy	-	-	319
Uleczyć kogo	-	-	71
Umarli nie czują	-	-	384
Umarł długo żywszy	-	-	248
Umarł nagle	-	-	248
Umarł światobliwie	-	-	248
Umarł z choroby	-	-	247
Umarł z rany	-	-	247
Umartwienia zażyć	-	-	249
Umartwienie	-	-	249
Umarwiam	-	-	283
Umiejętność	-	-	381
Umieram	-	-	247
Umie sobą rządzić	-	-	239
Umie sposobić się do świata	-	-	253
Umie szczerścią zażyć	-	-	122
Umnieszam	-	-	234
Umnieszyć żalu	-	-	94
Umowa	-	-	284
Umrę rad za oycyznę	-	-	248
Umrzeć potrzeba wszystkim	-	-	249
Umrzeć żądam	-	-	248
Umyśl	-	-	17
Umyśl jego pomieszany	-	-	304
Umyśłu postanowienie	-	-	343
Unoszę	-	-	22
Upadam	-	-	377
Upadek	-	205.	376

Upadła Rzeczpospolita	-	376
Upaść do nóg	3.	129
Upaść na lodzie	-	131
Upędzać się za nieprzyjacielem	-	301
Upewniam cię w obietnicy	-	313
Upodobanie przynoszę	-	76
Upokarzam	-	78
Upominac nie przestane	-	244
Upominam	-	244
Uporny	274.	405
Uprzedzam	326.	330
Uprzemy	82	191
Uroczysty	-	118
Urodzenia podłego	-	129
Urodzenia świętego oba	-	129
Urywam	4.	35
Urząd	219. 254.	285
Urząd jaki sprawować	-	254
Urząd mi się zdarzył	-	255
Urzędowi zadość uczynił	-	255
Urzędy komu chce, rozdaje	-	219
Usadził się na sławie zaszkodzić	-	234
Usiłuję	242. 265.	379
Uskarzam się	-	355
Uskromić rozpustę	-	44
Usmierzyć niepokój na umyśle	-	303
Usmierzyć bunt	-	383
Usmierzył gniew	-	196
Ustaje	-	366
Ustaje choroba	-	246
Ustaje co	-	2
Ustaje obyczaj	-	250
Ustaje wiatr	-	428
Ustał	-	

Ustał na dowodzie	-	38
Ustało już to	-	41
Ustanie ta pogłoska	-	115
Ustanie z czasem y żal	-	211
Ustawa	-	73. 364
Ustawicznie deszcz padał	-	311
Ustawy czynić	-	364
Ustępuje	-	38. 72
Utaić w sobie żal	-	91
Utaił w sobie urazę	-	91
Utracam	-	15
Utracić godność	-	86
Utraciłem wszystko	-	295
Utrapić kogo	-	31
Utrapienie	-	31
Utratnik	-	140. 146. 263
Uważam	-	76
Uwieść się darami daje	-	254
Uwolnić miasto od oblężenia	-	274
Uwolnić mnie od strachu	-	232
Uymuję, uwłaczam	-	78. 81
Uzdrawiam	-	378
Uzdrowiłem cię	-	378
Uzdrowiony tedy jesteś	-	379.
Używać na złe	-	6
Używanie	-	445
W Abie	-	14. 294
Wada	-	440
Wadę mający	-	440
Wadzić się	-	62
Waga	-	313
Walczyć	-	73. 349
Waleczny	-	24

Warunek	-	-	54
Wątpię	-	96. 145.	143
Wątpliwa jeszcze bitwa	-	-	348
Wątpliwość	-	-	96
W całości oyczyzna została	-	..	224
Wchodzę	-	-	192
Wdzięczność za dobrodziejstwo	-	-	367
Wdzięczny	-	-	137
Wdziękam	-	-	177
Wedle możności bronić cię będę	-	-	317
Według słuszności sądzić należy	-	-	202
Wesele	-	-	126
Wesela się	-	125. 207.	417
Wesoła nowina	-	-	268
Wesołość	-	-	147
Wesoły	-	-	147
Wet za wet oddam	-	-	284
Weźmiesz swoje nagrodę	-	-	231
We zw. czaju jest	-	-	250
Wiara, wierność	-	-	119
Wiary nie godzien	-	-	119
Wiatr	-	-	427
Wiatr łagodny powiewa	-	-	428
Wiatr nam nie służy	-	-	428
Wiatr nam służy	-	-	428
Wiatr się wzmacza	-	-	427
Wiatr uśłaja	-	366.	428
Wicher	-	-	420
Widzę	-	-	433
Więcey	-	-	310
Więcey złych na świecie, niż	-	-	440
Wieczor	-	84.	431
Wieczorem	-	-	268
Wie-	-	-	

Wieczor nadchodzi	11
Wiedz, iż mą staranie o pokój powszechny	193
Wielce	423
Wielce mię tobie obowiąziesz	271
Wielce mię trapi	333
Wielcem zabawy	263
Wielce to do ciebie należy	189
Wielce uczony	423
Wiele ci z przyrodzenia nie dostaje	259
Wiele cnota może	319
Wiele mam przeszkód	172
Wiele masz powinowatych	342
Wiele miał na sobie urzędów	220
Wiele mi obiecał	339
Wiele mówię	125
Wielem pracyłożył na nauczanie się Greckiego języka	279
Wiele napisał ksiąg	212
Wiele on może	423
Wiele postąpił w Filozofii	337
Wiele rad mówi	125
Wielkanoc	118. 287
Wielka rzecz jest za krzywdy sobie uczynione nie mścić się	442
Wielki	221
Wielki ból czuję	384
Wielki deszcz padał	310
Wielkiego mię ta rzecz strachu nabawiła	232
Wielkiego rozsadku człowiek	201
Wielkie rzeczy poczyna	221
Wielki Piątek	284
Wielki post	159. 392
Wielki rydzień	146

Wielu było przytomnych	252
Wielu mam zazdrośnych sobie	192
Wielu na godność wyniósł	339
Wielu tu do szkół chodzi	380
Wiem	381
Wiem o twoich zamysłach	381
Wiernego towarzysza ciębie miałem	389
Wierzyć komu	119
Wieść	115. 376
Wieści sprawdziły się	56
Wieśniak	284
Więzić kogo	435
Więźnienie	35. 71
Więznię	143
Wina	69
Winni często zostają bez kary	169
Winni niech będą skarani	351
Winny	345
Wina	436
Winiszować powrotu	136
Winiszowanie	136
Winiszuję	136
Wiozę	96
Wiosło	367
Wiosna	428
Wkładam się	190
Wkrótce	29
Wkrótce nastąpi wakacje	422
Władzy nieco ująć komu	319
Włażny	343
Włócznia	145
Włos	34
Wmieszać się w urząd	235

Wnet

Wnet	354.368
Wnętrznosci	323
W nocy	268
Wnolić co z czego	53
Wnuk	263
Woda	19
Woda, rzeka wylewa	194
Woda święcona	19
Wódz najwyższy	127
W oka mgnieniu zniknął	243
Wola	443
Wolę mam	17
Wolę	222
Wolę być na osobności, niżli w zgromadze- niu	222
Woli twojey zadość uczynię	443
Wolność	213
Wolny	212
W oyna	24
W oysko	110. 410
W oysko przeprawić	413
W oysko ściagnąć	66
W oysko sztykuje	281
W oysko zaciągać	110
W ożny	323
W padam	171
W padłem w biedę	32
W padł między nieprzyjaciół	171
W padł w chorobę	246
W padł w kacerstwo	145
W pływam	180
W pół dnia stały się ciemności	405
W późną noc uczyć się	268

Wprawić kogo w nienawiść	193
Wprowadzam	176
Wrócił się do dawnych obyczajów	250
W rzekę z mostu rzucił się	321
Władzić kogo na urząd	254
Wschodzi słońce	388
Wskrzesać umarłych	106
Wspaniale	152
Wspaniałomówny	133
Wspomagam	204
Wstąpić na stopień	133
Wstąpić do Zakonu	365. 421
W strachu byłem	230
Wstręt czynię	369
Wstrzeżliwość	400
Wstrzeżliwy	400
Wstrzymać	406
Wstrzymać się od czego	400
Wstrzymać się od pokarmu	5
Wstrzymywam	5
Wstyd	430
Wstydliny	430
Wstydzę się	103. 347
Wszczął się wielki pożar	170
Wszędzie go pełno	423
Wszędzie mnie postrzega	274
Wszędzie szuka stawy	353
Wszelką nadzieję utraciliśmy	391
Wszystcy mnie przyjaciele odstąpili	365
Wszystcy się bali	290
Wszystcy się na to nakłonili	341
Wszystcy się uskarżali	355
Wszystcy się z niego natrząsają	197
Wszy-	

Wszyscy się z tego śmieli	375
Wszyscy sobie tego zwycięstwa winiszują	278
Wszystek czas na naukach tranie	404
Wszystkie siły wyrzecz	437
Wszystko na tym zawisło	1294
Wszystko nieprzyjaciel	spusto-
szyl	315. 358. 425
Wszystko uczynię według umony	284
Wszystko utraciłem	295
Wszystko złe na mnie się zważyło	432
Wtargam	301
W tym na instrumentach zagrano	257
W wielką wpadłem nienawiść	277
Wybanie was z mocy nieprzyjacielskiej	213
Wybawić dusze z czysca	351
Wybili się z niewoli	213
Wybornego dowcipu dziecię	176
Wyborny krasomowca	280
Wychodzę	109. 335
Wychowanie	88
Wychowuję	98
Wycięczam	219
Wydaje	98. 336
Wydało się wszystko	335
Wydrukować	421
Wygasta pobożność	mskrzeszam
Wygnać	363
Wygodnie żyje	111
Wygrał sprawę	439
Wyjawiam	405
Wyimuję	18
Wyklinam	106
Wykładam	107

Wykonać rozkaz	-	109
Wykonywam	-	109
Wylać gniew swój na kogo	-	196
Wylewam	-	99
Wylęczam	-	107
Wylamać bramy	-	315
Wylamać drzwi	-	158
Wymawiać innadczone dobrodziejstwo	-	27
Wymawiam	107.	340
Wymazuję	-	5
Wymowa	-	101
Wymowny	-	100
Wymowy nabyć	-	101
Wymykam się	-	100
Wymieść na jaw	-	346
Wynoszę	-	337
Wypadam	104.	106
Wypaść z łaski	-	134
Wypędzić szatana z opętanego	-	83
Wypowiedzieć bitwę na pewny dzień	-	347
Wypuścić konia	-	103
Wyradzam się	-	75
Wrażam	-	112
Wyrozumieć	-	46
Wyrzynam	-	105
Wyrzucić się kogo	-	1
Wyrzekł to rozgniewany	-	197
Wyrzucam	-	99
Wyskakuję z radości	-	130
Wysłuchywam	-	105
Wystawić most	315.	314
Wysstrzegam się	-	441
Wysstrzegam się, strzegę się	-	36
Wy-	-	

Wytarty	417
Wyrzynać szturm nieprzyjacielski	167
Wyznanie, spowiedź	55
Wyznam	116
Wyzwalam	213
Wyzwał go na potyczkę	346
Wyzynam	346
Wzajem sobie złorzeczą	222
W zaniedbanu dobro państwa	262
W zastawę biorę	307
W zastawę daję księgę	307
Wzбира rzeka	121
Wzbraniam się	360
Wzdrygam się	152
Wzdycham	127
Wzgardzam	2
Wzgardzony człowiek	148
W złym barzo stanie zostajemy	392
Wzmacniam	253
Wzmaga się choroba	246
Wzmianka	231
Wzmocnić miasto	253
Wzrok, oczy stracił	31
Wzrok tępi zbytńia światłość	146
Wzrostu jest słusznego	221
Wzruszam	251
Wzruszenie	251
Wzruszył się jego prośba	251
Wzruszył swą mową serca ludzkie	251
Wzywać pomocy Boskiej	83
Wzywam na pomoc	168
X Igzę	332
X Igzyć	218

Xię

Xieżyca Nóm		218
Xieżyca zaćmienie		218
Xieżyc po pełni		218
Xieżyc przyraśła		218
Y W nocy się ucze		393
Z Abawa	245.	393
dla Zabawki		17
Zabawny		276
Zabiedz trzeba złemu		330
Zabiegam	277.	331
Zabijam	31. 190. 275.	418
Zbił się sam	190.	276
Zabito wielu	190.	276
Zabobony		326
Zabrał wszystko nieprzyjaciół		358
Zachodzi słońce		389
Zachował od upadku ojczyznę		378
Zachował siebie		378
Zachowuję		377
Zaciągac pod chorągiew		233
Zaciągac woysko		110
Zaciagnąć się pod znak		233
Zacimiam		273
Zaćmienie	77.	98
Zaćmienie Xieżyca		218
Zacna niewiasta		252
Zacnie urodzony		128
Zacni Rycerze		233
Zacny	127. 265. 322.	326
Zaczac bitwę		348
Zaczal o tobie mówić		385
Za czasem		404
		Za

Za czasem przyszedłem do siebie	370
Zaczynam	13. 171
Zgdać czego	70
Zadaję trudność	263
Zgdam	80
Zgdam jak najsprędzay do was powrócić	360
Zgdam umrzeć	248
Zgdam widzieć cię iak najsprędzay zdro- wego	379
Zadatek	307
Zaden mię od tego zdania nie odwiedzić	230
Zaden występpek długo skryty być nie może	398
Zadnego nawet podeyrzenia o nim nie było	397
Zadnemu tajemnych rzeczy nie wyjawię	383
Zadney już nie masz nadziei	391
Zadney z tego nie mam korzyści	217
Zadość czynię	334
Zadość uczynił urzędowi	255
Zagęszczaią się choroby	247
Zagrano w tym na instrumenciech	257
Zagubiam co	3
Za iego staraniem lepię się z miastem dzieie	228
Zakazanie	189
Zakazuie	338
Zakładam	124
Zakonny Nowicyusz	267
Zal	94
Zalecam	48
Zalęmam	194
Zal odnawiać	94
Zal ponieść z czego	94
Zalować za grzechy	94
Za-	

Załużę	93
Zamierzony kres przestąpiłem	338
Zamilczam	373
Zamilkł dla wstyd	347
Zamknąć drzwi	158
Zamykam	53
Zamyśla coś wielkiego	242
Zamyślam	219
Zamysły odmienić	258
Zaniechać	80
Zaniechać nauki	80
Zaniedbywać siebie	70
Zaniedbywam	262
Zaniedbywa nauki	262
Za oyczyznę rad umrę	248
Za oyczyznę się zastawił	344
Zapalam	6
Zapalić dom	160
Zapamiętanie	272
Za pewne trzymałem	352
Zapieram się	262
Zapiera się trzech dobrodziejstw	3 ^o 262
Za pokutę siebie karze	312
Zapominam	272
Zapomniano już tey kleski	272
Zapomniy utrapienia	272
Za pomoc Bożą	83
Zapora	368
Zapoznać na sąd	200
Zapraszam	193
Zapusty	23
Zaraza	305
Zarząd w ten czas cięższko panowała	305

Zar.

Zarłok	-	140
Z armat biciem obalać mury	-	256
Zart	113.	195
Zartem to uczynił	-	195
Zartorny	-	113
Zartuje	-	194
Za rzecz chwalebna to sobie poczytał	-	133
Zarzucam	-	271
Zasadzka	-	185
Zasadzki jemu uczynił	-	185
Zasadzki nieprzyjaciół widzę	-	345
Zasluga	-	232
Zasługuje	231.	229
Zastaje	-	405
Zaszkodzić nic ci nie może	-	150
Zatrudniam	-	366
Zatrzymawam, zamykam w sobie	-	63
Zatrzymuję, bawię kogo	-	406
Za uciekającym nieprzyjaciół upędzać się	-	362
Zawstydził go pamięć	-	347
Zawsze bądźiesz miał co robić	-	205
Zawsze na ciebie będę pamiętał	-	228
Zawsze o niebie myśli	-	227
Za zelżywość sobie poczytać	-	334
Za złe mieć drugiemu	-	334
Za złe to sobie poczytali	-	221
Za zmarłe Mszę mieć	-	238
Zażycie umartwienia	-	249
Zbiegać się	-	54
Zbierać co	-	210
Zbieram	-	46
Zbieram pieniądze	-	293
Zbijam czyli dowód	-	362
Zbił		

Zbił całego	-	-	429
Zbladł od strachu	-	-	284
Zbliża się starość	-	-	383
Z boleści ledwo sobie obecny jestem	-	-	327
Zbrodni dowieść nie mógł	-	-	334
Zbytnią światłość wzrok tępi	-	-	146
Zbytnią ta pokora y uniżenie się	-	-	156
Zbytnie	-	-	265
Z choroby umarł	-	-	247
Z czasem y żal uślanie	-	-	211
Zdać	-	-	415
Zdać się na wolę	-	-	57
Zdała się wszystkim dziwna rzecz	-	-	235
Zdanie	-	-	384
Zdarzył mi się urząd	-	-	255
Zdobieć	-	-	281
Zdobyc	-	-	323
Zdobyc się wielką dostała naszym żoł-	-	-	323
nierzom.	-	-	114
Zdolność	-	-	423
Zdrowie	-	-	378.
Zdrowy	-	-	379
Zdumiałym czynię	-	-	275
Ze dźdźu przerwa się stała	-	-	147
Zegluję	-	-	260.
Zelżywość	-	-	64. 161.
Ze mną się łupem podzieli	-	-	286
Ze mną trzyma	-	-	406
Zemścić się tę krzywdę	-	-	184
Zenić kogo	-	-	226
Zepchniony jest do piekła	-	-	179
Zepsowało go złe towarzysstwo	-	-	67
Zemszad niebezpieczeństwo	-	-	99
Zc	-	-	

Zeznamam	-	-	337
Zeznawanie	-	-	337
Zezwolenie	-	-	59
Zgadzam się	-	-	46. 59
Zginie wszystko, jeśli nie dasz pomocy	-	-	296
Zgoda	-	-	54
Zgorżenie	-	-	380
Zguba	-	-	300. 305
Zjechał z urzędu	-	-	255
Zielone świątki	-	-	118. 294
Ziemia	-	-	406
Ziemia różne owoce rodzi	-	-	337
Ziemia urodzajna	-	-	65
Ziemię pocałował	-	-	282
Zima	-	-	157
Zimno	-	-	123
Zkąd mowę zacząć?	-	-	171
Zle	-	-	147
Zle czynię	-	-	222
Zle się ze mną dzieje	-	-	221
Zle się ze mną obchodził	-	-	221
Złaczam	-	-	203
Zła mowa	-	-	280
Z łaski	-	-	136
Z łaski Bożej jestem teraz wielce spo-	-	-	
koyny	-	-	414
Z łaski, darmo wszystkim służy	-	-	136
Zle	-	-	223
Złego nic nie mówił	-	-	216
Zle się rozkrzewia	-	-	341
Złorzeczę	-	-	222
Złość	-	-	330
Złość go zaślepiała	-	-	31
			Zło-

Złożony z dośłojeństwa	151
Zły	223
Złyeb jest obyczajów człowiek	250
Zmaza	219
Z moiej strony nie będzie zabawy	246
Z mostu się rzucił w rzekę	321
Z murów zrzucony	321
Zmyślam	387
Zmyślam co	91
Zmyślaj jak chcesz, nie oszukasz	388
Znacze	386
Znajomy	267
Znak	267. 386
Znaki są pewne zaböystwa	175
Znam	267
Znam cię na wylot	46
Znam dobrze człowieka	267
Znam, jakieś wysokiego umysłu	220
Z natury obrotne miejsce	254
Znieść prawo	211
Znieść tego nie mogę	117
Z niemoli wybili się	213
Zniknął w oka mgnieniu	243
Znoję	3. 117. 297. 362. 411
Znowu rozjaśniało	218
Z objawienia to zrozumiał	373
Zołnierz	233. 371. 300.
Zołnierz uciekł z placu	124
Zołnierzy pełno	309
Zonę pojąc	96. 226
Zostaje	224
Zostaje w niebezpieczeństwie	297
Zostaje w wielkim smutku	240
Zosta-	

Została taż sama cera	224
Została w całości oyczyzna	224
Został Mniczem	243
Został nad flotą przełożonym	324
Został Szlachcicem	266
Zostawuję	376
Z pamięci mówić	230
Z pochwałą powiedział	309
Z początku aż do końca	120
Z przyrodzenia bojemy się bolu	152
Z przyrodzenia gniewliwym jest	196
Z przyrodzenia melanccholik	260
Z przyrodzenia skłonny jest do skepstwa	172
Z ręk do ręk oddać	412
Zraniony upadł	30
Z rany umarł	247
Zrównać się z kim	51
Zrozumieć	88
Zrzucam	75
Zrzucam na łeb	321
Zsiadam z konia	78. 103
Z siebie nienawisć zwał na drugiego	415
Zstępuję	78
Z tego wszystkiego złego pochodzi początek	427
Z tęg książszki wiele ukradł	125
Z twego powodzenia cięższe się	207
Zwada	214
Zwalam co na kogo	78
Z was się tym czasem śmieją	375
Zwątpić	30
Zwawą bitwą sroczono	349
Zważam	300
Związek	435

Znie-

Zwierzam się czego	50
Zwieść bitwę	324
Zwinąć chorągiew	233
Zwłoczę	113
Zwycięski znak	418
Zwycięstwa tego wszyscy sobie winszują	278
Zwycięstwo	433
Zwyciężam	435
Zwycząy	60. 250
Zwykł się nie skromnie chełpić	157
Zyć bez brata nie może	441
Zyć cnotliwie	438
Zyć	439
Zyć krótkie	30
Zyć uczciwie	149
Zyć	280. 330
Zyć, aby ci się to powiodło	395
Zyć ci szczęśliwego powodzenia	280
Zyję	441
Zyła	264. 426
Zysk	217. 354
Zysku tylko szuka	217
Zyżny	118
Z zadziwienia zamilkł	272
Z zasadzek nie spodzianie wypadli	335

KSIĘGOZBIOR
MARCINA ZAMOJSKIEGO

1852

-KZ

Επί anno Domini 177

Γεωργίου Κασίμερ

1852-42

